

การเข้าเป็นสมาชิกความตกลง TPP (Trans-Pacific Partnership)
กับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของไทยในอนาคต

โดย

นายพิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์
อัครราชทูต คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก
นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์
กระทรวงพาณิชย์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 26
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556-2557

บทคัดย่อ

เรื่อง การเข้าเป็นสมาชิกความตกลง TPP (Trans-Pacific Partnership) กับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของไทยในอนาคต

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายพิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 26

TPP เป็นความตกลง FTA ที่มีมาตรฐานสูงสุด ณ ขณะนี้ ครอบคลุมทุกสาขาเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการค้าสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจยุคดิจิทัล ที่ผ่านมา ภาคธุรกิจเอกชนและเกษตรกรได้คัดค้านไม่ให้ประเทศไทยเข้าร่วมเจรจา TPP ด้วยเกรงว่าจะได้รับผลกระทบทางลบจากการเปิดเสรี เอกสารวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิก TPP และผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้า การผลิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับ TPP โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ พร้อมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาต่างๆ จำนวน 8 ท่าน ประกอบการศึกษานี้

ผลการศึกษา พบว่า TPP จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในภาพรวม กล่าวคือ นอกจากจะช่วยรักษาและดึงดูดการค้าและการลงทุน ยังจะช่วยรักษาและขยายตลาดการค้าของไทยในประเทศสมาชิก TPP โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโก ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้ทำ FTA กับประเทศทั้งสามนี้ อย่างไรก็ตาม TPP ก็ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะสินค้าเกษตร เช่น ผลไม้สด น้ำมัน เนื้อสัตว์ สุกร และเนื้อไก่ และสินค้าอุตสาหกรรม เช่น ยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อสาขาโทรคมนาคม การเงิน การจัดส่งด่วน เป็นต้น TPP ยังทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมาย อาทิ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การแข่งขัน แรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูประบบการผลิตการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในด้านมาตรฐานสินค้า การพัฒนาบุคลากร และการยกระดับจากการรับจ้างผลิตเป็นเจ้าของแบรนด์การผลิตเพื่อส่งออก

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยเข้าร่วมเจรจา TPP โดยเร็ว พร้อมกับให้มีการปฏิรูประบบการผลิตการค้าอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปรับตัวรองรับ TPP พร้อมกับให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ Think Tank ในการเสนอข้อมูลด้านวิชาการประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบาย และให้มีหน่วยงานทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีอย่างบูรณาการ และเป็นรูปธรรม โดยมีกฎหมายรองรับ พร้อมจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ ยังได้เสนอแนะให้มีการศึกษาในรายละเอียดทั้งเชิงลึกและกว้างในแต่ละเรื่องเจรจาต่อไป

คำนำ

เอกสารวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ปีการศึกษา 2556-2557 การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเข้าร่วมเจรจา TPP ของประเทศไทย รวมทั้งผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทย ในด้านต่างๆ ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังศึกษาถึงการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การค้า การผลิต และการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีการค้าภายใต้ TPP พร้อมข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย ระดับการดำเนินการ และข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อในอนาคต

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในระดับนโยบายในการพิจารณาการเข้าร่วมเจรจาและเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทยในอนาคต รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของภาครัฐ ธุรกิจเอกชน เกษตรกร และผู้ประกอบการเพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าภายใต้ TPP ต่อไปในอนาคต

(นายพิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 26

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าเสรี	8
ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ	8
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	11
นโยบายของรัฐบาล	14
สรุป	15
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของ	
 ประเทศไทย และผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทย	16
ความเป็นมาและสาระสำคัญของความตกลง TPP	16
ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทย	70
เงื่อนไขที่เหมาะสมในการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทย	77
ผลกระทบของความตกลง TPP ต่อประเทศไทย	78
สรุป	113

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
บทที่ 4	การปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าเพื่อรองรับความตกลง TPP	114
	การปฏิรูประบบการผลิตและการค้า	115
	การปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าที่สำคัญตามผลการเจรจา TPP	121
	การปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขัน	138
	สรุป	141
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	142
	สรุป	142
	ข้อเสนอแนะ	144
บรรณานุกรม		148
ภาคผนวก		153
	ผนวก ก ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง การเปิดตลาดสินค้า	154
	ผนวก ข ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง การค้าบริการ	157
	ผนวก ค ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง บริการการเงิน	158
	ผนวก ง ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (การเข้าถึงยา)	160
	ผนวก จ ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ	163
	ผนวก ฉ ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง มาตรฐานแรงงาน	167
	ผนวก ช ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	169
	ผนวก ซ ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่อง สินค้ายานยนต์	171

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผนวก ฅ ประเด็นคำถามประเด็นคำถามประกอบการสัมมนา เรื่องชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์	175
ประวัติย่อผู้วิจัย	179

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
3-1	ขนาดเศรษฐกิจและประชากรของประเทศสมาชิก TPP	25
3-2	แสดงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิก TPP ปี 2556	26
3-3	แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา	28
3-4	แสดงการส่งออกภายใต้ GSP ของสหรัฐอเมริกา	29
3-5	FTA ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศคู่ค้า	30
3-6	ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับแคนาดา	32
3-7	แสดงการส่งออกภายใต้ GSP ของแคนาดา	33
3-8	แสดง FTA ที่ประเทศแคนาดาทำกับประเทศคู่ค้า	34
3-9	ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น	35
3-10	แสดงการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นภายใต้สิทธิพิเศษ GSP	36
3-11	แสดงการส่งออกภายใต้ FTA ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)	36
3-12	แสดงการส่งออกไปญี่ปุ่นภายใต้ AJCEP	37
3-13	แสดง FTA ที่ประเทศญี่ปุ่นทำกับประเทศคู่ค้า	38
3-14	ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับออสเตรเลีย	39
3-15	แสดงการส่งออกโดยใช้สิทธิ TAFTA	40
3-16	แสดงการส่งออกไปออสเตรเลียภายใต้ AANZFTA	41
3-17	แสดง FTA ที่ประเทศออสเตรเลียทำกับประเทศคู่ค้า	41
3-18	ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์	43
3-19	แสดงการส่งออกไปนิวซีแลนด์ภายใต้ AANZFTA	44
3-20	แสดง FTA ที่ประเทศนิวซีแลนด์ทำกับประเทศคู่ค้า	45
3-21	แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเปรู	46
3-22	แสดงการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA ไทย-เปรู	47
3-23	แสดง FTA ที่ประเทศเปรูทำกับประเทศคู่ค้า	48
3-24	แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับชิลี	50

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3-25 แสดง FTA ที่ประเทศชิลีทำกับประเทศคู่ค้า	51
3-26 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเม็กซิโก	53
3-27 แสดง FTA ที่ประเทศเม็กซิโกทำกับประเทศคู่ค้า	54
3-28 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์	55
3-29 แสดงการส่งออกปาล์มไปสิงคโปร์ภายใต้ ASEAN	56
3-30 แสดง FTA ที่ประเทศสิงคโปร์ทำกับประเทศคู่ค้า	57
3-31 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย	59
3-32 แสดงการส่งออกปาล์มไปมาเลเซียภายใต้ ASEAN	59
3-33 แสดง FTA ที่ประเทศมาเลเซียทำกับประเทศคู่ค้า	60
3-34 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับบรูไน	62
3-35 แสดงการส่งออกปาล์มไปบรูไนภายใต้ ASEAN	62
3-36 แสดง FTA ที่ประเทศบรูไนทำกับประเทศคู่ค้า	63
3-37 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเวียดนาม	64
3-38 แสดงการส่งออกปาล์มไปเวียดนามภายใต้ ASEAN	65
3-39 แสดง FTA ที่ประเทศเวียดนามทำกับประเทศคู่ค้า	66
3-40 แสดงการลงทุนทางตรง (Direct Investment) จากกลุ่มประเทศ TPP	67
3-41 แสดงอุตสาหกรรมที่สำคัญที่ประเทศสมาชิก TPP เข้ามาลงทุนในประเทศไทย	69
3-42 สรุปสินค้าเกษตรที่คาดว่าจะได้ประโยชน์และผลกระทบจากการเจรจา TPP	81
3-43 แสดงสินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบและจะได้ประโยชน์จากการเจรจา TPP	90

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบโดฮาภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ได้หยุดชะงักลงในปี 2548 ประเทศไทยได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การเจรจาการเปิดเสรีการค้าในลักษณะเดียวกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ กล่าวคือ ปรับความสำคัญจากระบบพหุภาคีมาเป็นการให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีการค้ากับระบบภูมิภาคและทวิภาคหรือสองฝ่ายกับประเทศคู่ค้ามากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเพิ่มศักยภาพของสินค้าส่งออกของไทยในตลาดคู่ค้า รักษาตลาดส่งออก และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) จำนวน 12 ฉบับ โดยแบ่งเป็นความตกลงการค้าเสรี ในระดับภูมิภาค (Regional) หรือภายใต้อาเซียน จำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ 1. อาเซียน 2. FTA อาเซียน-จีน 3. FTA อาเซียน-ญี่ปุ่น 4. FTA อาเซียน-เกาหลี 5. FTA อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ 6. FTA อาเซียน-อินเดีย และในระดับสองฝ่าย (Bilateral) จำนวน 6 ความตกลง ได้แก่ 1. FTA ไทย-ออสเตรเลีย 2. FTA ไทย-นิวซีแลนด์ 3. FTA ไทย-ญี่ปุ่น 4. FTA ไทย-อินเดีย 5. FTA ไทย-เปรู 6. FTA ไทย-ชิลี และยังมี FTA ที่ยังอยู่ระหว่างเจรจา ได้แก่ FTA ไทย - EU รวมทั้ง FTA ส่วนที่จะเจรจาในอนาคตอันใกล้ ได้แก่ FTA ไทย-EFTA และ FTA ไทย-แคนาดา เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ไทยก็เป็นสมาชิกของอาเซียน โดยอาเซียนได้มีเป้าหมายที่จะเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนของอาเซียนกับเศรษฐกิจโลก (Global Connectivity) นอกจากจะยกกระดานการรวมตัวของสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศไปสู่การเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” หรือ ASEAN Economic Community (AEC) แล้ว อาเซียนยังได้มีนโยบายที่จะเชื่อมโยง FTA ของอาเซียนในปัจจุบันจำนวน 5 ความตกลง กับ 6 ประเทศคู่ค้า ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย ให้เป็นตลาดรวมกันที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย โดยเป็นเขตการค้าเสรีของ 16 ประเทศ ที่มีประชากรรวมกันกว่า 3,300 ล้านคน หรือ มากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก ที่เรียกว่า Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) โดยการเจรจา RCEP นี้ เป็นการเจรจา FTA ของประเทศเอเชีย (Asian Track) โดยมีประเทศจีนเป็นผู้นำ เพื่อคานอำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ต้องการแผ่ขยายอิทธิพลด้านเศรษฐกิจเข้ามาในภูมิภาคเอเชีย

ในด้านเอเชียแปซิฟิก หรือกลุ่มเอเปค (APEC) สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำในการเจรจา Trans-Pacific Partnership หรือ TPP ซึ่งมีประเทศสมาชิกเข้าร่วมแล้ว 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ชิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น ความตกลง TPP นี้ เป็นความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในขณะนี้ และเมื่อพิจารณาสมาชิก TPP แล้ว มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้นที่ไทยยังไม่มีการทำ FTA ระหว่างกัน ได้แก่ สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก สำหรับประเทศไทยนั้น เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2555 ในโอกาสที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายบารัค โอบามา) เดินทางมาเยือนประเทศไทย นายกรัฐมนตรี (นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะเข้าร่วมเจรจา TPP โดยต้องดำเนินการตามกระบวนการภายในภายใต้มาตรา 190 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และ ณ ขณะนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิก TPP เพื่อเข้าร่วมเจรจาอย่างเป็นทางการ แต่อย่างใด

การเข้าร่วมในการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) ที่ผ่านมาของประเทศไทย นั้น ประเทศไทยได้ใช้ความตกลงการค้าเสรี (FTA) เป็นเครื่องมือในการขยายเศรษฐกิจการค้า และการลงทุน โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยเป็น HUB หรือฐานการผลิตและการลงทุนของภูมิภาคอาเซียน และเป็นปัจจัยหลักสำคัญอันหนึ่งในการกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม โดยที่การเจรจา TPP เป็นการเจรจา FTA ที่มีมาตรฐานสูง (อาจสูงที่สุดในขณะนี้) และมีประเด็นการเจรจาในกรอบกว้างครอบคลุมมากกว่า 20 เรื่อง อาทิเช่น การค้าสินค้า การค้าบริการ (การเปิดเสรีการเงิน การธนาคาร โทรคมนาคม และบริการวิชาชีพ ฯลฯ) การลงทุน มาตรการสุขอนามัยและอนามัยพืช (Sanitary and Phyto-sanitary Measures : SPS) อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barrier to Trade : TBT) มาตรการเยียวยาการค้า (Trade Remedy) ซึ่งประกอบด้วยมาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-Dumping : AD) มาตรการตอบโต้การอุดหนุน (Countervailing Duties : CVD) และมาตรการปกป้อง (Safeguard) พิธีการศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Customs Procedures and Trade Facilitation) นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement) มาตรฐานแรงงาน การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นที่คาดกันว่า TPP จะมีผลให้ประเทศไทยจะต้องเปิดเสรีการค้ามากกว่า FTA ที่ไทยมีอยู่ รวมทั้งต้องแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ อีกจำนวนมากเพื่อรองรับพันธกรณีจากข้อผูกพันของการเจรจา TPP กล่าวกันว่า ความตกลง TPP จะส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและการค้า รวมทั้งกฎหมายของประเทศ (Regulatory Reform) แต่ในอีกด้านหนึ่งภาคธุรกิจบางกลุ่ม อาทิเช่น ผู้ประกอบการในสาขาอุตสาหกรรม บริการ อุตสาหกรรมยา และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น มีข้อกังวลว่า การเจรจา TPP จะมีผลกระทบทางลบต่อ

ประเทศไทย ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ จึงคัดค้านการเข้าร่วมเจรจา TPP นอกจากนี้ กลุ่มภาคประชาสังคม (NGOs) ก็ได้คัดค้านการเจรจา TPP ด้วยเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อ การเข้าถึงยาของประชาชน เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้ จึงต้องการตอบคำถามว่า การเข้าร่วมเจรจา TPP จะมีผลกระทบต่อ ประเทศไทยอย่างไร ทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจของระดับนโยบายใน การที่จะเข้าร่วมเจรจา TPP และประเทศไทยจะต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้า และกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของ ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ผลกระทบต่อไทย ในการเข้าเป็นสมาชิก TPP
3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยในการเข้าร่วมเจรจา TPP เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประเทศในภาพรวม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ ปัจจัยทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่มีผลกระทบต่อ การพิจารณา เข้าร่วมเจรจา TPP ของประเทศไทย
2. ศึกษาผลกระทบต่อไทยในการเข้าเป็นสมาชิก TPP ในกรณี
 - 2.1 การเข้าเป็นสมาชิกก่อนที่การเจรจา TPP จะแล้วเสร็จ
 - 2.2 การเข้าเป็นสมาชิกหลังการเจรจา TPP แล้วเสร็จ
3. ศึกษาผลกระทบต่อไทยในด้านต่างๆ อาทิ เช่น ผลกระทบต่อภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม การค้าบริการ การลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ นโยบาย การแข่งขัน มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
4. ศึกษาผลของความตกลง TPP ต่อการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าและระบบการผลิต การค้า และการลงทุนของ ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาและวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการเผยแพร่ของรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในภาครัฐและเอกชนในสาขาต่างๆ เพื่อนำมาประมวลประกอบการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบปัจจัยและผลกระทบต่อ การเข้าเป็นสมาชิก TPP
2. ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาการกำหนดยุทธศาสตร์การเปิดเสรีทางการค้าของไทยในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและเข้าร่วมเจรจาในความตกลง TPP ทั้งในระดับกรม กระทรวง และประเทศ
3. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อปรับตัวของภาครัฐและเอกชนในการเตรียมการรองรับการเปิดเสรีการค้าของไทย และการกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของภาคเอกชนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวางแผนการผลิต การส่งออก การนำเข้า และการลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

คำจำกัดความ

กฎถิ่นกำเนิดสินค้า	หมายถึง	กฎเกณฑ์ที่กำหนดว่าสินค้านั้นมีถิ่นกำเนิดจากประเทศใด ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Rule of Origin กฎเกณฑ์อันหนึ่งที่ใช้ในการกำหนดถิ่นกำเนิด ได้แก่ มูลค่าเพิ่มของสินค้าที่เกิดขึ้นจากการผลิตหรือแปรรูปสินค้าในประเทศ โดยพิจารณาอย่างง่ายๆ จากการใช้วัตถุดิบในประเทศเพื่อผลิตสินค้า
ความตกลงการค้าเสรี	หมายถึง	ความตกลงทางการค้าที่ประเทศคู่ค้าอย่างน้อยสองประเทศได้เห็นชอบร่วมกันที่จะลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน อาทิเช่น อัตราภาษีศุลกากร มาตรการห้ามนำเข้า หรือจำกัดปริมาณนำเข้า รวมทั้งมาตรการทางการค้าอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า เป็นต้น ให้หมดไป เพื่อให้การค้าดำเนินไปอย่างเสรี

ความตกลง TRIPs	หมายถึง	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights เป็นความตกลงหนึ่งขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่กำหนดกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ครอบคลุมถึงเรื่องลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น
องค์การการค้าโลก	หมายถึง	World Trade Organization เป็นองค์กรระหว่างประเทศทำหน้าที่กำหนดกฎระเบียบทางการค้า และกำกับดูแลความตกลงและเอกสารทางกฎหมาย ที่เป็นผลจากการเจรจา 28 ฉบับ เป็นเวทีสำหรับการเจรจาต่อรอง แก้ไขและยุติข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การค้าของโลกเป็นระเบียบและเสรี
APEC	หมายถึง	ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (เอเปก) (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) เป็นกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างเขตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ปัจจุบัน เอเปกมีสมาชิกทั้งสิ้น 21 เขตเศรษฐกิจ (19 ประเทศ 2 เขตเศรษฐกิจ) ประกอบด้วย ออสเตรเลีย บรูไนดารุสซาลาม แคนาดา ชิลี สาธารณรัฐประชาชนจีน จีนฮ่องกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี เปรู สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ จีนไทเป ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม
Competition Policy	หมายถึง	การกำกับดูแลสภาวะการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของหน่วยผลิตในการทำ ความตกลงซึ่งอาจก่อให้เกิดการจำกัดการแข่งขัน หรือใช้อำนาจเหนือตลาดอย่างไม่เหมาะสม รวมถึงความพยายามสร้างอำนาจเหนือตลาดผ่านการควบรวมกิจการ ต่อมา ได้มีการขยายขอบเขตการกำกับดูแลครอบคลุม ถึงการให้บริษัทเอกชนสามารถแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจได้ หรืออีกนัยหนึ่ง การยกเลิกสิทธิพิเศษในการผูกขาดของรัฐวิสาหกิจ

GPA	หมายถึง	ความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ(The Government Procurement Agreement : GPA) ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) เป็นความตกลงหลายฝ่าย ซึ่งประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก จะเข้าร่วมโดยสมัครใจเมื่อพร้อมมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ การไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ขายหรือผู้ให้บริการในประเทศ กับผู้ขายหรือผู้ให้บริการในต่างประเทศ และความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง ขณะนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นสมาชิกของความตกลงนี้
ILO	หมายถึง	องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ที่กำกับดูแลอนุสัญญาขั้นพื้นฐานหรืออนุสัญญาหลัก (Fundamental conventions) ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและการบังคับใช้มาตรฐานแรงงานจำนวน 8 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน ค.ศ.1978 อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวกันและการเจรจาต่อรองร่วม ค.ศ.1949 อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับ ค.ศ.1930 อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกแรงงานบังคับ ค.ศ.1957 อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน ค.ศ.1951 อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ (การจ้างงานและอาชีพ) ค.ศ.1958 อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำ ค.ศ.1973 และอนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ค.ศ.1999
MFN	หมายถึง	การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง กล่าวคือ ปฏิบัติต่อทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ย่อมาจากคำว่า Most-Favored Nation

RCEP	หมายถึง	Regional Comprehensive Economic Partnership เป็นการเจรจาส่วนต่อขยาย FTA ของอาเซียนกับประเทศคู่ค้า 5 ฉบับ 6 ประเทศ โดยรวมเอาความตกลง FTA อาเซียน-จีน อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และอาเซียน-อินเดีย เข้าด้วยกันเป็นความตกลงเดียว มีประเทศสมาชิกรวม 16 ประเทศ หรือ ASEAN + 6 RCEP จะครอบคลุมประชากร ร้อยละ 50 ของประชากรโลก และร้อยละ 30 ของ GDP โลก
TPP	หมายถึง	ความตกลง FTA ที่มีชื่อเต็มว่า Trans-Pacific Partnership ที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมเจรจา 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ชิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น ขณะนี้ยังไม่สรุปผลการเจรจา คาดว่า ความตกลงนี้ จะมีเนื้อหาของ การเจรจาที่มีความเข้มข้นมากขึ้น ครอบคลุมประเด็นการค้าและการลงทุนทั้งในเชิงกว้างและลึก รวมทั้งประเด็นการเจรจาใหม่ๆที่เชื่อมโยงกับการค้า (New Emerging Trade Issues) เช่น รัฐวิสาหกิจ แรงงาน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อรองรับเศรษฐกิจในยุค Digital Economy
UPOV 1991	หมายถึง	The International Convention for the Protection of New Varieties of Plants เป็นความตกลงที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องพันธุ์พืชใหม่ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชคุ้มครอง ได้แก่ การผลิต หรือผลิตซ้ำ การปรับปรุงสภาพเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ขยายพันธุ์ (เมล็ดพันธุ์/ส่วนขยายพันธุ์) การเสนอขาย การขายหรือการพาณิชย์อื่นๆ การส่งออก การนำเข้า และการเก็บสำรอง เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาข้างต้น โดยอนุสัญญาฉบับล่าสุดจัดทำขึ้นในปี 1991 กล่าวกันว่า การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ภายใต้ UPOV 1991 มีความเข้มงวดสูง ทำให้มีผลกระทบเกษตรกรในเรื่องค่าใช้จ่ายเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าเสรี

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

1. ทฤษฎีการค้าโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) โดย อדם สมิท (Adam Smith) ได้เขียนไว้ในหนังสือ The Wealth of Nations (1776) ซึ่งเป็นการอธิบายทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศในยุคแรกๆ ซึ่งมีแนวคิดในเรื่องการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ตามความถนัดของแต่ละประเทศ ทำให้เกิดความชำนาญพิเศษ (Specialization) ในการผลิตสินค้าขึ้นที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศเกิดประโยชน์สูงสุด ความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ คือความได้เปรียบในการผลิต ที่ประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าได้มากกว่าที่ประเทศอื่นผลิตได้ โดยใช้ปัจจัยการผลิตที่เท่ากันหรืออีกนัยหนึ่ง ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์จะใช้ปัจจัยการผลิตที่น้อยกว่าในการผลิตสินค้าได้จำนวนที่เท่ากับประเทศอื่น ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ก็จะเป็นผู้ส่งออกสินค้านั้น ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งจะเป็นผู้นำเข้าสินค้านี้ดังกล่าว

2. ทฤษฎีการค้าโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) โดย เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) กล่าวไว้ในหนังสือ On the Principles of Political Economy and Taxation (1817) ว่าประเทศที่เสียเปรียบโดยสมบูรณ์สามารถผลิตสินค้าและส่งออกได้ หากสินค้านั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ดังนั้น ประเทศต่างๆ ควรมุ่งผลิตสินค้าที่ตนสามารถผลิตได้โดยเสียต้นทุนต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น (Comparative Cost) ทุกประเทศจะได้รับผลประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) หรือก็คือ การที่ปัจจัยการผลิตจำนวนเท่ากัน ประเทศที่ผลิตสินค้าโดยเสียต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดโดยเปรียบเทียบ จะผลิตสินค้านั้นเพื่อการส่งออก

3. ทฤษฎีของเฮกเซอร์-ออลแลง (Heckscher-Ohlin Theory) เน้นในเรื่องความแตกต่างกันของปัจจัยการผลิตเริ่มต้น (Factor Endowments) ที่แต่ละประเทศมีอยู่ เช่น แรงงาน และที่ดิน เป็นต้น และราคาปัจจัยการผลิต (Factor Prices) ระหว่างประเทศ ที่ต่ำกว่าคนอื่น ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดของการค้า กล่าวคือ ประเทศผู้ส่งออกจะส่งออกสินค้าที่ตนมีปัจจัยการผลิตจำนวนมากโดยเปรียบเทียบ ซึ่งทำให้ปัจจัยการผลิตนั้นมีราคาถูก เช่น ประเทศที่มีแรงงานมาก ก็จะส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยใช้แรงงาน และนำเข้าสินค้าที่ตนมีปัจจัยการผลิตที่หายากโดยเปรียบเทียบซึ่งปัจจัย

การผลิตดังกล่าวจะมีราคาแพง เช่น จะนำเข้าสินค้าที่ผลิตโดยใช้ปัจจัยทุนมาก ซึ่งประเทศนั้นขาดแคลนปัจจัยการผลิตสินค้านั้น

4. ทฤษฎีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นการรวมกลุ่มทางการค้า ตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป เพื่อลดหรือยกเลิกภาษีศุลกากร ตลอดจนข้อจำกัดหรืออุปสรรคทางการค้าอื่นๆ นอกจากจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มกันแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็ง สร้างอำนาจการต่อรองเพื่อปกป้องคุ้มครองภาคธุรกิจการค้าภายในกลุ่ม และป้องกันการแข่งขันจากประเทศนอกกลุ่มอีกด้วย Balassa (Balassa, Bela A, 1961) ได้จำแนกรูปแบบการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

4.1 เขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกเลิกอุปสรรคทางการค้า ทั้งที่เป็นมาตรการทางภาษีศุลกากร และมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร อาทิเช่น การกำหนดปริมาณโควตานำเข้า เป็นต้น ทำให้ต้นทุนการค้าระหว่างกันลดต่ำลง แต่สำหรับการค้ากับประเทศนอกกลุ่มนั้น ยังคงเก็บภาษีศุลกากรจากประเทศนอกกลุ่มได้ตามปกติ ทำให้เกิดความแตกต่างในการเก็บภาษีศุลกากรระหว่างประเทศในกลุ่มและประเทศนอกกลุ่ม ส่งผลให้มีการสนับสนุนการค้าระหว่างกลุ่มกันมากขึ้นเป็นลำดับ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และสนธิสัญญาเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA) เป็นต้น

4.2 สหภาพศุลกากร (Customs Union) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หรือ FTA ตามข้อ 9 แต่ได้มีข้อกำหนดเพิ่มเติมในเรื่องนโยบายภาษีศุลกากรว่า ให้ทุกประเทศสมาชิกเก็บภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกันเท่ากัน (Common External Tariff: CET) ตัวอย่างการรวมกลุ่มเป็นสหภาพศุลกากร ได้แก่ การรวมกลุ่มประเทศเบนเนลักซ์ 3 ประเทศ คือ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ในปี พ.ศ.2466

4.3 ตลาดร่วม (Common Market) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีมาตรฐานสูงขึ้น นอกเหนือจากการยกเลิกอุปสรรคทางการค้า และการกำหนดนโยบายการเก็บภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มในอัตราเดียวกันแล้วตามข้อ 4.2 ยังได้เห็นชอบร่วมกันให้ปัจจัยการผลิตภายในกลุ่ม อาทิเช่น ทุน แรงงาน วัตถุดิบ เทคโนโลยีต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศสมาชิกได้อย่างเสรี ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การเกิดตลาดร่วมของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Economic Community : EEC) เป็นต้น

4.4 Economic and Monetary Union เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบตลาดร่วม (Common Market) ที่ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกในกลุ่มเศรษฐกิจมีการใช้นโยบายการเงินร่วมกันเหมือนกัน ถือเป็นนโยบายร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เงินตราสกุลเดียวกัน เพื่อลดความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ตัวอย่าง คือ การรวมกลุ่มเป็นสหภาพยุโรป European Union

4.5 Complete Economic Integration เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจขั้นสูงสุด ทุกประเทศสมาชิกมีนโยบายหนึ่งเดียวร่วมกัน ไม่เพียงแต่เฉพาะนโยบายการเงินการคลัง แต่รวมถึงนโยบายด้านอื่นๆ ด้วย โดยรัฐบาลของประเทศสมาชิกได้สละอำนาจอธิปไตยของตนเพื่อให้กลุ่มสามารถตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเสมือนเป็นการรวมเป็นประเทศเดียวกัน การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ บางครั้ง อาจเรียกว่า เป็นการรวมกลุ่มสหภาพเหนือชาติ (Supranational Union) ซึ่งเกิดได้ยากในโลกปัจจุบัน

5. ทฤษฎีว่าด้วยผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดย Viner (Jacob Viner, 1950)

Viner ได้เสนอทฤษฎีการวิเคราะห์ผลกระทบจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยสร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ ที่ประกอบด้วย สินค้าที่เหมือนกัน (Homogeneous Products) ผลิตโดยประเทศสมาชิกของกลุ่มเศรษฐกิจและประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และพบว่า การรวมกลุ่มเศรษฐกิจจะเกิดผลประโยชน์หรือผลเสียต่อสวัสดิการของประเทศต่างๆ ขึ้นอยู่กับผลสุทธิของการสร้างการค้า (Trade Creation) และการเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion)

5.1 การสร้างการค้า (Trade Creation) เกิดขึ้นเมื่อประเทศสมาชิกของความตกลง (ประเทศที่ 1) เพิ่มการนำเข้าจากประเทศคู่ค้า (ประเทศที่ 2) โดยปราศจากการลดการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ นอกกลุ่ม เนื่องจากการลดภาษีสินค้านำเข้าระหว่างประเทศคู่ค้าทำให้สินค้านำเข้าจากประเทศที่ 2 มีราคาต่ำลงหรือถูกลง การนำเข้าที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากการบริโภคสินค้านี้มากขึ้น ในขณะที่การผลิตสินค้านี้ในประเทศที่ 1 ลดลง การสร้างการค้าจึงถือเป็นผลประโยชน์ (Benefit) ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สมาชิกได้รับ และกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของโลกโดยรวม

5.2 การเบี่ยงเบนการค้า (Trade Diversion) เกิดขึ้นเมื่อประเทศสมาชิก (ประเทศที่ 1) นำเข้าสินค้าจากประเทศคู่ค้า (ประเทศที่ 2) ที่มีราคาสินค้าต่ำกว่าราคาสินค้านำเข้าจากประเทศคู่ค้าอื่นๆ ที่ไม่ได้ทำความตกลง ทั้งที่ประเทศที่ 2 ไม่ได้มีต้นทุนที่ต่ำกว่าอย่างแท้จริง แต่ราคาสินค้าที่ถูกกว่าประเทศอื่นๆ เนื่องจากประเทศที่ 2 ได้รับการลดภาษีนำเข้าจากการทำ FTA ปราบกฏการณ์ที่ทำให้ประเทศที่ 1 ลดการนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ลง แต่เพิ่มการนำเข้าจากประเทศที่ 2 นั้น ได้ทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า ซึ่งถือว่าเป็นผลเสียที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ

ผลสุทธิจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ จึงต้องพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการสร้างการค้าและการเบี่ยงเบนการค้า หากการสร้างการค้ามากกว่า ก็เป็นผลประโยชน์ต่อประเทศ แต่หากการเบี่ยงเบนมีมากกว่า การรวมกลุ่มเศรษฐกิจก็จะก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศโดยสุทธิ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. บริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด ได้นำเสนอรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ เรื่อง “การศึกษาแนวทางการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP)” ต่อกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เมื่อเดือนมีนาคม 2555 จากการศึกษาพบว่า

1.1 ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิก TPP อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.54

1.2 เมื่อพิจารณาผลกระทบของ TPP ต่อการเปลี่ยนแปลงระดับสวัสดิการสังคม พบว่า หากประเทศไทยไม่เข้าเป็นสมาชิก TPP แต่ประเทศอาเซียนที่เหลือเข้าเป็นสมาชิกจะก่อให้เกิดการสูญเสียระดับสวัสดิการสังคม และลดระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคภายในประเทศมากที่สุด เนื่องจากการเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านในเส้นทางมหาสมุทรแปซิฟิกกับไทย โดยไม่มีสิทธิพิเศษทางการค้าใดๆ ในกรอบ TPP เลย อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อลูกค้า ต้องไปอาศัยกรอบเจรจาการค้าเสรีอื่นๆ เช่น ASEAN Plus One FTA หรือกรอบการค้าทวิภาคีของไทยหลายๆ กรอบการค้าเสรีประกอบกัน จึงทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าและการลงทุน ทั้งในภาคการผลิตสินค้าและบริการเบี่ยงเบนออกไปจากประเทศไทย

1.3 ในแง่ของผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ พบว่า มีแนวโน้มมูลค่าการส่งออกจะปรับตัวลงเล็กน้อย โดยภาคการผลิตที่จะส่งออกลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สินค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ นมและผลิตภัณฑ์นม และสินค้าในภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก ทั้งนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอมีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าส่งออกปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก

1.4 สำหรับการนำเข้า ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะนำเข้าเพิ่มมากขึ้นทั้งสินค้าและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์ และบริการการศึกษา ที่ประเทศสมาชิก TPP โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียมีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับสูง

1.5 กล่าวโดยสรุป ถึงแม้การเข้าสู่สมาชิกกลุ่ม TPP อาจมีผลกระทบทางด้านลบต่อบางภาคส่วน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการไม่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม TPP แล้วการไม่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศไทยได้มากกว่า เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าความตกลง TPP นั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การกำหนดนโยบายในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม TPP จึงต้องมีความรอบคอบ และมีการนำผลกระทบเชิงปริมาณจากแบบจำลองไปปรับใช้ร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพต่อไป

2. Congressional Research Service ของสหรัฐฯ ได้จัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาสหรัฐฯ เรื่อง The Trans-Pacific Partnership Negotiations and Issues for Congress เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2556 สรุปสาระสำคัญได้ว่า

2.1 TPP มีเป้าประสงค์ที่จะจัดทำหรือกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับประเด็นการค้าใหม่ๆ (New Trade Issues) อาทิเช่น รัฐวิสาหกิจ (State-Owned Enterprises) หรือ การอำนวยความสะดวกแก่ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Facilitation) ซึ่งจะเป็น โมเดลตัวอย่างสำหรับการเจรจาในอนาคต ทั้งในแบบทวิภาคี ภูมิภาคและใน WTO

2.2 ความสำเร็จของความตกลง TPP จะช่วยสนับสนุนให้ประเทศคู่ค้าในภูมิภาคอื่นๆ พิจารณาที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิก ดังเห็นได้จากการเข้าร่วมของประเทศเม็กซิโกและแคนาดา เพื่อที่จะให้มีความมั่นใจว่าประเทศของตนจะยังคงรักษาศักยภาพในการแข่งขันในตลาดประเทศสมาชิก TPP ได้ การเจรจา TPP จึงช่วยให้มีการเปิดเสรีทางการค้าเพิ่มมากขึ้นตามเป้าหมายของ WTO

2.3 ในความเห็นของสหรัฐฯ การเปิดเสรีการค้าภายใต้ TPP ส่วนใหญ่ได้เกิดขึ้นแล้วจากการที่สหรัฐฯ ได้ทำ FTA กับคู่ค้า จำนวน 6 ความตกลง ครอบคลุม 10 ประเทศ โดยมีมูลค่าการค้าระหว่างกันเกือบร้อยละ 95 ของมูลค่าการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับสมาชิก TPP ในปี 2012

2.4 ในจำนวนคู่เจรจา TPP มีสองประเทศ ได้แก่ มาเลเซียและเวียดนามที่ยังไม่ได้ทำ FTA สองฝ่ายกับสหรัฐฯ ซึ่งทั้งสองประเทศนี้มีความเด่นชัดในการทำการค้าและการลงทุนกับสหรัฐฯ รวมทั้งจะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ด้วยศักยภาพของประชากร 120 ล้านคนและอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ

2.5 หากประเทศญี่ปุ่นเข้าร่วมการเจรจา TPP ก็จะทำให้การเปิดเสรีทาง การค้า ในกรอบ TPP มีนัยสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในมุมมองของสหรัฐฯ

3. Alan V. Deardorff จาก The University of Michigan ได้ศึกษา Trade Implications of the Trans-Pacific Partnership for ASEAN and Other Asian Countries โดยอาศัยทฤษฎีของ Jacob Viner (1950) และพบว่าประเทศสมาชิก TPP และสมาชิก ASEAN ต่างก็ได้มีการทำ FTA

ระหว่างกัน จำนวนมาก แต่ไม่ครบทุกประเทศ จึงทำให้ TPP มีผลกระทบทั้ง Trade Creation และ Trade Diversion แก่ประเทศต่างๆ กล่าวคือ

3.1 สหรัฐฯ ได้ทำ FTA กับสมาชิก TPP ประมาณครึ่งหนึ่ง แต่ยังไม่ได้ทำ FTA กับญี่ปุ่น ผลกระทบของ TPP ที่มีมากที่สุดคือ การค้าระหว่างสหรัฐฯ กับญี่ปุ่น และทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าของสหรัฐฯ ออกจากประเทศจีน ไปทำการค้ากับญี่ปุ่นมากขึ้น ทั้งนี้ TPP จะไม่ค่อยมีผลกระทบต่อการค้ากับประเทศเกาหลี เนื่องจากเกาหลีได้ทำ FTA สองฝ่ายกับสหรัฐฯ และมีผลบังคับใช้แล้ว

3.2 ญี่ปุ่น ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของญี่ปุ่น คือประเทศจีน แต่ทั้งสองประเทศก็ยังไม่ได้ทำ FTA ระหว่างกัน และในจำนวนสมาชิก TPP ทั้งหมด ประเทศสหรัฐฯ เป็นคู่ค้ารายใหญ่ของญี่ปุ่น รองลงมาคือ ออสเตรเลีย (ในรูปของการนำเข้าวัตถุดิบ) ดังนั้น TPP จึงสร้างการค้าแก่ญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศสหรัฐฯ ในขณะที่จะก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนการค้ากับประเทศจีน

3.3 มาเลเซียและบรูไน ยังไม่มี FTA กับสหรัฐฯ การทำ TPP จะช่วยให้มีการสร้างการค้าและความสัมพันธ์ที่มากขึ้นกับสหรัฐฯ

3.4 สิงคโปร์ เป็นประเทศเดียวของอาเซียนที่ได้ทำ FTA สองฝ่ายกับสหรัฐฯ TPP จึงไม่ได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สิงคโปร์มากนัก แต่สิงคโปร์จะได้ประโยชน์ทางการค้ากับประเทศแคนาดาและเม็กซิโก เนื่องจากสิงคโปร์ยังไม่ได้ทำ FTA กับประเทศทั้งสองซึ่งก่อนหน้านี้ประเทศทั้งสองได้รับผลกระทบจากการทำ FTA ระหว่างสหรัฐฯ กับสิงคโปร์

3.5 เวียดนาม ได้รับผลกระทบจาก TPP เช่นเดียวกับบรูไนและมาเลเซีย แต่ต่างกันตรงที่ เวียดนามไม่ได้นำเข้าสินค้าจากสหรัฐฯ เป็นจำนวนมาก ดังนั้น TPP จึงไม่ได้ก่อประโยชน์แก่เวียดนามในฐานะผู้นำเข้ามากเท่าที่ควร

3.6 ประเทศไทย ซึ่งยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก TPP จึงได้รับผลกระทบทางลบจาก TPP ที่เกิดจากการเบี่ยงเบนทางการค้าทั้งจากประเทศสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญ เนื่องจากประเทศทั้งสองจะหันไปค้าขายกับประเทศสมาชิก TPP เพิ่มมากขึ้น

4. สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ (Thailand Textile Institute) ได้ศึกษาผลกระทบของ TPP ต่อสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และพบว่า ในกรณีที่ไทย ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก TPP จะมีผลทำให้สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจำนวน 10 รายการสำคัญ มีการส่งออกลดลง ร้อยละ 7.9-29.2 ที่สำคัญได้แก่ เสื้อเชิ้ตผู้ชายและเด็กชาย (HS 6105) ลดลงร้อยละ 29.2 เสื้อสูทผู้ชาย

(HS 6203) ลดลงร้อยละ 29.2 เสื้อที่เช็ด (HS 6109) ลดลง 27.57 และ เสื้อชั้นในสตรี (HS 6212) ลดลงร้อยละ 26.25 เป็นต้น

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเข้าเป็นสมาชิก TPP จะก่อให้เกิดผลดี นอกจากจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นศูนย์กลางเป็นการถาวรในตลาดสหรัฐฯ ซึ่งจะช่วยรักษาตลาดส่งออกของไทยในประเทศคู่ค้าสำคัญ โดยเครื่องนุ่งห่ม ในตลาดสหรัฐฯ แคนาดาและเวียดนาม นอกจากนี้ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตจากการนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในราคาที่ต่ำลง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เส้นใยที่ไทยมีส่วนการนำเข้าจากประเทศกลุ่ม TPP ถึงร้อยละ 59 และเส้นด้ายที่ไทยมีส่วนนำเข้าจากกลุ่ม TPP ร้อยละ 22

สำหรับผลกระทบหากประเทศไทยไม่เข้าร่วม TPP นั้น เนื่องจากประเทศเวียดนามเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในตลาดสหรัฐฯ สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจากเวียดนามจะเสียภาษีนำเข้าเป็นศูนย์ ทำให้มีราคาถูกกว่าสินค้าจากประเทศไทย ประเทศไทยจึงเสียเปรียบเวียดนามแข่งขันสู้ไม่ได้

นโยบายของรัฐบาล

เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 นายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้แถลงนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลต่อรัฐสภาว่า “รัฐบาลมีนโยบายขยายความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการตลาดภายใต้กรอบความร่วมมือและข้อตกลงการค้าเสรีในระบบพหุภาคีและทวิภาคี โดยเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากความตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น กำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับกฎ ระเบียบและมาตรฐานต่างๆ”

นอกจากนี้ ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รัฐบาลยังมีนโยบาย “กระชับความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศ กลุ่มประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญของโลก เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในประเทศไทย พร้อมกับการสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจไทย”

การจัดทำความตกลงการค้าเสรีถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญ ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และเพิ่มโอกาสการส่งออกทั้งตลาดเดิม และการเข้าสู่ตลาดใหม่ โดยลดอุปสรรคด้านการค้า การลงทุนในตลาดคู่ค้า รวมทั้งสร้าง

ความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการค้า การลงทุน การพัฒนาเทคโนโลยี บุคลากรและด้านอื่นๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพด้านเศรษฐกิจของไทยต่อไปในระยะยาว

การจัดทำความตกลงการค้าเสรี TPP นับว่าสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และถือเป็นการดำเนินการเชิงรุกของกระทรวงพาณิชย์เพื่อแสวงหาโอกาส ในการขยายการค้า การลงทุน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของไทย

สรุป

กล่าวโดยสรุป ในทางทฤษฎีนั้น การทำความตกลงการค้าเสรี แม้ว่าจะช่วยให้มีการค้า ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นระหว่างประเทศคู่ภาคีในความตกลง (Trade Creation) อย่างไรก็ตามก็ดี ก็จะมีผลกระทบก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนของการค้ากับประเทศนอกกลุ่มได้ (Trade Diversion) กล่าวคือ ประเทศนอกกลุ่ม FTA จะได้รับผลกระทบทางลบจากการส่งออกไปยังตลาดของประเทศที่ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าอื่น จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า หากประเทศไทยไม่เข้าร่วมการเจรจา TPP ประเทศไทยจะได้รับผลกระทบทางลบจากการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นที่เข้าร่วมเจรจา TPP ได้แก่ เวียดนาม มาเลเซีย และสิงคโปร์

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของ ประเทศไทย และผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทย

ความเป็นมาและสาระสำคัญของความตกลง TPP

1. ความเป็นมาของความตกลง TPP

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) มีจุดเริ่มต้นมาจากข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2541 ที่ต้องการให้มีการเปิดเสรีการค้า (FTA) ระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation: APEC) ในลักษณะที่เป็นความตกลงการค้าที่ให้สิทธิพิเศษเฉพาะกลุ่ม (Preferential Trade Agreement: PTA) โดยมีการหารือกันระหว่าง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ชิลี และสหรัฐฯ ต่อมาได้มีพัฒนาการเป็น “ความตกลง P 4” (Pacific Four) ในปี 2548 ประกอบด้วย 4 ประเทศ คือ ชิลี นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และบรูไน และในปี 2551 สหรัฐฯ เข้าร่วมความตกลง P4

ต่อมาประธานาธิบดีโอบามาได้ผลักดันการเจรจา TPP อย่างจริงจัง และได้ประกาศในการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2553 ณ มลรัฐฮาวาย สหรัฐอเมริกา ว่า “ความตกลง TPP จะเป็นต้นแบบ (Building Blocks) สำหรับการเจรจาทำความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าในกลุ่มเอเปค (Free Trade Area of the Asia Pacific: FTAAP)”

หลังจากนั้น การเจรจาความตกลง TPP ได้มีสมาชิกเพิ่มเติม จนปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวม 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ชิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น (ญี่ปุ่นเป็นประเทศล่าสุดลำดับที่ 12 ที่เข้าเป็นสมาชิก TPP โดยเข้าร่วมเจรจากรั้งแรกในการเจรจารอบที่ 18 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2556) ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกปัจจุบันของความตกลง TPP ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ไทยมี FTA อยู่แล้ว ยกเว้น สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก

2. สาระสำคัญของความตกลง TPP

ความตกลง TPP เป็นความตกลงที่ขยายมาจากความตกลง P4 โดยความตกลง TPP มีเนื้อหาของการเจรจาที่มีความเข้มข้นมากขึ้น ครอบคลุมประเด็นการค้าและการลงทุนทั้งในเชิง กว้างและลึก รวมทั้งประเด็นการเจรจาใหม่ๆ ที่เชื่อมโยงกับการค้า (New Emerging Trade Issues) เช่น รัฐวิสาหกิจ แรงงาน สิ่งแวดล้อม และประเด็นที่มีความคาบเกี่ยวกัน (Cross-Cutting Issues) เช่น การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การสร้างความสอดคล้องด้านกฎระเบียบ วิชาทกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม ความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนา รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น เพื่อรองรับรูปแบบการค้า ใหม่ในศตวรรษที่ 21 และมีการกำหนดมาตรฐานการเจรจาประเด็นอื่นๆ ให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้นกว่า การเจรจา FTA ต่างๆ ที่ผ่านมาของประเทศสมาชิก เช่น การเปิดตลาดสินค้า การค้าบริการ การลงทุน การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ นโยบายการแข่งขัน และทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

2.1 การเปิดตลาดสินค้า (Market Access)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็น การยกเลิกภาษีสินค้าอย่างน้อย ร้อยละ 90 ของพิกัดภาษี ทั้งหมดทันที เมื่อความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ แบ่งเป็น 1. สินค้าที่ปรับลดภาษี เป็นศูนย์ทันที (Immediate Tariff Elimination) 2. สินค้าที่ปรับลดภาษีเป็นศูนย์ภายใน 5 ปี 3. สินค้า ที่ปรับลดภาษีเป็นศูนย์ภายใน 10 ปี นอกจากนี้ มีการเจรจาครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น

2.1.1 ใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก

2.1.2 สินค้าใช้แล้วที่ผ่านกระบวนการผลิตใหม่

2.1.3 การแข่งขันด้านการส่งออกสินค้าเกษตร

2.1.4 ความมั่นคงด้านอาหาร

2.1.5 ประเทศกำลังพัฒนาต้องการได้รับสิทธิประโยชน์มากขึ้นจากการเข้า ตลาดใหญ่

2.1.6 ระยะเวลาในการลดภาษี (สหรัฐฯ ต้องการทยอยลดภาษีในระยะ เวลานาน)

2.1.7 การกำหนดมาตรการปกป้องพิเศษต่อสินค้าอ่อนไหว

ปัจจุบันอัตราภาษี MFN โดยเฉลี่ยในกลุ่มประเทศสมาชิกอยู่ระหว่างร้อยละ 0 – 10 โดยสินค้าโปรมีอัตราภาษีโดยเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ร้อยละ 0 และเวียตนามสูงสุดที่ราวร้อยละ 10

2.2 สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Textiles and Apparel)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุม การเปิดตลาดสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การกำหนดหลักเกณฑ์กฎถิ่นกำเนิดสินค้าที่เข้มงวดสำหรับสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (เพื่อปกป้อง

อุตสาหกรรมภายในประเทศของสหรัฐฯ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมรองเท้าที่เรียกร้องให้คงอัตราภาษีนำเข้าไว้ในระดับสูง) และการดำเนินมาตรการปกป้องพิเศษ

2.3 กฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin)

การกำหนดกฎถิ่นกำเนิดสินค้าแบบสะสม (Cumulation) เพื่อตรวจสอบการใช้สิทธิพิเศษภายใต้ความตกลง TPP การพิจารณาหลักการ Local Content ในการกำหนดร้อยละของวัตถุดิบในการผลิตว่าต้องมาจากประเทศสมาชิก

2.4 มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures)

การเจรจามีขอบเขตเกินกว่าความตกลงว่าด้วยสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Agreement on Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) ภายใต้ WTO การเจรจา ในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นและหลักการต่างๆ ได้แก่ 1. ความโปร่งใส 2. การประเมินความเสี่ยง 3. การจัดการความเสี่ยง 4. การประเมินความเสี่ยง ทางวิทยาศาสตร์ 5. การอ้างอิงเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ 6. การวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบเต็มรูปแบบ 7. การจัดตั้งกลไกการหารือเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาท SPS (Consultative Mechanism) 8. การจัดตั้งกลไกตอบสนองทันที (Rapid Response Mechanism) เพื่อแก้ไขปัญหาการกีดกันทางสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชอย่างทันการณ์ ในกรณีที่เป็นการห้ามนำเข้าสินค้าที่น่าเสียได้ ทั้งนี้ สหรัฐฯ เสนอให้ใช้ข้อบท SPS ของ WTO และความตกลง KORUS FTA เป็นต้นแบบ

2.5 มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (Technical Barriers to Trade)

การเจรจาในเรื่องอุปสรรคทางเทคนิคทางการค้า หรือเรียกง่ายๆ ว่า มาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม ครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น

2.5.1 ระยะเวลาการปฏิบัติตามพันธกรณี

2.5.2 กระบวนการประเมินความสอดคล้อง

2.5.3 มาตรฐานระหว่างประเทศ

2.5.4 กลไกด้านสถาบัน

2.5.5 ความโปร่งใส

2.5.6 ความร่วมมือด้านกฎระเบียบ

2.5.7 การอำนวยความสะดวกด้านการค้า

2.5.8 กระบวนการประเมินความสอดคล้อง

2.6 มาตรการเยียวยาทางการค้า (Trade Remedies)

การเจรจาได้มุ่งเน้นในการใช้มาตรการเยียวยาในกรณีที่มีการใช้มาตรการทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทุ่มตลาด มาตรการอุดหนุน โดยให้ความสำคัญกับความโปร่งใสของกระบวนการพิจารณาอันชอบธรรมทางกฎหมาย กลไกการใช้มาตรการปกป้องเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศในช่วงระยะเวลาปรับเปลี่ยนการลดภาษีนำเข้า (Transitional Safeguard Mechanism) และกระบวนการกำหนดมาตรการเยียวยาที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

2.7 ศุลกากร (Customs)

การเจรจามุ่งเน้นเรื่องการจัดตั้งกระบวนการด้านพิธีการ การประเมินราคาศุลกากร (Customs Valuation) การใช้ระบบการวินิจฉัยราคาศุลกากรล่วงหน้า (Advanced Ruling on Valuation) การกำหนดมูลค่าขั้นต่ำของสินค้าที่จะได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากร (De minimis)

2.8 การค้าบริการข้ามพรมแดน (Cross-Border Trade in Services)

การเจรจาครอบคลุมการเปิดตลาดในธุรกิจบริการ โดยเฉพาะบริการการเงิน ธุรกิจประกันภัยและการธนาคาร ธุรกิจบริการทางกฎหมายและการศึกษาภาคเอกชน ธุรกิจโทรคมนาคม การจัดส่งด่วน และธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยการเจรจาได้ยกระดับและขยายขอบเขตของความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของ WTO (GATS) และสหรัฐฯ ต้องการให้ข้อบทนี้เสริมสร้างการเปิดตลาดที่เป็นธรรมและมีความโปร่งใส ควบคู่ไปกับการสงวนสิทธิในการกำกับดูแลของรัฐบาล เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ

2.9 การลงทุน (Investment)

การเจรจาฯ ในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นดังนี้

2.9.1 การให้สิทธิกับนักลงทุนต่างชาติเหมือนกับคนในชาติ ทั้งหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment: NT) และหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation: MFN)

2.9.2 ความตกลงครอบคลุมการลงทุนและสิทธิของนักลงทุนก่อนมาลงทุนในประเทศ (Pre-Establishment) และมีการคุ้มครองการลงทุนแบบเต็มรูปแบบ

2.9.3 การจัดตั้งกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเรื่องการเวนคืนโดยรัฐ (Expropriation) และการชดเชย (Compensation) ทั้งนี้ ในความตกลงสองฝ่ายว่าด้วยการลงทุน (Bilateral Investment Treaties หรือ BITs) ของประเทศส่วนใหญ่มีการยอมรับเกี่ยวกับสิทธิการเวนคืนของรัฐ โดยจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่างๆ เช่น การไม่เลือกปฏิบัติ ถูกต้องตามกฎหมาย มีการชดเชยอย่างทันทีไม่ล่าช้า และมีกระบวนการที่ถูกต้อง เป็นต้น

2.9.4 การยกเลิกกฎเกณฑ์เรื่อง Performance/ Technical/ Government requirement รวมถึงคุณสมบัติของผู้จัดการอาวุโส (Senior Manager) และคณะกรรมการบริษัท (Board of Directors)

2.9.5 การระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับนักลงทุน (Investor State Dispute Settlement: ISDS) เพื่อให้การคุ้มครองที่ชัดเจนกับนักลงทุน

2.9.6 Investor Arbitration โดยสหรัฐฯ ต้องการให้มีองค์กรในการดำเนินการระงับข้อพิพาท

2.9.7 การโอนเงินเข้า-ออกประเทศอย่างเสรี

2.9.8 ประเด็นอ่อนไหวในการเจรจาของสมาชิกในตารางแนบท้าย (Annex) โดยระบุให้น้อยที่สุด

2.9.10 ความตกลงครอบคลุมถึงการลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนใน Portfolio

2.9.11 ความตกลงครอบคลุมการลงทุนใน ภาคการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการ

2.10 บริการทางการเงิน (Financial Services)

การเจรจาความตกลงฯ เป็นรูปแบบ Negative List Approach มีระดับการเปิดตลาดบริการการเงินที่สูงกว่า WTO โดยการเจรจาจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้แก่

2.10.1 การให้บริการการเงินข้ามพรมแดน

2.10.2 การคุ้มครองการลงทุนด้านการเงิน

2.10.3 การปฏิเสหสิทธิแก่นักลงทุน

2.10.4 การส่งเสริมความโปร่งใสและการไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม

2.10.5 การกำหนดให้มีกระบวนการระงับข้อพิพาท

2.10.6 การโอนเงิน เข้า-ออก ประเทศอย่างเสรี

2.10.7 การรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพของตลาดเงิน และการป้องกัน

วิกฤติการเงิน

2.10.8 การกำหนดคุณสมบัติของ Senior Manager และ Board of Director เจือ้นไขหลัก (Core Obligation) ในการเจรจา ประกอบด้วย

- การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

- การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favorable Nations)

- การเปิดตลาดสำหรับสถาบันการเงินต่างชาติ โดยยกเลิกข้อจำกัดด้านการถือหุ้นของต่างชาติ และให้ต่างชาติสามารถถือหุ้นในสถาบันการเงินได้ร้อยละ 100 และไม่มี การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการทางการเงิน ที่จะจัดตั้งในประเทศสมาชิก TPP นอกจากนี้ หลังมีการ บังคับใช้ความตกลงในข้อบทการบริการการเงิน ประเทศสมาชิก TPP จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการ การเงิน เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ

2.11 โทรคมนาคม (Telecommunication)

การเจรจาได้เน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบการเข้าถึงเครือข่าย สำหรับผู้ให้บริการ โดยการเชื่อมต่อระบบ และการเข้าถึงข้อมูล/อุปกรณ์/อาคารสถานที่ (Physical Facilities) และใกล้จะประสบผลสำเร็จในการตกลงร่วมกันในข้อบทด้วยความโปร่งใสด้าน กระบวนการกำหนดกฎระเบียบ และสิทธิในการยื่นขออุทธรณ์ นอกจากนี้ การเจรจายังได้มีการ พิจารณาข้อเสนอเกี่ยวกับค่าบริการ International Mobile Roaming ที่สูง และทางเลือกด้าน เทคโนโลยี

2.12 พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นการกำหนดอัตราภาษีศุลกากร ในยุค Digital Environment การรับรองธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ การคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อขาย สินค้าผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเคลื่อนย้ายข้อมูลข้ามพรมแดน และการปฏิบัติต่อสินค้าที่มีลักษณะ เป็นข้อมูลดิจิทัล เป็นต้น

2.13 การเข้าเมืองชั่วคราว (Temporary Entry)

การเจรจารอบคลุมประเด็นการกำหนดหลักเกณฑ์การเข้าเมือง คุณสมบัติ ของบุคลากร และระยะเวลาการพำนัก เป็นต้น

2.14 การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Rights)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นข้อผูกพันที่เกินกว่าความตกลงว่า ด้วย สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าภายใต้ WTO (TRIPs Plus) โดยเฉพาะเรื่อง การ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่สูงขึ้น (เช่น สิทธิบัตรยา ข้อมูลการทดสอบยา ลิขสิทธิ์ และ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น) รวมถึง การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ และกำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติมสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท

2.15 การแข่งขันและรัฐวิสาหกิจ (Competition and State Own Enterprise)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นการมีและการบังคับใช้กฎหมาย การแข่งขัน (Competition Law) ที่มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ทั้งนี้ เงื่อนไขหลัก (Core Obligation) ในการเจรจา จะคล้ายคลึงกับข้อบทความโปร่งใสใน GATS เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้

เอื้อต่อการแข่งขัน คู่แข่งผู้บริโภคร (ตามมาตรฐานของ OECD) สิทธิส่วนบุคคล และเปิดโอกาสในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกัน ของบริษัทเอกชนใน TPP นอกจากนั้น ยังสนับสนุนให้มีความร่วมมือด้านเทคนิค (Technical Cooperation) ระหว่างประเทศสมาชิก

2.16 การจัดซื้อจัดจ้าง โดยรัฐ (Government Procurement)

การเจรจาในข้อบพนี้ครอบคลุมประเด็นการมีระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐที่ยุติธรรม โปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศ และต่างประเทศ การจัดตั้งกลไกเพื่อการปรับเปลี่ยน (Transition Mechanism) ในการเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา

2.17 แรงงาน (Labour)

การรวมพันธกรณีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแรงงานไว้ในความตกลงฯ

2.17.1 การเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาด้านแรงงานระหว่างประเทศ

2.17.2 การมีกระบวนการยุติข้อพิพาทด้านแรงงาน

2.17.3 การพัฒนากลไกที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ (Cooperation) การประสานงาน (Coordination) และส่งเสริมการเสวนา (Dialogue) ในประเด็นด้านแรงงานและการหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน

2.17.4 การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่

2.17.5 การเพิ่มโอกาสในการถูกจ้างงาน การพัฒนาแรงงาน

2.17.6 การสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง

2.17.7 กลไกระงับข้อพิพาท

2.18 สิ่งแวดล้อม (Environment)

การเจรจา ในข้อบพนี้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยรวมความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศหลายฉบับไว้ในความตกลง TPP จากการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และรวมถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เช่น การประมงทะเลลึก (Marine Fisheries) ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) การรุกรานของสิ่งมีชีวิตต่างถิ่น (Invasive Alien Species) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) และสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods and Services) นอกจากนี้ การเจรยายังอยู่บนพื้นฐานการเจรจาความตกลงทวิภาคี ที่สหรัฐฯ ได้จัดทำล่าสุดกับประเทศต่างๆ แล้ว ได้แก่ เปรู โคลัมเบีย เกาหลีใต้ และปานามา บวกกับพันธกรณีอื่นๆ เพิ่มเติมที่ไม่เคยมีในความตกลงใดมาก่อน

2.19 กฎหมาย/กฎระเบียบ (Legal / Institutional issues)

การเจรจาครอบคลุม

2.19.1 กลไกระงับข้อพิพาท

2.19.2 ข้อยกเว้นจากพันธกรณี และ

2.19.3 ความโปร่งใสในการออกกฎหมายและกฎระเบียบ

2.20 การเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity Building)

การจัดตั้งกลไกที่จะเอื้ออำนวยต่อการให้ความช่วยเหลือในการเสริมสร้างขีดความสามารถ ภายหลังการบังคับใช้ความตกลง TPP ในประเด็นที่เป็นภาพรวม

2.21 ความสอดคล้องด้านกฎระเบียบ (Regulatory Coherence)

การเจรจาครอบคลุมการกำหนดโครงสร้างกฎระเบียบในเรื่องต่างๆ ให้สอดคล้องกับสหรัฐฯ ทั้งนี้ สหรัฐฯ มิได้มีความมุ่งหวังให้ประเทศที่ร่วมเจรจา มี Set of Regulation แต่เน้นการให้มีแนวปฏิบัติร่วม (Common Approach) ทำให้การค้าระหว่างกันมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีอุปสรรคน้อยลง

2.22 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs)

สาระสำคัญของข้อบท SMEs จะเน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลของการบังคับใช้ความตกลง TPP ให้ SMEs ได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ SMEs สามารถใช้ประโยชน์จากความตกลง TPP ได้อย่างเต็มที่ โดยความตกลงที่เกี่ยวกับ SMEs นั้น จะไม่เน้นการบังคับใช้ที่เข้มงวด (Hard Commitments) แต่ให้มีการดำเนินการปฏิบัติเป็นพิเศษกับ SMEs ซึ่งการปฏิบัติเป็นพิเศษดังกล่าวจะต้องหารือต่อไปในรายละเอียดของข้อบทที่เกี่ยวข้อง

2.23 การพัฒนา (Development)

การเจรจาให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาภาคความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก TPP ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถดำเนินการตามข้อตกลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลประโยชน์จาก TPP อย่างเต็มที่ รวมถึงการสนับสนุนองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและองค์กรด้านการกำกับดูแล เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก

การเจรจา TPP มีลักษณะสำคัญ 5 ประการที่ทำให้ความตกลง TPP เป็นความตกลงการค้าต้นแบบแห่งศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่สำหรับการค้าโลก ดังนี้¹

1. การเปิดตลาดอย่างครอบคลุมทุกสาขา (Comprehensive Market Access): TPP จะกำจัดการกีดกันการค้า และข้อกีดกันอื่นๆ ที่มีต่อการค้าและการลงทุนในสินค้าและบริการในทุกสาขา เพื่อสร้างโอกาสใหม่ให้แก่ภาคธุรกิจและแรงงาน และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคในประเทศสมาชิก TPP

2. ความตกลงระดับภูมิภาคโดยสมบูรณ์ (Fully Regional Agreement): TPP จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการผลิต (Production) และห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในระหว่างประเทศสมาชิก TPP ด้วยกัน ตลอดจนเป็นการสนับสนุนเป้าหมายในการเสริมสร้างอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ยกระดับสวัสดิการ และส่งเสริมการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนให้แก่ประเทศกลุ่ม TPP

3. ประเด็นที่มีความคาบเกี่ยวกัน (Cross-Cutting Trade Issues): TPP เป็นการต่อ ยอดจากการดำเนินงานที่ได้จัดทำขึ้นก่อนหน้านี้ในเวที APEC และเวทีอื่นๆ โดยมีการจัดทำประเด็นที่มีความคาบเกี่ยวกัน (Cross-Cutting Issue) ใหม่สำหรับข้อตกลง TPP 4 ประเด็น ได้แก่ ความสอดคล้องทางกฎระเบียบ (Regulatory Coherence) ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium-sized Enterprises: SMEs) และการพัฒนา (Development)

4. ความท้าทายใหม่ทางการค้า (New Trade Challenges): TPP มุ่งเน้นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนในสินค้าและบริการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งรวมไปถึงสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และเทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Technology) ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้เอื้อต่อการแข่งขันตลอดทั้งภูมิภาคของ TPP

5. ข้อตกลงที่มีชีวิต (Living Agreement): TPP เปิดช่องให้มีการปรับปรุงข้อตกลงให้เหมาะสมและทันสมัย สอดคล้องกับประเด็นทางการค้าที่เกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนการขยายขอบเขตของข้อตกลงเพื่อรองรับสมาชิกเพิ่มเติมในอนาคต

¹ Bryan Cave. “รายงานผลการศึกษานโยบายการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership” เสนอกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555. บทที่ 2 หน้า 2-5

3. ความสำคัญของกลุ่มประเทศสมาชิก TPP

3.1 ด้านขนาดเศรษฐกิจและประชากร

ปัจจุบันประเทศสมาชิกความตกลง TPP จำนวน 12 ประเทศ และจากข้อมูลสถิติ World Bank ปี 2555/2556 ประเทศสมาชิก TPP มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจการค้าของโลก เนื่องจากมีมูลค่ารายได้ประชาชาติ หรือ GDP รวมกันแล้วสูงถึง 27.20 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2556 หรือคิดเป็นร้อยละ 37.42 ของ GDP รวมของโลก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นมีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับ 1 และ 3 ของโลกตามลำดับ

ตารางที่ 3-1 ยังแสดงให้เห็นถึงขนาดของประชากรของประเทศสมาชิก TPP ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงขนาดตลาดสินค้าและบริการที่ใหญ่ โดยมีประชากรในปี 2555 ตามสถิติของ World Bank รวมทั้งสิ้น 795.40 ล้านคน หรือร้อยละ 11.29 ของประชากรโลก ทำให้ประชากรของประเทศสมาชิก TPP มีรายได้ต่อหัวต่อปี (Per Capita Income) สูงถึง 34,196.63 เหรียญสหรัฐฯ เทียบกับรายได้ต่อหัวต่อปีของโลกที่อยู่ที่ 10,318.15 เหรียญสหรัฐฯ หรือสูงกว่าประมาณ 3 เท่าตัว

ตารางที่ 3-1 ขนาดเศรษฐกิจและประชากรของประเทศสมาชิก TPP

ประเทศ	GDP (2013) หน่วย: ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ	Population (2012) หน่วย : ล้านคน
สหรัฐอเมริกา	16.24	313.91
แคนาดา	1.78	34.75
เม็กซิโก	1.18	120.85
เปรู	0.20	29.99
ชิลี	0.27	17.46
ออสเตรเลีย	1.53	22.72
นิวซีแลนด์	0.17	4.43
ญี่ปุ่น	5.06	127.56
สิงคโปร์	0.28	5.31
มาเลเซีย	0.31	29.24
บรูไน	0.02	0.41
เวียดนาม	0.16	88.77
รวม TPP 12 ประเทศ	27.20	795.40

ตารางที่ 3-1 ขนาดเศรษฐกิจและประชากรของประเทศสมาชิก TPP (ต่อ)

ประเทศ	GDP (2013) หน่วย: ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ	Population (2012) หน่วย : ล้านคน
รวมทั้งโลก	72.68	7,043.90
สัดส่วน TPP ต่อโลก	37.42%	11.29%

ที่มา : World Bank

3.2 ด้านการค้า

ประเทศสมาชิก TPP 12 ประเทศเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย โดยในปี 2556 มูลค่าการค้าของไทยกับประเทศสมาชิก TPP มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37.96 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย

จากตารางที่ 3-2 การค้าระหว่างไทย-ประเทศสมาชิก TPP ในปี 2556 มีมูลค่ารวม 182.01 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37.9 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศรวมของประเทศไทย โดยเป็นมูลค่าส่งออก 92.75 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40.4 ของมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศไทยไปตลาดโลก และเป็นมูลค่านำเข้า 89.26 ล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.6 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้านำเข้ารวมของประเทศไทยจากตลาดโลก² ทั้งนี้ ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยในกลุ่ม TPP ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และเวียดนาม

² “ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับสมาชิก TPP”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ops3.moc.go.th/infor/MenuComTH/trade_sum/report.asp ,2557.

ตารางที่ 3-2 แสดงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิก TPP ปี 2556³

(มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ประเทศสมาชิก TPP	มูลค่าการค้า		การนำเข้า		การส่งออก		สัดส่วน (ร้อยละ)		
	อันดับ	2556	อันดับ	2556	อันดับ	2556	การค้า	นำเข้า	ส่งออก
โลก		479,252		250,723		228,530	100	100	100
ญี่ปุ่น	2	63,318	1	41,082	3	22,236	13.2	16.4	9.7
สหรัฐฯ	3	37,586	4	14,627	2	22,959	7.8	5.8	10.0
มาเลเซีย	4	26,262	5	13,247	5	13,015	5.5	5.3	5.7
สิงคโปร์	6	19,463	9	8,226	6	11,236	4.1	3.3	4.9
ออสเตรเลีย	8	15,826	13	5,477	8	10,349	3.3	2.2	4.5
เวียดนาม	14	10,451	20	3,269	9	7,182	2.2	1.3	3.1
เม็กซิโก	31	2,623	36	767	24	1,856	0.5	0.3	0.8
แคนาดา	32	2,473	34	994	28	1,479	0.5	0.4	0.6
นิวซีแลนด์	36	1,779	38	618	31	1,161	0.4	0.2	0.5
ชิลี	47	886	51	267	43	619	0.2	0.1	0.3
บรูไน	51	713	40	547	75	166	0.1	0.2	0.1
เปรู	55	634	60	143	47	491	0.1	0.1	0.2
รวม TPP		182,014		89,264		92,749	37.9	35.6	40.4

ที่มา : World Bank

³ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.dtn.go.th/filesupload/files/trade/traderank56.pdf> , 2557.

สินค้าส่งออกที่สำคัญในตลาดของประเทศสมาชิก TPP ได้แก่ ผลไม้แปรรูป ข้าว น้ำตาลทราย ผลิตภัณฑ์จากถั่ว ผลไม้กระป๋อง ไข่แปรรูป ประมงและอาหารทะเลแปรรูป สิ่งทอและ เสื้อผ้า รองเท้าและเครื่องหนัง เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เป็นต้น

3.3 การค้าของประเทศไทยกับประเทศสมาชิก TPP รายประเทศ

3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1. การค้า

ตารางที่ 3-3 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

การค้า	หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ			% Δ 56/55
	2554	2555	2556	
การค้ารวม	34,979.24	35,271.49	37,338.55	5.86
การส่งออก	21,563.33	22,667.81	22,707.05	0.17
การนำเข้า	13,415.91	12,603.68	14,631.50	16.09
ดุลการค้า	8,147.42	10,064.13	8,075.55	- 19.76

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับสหรัฐฯ 37.34 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ร้อยละ 5.86 โดยเป็นการส่งออก 22.71 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้า 14.63 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ประเทศไทยได้ดุลการค้ากับสหรัฐฯ 8.08 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญไปประเทศสหรัฐฯ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องประดับเงิน ยางรถยนต์ชนิดหนึ่ง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ แผงวงจรรวม ปลาปรุงแต่ง กุ้งปรุงแต่ง ถูมมือยาง เครื่องฉายวิดีโอ ข้าว เครื่องส่งวิทยุ ยางแผ่น และเครื่องส่งวิทยุ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญจากประเทศสหรัฐฯ ได้แก่ เครื่องบิน ทอคำ แผงวงจรรวม อาหารปรุงแต่ง ส่วนประกอบเครื่องกังหัน ปลาแซ่แข็ง ของอื่นๆ ทำจากเหล็ก ฝ้ายที่ยังไม่สาว ข้าวสาลี ส่วนประกอบยานยนต์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) โดยยกเว้นภาษีนำเข้าสำหรับสินค้ากว่า 3,000 รายการจากประเทศสหรัฐฯ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ในปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ GSP ส่งออกมูลค่า 3,341.14 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่มีการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ GSP มูลค่า 4,707.30 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนการใช้สิทธิ GSP ร้อยละ 70.98 ของมูลค่าการส่งออกเฉพาะรายการที่ได้รับสิทธิฯ ตารางที่ 3-4 แสดงการส่งออกภายใต้ GSP ของสหรัฐอเมริกา

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ GSP	6,865.91	6,685.92	4,707.30
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ GSP	3,719.57	3,709.57	3,341.14
สัดส่วนการใช้สิทธิ GSP (%)	54.17	55.48	70.98

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

สินค้าสำคัญที่มีการใช้สิทธิ GSP สูง ได้แก่ ส่วนประกอบเครื่องปรับอากาศ (พิกัดศุลกากร HS 8415.90) ถังมือยาง (พิกัดฯ 4015.19) อาหารปรุงแต่ง (พิกัดฯ 2106.90) เครื่องดื่มอื่นๆ (พิกัดฯ 2202.90) ชุดสายไฟ (พิกัดฯ 8544.30) ผลไม้ปรุงแต่ง (พิกัดฯ 2008.99) เล่นส์แว่นตา (พิกัดฯ 9001.50) เป็นต้น

2. การทำ FTA ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐฯ ได้มีการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้าเพื่อลด/เลิกอุปสรรคทางการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน และประเด็นการค้าต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องในรูปแบบของ Comprehensive Agreement ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 20 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 2 ฉบับกับประเทศสมาชิก TPP และสหภาพยุโรป

การทำ FTA ของประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอนาคต ประเทศสหรัฐอเมริกาคัดสิทธิพิเศษ GSP ที่ให้แก่ประเทศไทย จะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของการค้า (Trade Diversion) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาจะค้าขายสินค้าและบริการกับประเทศที่ทำ FTA มากขึ้นเป็นลำดับกับประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ชิลี เปรู แคนาดา และสหภาพยุโรป เป็นต้น

ตารางที่ 3-5 FTA ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>รวม 20 ฉบับ</p> <p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">อิสราเอล (19 สิงหาคม 2528)จอร์แดน (17 ธันวาคม 2544)สิงคโปร์ (1 มกราคม 2547)ชิลี (1 มกราคม 2547)ออสเตรเลีย (1 มกราคม 2548)โมร็อกโก (1 มกราคม 2549)เกาหลีใต้ (15 มีนาคม 2555)ปานามา (31 ตุลาคม 2555) <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">ความตกลงเขตการค้าเสรีภูมิภาคอเมริกาเหนือ (NAFTA) (สหรัฐฯ-แคนาดา-เม็กซิโก) (1 มกราคม 2537)	<p><u>พหุภาคี:</u></p> <ol style="list-style-type: none">ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP)ความตกลงการค้าระหว่างสหรัฐฯ – สหภาพยุโรป (Transatlantic Trade and Investment Partnership: T-TIP) <p>(เริ่มเจรจา 8 กรกฎาคม 2556 -เป้าหมายสรุปผลภายในปี 2558)</p>

ตารางที่ 3-5 FTA ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>2. ความตกลงเขตการค้าเสรีสหรัฐฯ – สาธารณรัฐ โดมินิกัน – กลุ่มประเทศอเมริกา กลาง (DR-CAFTA)</p> <ul style="list-style-type: none">- เอลซัลวาดอร์ (1 มีนาคม 2549)- ฮอนดูรัสและนิการากัว (1 เมษายน 2549)- กัวเตมาลา (1 กรกฎาคม 2549)- สาธารณรัฐ โดมินิกัน (1 มีนาคม 2550)- คอสตาริกา (1 มกราคม 2552) <p>3. ความตกลงเขตการค้าเสรีสหรัฐฯ – กลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (USMEFTA)</p> <ul style="list-style-type: none">- บาห์เรน (1 สิงหาคม 2549)- โอมาน (1 มกราคม 2552) <p>4. ความตกลงเขตการค้าเสรีสหรัฐฯ –กลุ่ม ประเทศแอนเดียน (Andean)</p> <ul style="list-style-type: none">- เปรู (1 กุมภาพันธ์ 2552)- โคลอมเบีย (15 พฤษภาคม 2555)	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.2 แคนาดา

1. การค้า

ตารางที่ 3-6 ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับแคนาดา

การค้า	หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ			% Δ
	2554	2555	2556	56/55
การค้ารวม	2,761.44	2,518.70	2,446.63	- 2.86
การส่งออก	1,693.09	1,574.09	1,456.72	- 7.46
การนำเข้า	1,068.35	944.61	989.91	4.80
ดุลการค้า	624.74	629.48	466.81	- 25.84

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับแคนาดา 2.44 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 2.86 โดยเป็นการส่งออก 1.46 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้า 0.99 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ประเทศไทยได้ดุลการค้า 0.47 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญไปแคนาดา ได้แก่ ปลาทูน่าปรุงแต่ง ข้าว ยางแผ่น กุ้งปรุงแต่ง กุ้งแช่แข็ง เครื่องส่งวิทยุ เครื่องประดับเงิน เครื่องรับโทรทัศน์ รถจักรยานยนต์ และสับประรดกระป๋อง เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญจากประเทศแคนาดา ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ทองคำ แพลงวงจรรวม ข้าวสาลี เชื้อกระดาษ เชื้อไม้เคมี นิกเกิล ถั่วเหลืองแห้ง ยางแผ่น วาล์ว ยารักษาโรค และส่วนประกอบเครื่องบิน เป็นต้น

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับสิทธิพิเศษ GSP จากประเทศแคนาดา ทำให้สินค้าส่งออกของไทยได้แต้มต่อในการแข่งขันในตลาดแคนาดา ในปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ GSP ส่งออกมูลค่า 270.19 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่มีการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ GSP มูลค่า 634.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ร้อยละ 42.62 ของมูลค่าการส่งออกเฉพาะรายการที่ได้รับสิทธิฯ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 35.91 ในช่วงเดียวกันของปี 2555

ตารางที่ 3-7 แสดงการส่งออกภายใต้ GSP ของแคนาดา

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ ได้รับสิทธิ GSP	565.81	700.81	634.01
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ GSP	267.83	251.65	270.19
สัดส่วนการใช้สิทธิ GSP (%)	40.48	35.91	42.62

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

สินค้าสำคัญที่มีการใช้สิทธิ GSP ได้แก่ ข้าว (พิกัดศุลกากร 1006.30) รถยนต์นั่ง (พิกัดฯ 8703.22) เครื่องประดับทอง (พิกัดฯ 7113.19) พาสต้ายัดไส้ (พิกัดฯ 1902.20) แป้งมันสำปะหลัง (พิกัดฯ 3505.10) เลนส์แว่นตา (พิกัดฯ 9001.50) เครื่องประดับเงิน (พิกัดฯ 7113.11) เป็นต้น

2. การทำ FTA ของประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาได้มีการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้า ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 12 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 16 ฉบับ กับ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. สหภาพยุโรป 3. Andean Community 4. Caribbean Community 5. Central America Four (C4) และ 6. MERCOSUR เป็นต้น

การทำ FTA ของประเทศแคนาดา จะมีผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในอนาคต ประเทศแคนาดาตัดสิทธิพิเศษ GSP ที่ให้แก่ประเทศไทย จะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของการค้า (Trade Diversion) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อประเทศไทยอย่างมาก เช่นเดียวกับกรณีของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการค้ากับกลุ่มประเทศในลาตินอเมริกา และสหภาพยุโรป

ตารางที่ 3-8 แสดง FTA ที่ประเทศแคนาดาทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
รวม 12 ฉบับ <u>ทวีภาคี:</u> 1. สหรัฐฯ (1 มกราคม 2532 และยกเลิกหลังมี NAFTA) 2. อิสราเอล (1 มกราคม 2540) 3. ชิลี (5 กรกฎาคม 2540) 4. คอสตาริกา (1 พฤศจิกายน 2545) 5. เปรู (1 สิงหาคม 2552) 6. ฮอนดูรัส (เจรจาเสร็จ 12 สิงหาคม 2554) 7. โคลัมเบีย (15 สิงหาคม 2554) 8. จอร์แดน (1 ตุลาคม 2555) 9. ปานามา (1 เมษายน 2556) 10. เกาหลีใต้ (เจรจาเสร็จ 11 มีนาคม 2557) <u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u> 1. NAFTA (1 มกราคม 2537) 2. EFTA (1 กรกฎาคม 2552)	<u>ทวีภาคี:</u> 1. สาธารณรัฐโดมินิกัน 2. สหภาพยุโรป (18 ตุลาคม 2556 – แคนาดาและ EU ได้ข้อสรุปในหลักการ) 3. อินเดีย 4. ญี่ปุ่น 5. โมร็อกโก 6. สิงคโปร์ 7. ยูเครน 8. ตุรกี (อยู่ระหว่างการ Exploratory) 9. ไทย (อยู่ระหว่างการ Exploratory) 10. อิสราเอล (อยู่ระหว่างการ Exploratory) <u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u> 1. TPP 2. Andean Community 3. Caribbean Community 4. Central America Four (C4) 5. MERCOSUR

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.3 ญี่ปุ่น

1. การค้า

ตารางที่ 3-9 ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น

การค้า	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ 56/55
	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	
การค้ารวม	65,927.49	73,301.52	62,902.68	- 14.19
การส่งออก	23,629.35	23,344.37	21,900.60	- 6.18
การนำเข้า	42,298.14	49,957.15	41,002.08	- 17.93
ดุลการค้า	-18,668.79	-26,612.79	-19,101.47	- 28.22

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับญี่ปุ่น 62.90 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 14.19 จากปี 2555 โดยเป็นการส่งออก 21.90 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่มีมูลค่านำเข้า 41.00 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ทำให้ประเทศไทยขาดดุลการค้า 19.10 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขาดดุลลดร้อยละ 28.22 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปตลาดญี่ปุ่น ได้แก่ เนื้อไก่ปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย ยางแผ่นรมควัน ยานยนต์ ยางธรรมชาติ กุ้งปรุงแต่ง และหน่วยเก็บข้อมูลของเครื่องประมวลผล เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญจากประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ กระปุกเกียร์และส่วนประกอบ ส่วนประกอบยานยนต์ เครื่องยนต์รถยนต์ ของอื่นๆ ทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า ผลิตภัณฑ์แผ่นรีดทำด้วยเหล็ก และวงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เป็นต้น

สินค้าส่งออกของประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรได้ 3 ช่องทาง กล่าวคือ 1. สิทธิพิเศษ GSP 2. FTA ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) และ 3. FTA อาเซียน-ญี่ปุ่น ดังนี้

การส่งออกภายใต้ GSP ของญี่ปุ่น

ในปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ GSP ส่งออกมูลค่า 29.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 34.32 เมื่อเทียบกับปี 2555 ที่มีการขอใช้สิทธิ GSP ส่งออกมูลค่า 45.22 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ร้อยละ 6.02 ของมูลค่าการส่งออกเฉพาะรายการที่ได้รับสิทธิฯ ลดลงเมื่อเทียบกับร้อยละ 8.02 ในปี 2555 สินค้าสำคัญที่มีการใช้สิทธิ GSP ได้แก่ ขนมปัง

(HS 1905.90) เป้าสื้อ (HS 1605.90) ดี-กลูซิทอล (HS 2905.44) หุณลาม (HS 1604.20) ไม้อัดพลาญวูด (HS 4412.99) เดกซ์ทริน โมดิไฟล์สตาร์ช (HS 3505.10) พืชผัก ผลไม้ (HS 2001.90) สัตว์น้ำจำพวก ครัสตาเซีย (HS 1605.40) ปลาปรุงแต่งฯ (1604.19) และแวนเฟิล (HS 1905.32) เป็นต้น

ตารางที่ 3-10 แสดงการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นภายใต้สิทธิพิเศษ GSP

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ GSP	391.45	564.03	493.71
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ GSP	47.79	45.22	29.70
สัดส่วนการใช้สิทธิ GSP (%)	12.21	8.02	6.02

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

การส่งออกภายใต้ FTA ไทย- ญี่ปุ่น (JTEPA)

ในปี 2556 ประเทศไทยส่งออกโดยขอใช้สิทธิ JTEPA ไปตลาดญี่ปุ่น มูลค่า 6.04 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 3.42 จากปีที่ผ่านมาที่มีมูลค่า 6.25 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่มีสัดส่วนการใช้สิทธิฯ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 79.01 เมื่อเทียบกับร้อยละ 67.95 ในปี ก่อนหน้า สินค้าส่งออกสำคัญที่มีการใช้สิทธิ JTEPA ได้แก่ เนื้อไก่และเครื่องใน ไก่ที่ปรุงแต่ง หรือทำไว้ไม่ให้เสีย กุ้งที่ปรุงแต่งหรือทำไม่ให้เกิด และโพลีเอทิลีนเทอร์ฟทาเลต เป็นต้น

ตารางที่ 3-11 แสดงการส่งออกภายใต้ FTA ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ	8,484.06	9,203.42	7,644.66
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ	6,039.15	6,254.18	6,040.37
สัดส่วนการใช้สิทธิ (%)	71.18	67.95	79.01

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

การส่งออกโดยใช้สิทธิส่งออกภายใต้ AJCEP

ในปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ AJCEP ส่งออกไปญี่ปุ่นมูลค่า 97.60 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 74.01 เมื่อเทียบกับปี 2555 และสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 1.38 เมื่อเทียบกับปี 2555 ที่มีสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ร้อยละ 0.74 สินค้าส่งออกสำคัญที่มีการใช้สิทธิ AJCEP ได้แก่ กุ้งที่ปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย (HS 1605.20) เอสเอเอ็นโคโพลิเมอร์ (HS. 1604.20) ปลาปรุงแต่ง (HS. 3903.20) ปลาซาร์ดีนปรุงแต่ง (HS 1604.13) และทีเช็ด (HS 6109.90) เป็นต้น

ตารางที่ 3-12 แสดงการส่งออกไปญี่ปุ่นภายใต้ AJCEP

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ	7,992.86	7,626.02	7,079.74
มูลค่าส่งออกภายใต้สิทธิ	48.11	56.09	97.60
สัดส่วนการใช้สิทธิ (%)	0.60	0.74	1.38

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้าที่มีผลบังคับใช้แล้ว 13 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 11 ฉบับ กับ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. สหภาพยุโรป 3. แคนาดา 4. RCEP และ 5. GCC เป็นต้น

การทำ FTA ของประเทศญี่ปุ่น จะไม่มีผลกระทบต่อประเทศไทยมากนัก เนื่องจากประเทศไทยได้ทำ FTA ทั้งในรูปแบบของสองฝ่ายและภายใต้อาเซียน อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศญี่ปุ่นเข้าร่วมเจรจา TPP จะทำให้ประเทศญี่ปุ่นหันไปค้าขายกับประเทศสมาชิก TPP เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลกระทบทางลบต่อการส่งออกของประเทศไทยไปตลาดญี่ปุ่น

ตารางที่ 3-13 แสดง FTA ที่ประเทศญี่ปุ่นทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
รวม 14 ฉบับ <u>ทวีปเอเชีย:</u> 1. สิงคโปร์ 2. เม็กซิโก 3. มาเลเซีย 4. ชิลี 5. ไทย 6. อินโดนีเซีย 7. บรูไน 8. อาเซียน 9. ฟิลิปปินส์ 10. สวิตเซอร์แลนด์ 11. เวียดนาม 12. อินเดีย 13.เปรู 14. ออสเตรเลีย	<u>ทวีปเอเชีย:</u> 1. มองโกเลีย 2. แคนาดา 3. กัมพูชา 4. สหภาพยุโรป 5. เกาหลีใต้ (หยุดการเจรจา) 6. ตุรกี (อยู่ระหว่างการศึกษา) <u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u> 1. จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น 2. RCEP 3. TPP 4. GCC

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

3.3.4 ออสเตรเลีย

1. การค้า

ในปี 2556 ไทยมีมูลค่าการค้ากับออสเตรเลียจำนวน 15.48 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ร้อยละ 1.86 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 10.19 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และเป็นมูลค่านำเข้า 5.30 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ทำให้ประเทศไทยได้ดุลการค้า 4.89 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.26 เมื่อเทียบกับปี 2555 ที่ได้ดุลการค้า 4.24 พันล้าน

เหรียญสหรัฐฯ สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดออสเตรเลีย ได้แก่ ยานยนต์น้ำหนัก รถมรวมน้ำหนักบรรทุกไม่เกิน 5 ตัน ที่จุดระเบิดโดยการอัดรถยนต์ความจุกระบอกสูบ 1,500-3,000 ลบ.ซม. และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญจากออสเตรเลียมาประเทศไทย ได้แก่ ทองคำ น้ำมันปิโตรเลียมดิบ อะลูมิเนียมไม่เจือ และถ่านหินบิทูมินัส เป็นต้น

ตารางที่ 3-14 ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับออสเตรเลีย

การค้า	มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ			% Δ 56/55
	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	
การค้ารวม	15,878.20	15,201.03	15,484.50	1.86
การส่งออก	7,922.29	9,720.70	10,186.05	4.79
การนำเข้า	7,955.91	5,480.33	5,298.45	- 3.32
ดุลการค้า	-33.62	4,240.37	4,887.60	15.26

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในการส่งออกไปยังตลาดออสเตรเลีย ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรได้ 2 ช่องทาง คือ 1. FTA ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) 2. FTA อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (ANZFTA)

การส่งออกภายใต้ TAFTA

ในปี 2556 ประเทศไทยส่งออกไปยังตลาดออสเตรเลียโดยใช้สิทธิ TAFTA มีมูลค่า 7.27 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.77 จากปี 2555 ที่มีการขอใช้สิทธิ 4.86 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยมีสัดส่วนการใช้สิทธิ TAFTA ร้อยละ 86.65 ของมูลค่าการส่งออกของรายการที่ได้รับสิทธิ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 60.65 ในปี 2555 สินค้าส่งออกสำคัญที่ใช้สิทธิ TAFTA ได้แก่ ยานยนต์น้ำหนัก รถมรวมน้ำหนักบรรทุกไม่เกิน 5 ตัน ที่จุดระเบิดโดยการอัด (HS 870421) รถยนต์ความจุกระบอกสูบ 1,500-3,000 ลบ.ซม. (HS 870323) รถยนต์ความจุกระบอกสูบ 1,000-1,500 ลบ.ซม. (HS 870322) และปลาทูน่าแปรรูป (HS 160414) เป็นต้น

ตารางที่ 3-15 แสดงการส่งออกโดยใช้สิทธิ TAFTA

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ	5,545.42	8,008.33	8,395.16
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ	5,036.19	4,857.26	7,274.76
สัดส่วนการใช้สิทธิ (%)	90.81	60.65	86.65

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

การส่งออกภายใต้ FTA อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (ANZFTA)

ในปี 2556 ประเทศไทยมีการส่งออกโดยขอใช้สิทธิ AANZFTA ไปประเทศออสเตรเลียมูลค่า 337.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 57.48 จากปี 2555 ที่มีการขอใช้สิทธิ ANNZFTA ส่งออก 214.44 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีสัดส่วนการใช้สิทธิ ANNZFTA ร้อยละ 4.24 ของมูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิฯ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 2.81 ในปี 2555 สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปประเทศออสเตรเลียที่มีการใช้สิทธิ AANZFTA ได้แก่ เอทีลินเทรฟทาเลต (HS 3907.60) เลนส์แว่นตา (HS 9001.50) แว่นตา (HS 9004.90) ส่วนประกอบเครื่องจักร/อุปกรณ์ห้องปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนอุณหภูมิ (HS 8419.90) ปลาทูน่า สคิปแจ็ก และ โบนิโดปรุงแต่ง (HS 1604.14) และส่วนประกอบของที่นั่ง (HS 9401.90) เป็นต้น

ตารางที่ 3-16 แสดงการส่งออกไปออสเตรเลียภายใต้ AANZFTA

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ	5,965.52	7,630.82	7,973.32
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ	83.91	214.44	337.70
สัดส่วนการใช้สิทธิ (%)	1.41	2.81	4.24

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียได้มีการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศคู่ค้า ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 8 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 9 ฉบับ กับ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. RCEP (ASEAN + 6) 3. จีน และ 4. อินเดีย เป็นต้น

การทำเจรจา TPP ของประเทศออสเตรเลีย จะทำให้สินค้าของออสเตรเลียแย่งส่วนแบ่งตลาดสินค้าในตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก

ตารางที่ 3-17 แสดง FTA ที่ประเทศออสเตรเลียทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
รวม 9 ฉบับ <u>ทวีภาคี:</u> 1. นิวซีแลนด์ (1 มกราคม 2526) 2. สิงคโปร์ (28 กรกฎาคม 2546) 3. ไทย (1 มกราคม 2548)	<u>ทวีภาคี:</u> 1. จีน (เริ่มเจรจา 23 พฤษภาคม 2548) 2. อินเดีย (เริ่มเจรจา 28 กรกฎาคม 2554) 3. อินโดนีเซีย (เริ่มเจรจา 26 มีนาคม 2556)

ตารางที่ 3-17 แสดง FTA ที่ประเทศออสเตรเลียทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
4. สหรัฐอเมริกา (1 มกราคม 2548) 5. ซิลี (6 มีนาคม 2552) 6. มาเลเซีย (1 มกราคม 2556) 7. เกาหลีใต้ (สรุปผล 5 ธันวาคม 2556) 8. ญี่ปุ่น (7 เมษายน 2557) ภูมิภาค/หลายฝ่าย: อาเซียน (1 มกราคม 2553)	<u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u> 1. GCC ⁴ (เริ่มเจรจา 30 กรกฎาคม 2550) 2. PACER ⁵ (เริ่มเจรจา สิงหาคม 2552) 3. TPP (เริ่มเจรจา 15 มีนาคม 2553) 4. TiSA (เริ่มเจรจา 27 เมษายน 2556) 5. RCEP ⁶ (เริ่มเจรจา 9 พฤษภาคม 2556)

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.5 นิวซีแลนด์

1. การค้า

ในปี 2556 ไทยมีมูลค่าการค้ากับนิวซีแลนด์ จำนวน 1.76 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ร้อยละ 7.78 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 1.14 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เป็นมูลค่านำเข้า 0.61 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และประเทศไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้า 0.53 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 27.97 เมื่อเทียบกับปี 2555 ที่ได้ดุลการค้า 0.41 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

⁴ Gulf Cooperation Council มีสมาชิก 6 ประเทศ คือ บาห์เรน คูเวต โอมาน กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรต

⁵ Pacific Agreement on Closer Economic Relations มีสมาชิก 15 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย หมู่เกาะคุก ไมโครนีเซีย ฟิลิปปินส์ นาอูรู นิวซีแลนด์ ไนจีเรีย พาเลา ปาปัวนิวกินี หมู่เกาะมาแชล ซามัว หมู่เกาะโซโลมอน ตองกา ตูวาลู วานูอาตู

⁶ Regional Comprehensive Economic Partnership ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และอินเดีย

สินค้าส่งออกสำคัญไปนิวซีแลนด์ ได้แก่ รถยนต์น้ำหนักกรรวม น้ำหนักบรรทุก (จี.วี.ดับเบิลยู) ไม่เกิน 5 ตัน (HS 870421) รถยนต์ความจุของกระบอกลูกไม่เกิน 3,000 ลบ.ซม. (HS 8703.23) รถยนต์ความจุของกระบอกลูกไม่เกิน 1,500 ลบ.ซม. (HS 8703.22) ส่วนประกอบของเครื่องจักรไฟฟ้า (HS 8543.90) ตู้เย็น (HS 8418.10) ปลาทูนา (HS 1604.14) โพลีเอทิลีนความถ่วงจำเพาะตั้งแต่ 0.94 ขึ้นไป (HS 3901.20) เครื่องปรับอากาศ (HS 8415.10) ส่วนประกอบเฮลิคอปเตอร์ (HS 8803.30) และโพลีเมอร์ของเอทิลีน (HS 3923.21) เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญจากนิวซีแลนด์ ได้แก่ นมและครีมไม่เติมน้ำตาล (HS 0402.21) นมและครีมผง (HS 0402.10) แอปเปิ้ล (HS 0808.10) น้ำมันปิโตรเลียมดิบ (HS 2709.00) บัตเตอร์มิลค์ (HS 0403.90) เนย (HS 0405.90) ไม้สน (HS 4407.10) พลาสติกเป่าแก๊ส (HS 0303.43) ทองคำ (HS 7108.12) และ เมทานอล (HS 2905.11) เป็นต้น

ตารางที่ 3-18 ภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับนิวซีแลนด์

การค้า	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ 56/55
	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	
การค้ารวม	1,435.76	1,629.55	1,756.41	7.78
การส่งออก	846.04	1,021.98	1,143.36	11.88
การนำเข้า	589.72	607.57	613.05	0.90
ดุลการค้า	256.32	414.41	530.31	27.97

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในการส่งออกไปยังตลาดนิวซีแลนด์ ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรได้ 2 ช่องทาง คือ 1. FTA ไทย-นิวซีแลนด์ (TNZFTA) และ 2. FTA อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA) แต่อย่างไรก็ตาม โดยที่ในความตกลง TNZFTA ได้กำหนดว่าการใช้สิทธิ FTA ไม่ต้องใช้ใบรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าที่ออกโดยประเทศผู้ส่งออก ทำให้ไม่สามารถเก็บสถิติได้ ส่วนความตกลง AANZFTA สามารถใช้ใบรับรองถิ่นกำเนิดในการส่งออกจึงมีข้อมูลการใช้สิทธิประโยชน์ ดังนี้

การส่งออกไปตลาดนิวซีแลนด์ภายใต้ AANZFTA

ในปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ AANZFTA ส่งออกไปนิวซีแลนด์มูลค่า 47.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 169.12 เมื่อเทียบกับปี 2555 ที่มีการขอใช้สิทธิ 17.53 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนการใช้สิทธิร้อยละ 5.44 ของมูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับร้อยละ 2.2 ในปี 2555 สินค้าส่งออกที่สำคัญจากประเทศไทยไปประเทศนิวซีแลนด์ที่มีการใช้สิทธิ AANZFTA ได้แก่ โพลีเมอร์ (HS 3904.10) ของใช้ลำเลียง/บรรจุ/ปิดครอบสินค้าทำด้วยโพลีเมอร์ของเอทิลีน (HS 3923.21) ถังเหล็กกล้าสำหรับบรรจุก๊าซอัด/ก๊าซเหลว (HS 7311.00) กากเหลือจากการผลิตสตาร์ช (HS 2303.10) และปลาทูนาปรุงแต่ง (HS 1604.14) เป็นต้น

ตารางที่ 3-19 แสดงการส่งออกไปนิวซีแลนด์ภายใต้ AANZFTA

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ	556.92	768.72	867.90
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ	7.92	17.53	47.18
สัดส่วนการใช้สิทธิ (%)	1.42	2.28	5.44

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศนิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์ นอกเหนือจากประเทศไทยแล้ว ยังได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 10 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 8 ฉบับ กับ 1. ประเทศสมาชิก TPP และ 2. RCEP (ASEAN + 6) 3. อินเดีย 4. ญี่ปุ่น 5. เกาหลีใต้ เป็นต้น การทำเจรจา TPP ของประเทศนิวซีแลนด์ จะทำให้สินค้าของนิวซีแลนด์แย่งส่วนแบ่งตลาดสินค้าของประเทศไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก

ตารางที่ 3-20 แสดง FTA ที่ประเทศนิวซีแลนด์ทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>รวม 10 ฉบับ</p> <p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. ออสเตรเลีย (1 มกราคม 2526)2. สิงคโปร์ (1 มกราคม 2544)3. ไทย (1 กรกฎาคม 2548)4. จีน (1 ตุลาคม 2551)5. มาเลเซีย (1 สิงหาคม 2553)6. ฮองกง (1 มกราคม 2554)7. ใต้หวัน⁷ (1 ธันวาคม 2556) <p><u>พหุภาคี:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. P4⁸ (28 พฤษภาคม 2549)2. อาเซียน (1 มกราคม 2553)3. GCC (สรุปผล 31 ตุลาคม 2554)	<p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. อินเดีย (เริ่มเจรจา 7 เมษายน 2553)2. เกาหลีใต้ (เริ่มเจรจา 29 กันยายน 2551)3. ญี่ปุ่น (อยู่ระหว่างพิจารณา) <p><u>พหุภาคี:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. PACER (เริ่มเจรจา สิงหาคม 2552)2. TPP (เริ่มเจรจา 15 มีนาคม 2553)3. รัสเซีย-เบลารุส-คาซัคสถาน (เริ่มเจรจา 16 กุมภาพันธ์ 2554)4. TiSA (เริ่มเจรจา 27 เมษายน 2556)5. RCEP (เริ่มเจรจา 9 พฤษภาคม 2556)

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

3.3.6 เปรู

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับเปรู 626.27 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 17.75 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 483.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 28.70 และมีมูลค่านำเข้า 143.24 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

⁷ The Agreement between New Zealand and the Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen, and Matsu on Economic Cooperation (ANZTEC)

⁸ Pacific 4 มี 4 ประเทศ คือ ชิลี นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และบรูไน

เหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 62.90 ส่งผลให้ไทยได้ดุลการค้า 339.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่ช่วงเดียวกันของปี 2555 ไทยขาดดุลการค้า 10.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดเปรู ได้แก่ รถกระบะ โพลีเอทิลีน ปลากระป๋อง รถปิกอัพดัดแปลง (SUV) และเครื่องซักผ้า เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากเปรู ได้แก่ อุ่นสวด ปลาหมึกแช่แข็ง ขดลวดทองแดง สินแร่สังกะสี และแอลบุมินที่ได้จากไข่ เป็นต้น

ตารางที่ 3-21 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเปรู

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

	มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ			% Δ
	2554	2555	2556	56/55
การค้ารวม	608.23	761.43	626.27	17.75
การส่งออก	302.36	375.32	483.03	28.70
การนำเข้า	305.87	386.11	143.24	62.90
ดุลการค้า	-3.51	-10.79	339.79	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ในการส่งออกสินค้าไปตลาดเปรูนั้น ผู้ส่งออกไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษ จาก FTA ไทย-เปรู (TPCEP) ดังนี้ ในเดือนมกราคม-ธันวาคม ปี 2556 มีการขอใช้สิทธิ FTA ส่งออกมูลค่า 11.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่มีการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA มูลค่า 69.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ร้อยละ 15.96 ของมูลค่าสิทธิ FTA มูลค่า 69.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนการใช้สิทธิฯ ร้อยละ 15.96 ของมูลค่าการส่งออก เฉพาะรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิฯ สินค้าสำคัญที่มีการใช้สิทธิ FTA ได้แก่ ไทรทัศน์สี(พิกัดฯ 8528.71) หลอดฟลูออเรสเซนต์ (พิกัดฯ 8539.31) ลูกฟุตบอล (พิกัดฯ 9506.62) เครื่องใช้บนโต๊ะ

อาหารและเครื่องครัว (พิกัดฯ 3924.10) ถูยงยงคุมก้าเนด (พิกัดฯ 4014.10) เครื่องจักรสำหรับเย็บชนิดที่ใช้ตามบ้านเรือน (พิกัดฯ 8452.10) กลีเชอรอล (พิกัดฯ 2905.45) โทรทัศน์สีแบบ LCD LED (พิกัดฯ 8528.72) เป็นต้น

ตารางที่ 3-22 แสดงการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA ไทย-เปรู

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA	64.97	69.12
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA	12.04	11.03
สัดส่วนการใช้สิทธิ FTA (%)	18.53	15.96

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศเปรู

ประเทศเปรู นอกเหนือจากประเทศไทยแล้ว ยังได้ทำ FTA กับประเทศ คู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 20 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 6 ฉบับ กับ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. ตุรกี 3. อินโดนีเซีย และ 4. ฮอนดูรัส เป็นต้น การทำเจรจา TPP ของประเทศเปรู จะทำให้สินค้าของเปรูแย่งส่วนแบ่งตลาดสินค้าของประเทศไทยในตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก

ตารางที่ 3-23 แสดง FTA ที่ประเทศเปรูทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>รวม 20 ฉบับ</p> <p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. คิวบา (9 มีนาคม 2544)2. สหรัฐอเมริกา (1 กุมภาพันธ์ 2552)3. ชิลี (1 มีนาคม 2552)4. แคนาดา (1 สิงหาคม 2552)5. สิงคโปร์ (1 สิงหาคม 2552)6. จีน (1 มีนาคม 2553)7. เกาหลีใต้ (1 สิงหาคม 2554)8. กัวเตมาลา (ลงนาม 6 ธันวาคม 2554)9. ไทย (เฉพาะ Early Harvest 31 ธันวาคม 2554)10. เม็กซิโก (1 กุมภาพันธ์ 2555)11. ญี่ปุ่น (1 มีนาคม 2555)12. ปานามา (1 พฤษภาคม 2555)13. คอสตาริกา (1 มิถุนายน 2556)14. เวเนซุเอลา (1 สิงหาคม 2556)	<p><u>ทวีปอเมริกา:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. ฮอนดูรัส (เริ่มเจรจา 8 พฤศจิกายน 2553)2. เอลซัลวาดอร์ (เริ่มเจรจา พฤศจิกายน 2553)3. ไทย (เริ่มเจรจาฉบับสมบูรณ์ 26 มีนาคม 2555)4. ตุรกี (เริ่มเจรจา 20 มกราคม 2557)5. อินโดนีเซีย (อยู่ระหว่างการศึกษา) <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <p>TPP (เริ่มเจรจา 15 มีนาคม 2553)</p>

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ตารางที่ 3-23 แสดง FTA ที่ประเทศเปรูทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <p>1. Latin American Integration Association⁹ (18 มีนาคม 2524)</p> <p>2. Andean¹⁰ (25 พฤษภาคม 2531)</p> <p>3. MERCOSUR¹¹ (ลงนาม 30 พฤศจิกายน 2548)</p> <p>4. EFTA (1 กรกฎาคม 2554)</p> <p>5. EU (1 มีนาคม 2556)</p> <p>6. Pacific Alliance¹² (ลงนาม 10 กุมภาพันธ์ 2557)</p>	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.7 ชิลี

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับประเทศชิลี 886.16 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 9.43 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 619.06 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 1.46 และมีมูลค่านำเข้า 267.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

⁹ LAIA มีสมาชิก 11 ประเทศ คือ อาร์เจนตินา โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เม็กซิโก ปารากวัย เปรู อุรุกวัย และเวเนซุเอลา

¹⁰ Andean Community มีสมาชิก 4 ประเทศ คือ โบลิเวีย โคลอมเบีย เอกวาดอร์ และเปรู.

¹¹ Common Market of the Southern Cone (MERCOSUR) ประกอบด้วย อาร์เจนตินา บราซิล ปารากวัย และอุรุกวัย ประเทศชิลี เข้าร่วมในฐานะเป็น associate country.

¹² มีสมาชิก 4 ประเทศ คือ โคลอมเบีย เม็กซิโก เปรู และชิลี

เหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 23.73 ส่งผลให้ไทยได้ดุลการค้า 351.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่ช่วงเดียวกันของปี 2555 ไทยเกินดุลการค้า 278.07 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดชิลี ได้แก่ รถยนต์ ปลา และกุ้งปรุงแต่ง ปลาหมึก ซีเมนต์ เครื่องจักร และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากชิลี ได้แก่ สินแร่ สินค้าประมงแช่เย็นแช่แข็ง กระดาษ ปู่ยง/ขามาแมลง ผักและผลไม้ เป็นต้น

ตารางที่ 3-24 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับชิลี

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

	มูลค่า : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ			% Δ
	2554	2555	2556	56/55
การค้ารวม	874.61	978.43	886.16	-9.43
การส่งออก	517.13	628.25	619.06	-1.46
การนำเข้า	357.48	350.18	267.10	-23.73
ดุลการค้า	159.66	278.07	351.96	26.57

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศชิลี

ประเทศไทยทำ FTA สองฝ่ายกับประเทศชิลี แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใช้นอกเหนือจากประเทศไทยแล้ว ประเทศชิลียังได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 26 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 1 ฉบับ กับ ประเทศสมาชิก TPP

ตารางที่ 3-25 แสดง FTA ที่ประเทศชิลีทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p><u>ทวีภาคี:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. เวเนซุเอลา (1 กรกฎาคม 2536)2. โบลิเวีย (30 มิถุนายน 2536)3. แคนาดา (5 กรกฎาคม 2540)4. เม็กซิโก (31 กรกฎาคม 2542)5. คอสตาริกา (14 กุมภาพันธ์ 2545)6. เอลซัลวาดอร์ (1 มิถุนายน 2545)7. สหรัฐอเมริกา (1 มกราคม 2547)8. เกาหลีใต้ (1 เมษายน 2547)9. จีน 1 ตุลาคม 2549 การลงทุน 9 กันยายน 255510. ปานามา (7 มีนาคม 2551)11. ฮอนดูรัส (19 กรกฎาคม 2551)12. เปรู (1 มีนาคม 2552)13. ออสเตรเลีย (6 มีนาคม 2552)14. โคลอมเบีย (8 พฤษภาคม 2552)15. เอกวาดอร์ (25 มกราคม 2553)16. กัวเตมาลา (23 มีนาคม 2553)17. ตุรกี (1 มีนาคม 2554)18. มาเลเซีย (18 เมษายน 2555)19. นิการากัว (19 ตุลาคม 2555)20. เวียดนาม (12 พฤศจิกายน 2554)21. ฮองกง (17 พฤศจิกายน 2555)22. ไทย (4 ตุลาคม 2556)	<p><u>พหุภาคี:</u></p> <p>TPP</p>

ตารางที่ 3-25 แสดง FTA ที่ประเทศชิลีทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u> 1. MERCOSUR (1 ตุลาคม 2539) 2. P4 (8 พฤศจิกายน 2549) 3. EFTA ¹³ (1 ธันวาคม 2547) 4. EU (1 กุมภาพันธ์ 2546	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.8 เม็กซิโก

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับเม็กซิโก 2.62 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 12.95 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 1.86 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 10.73 และมีมูลค่านำเข้า 0.77 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 18.71 ทำให้ไทยได้ดุลการค้า 1.09 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เทียบกับ ไทยเกินดุลการค้า 1.03 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2555

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดเม็กซิโก ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ ยางพารา และพลาสติก เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากประเทศเม็กซิโก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า หินอัญมณี รถยนต์ และเครื่องจักร เป็นต้น

¹³ European Free Trade Association (EFTA) ประกอบด้วยสมาชิก 4 ประเทศ ได้แก่ ไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ นอร์เว และสวิตเซอร์แลนด์

ตารางที่ 3-26 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเม็กซิโก

	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐ			% Δ
	2554	2555	2556	56/55
การค้ารวม	1,883.60	2,322.18	2,622.83	12.95
การส่งออก	1,277.20	1,675.89	1,855.63	10.73
การนำเข้า	606.41	646.29	767.2	18.71
ดุลการค้า	670.79	1,029.60	1,088.44	5.71

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศเม็กซิโก

ประเทศไทยยังไม่ได้ทำ FTA สองฝ่ายกับประเทศเม็กซิโก นอกเหนือ
อย่างไรก็ตาม ประเทศเม็กซิโกยังได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 14 ความตกลง
ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 1 ฉบับ คือ TPP การเจรจา TPP ของเม็กซิโก จะมีผลกระทบ
ทางลบต่อการส่งออกของไทย เกิดผลการเบี่ยงเบนทางการค้าที่ผู้นำเข้าของเม็กซิโกจะหันไปนำเข้า
สินค้าจากประเทศสมาชิก TPP เนื่องจากไม่มีภานำเข้า

ตารางที่ 3-27 แสดง FTA ที่ประเทศเม็กซิโกทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. โคลอมเบีย (1 มกราคม 2538)2. คอสตาริกา (1 มกราคม 2538)3. ชิลี (1 สิงหาคม 2542)4. อิสราเอล (1 กรกฎาคม 2543)5. อูรุกวัย (15 กรกฎาคม 2547)6. ญี่ปุ่น (1 เมษายน 2548)7.เปรู (1 กุมภาพันธ์ 2555) <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. NAFTA (1 มกราคม 2537)2. EU (1 กรกฎาคม 2543 สินค้า 1 มีนาคม 2544 บริการ)3. Northern Triangle (เอล ซัลวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส)4. EFTA (1 กรกฎาคม 2544)5. Central America (เอล ซัลวาดอร์ นิกारा กัว อนุรัส คอสตาริกา กัวเตมาลา)6. MERCOSUR7. LAIA (Latin American Integration Association)	<p><u>พหุภาคี:</u></p> <p>TPP</p>

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.9 สิงคโปร์

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับสิงคโปร์ 19.46 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 4.25 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 11.24 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 3.70 และมีมูลค่านำเข้า 8.23 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 5.01 ส่งผลให้ไทยได้ดุลการค้า 3.01 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เทียบกับไทยเกินดุลการค้า 3.00 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2555

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดสิงคโปร์ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง หินอัญมณี แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องแปรรูปข้อมูลอัตโนมัติ และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากประเทศสิงคโปร์ ได้แก่ เคมี เรือ คอมพิวเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้า และน้ำมันสำเร็จรูป เป็นต้น

ตารางที่ 3-28 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับสิงคโปร์

	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ
	2554	2555	2556	56/55
การค้ารวม	19,212.38	18,669.69	19,462.70	4.25
การส่งออก	11,423.30	10,835.68	11,236.42	3.70
การนำเข้า	7,789.09	7,834.01	8,226.28	5.01
ดุลการค้า	3,634.21	3,001.68	3,010.14	0.28

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษภายใต้ FTA เพื่อส่งออกสินค้าไปประเทศสิงคโปร์ ในหลายช่องทาง กล่าวคือ 1. ภายใต้อาเซียน 2. FTA อาเซียน- จีน 3. FTA อาเซียน- ญี่ปุ่น 4. FTA อาเซียน-เกาหลี 5. FTA อาเซียน –ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และ 6. FTA อาเซียน – อินเดีย แต่เมื่อพิจารณาการใช้ FTA ทั้งหมดแล้ว พบว่า สิทธิประโยชน์ภายใต้ อาเซียนให้ประโยชน์สูงสุด

ตารางที่ 3-29 แสดงการส่งออกไปถึงคปอภายใต้ ASEAN

หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐฯ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA	15,159.64	14,805.24	18,293.42
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA	503.30	395.30	417.09
สัดส่วนการใช้สิทธิ FTA (%)	3.32	2.67	2.28

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 20 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 7 ฉบับ ได้แก่ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. RCEP 3. สหภาพยุโรป 4. แคนาดา การเจรจา TPP ของสิงคโปร์ จะมีผลกระทบทางลบต่อการส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และ เม็กซิโก เกิดผลการเบี่ยงเบนทางการค้าที่ผู้นำเข้าของทั้งสามประเทศจะหันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศสิงคโปร์มากขึ้นเป็นลำดับ

ตารางที่ 30 แสดง FTA ที่ประเทศสิงคโปร์ทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. นิวซีแลนด์ (ANZSCEP) (18 สิงหาคม 2543)2. ญี่ปุ่น (JSEPA) (30 พฤศจิกายน 2545)3. ออสเตรเลีย (SAFTA) (28 กรกฎาคม 2546)4. สหรัฐอเมริกา (USSFTA) (1 สิงหาคม 2546)5. อินเดีย (CECA) (29 มิถุนายน 2548)6. จอร์แดน (SJFTA) (22 สิงหาคม 2548)7. ปานามา (PSFTA) (1 มีนาคม 2549)8. เกาหลี (KSFTA) (2 มีนาคม 2549)9. จีน (CSFTA) (1 มกราคม 2552)10. เปรู (PeSFTA) (1 สิงหาคม 2552)11. คอสตาริกา (SCRFTA) (1 กรกฎาคม 2556) <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)2. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA)3. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน (ACFTA) (4 พ.ย. 2545)	<p><u>ทวีปเอเชีย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. แคนาดา (เริ่มเจรจาเดือนตุลาคม ปี 2544 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)2. เม็กซิโก (MSFTA) (เริ่มเจรจาในเดือนกรกฎาคม 2543 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)3. ปากีสถาน (เริ่มเจรจาในเดือนพฤษภาคม 2548 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)4. ยูเครน (เริ่มเจรจา 8 พฤษภาคม 2550 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา) <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <ol style="list-style-type: none">1. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างสิงคโปร์-สหภาพยุโรป (เริ่มเจรจา 8 มีนาคม 2554 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)2. TPP3. RCEP (ASEAN +6)

ตารางที่ 30 แสดง FTA ที่ประเทศสิงคโปร์ทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
4. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-อินเดีย (AIFTA) (13 สิงหาคม 2552)	
5. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP) (1 ธันวาคม 2551)	
6. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-เกาหลี (AKFTA) (1 เมษายน 2550)	
7. คณะมนตรีความร่วมมืออ่าวอาหรับ GCC (GSFTA) (บาห์เรน-คูเวต-โอมาน-กาตาร์-ซาอุดีอาระเบีย-สหรัฐอาหรับเอมิเรต) (1 กันยายน 2556)	
8. สวิตเซอร์แลนด์-ลิกเตนสไตน์-นอร์เวย์ และไอซ์แลนด์ (ESFTA) (1 มกราคม 2546)	
9. Trans-Pacific SEP (TPFTA) ออสเตรเลีย-แคนาดา-บรูไน-ชิลี-มาเลเซีย-เม็กซิโก-นิวซีแลนด์-เปรู-สิงคโปร์-สหรัฐฯ-ญี่ปุ่น-เวียดนาม) (3 มิถุนายน 2548)	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.10 มาเลเซีย

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับมาเลเซีย 26.26 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 2.86 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 13.01 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 4.75 และมีมูลค่านำเข้า 13.24

พณีสถานเหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 1.08 ส่งผลให้ไทยขาดดุลการค้า 0.23 พณีสถานเหรียญสหรัฐฯ เทียบกับในปี 2555 ที่ขาดดุลการค้า 0.68 พณีสถานเหรียญสหรัฐฯ

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดมาเลเซีย ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์และชิ้นส่วน เครื่องแปรรูปข้อมูลอัตโนมัติ ยาง และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากประเทศมาเลเซีย ได้แก่ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และแผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

ตารางที่ 3-31 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับมาเลเซีย

	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ 56/55
	2554	2555	2556	
การค้ารวม	24,730.30	25,530.93	26,262.38	2.86
การส่งออก	12,399.00	12,424.94	13,014.89	4.75
การนำเข้า	12,331.29	13,105.99	13,247.48	1.08
ดุลการค้า	67.71	-681.05	-232.59	65.85

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษภายใต้ FTA เพื่อส่งออกสินค้าไปประเทศมาเลเซีย ในหลายช่องทาง กล่าวคือ (1) ภายใต้อาเซียน (2) FTA อาเซียน – จีน (3) FTA อาเซียน-ญี่ปุ่น (4) FTA อาเซียน-เกาหลี (5) FTA อาเซียน –ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และ (5) FTA อาเซียน – อินเดีย แต่เมื่อพิจารณาการใช้ FTA ทั้งหมดแล้ว พบว่า สิทธิประโยชน์ภายใต้ อาเซียน ให้ประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับกรณีสิงคโปร์

ตารางที่ 3-32 แสดงการส่งออกไปมาเลเซียภายใต้ ASEAN

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA	15,179.30	14,797.41	18,304.90
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA	3,087.47	2,860.34	3,514.54
สัดส่วนการใช้สิทธิ FTA (%)	20.34	19.33	19.20

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 15 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่าย หรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 6 ฉบับ ได้แก่ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. RCEP 3. สหภาพยุโรป และ 4. GCC การเจรจา TPP ของมาเลเซีย จะมีผลกระทบทางลบต่อการส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และ เม็กซิโก เกิดผลการเบี่ยงเบนทางการค้าที่ผู้นำเข้าของทั้งสามประเทศจะหัน ไปนำเข้าสินค้าจากประเทศมาเลเซียมากขึ้นเป็นลำดับ

ตารางที่ 3-33 แสดง FTA ที่ประเทศมาเลเซียทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>ทวีปเอเชีย:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปากีสถาน (MPCEPA) (1 มกราคม 2549) 2. ออสเตรเลีย (MAFTA) (1 มกราคม 2556) 3. นิวซีแลนด์ (MNZFTA)(1 สิงหาคม 2553) 4. ชิลี (MCFTA) (25 กุมภาพันธ์ 2555) 5. ญี่ปุ่น (MJEPA) (13 กรกฎาคม 2549) 6. อินเดีย (MICECA) (1 กรกฎาคม 2554) 	<p>ทวีปเอเชีย:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ตุรกี (MTFTA) (เริ่มเจรจา 31 พฤษภาคม 2553 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา) 2. สหรัฐอเมริกา (การเจรจาหยุดชะงักเมื่อ 2552)

ตารางที่ 3-33 แสดง FTA ที่ประเทศมาเลเซียทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</p> <ol style="list-style-type: none">1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)2. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA)3. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน (ACFTA) (4 พฤศจิกายน 2545)4. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-อินเดีย (AIFTA) (13 สิงหาคม 2552)5. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP) (1 ธันวาคม 2551)6. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-เกาหลี (AKFTA) (1 มิถุนายน 2550)7. D - 8 PTA ประกอบไปด้วย 8 ประเทศ (บังคลาเทศ, อินโดนีเซีย, อิหร่าน, มาเลเซีย, อียิปต์, ไนจีเรีย, ปากีสถาน, ตุรกี) (20 กรกฎาคม 2549)8. Trans-Pacific SEP (TPFTA) (ออสเตรเลีย-แคนาดา-บรูไน-ชิลี-มาเลเซีย-เม็กซิโก-นิวซีแลนด์-เปรู-สิงคโปร์-สหรัฐฯ-ญี่ปุ่น-เวียดนาม) (3 มิถุนายน 2548)9. TPS-OIC - มาเลเซีย (30 มิถุนายน 2547) (ปัจจุบัน TPS-OIC มีสมาชิกทั้งหมด 20 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย-บังคลาเทศ-คาเมรูน-อียิปต์-จีน-จอร์แดน-เลบานอน-ลิเบีย-มัลดีฟส์-มอริอ็อกโค-โอมาน - ปากีสถาน- การ์ตา-เซเนกัล-ซีเรีย-ตูนิเซีย-ตุรกี-ยูกันดา-สหรัฐอเมริกา-อิหร่าน)	<p>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</p> <ol style="list-style-type: none">1. คณะมนตรีความร่วมมืออ่าวอาหรับ GCC (GSFTA) (บาห์เรน-คูเวต-โอมาน-กาตาร์-ซาอุดีอาระเบีย-สหรัฐอเมริกา-เอมิเรต) (1 กันยายน 2556) (เริ่มเจรจา 31 มกราคม 2554 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)2. สหภาพยุโรป (MEUFTA) (เริ่มเจรจา 6 ธันวาคม 2553 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)3. TPP4. RCEP

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.11 บรูไน

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับบรูไน 0.71 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 12.62 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 0.17 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 12.87 และมีมูลค่านำเข้า 0.55 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 23.61 ส่งผลให้ไทยขาดดุลการค้า 0.38 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ในปี 2555 ไทยขาดดุลการค้า 0.25 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดบรูไน ได้แก่ รถยนต์ และชิ้นส่วน ข้าว เหล็กและผลิตภัณฑ์ เครื่องจักร และ ซีเมนต์ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากประเทศบรูไน ได้แก่ น้ำมันดิบ เหล็กและผลิตภัณฑ์ เหล็กและผลิตภัณฑ์ โลหะ และกุ้ง เป็นต้น

ตารางที่ 3-34 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับบรูไน

	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ 56/55
	2554	2555	2556	
การค้ารวม	269.05	632.89	712.75	12.62
การส่งออก	137.04	190.75	166.2	-12.87
การนำเข้า	132.01	442.14	546.55	23.61
ดุลการค้า	5.02	-251.4	-380.34	51.29

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษภายใต้ FTA เพื่อส่งออกสินค้าไปประเทศบรูไน ในหลายช่องทาง กล่าวคือ (1) ภายใต้อาเซียน (2) FTA อาเซียน – จีน (3) FTA อาเซียน-ญี่ปุ่น (4) FTA อาเซียน-เกาหลี (5) FTA อาเซียน –ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และ (5) FTA อาเซียน – อินเดีย แต่เมื่อพิจารณาการใช้ FTA ทั้งหมดแล้ว พบว่า สิทธิประโยชน์ภายใต้อาเซียนให้ประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับกรณีสิงคโปร์และมาเลเซีย

ตารางที่ 3-35 แสดงการส่งออกไปบรูไนภายใต้ ASEAN

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA	14,735.71	15,076.92	19,150.00
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA	20.63	19.60	19.15
สัดส่วนการใช้สิทธิ FTA (%)	0.14	0.13	0.1

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศบรูไน

ประเทศบรูไนได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 8 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 3 ฉบับ ได้แก่ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. RCEP และ 3. สหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 3-36 แสดง FTA ที่ประเทศบรูไนทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p><u>ทวิภาคี:</u></p> <p>1. ญี่ปุ่น (BJEPA) (31 กรกฎาคม 2551)</p> <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <p>1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)</p> <p>2. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA) (1 มกราคม 2553)</p> <p>3. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน (ACFTA) (4 พฤศจิกายน 2545)</p> <p>4. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-อินเดีย (AIFTA) (13 สิงหาคม 2552)</p>	<p><u>ทวิภาคี:</u></p> <p>1. สหรัฐอเมริกา (เริ่มเจรจา 16 ธันวาคม 2545 - ยังไม่สรุปผลการเจรจา)</p> <p><u>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</u></p> <p>1. TPP</p> <p>2. RCEP</p>

ตารางที่ 3-36 แสดง FTA ที่ประเทศบรูไนทำกับประเทศคู่ค้า (ต่อ)

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
5. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP) (1 ธันวาคม 2551) 6. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-เกาหลี (AKFTA) (1 มิถุนายน 2550) 7. Trans-Pacific SEP (TPFTA) (ออสเตรเลีย-แคนาดา-บรูไน-ชิลี-มาเลเซีย-เม็กซิโก-นิวซีแลนด์-เปรู-สิงคโปร์-สหรัฐ-ญี่ปุ่น-เวียดนาม) (3 มิถุนายน 2548)	

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3.3.12 เวียดนาม

1. การค้า

ในปี 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการค้ากับเวียดนาม 10.45 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 10.37 โดยเป็นมูลค่าการส่งออก 7.18 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 10.78 และมีมูลค่านำเข้า 3.27 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 9.46 ส่งผลให้ไทยได้ดุลการค้า 3.91 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ช่วงเดียวกันของปี 2555 ไทยเกินดุลการค้า 3.50 ล้านเหรียญสหรัฐฯ

สินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทยไปตลาดเวียดนาม ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง พลาสติก เคมีภัณฑ์ รถยนต์และชิ้นส่วน และผลิตภัณฑ์ยาง เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญของประเทศไทยจากประเทศเวียดนาม ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า เหล็กและผลิตภัณฑ์ เครื่องจักรกลไฟฟ้า รถยนต์ และคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน เป็นต้น

ตารางที่ 3-37 แสดงภาพรวมการค้าระหว่างไทยกับเวียดนาม

	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ			% Δ 56/55
	2554	2555	2556	
การค้ารวม	9,090.67	9,469.61	10,451.17	10.37
การส่งออก	7,059.49	6,483.28	7,182.21	10.78
การนำเข้า	2,031.18	2,986.33	3,268.96	9.46
ดุลการค้า	5,028.31	3,496.95	3,913.25	11.90

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิพิเศษภายใต้ FTA เพื่อส่งออกสินค้าไปประเทศเวียดนาม ในหลายช่องทาง กล่าวคือ 1. ภายใต้อาเซียน 2. FTA อาเซียน - จีน 3. FTA อาเซียน-ญี่ปุ่น 4. FTA อาเซียน-เกาหลี 5. FTA อาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ และ 6. FTA อาเซียน – อินเดีย แต่เมื่อพิจารณาการใช้ FTA ทั้งหมดแล้ว พบว่า สิทธิประโยชน์ภายใต้อาเซียนให้ประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับกรณีสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน

ตารางที่ 3-38 แสดงการส่งออกไปเวียดนามภายใต้ ASEAN

หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐฯ

รายการ	2554	2555	2556
มูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าที่ได้รับสิทธิ FTA	15,184.52	14,795.86	18,312.74
มูลค่าการส่งออกภายใต้สิทธิ FTA	3,169.01	2,749.07	3,679.03
สัดส่วนการใช้สิทธิ FTA (%)	20.87	18.58	20.09

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

2. การทำ FTA ของประเทศเวียดนาม

ประเทศเวียดนามได้ทำ FTA กับประเทศคู่ค้าต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว 10 ความตกลง ทั้งที่เป็นแบบความตกลงสองฝ่าย (Bilateral) และความตกลงหลายฝ่ายหรือภูมิภาค (Regional/Plurilateral Agreement) ส่วนที่ยังอยู่ระหว่างการเจรจาอีก 3 ฉบับ ได้แก่ 1. ประเทศสมาชิก TPP 2. RCEP 3. สหภาพยุโรป 4. เกาหลี และ 5. EFTA การเจรจา TPP ของเวียดนาม จะมีผลกระทบทางลบต่อการส่งออกของไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา และ เม็กซิโก เกิดผลการ หักทางการค้าที่ผู้นำเข้าของทั้งสามประเทศจะหันไปนำเข้าสินค้าจากประเทศเวียดนามมากขึ้นเป็นลำดับ

ตารางที่ 3-39 แสดง FTA ที่ประเทศเวียดนามทำกับประเทศคู่ค้า

FTA ที่สรุปผลเจรจา/ มีผลใช้บังคับแล้ว	FTA ที่อยู่ระหว่างเจรจา/ พิจารณา
<p>ทวิภาคี:</p> <ol style="list-style-type: none">1. สหรัฐอเมริกา (BTA) (10 ธันวาคม 2544)2. ญี่ปุ่น (VJEP) (1 ตุลาคม 2552)3. ชิลี (14 มีนาคม 2557) <p>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</p> <ol style="list-style-type: none">1. เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)2. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (AANZFTA) (1 มกราคม 2553)3. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน (ACFTA) (4 พฤศจิกายน 2545)4. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-อินเดีย (AIFTA) (13 สิงหาคม 2552)5. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-ญี่ปุ่น (AJCEP) (1 ธันวาคม 2551)6. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-เกาหลี (AKFTA) (1 มิถุนายน 2550)7. Trans-PacificSEP (TPFTA) (ออสเตรเลีย-แคนาดา-บรูไน-ชิลี-มาเลเซีย-เม็กซิโก-นิวซีแลนด์-เปรู-สิงคโปร์-สหรัฐฯ-ญี่ปุ่น-เวียดนาม) (3 มิถุนายน 2548)	<p>ทวิภาคี:</p> <ol style="list-style-type: none">1. เกาหลี (KVFTA) (เริ่มเจรจา 3 กันยายน 2555 – ยังไม่สรุปผลการเจรจา) <p>ภูมิภาค/หลายฝ่าย:</p> <ol style="list-style-type: none">1. ความตกลงการค้าเสรีระหว่างเวียดนาม-สหภาพยุโรป (เริ่มเจรจา 26 มิถุนายน 2555 - เป้าหมายสรุปผลในปี 2557)2. สมาคมการค้าเสรียุโรป (EFTA) (เวียดนาม-ลักเซมเบิร์ก-สวีเดน-ไอซ์แลนด์-นอร์เวย์) (เริ่มเจรจา 5 กรกฎาคม 2555 – ยังไม่สรุปผลการเจรจา)3. TPP4. RCEP

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

3. การลงทุน

ประเทศสมาชิกความตกลง TPP มีบทบาทการลงทุนในไทยสูงมาก เฉลี่ย ร้อยละ 43.62 ของการลงทุนทั้งหมด กล่าวคือจากสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2556 พบว่า เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิในไทย มีมูลค่ารวม 12,825.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

เมื่อพิจารณาในรายประเทศ พบว่า ญี่ปุ่นมีการเข้ามาลงทุนในไทยมากที่สุด มูลค่า 7,541.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมาคือ เงินลงทุนโดยตรงจากสหราชอาณาจักร มูลค่า 1,528.20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และสหรัฐอเมริกา 1,268.57 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

อุตสาหกรรมที่กลุ่มประเทศสมาชิก TPP เข้ามาลงทุนในไทย ได้แก่ การเงิน/ประกันภัย การผลิตยานยนต์ การผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อสังหาริมทรัพย์ การผลิตเคมีภัณฑ์ ปิโตรเลียม เหมืองแร่ การขายส่ง/ขายปลีก ก่อสร้าง อาหาร การขนส่ง/สถานที่เก็บสินค้า ตารางที่ 3-40 แสดงการลงทุนทางตรง (Direct Investment) จากกลุ่มประเทศ TPP

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
1. สหรัฐฯ	-491.26	1,039.15	451.05	1,134.91	1,589.00
2. มาเลเซีย	738.07	313.66	-138.55	477.84	248.57
3. สิงคโปร์	715.11	908.23	69.45	-396.30	953.05
4. ออสเตรเลีย	9.61	11.66	-117.24	-44.90	18.97
5. เวียดนาม	1.34	-0.04	1.24	5.53	0.88
6. นิวซีแลนด์	113.92	103.75	160.40	186.61	112.66
7. บรูไน	-10.63	0.23	0.99	0.62	0.64
8. แคนาดา	904.0	890.0	669.0	380.0	188.0

ตารางที่ 3-40 แสดงการลงทุนทางตรง (Direct Investment) จากกลุ่มประเทศ TPP (ต่อ)

ประเทศ	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
9. ญี่ปุ่น	1,362.09	3,354.66	-948.23	5,069.55	6,890.08
10. ชิลี	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
11. เปรู	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
12. เม็กซิโก	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
รวมTPP	3,342.25	6,621.3	148.11	6,813.86	10,001.85
การลงทุนโลก	4,853.45	9,111.55	3,861.08	10,699.17	12,995.41
TPP/ทั่วโลก (%)	68.86	72.67	3.84	63.69	76.96

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3-41 แสดงอุตสาหกรรมที่สำคัญที่ประเทศสมาชิก TPP เข้ามาลงทุนในประเทศไทย

ประเทศ	สาขา
1. สหรัฐอเมริกา	อาหาร เครื่องดื่ม กระดาษและผลิตภัณฑ์ ถ่านหินและปิโตรเลียม ยานยนต์ รถพ่วงและกึ่งรถพ่วง เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์ พลาสติก
2. มาเลเซีย	อาหาร กระดาษและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์ พลาสติก เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ อุปกรณ์ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ยานยนต์ รถพ่วงและกึ่งรถพ่วง
3. สิงคโปร์	การทำเหมืองแร่ อาหาร เครื่องดื่ม กระดาษและผลิตภัณฑ์ ถ่านหินและ ปิโตรเลียม เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ทาง ทัศนศาสตร์ การผลิตเครื่องจักรกลและเครื่องมืออื่นๆ
4. ออสเตรเลีย	การก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ รถพ่วงและกึ่งรถพ่วง เครื่องจักรกลและ เครื่องมืออื่นๆ อาหาร และเคมีภัณฑ์
5. เวียดนาม	อสังหาริมทรัพย์
6. นิวซีแลนด์	ที่พักแรม และบริการด้านอาหาร การเงินและประกันภัย การขายส่ง-ปลีก รถยนต์และจักรยานยนต์
7. ชิลี	อาหาร เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์ พลาสติก
8. เปรู	การทำเหมืองแร่ อาหาร
9. บรูไน	อสังหาริมทรัพย์
10. แคนาดา	อาหาร เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์
11. เม็กซิโก	การผลิตเครื่องจักรกลและเครื่องมืออื่นๆ ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ รถพ่วงและ กึ่งรถพ่วง การขายส่ง-ปลีก รถยนต์และจักรยานยนต์
12. ญี่ปุ่น	ผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม กระดาษและผลิตภัณฑ์ ถ่านหิน และปิโตรเลียม เคมีภัณฑ์ เกษภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยางและผลิตภัณฑ์ พลาสติก เครื่องคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ทาง ทัศนศาสตร์ เครื่องจักรกล อุปกรณ์ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ รถพ่วง และกึ่งรถพ่วง

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทย

1. ปัจจัยบวก

1.1 การรักษาและขยายตลาดไปยังประเทศสมาชิกที่ไทยยังไม่มี ความตกลงการค้าเสรี

เนื่องจากไทยส่งออกไปสมาชิก TPP มีมูลค่ากว่า 90,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (เกือบร้อยละ 40 ของไทยส่งออกไปตลาดโลก หรือเกือบร้อยละ 2 ของมูลค่าที่ TPP 12 ประเทศ นำเข้าจากทั่วโลก) และในกลุ่มคู่ค้าสำคัญของไทย โดยในปี 2556 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยในอันดับที่ 3 รองจากประเทศจีนและญี่ปุ่น¹⁴ ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้เคยเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มาตั้งแต่ปี 2547 (2004) แต่การเจรจาได้หยุดชะงักลงในเดือนกันยายนปี 2549 (2006) เนื่องจากการประกาศยุบสภาของ ไทย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2549 (2006) และการปฏิวัติรัฐประหารในปีเดียวกัน หลังจากนั้น ทั้งสองประเทศ ก็ยังไม่มี การเจรจาต่อจนทุกวันนี้

ในจำนวนสมาชิก TPP 12 ประเทศนั้น ไทยได้ทำ FTA แล้ว 9 ประเทศ ยกเว้น สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก ซึ่งหากไทยเข้าร่วมความตกลง TPP จะเป็นผลให้ไทยและประเทศดังกล่าวมีพันธกรณีการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนไปด้วย ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัค โอบามา ไม่มีนโยบายในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีเพิ่มเติมกับประเทศใดๆ เนื่องจากมีเป้าหมายในการเจรจาความตกลง TPP ให้สรุปผลได้โดยเร็ว ทั้งนี้ ในจำนวน 3 ประเทศที่ไทยยังไม่มี ความตกลงเขตการค้าเสรีด้วย สหรัฐอเมริกา ถือเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของไทย

1.2 การได้รับสิทธิพิเศษภานำเข้าเป็นศูนย์เป็นการถาวรในตลาดสหรัฐอเมริกา

การเข้าร่วม TPP จะทำให้สินค้าส่งออกของไทยได้รับสิทธิพิเศษภานำเข้าเป็นศูนย์เป็นการถาวรในตลาดสหรัฐฯ เป็นมาตรการทดแทน GSP ที่ไทยได้รับ (ไทยใช้สิทธิ GSP ไปสหรัฐฯ ปีละ 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) เนื่องจากต่อไปในอนาคตเมื่อไทยมีระดับรายได้ของประชากรสูงขึ้นและเสียสิทธิพิเศษ GSP ไป ก็อาจมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดสหรัฐฯ ได้ ดังนั้นการเข้าร่วมความตกลง TPP จะช่วยให้สินค้าที่ไทยได้รับสิทธิ GSP ตลอดจนสินค้าที่เดิมเคยมีอุปสรรคทางภาษี จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอย่างถาวรโดยไม่ต้องพึ่งพาสหสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference: GSP) ของสหรัฐฯ ที่ให้สิทธิ

¹⁴ “อันดับประเทศคู่ค้าของไทยรวมทุกประเทศ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

เป็นการชั่วคราว และไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขทางการค้าต่างๆ อีกต่อไป ปัจจุบัน ไทยพึ่งพาสิทธิพิเศษ GSP ของสหรัฐฯ ปีละ ประมาณ 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณร้อยละ 17 ของการส่งออกรวมไปสหรัฐฯ โดยไทยเป็นผู้ใช้สิทธิ GSP สหรัฐฯ มากเป็นที่ 2 รองจากอินเดีย จึงเป็นสาเหตุทำให้สหรัฐฯ มีนโยบายที่จะค่อยๆ ลดสิทธิ GSP ที่ให้แก่ไทย สินค้าส่งออกของไทยที่มีการใช้สิทธิ GSP สูง ได้แก่ ถูมมือยาง อาหารปรุงแต่ง เครื่องปรับอากาศ เครื่องประดับเงิน เป็นต้น

1.3 ช่วยรักษาและดึงดูดการค้า การลงทุนจากสมาชิก TPP และประเทศคู่ค้าอื่นๆ

TPP จะช่วยให้การลงทุนต่างประเทศยังคงใช้ไทยเป็นฐานการผลิต การค้าในภูมิภาค รวมทั้งเพื่อป้องกันการย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน จากประเทศไทยไปประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมเจรจา TPP แล้ว (บรูไน มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม) ก็เข้าร่วมการเจรจา RCEP และ FTA กับ EU เช่นเดียวกับไทย หากไทยไม่เข้าร่วม TPP จะทำให้ไทยเสียเปรียบด้านการแข่งขันกับประเทศทั้งสี่ข้างต้นในด้านการเป็นฐานการผลิต และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ด้านการค้าที่ประเทศสมาชิกในกรอบความตกลงทางการค้าให้แก่สมาชิกด้วยกัน

1.4 การปฏิรูปกฎระเบียบเศรษฐกิจการค้าของไทย

ที่ผ่านมา ไทยดำเนินการปรับปรุงกฎระเบียบเศรษฐกิจการค้าต่างๆ เพื่อให้มีความเป็นธรรมและโปร่งใส แต่ก็ดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป การเข้าร่วม TPP จะมีส่วนสำคัญในการผลักดันและเร่งพัฒนากฎระเบียบต่างๆ ภายในประเทศให้มีความโปร่งใสมากขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการค้าโลกยุคใหม่ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ การปฏิรูปกฎระเบียบดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้มีการลดหรือยกเลิกอุปสรรคด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก TPP อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก และประโยชน์พลอยได้ต่อประเทศที่ทำการค้ากับประเทศสมาชิก TPP

2. ปัจจัยลบ

ในการเจรจา FTA แม้ว่าในทางทฤษฎีการค้า รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ได้แสดงให้เห็นว่า FTA มีประโยชน์ช่วยขยายการค้าระหว่างกัน และนำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจในภาพรวมในท้ายที่สุด แต่ด้วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก มาตรฐานการเจรจา FTA ก็นำมาซึ่งผลกระทบทางลบต่อผู้ประกอบการและภาคธุรกิจที่ไม่สามารถแข่งขัน หรือปรับตัวรองรับการเปิดเสรีทางการค้าได้ ด้วยเหตุนี้ ในการตัดสินใจในระดับนโยบายของรัฐบาลจึงต้องพิจารณาปัจจัยลบ หรือผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อประเทศไทย

จะเข้าร่วมเจรจา TPP และยอมรับพันธกรณีที่เกิดขึ้นตามมาจากการเข้าร่วม TPP ซึ่งในบางกรณี คาดว่า จะมีข้อผูกพันที่เกินกว่ากฎหมายของไทยได้กำหนดไว้ โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณาว่าเป็น ปัจจัยลบ ดังนี้

2.1 การจ่ายค่าผ่านประตูตามที่สมาชิกเรียกร้อง ก่อนที่สมาชิก TPP จะเห็นชอบรับ ไทยเข้าเป็นสมาชิก ไม่ว่าจะไทยจะเข้าร่วมก่อนหรือหลังสรุปผลเจรจา TPP แล้ว

การเจรจา TPP เป็นการเจรจาแบบปิด การรับสมาชิกใหม่เข้าร่วมเจรจานั้น จะต้องได้รับความเห็นชอบแบบฉันทามติ (Consensus) จากประเทศสมาชิกก่อน ในลักษณะ เดียวกับการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่เรียกกันว่า “Accession” ตัวอย่างที่เห็น ได้ชัดคือในกรณีของญี่ปุ่น ที่ญี่ปุ่นต้องยอมรับจ่ายค่าผ่านประตูแก่สหรัฐฯ ในรูปการเปิดตลาด สินค้า บริการ ลงทุน และการแก้ไขกฎระเบียบการค้าและการลงทุน

ในกรณีของประเทศญี่ปุ่นที่เป็นประเทศล่าสุดที่เข้าร่วมเจรจา TPP เมื่อปี 2556 นั้น สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (USTR)¹⁵ ได้ประกาศสรุปผลการเจรจาสองฝ่ายกับญี่ปุ่นในเรื่อง การยอมรับญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิก TPP ว่า ญี่ปุ่นจะเปิดตลาดรถยนต์แก่สหรัฐฯ โดยอนุญาตให้รถยนต์ สหรัฐฯ เข้าตลาดญี่ปุ่นได้ปีละ 5,000 คันต่อชนิดของรถยนต์ เพิ่มจากเดิมที่อนุญาตโควตาจำนวน 2,000 คันต่อชนิดของรถยนต์ต่อปี สหรัฐอเมริกายังเรียกร้องให้ญี่ปุ่นเปิดตลาดประกันภัยแก่ สหรัฐอเมริกาโดยให้บริษัทประกันภัยของสหรัฐอเมริกาสามารถแข่งขันกับบริษัทไปรษณีย์ของ ญี่ปุ่น (Japan Post) ในการทำธุรกิจอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังยอมรับข้อเรียกร้องของ สหรัฐฯ ในการเจรจาเรื่องมาตรการที่มีใช้ภายใต้ศุลกากร เป็นต้น

ในกรณีของประเทศไทย คาดว่า ประเทศไทยจะต้องจ่ายค่าผ่านประตูก่อนเข้า เป็นสมาชิก TPP ในประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. สินค้า

ประเทศที่เรียกร้อง

สินค้า/มาตรการ

1. ออสเตรเลีย

- นมผงและผลิตภัณฑ์นม เนื้อวัว
- ให้มีการแก้ไขกฎหมายสรรพสามิต เกี่ยวกับรถยนต์

2. นิวซีแลนด์

- นมผงและผลิตภัณฑ์นม เนื้อวัว

¹⁵ Office of United States Trade Representative, Statement by Acting U.S. Trade Representative Demetrios Marantis Regarding Japan and the TPP, April 4, 2013

- 3. สหรัฐฯ - นมผงและผลิตภัณฑ์ เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่
รถยนต์
- 4. ญี่ปุ่น - รถยนต์ ขนาดมากกว่า 3,000 ซีซี
- 5. เปรู - ให้เปิดตลาดสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น
ปลาป่น
- ให้ไทยจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเหล้าขาว
ให้เท่าเทียมกับเหล้าพิสโก้
- 6. ชิลี - ให้ไทยจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเหล้าขาว
ให้เท่าเทียมกับเหล้าพิสโก้ของเปรู

2. บริการ

ประเทศที่เรียกร้อง

- 1. สหรัฐฯ **สินค้า**
- ให้เปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนใน
ระดับสูงและยกเลิกข้อจำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้น
ของต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสาขา
โทรคมนาคม บริการ การเงิน
- 2. แคนาดา - ให้เปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนใน
ระดับสูง และยกเลิกข้อจำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้น
ของต่างชาติ
- 3. ญี่ปุ่น - เปิดเสรีในสาขาบริการการเงิน
- ให้ยกเลิกข้อจำกัดสัดส่วนผู้ถือหุ้นของต่างชาติ
- 4. ออสเตรเลีย - ให้ไทยเปิดเสรีการค้าบริการ ลงทุน ในระดับสูง
เช่น สาขาการเงิน การศึกษา และ โทรคมนาคม
เป็นต้น
- 5. นิวซีแลนด์ - ให้ไทยเปิดเสรีการค้าบริการลงทุนใน
ระดับสูง เช่น สาขาการเงิน การศึกษา และ
โทรคมนาคม เป็นต้น

3. เรื่องอื่นๆ

ประเทศที่เรียกร้อง	สินค้า
1. สหรัฐอเมริกา	- ให้ไทยยอมรับเงื่อนไขการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสูง (TRIPS Plus) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิบัตรยา - ให้รัฐวิสาหกิจของไทยอยู่ภายใต้กฎหมายการแข่งขัน - ให้เปิดเสรีกับต่างชาติในการเข้ามาประมูลงานในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ - ให้ยกระดับมาตรฐานและการคุ้มครองแรงงานและสิ่งแวดล้อม และมีบทลงโทษหากผู้เจรจาไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี
2. ออสเตรเลีย	- ให้มีการจัดทำข้อบ่งชี้การแข่งขันภายใต้ความตกลง
3. นิวซีแลนด์	- ให้มีการจัดทำข้อบ่งชี้การแข่งขันภายใต้ความตกลง
4. แคนาดา	- ให้รัฐวิสาหกิจของไทยอยู่ภายใต้กฎหมายการแข่งขัน - ให้ยกระดับมาตรฐานและการคุ้มครองแรงงานและสิ่งแวดล้อม และมีบทลงโทษหากผู้เจรจาไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี

2.2 TPP ทำให้ไทยต้องเปิดตลาดสินค้าและบริการในระดับสูงกว่า FTA ต่างๆ ที่มีอยู่ ความตกลง TPP เป็นความตกลงที่มีมาตรฐานสูง ผลของการเจรจาทำให้มีพันธกรณีที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยทำให้ไม่สามารถแข่งขันอย่างเสรีได้ โดยเฉพาะในเรื่องการเปิดตลาดสินค้า บริการ และการลงทุน อาทิ เช่น

- การเปิดตลาดสินค้าเกษตร โดยต้องดำเนินการยกเลิกภาษี ยกเลิกโควตาภาษี ได้แก่ สินค้าปศุสัตว์ ที่ยังคงไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ และแคนาดา

- การยกเลิกภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าอุตสาหกรรม ที่ปัจจุบันยังอยู่ในระดับสูง เช่น ยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

- การเปิดเสรีสินค้าบริการ ที่กำหนดให้ประเทศไทยระบุสาขาบริการที่เป็นข้อสงวนที่ไม่ต้องการเปิดตลาด (Negative List Approach) มีผลให้ประเทศไทยต้องเปิดตลาดเสรีบริการในขอบเขตที่กว้าง ซึ่งรวมถึงสาขาบริการใหม่ๆ ที่ปัจจุบันประเทศไทยยังคงปกป้องผู้ประกอบการในประเทศ เช่น โทรคมนาคม การเงิน จัดส่งด่วน (ไปรษณีย์ พัสดุ) เป็นต้น

2.3 TPP มีผลให้ประเทศไทยต้องยอมรับกฎกติกาการค้าที่มีมาตรฐานสูง

ในเรื่องประเด็นเจรจาใหม่ๆ ที่นอกเหนือจากการเจรจาเปิดตลาดสินค้าและบริการแล้ว TPP ยังได้กำหนดกฎ กติกาการค้าในหมู่ประเทศสมาชิกที่มีขอบเขตในความลึกและความกว้างเพิ่มมากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ในองค์การการค้าโลก หรือที่เรียกว่า WTO Plus เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การค้าบริการ การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การแข่งขัน แรงงาน และสิ่งแวดล้อม การที่ประเทศไทยยอมรับพันธกรณีใหม่ๆ เหล่านี้ จะทำให้ผู้ประกอบการบางกลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัวรองรับ ต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ นอกจากนี้ พันธกรณีดังกล่าวอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ต้องเผชิญกับราคาและภาวะค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นได้ด้วย

2.4 TPP มีผลทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไข และ/หรือออกกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ขึ้นมาใหม่ (Regulatory Reform) ให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่มีมาตรฐานสูง

จากพันธกรณีในข้อ 2.2 และ 2.3 เป็นพันธกรณีที่คาดว่าจะมากเกินไปกว่าพันธกรณีของประเทศไทยใน FTA อื่นๆ ก่อนหน้านี้ และเกินกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยจะต้องมีการปรับแก้ และ/หรือออกกฎหมายใหม่เพื่อรองรับพันธกรณีข้างต้น ซึ่งจำเป็นจะต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา และเนื่องจากกฎหมายเหล่านี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงต่างๆ อาจจะทำให้การดำเนินการปรับแก้หรือออกกฎหมายใหม่มีความล่าช้า และบางครั้ง มีความเป็นไปได้ว่า บางหน่วยงานอาจต่อต้านที่จะไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี หรือถ่วงเวลาในการดำเนินการก็เป็นได้

2.5 TPP มีผลทำให้ประเทศไทยต้องยอมรับพันธกรณีเรื่องใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

TPP เป็น Living Agreement เป็นความตกลงที่เปิดโอกาสให้มีการเจรจาในประเด็นใหม่ๆ อื่นๆ เพิ่มเติมในอนาคต เพื่อรองรับกับพัฒนาการของการค้าใหม่ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีผลต่อรูปแบบของการค้าในอนาคต เมื่อประเทศไทยเป็นสมาชิก TPP แล้ว ประเทศไทยก็ต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมการเจรจาเพื่อเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนให้มากยิ่งขึ้น ภายใต้เวทีของ TPP ในรอบต่อไปในอนาคต ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้ว่า

พันธกรณีใหม่ในอนาคตจะเป็นอย่างไร ประเทศไทยจะสามารถยอมรับพันธกรณีใหม่ได้หรือไม่ เมื่อพิจารณาว่าพันธกรณีใหม่นั้นจะมีผลกระทบทางลบต่อประเทศไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และสังคมในอนาคต สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะต้องนำมาประกอบในการพิจารณาในการเข้าเป็นสมาชิก TPP ด้วยเช่นกัน

ในอีกด้านหนึ่ง ที่ควรนำมาประกอบการพิจารณา คือ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนของประเทศไทยในภาพรวม ในกรณี que ประเทศไทยไม่เข้าร่วมการเจรจา TPP โดยในทางทฤษฎีนั้น ย่อมก่อให้เกิด Trade Diversion ที่ทำให้ประเทศสมาชิก TPP เบี่ยงเบนไปค้าขายกันในกลุ่มมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วยผลจากสิทธิประโยชน์จาก TPP ในประเด็นนี้ สามารถจำแนกผลกระทบของการไม่เข้าร่วมเจรจา TPP ได้ ดังนี้

- เสียส่วนแบ่งการส่งออกของไทยในตลาดกลุ่มประเทศ TPP โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก ซึ่งไทยไม่มี FTA ด้วย ทั้งนี้ไทยส่งออกไปตลาดสมาชิก TPP มีมูลค่ากว่า 90,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อปี หรือเกือบร้อยละ 40 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทย

- ไม่มีมาตรการทดแทนสิทธิ GSP ที่ไทยได้รับ หากในอนาคตอันใกล้ มีความเป็นไปได้สูงว่าประเทศสหรัฐอเมริกาจะตัดสิทธิประเทศไทยออกจากบัญชีประเทศผู้ได้รับสิทธิ GSP เนื่องจากเห็นว่าประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น ทำให้มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยไม่ต้องพึ่งพิงสิทธิพิเศษ GSP นี้อีกต่อไป ที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้สิทธิ GSP ส่งออกไปตลาดสหรัฐอเมริกา ปีละ 3,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 14.71 ของการส่งออกทั้งหมด สินค้าสำคัญที่ใช้สิทธิ GSP ในตลาดสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ส่วนประกอบเครื่องปรับอากาศ (พิกัดฯ 8415.90) ถู่มือยาง (พิกัดฯ 4015.19) อาหารปรุงแต่ง (พิกัดฯ 2106.90) เครื่องดื่มอื่นๆ (พิกัดฯ 2202.90) ชุดสายไฟ (พิกัดฯ 8544.30) ผลไม้ปรุงแต่ง (พิกัดฯ 2008.99) เลนส์แว่นตา (พิกัดฯ 9001.50) เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังใช้สิทธิ GSP ส่งออกไปตลาดแคนาดา กว่า 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ไม่รวมการใช้ระบบ Self Certification) สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ ข้าว (พิกัดฯ 1006.30) รถยนต์นั่ง (พิกัดฯ 8703.22) เครื่องประดับทอง (พิกัดฯ 7113.19) พาสต้ายัดไส้ (พิกัดฯ 1902.20) แป้งมันสำปะหลัง (พิกัดฯ 3505.10) เลนส์แว่นตา (พิกัดฯ 9001.50) เครื่องประดับเงิน (พิกัดฯ 7113.11) เป็นต้น สิทธิพิเศษ GSP ของประเทศแคนาดา นี้ รัฐบาลแคนาดาได้ประกาศตัดสิทธิ GSP ที่ให้แก่ไทย เมื่อปี 2556 ที่ผ่านมา โดยจะมีผลในวันที่ 1 มกราคม 2558 เนื่องจากประเทศไทยมีรายได้ต่อหัวสูงขึ้นไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่อหัวขนาดกลางช่วงบนของกลุ่ม (Upper-Middle Income Countries)

- มีแนวโน้มสูงที่ประเทศสมาชิก TPP จะย้ายฐานการผลิต การค้า การลงทุนไปยังประเทศสมาชิก ประเทศมาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ บรูไน เข้าร่วมการเจรจา TPP RCEP และ EU FTA ทั้ง 3 กรอบ ขณะที่ไทยเข้าร่วมเจรจา เพียง 2 FTA เท่านั้น คือ RCEP และ EU FTA แต่ยังไม่เข้าร่วมเจรจา TPP ทำให้การลงทุนในประเทศไทยได้รับสิทธิประโยชน์น้อยกว่า และต่ำกว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น โดยเฉพาะ มาเลเซีย เวียดนาม และสิงคโปร์ ด้วยเหตุนี้ การไม่เข้าร่วมเจรจา TPP ของประเทศไทย อาจมีผลทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ อาจย้ายฐานการผลิตไปยังสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ได้

- เสียดายโอกาสในการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เพื่อรองรับเศรษฐกิจการค้า การลงทุนยุคใหม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ อาทิเช่น อุตสาหกรรมโทรคมนาคม อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และอุตสาหกรรมไฟฟ้า เป็นต้น

- ขาดการเตรียมความพร้อมการเปิดเสรีทางการค้าภายใต้กรอบเอเปค ที่เรียกว่า ความตกลง Free Trade Agreement of the Asia Pacific (FTAAP) ซึ่งจะเริ่มเจรจาในปี 2563 โดยคาดว่า สมาชิกเอเปค โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ จะใช้มาตรฐานการเจรจาของ TPP เป็นต้นแบบ (Model) ในการทำความตกลง FTAAP ประเทศไทยเป็นสมาชิกเอเปค จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมโดยเข้าร่วมเจรจา TPP เป็นการล่วงหน้า จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการ เพื่อปรับตัวและช่วงชิงโอกาสในการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนภายใต้การเปิดเสรีในกรอบเอเปค

เงื่อนไขที่เหมาะสมในการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทย

โอกาสที่ประเทศไทยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาความตกลง TPP นั้น ขณะนี้อาจมีความเป็นไปได้บ้าง เนื่องจากการเจรจาความตกลง TPP กำลังอยู่ในระยะของการตกลงในสาระสำคัญและประเทศสมาชิกต้องเร่งสรุปผลการเจรจาความตกลงฯ ให้ได้ภายในปีนี้ และประเทศสมาชิก TPP โดยเฉพาะ ประเทศสหรัฐอเมริกา มีท่าทีที่จะไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่เข้าร่วมในการเจรจาความตกลง TPP โดยจะรอให้การเจรจาสรุปผลได้สำเร็จก่อน จึงจะเปิดโอกาสให้มีการรับสมาชิกใหม่ ในรูปแบบของ “Accession” โดยจะต้องมีการเสียค่าผ่านประตูก่อนเข้าเป็นสมาชิก

ผลกระทบของความตกลง TPP ต่อประเทศไทย

1. ผลกระทบต่อภาคเกษตร

1.1 สินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ

ในการเจรจา TPP นั้น การเจรจาเปิดตลาดเสรีสินค้าเกษตรเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อน กระทบต่อเกษตรกร ผู้ยากจน และกระทบต่อฐานคะแนนเสียงของนักการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน ประเทศคู่เจรจาที่มีท่าทีต้องการผลักดันให้มีการเปิดตลาดสินค้าเกษตรอย่างเสรี ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ข้อเรียกร้องของประเทศเหล่านี้ได้แก่ การยกเลิกภาษีศุลกากร การยกเลิกมาตรการโควตาภาษี (Tariff Rate Quota) และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า

สินค้าที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีศักยภาพในตลาดโลก และเป็นสินค้าการเมืองในประเทศ ได้แก่ ฝ้าย ข้าวสาลี ถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากถั่วเหลือง ผัก ผลไม้ อาหารแปรรูป ข้าว นมและผลิตภัณฑ์ ไข่ และเนื้อวัว เป็นต้น ซึ่งในการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2548-2549 ที่ผ่านมา ประเทศสหรัฐอเมริกา มีท่าทีชัดเจนที่จะให้ไทยเปิดตลาดสินค้าเกษตรของไทยให้ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าที่ไทยมีความอ่อนไหว เช่น นมและผลิตภัณฑ์นม ถั่วเหลือง ข้าวโพด มันฝรั่ง กระเทียม กาแฟ เนื้อวัว เนื้อหมูและไข่ เป็นต้น โดยพร้อมที่จะยอมรับให้ไทยใช้มาตรการปกป้องสินค้าเกษตรแบบ Trigger Price (การกำหนดเพดานของราคา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการใช้มาตรการปกป้องเพื่อขยับปริมาณนำเข้าที่ทะลักเข้ามาเมื่อเปิดเสรีจากการทำ FTA) ด้วยเหตุนี้ จึงคาดว่า ในการเจรจาจัดทำความตกลง TPP ประเทศสหรัฐอเมริกา จะผลักดันให้ประเทศไทยเปิดตลาดสินค้าเกษตรไม่ต่างจากการเจรจา FTA กับไทย

สำหรับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์นั้น จากการเจรจา FTA สองฝ่ายของประเทศไทยกับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ซึ่งได้แก่ TAFTA และ TNZFTA นั้น ทั้งสองประเทศก็ได้เรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดตลาดสินค้านมและผลิตภัณฑ์ ที่สำคัญได้แก่ นมผงขาดมันเนย (Skim Milk) และนมผงอื่นๆ เนื้อวัวและผลิตภัณฑ์ ซึ่งประเทศไทยไม่ตอบรับข้อเรียกร้องดังกล่าว โดยได้กำหนดให้สินค้านี้ เป็นสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive) เนื่องจากสินค้านี้มีศักยภาพในการแข่งขันที่ต่ำ มีต้นทุนการผลิตที่สูง แต่คุณภาพต่ำ เนื่องจากเป็นเพราะภูมิอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงแล้ว ขนาดของฟาร์มของปศุสัตว์ยังมีขนาดเล็ก ไม่เอื้อต่อการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) ประเทศไทยจึงเสนอทางออกให้มีระยะเวลาในการปรับตัวในการเปิดเสรี ประมาณ 20 ปี พร้อมทั้งกำหนดให้มีมาตรการโควตาภาษีสำหรับสินค้านมผงและผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้มาตรการโควตาภาษีที่ประเทศไทยได้

ผูกพันไว้กับองค์การการค้าโลก (WTO) หรือให้มีมาตรการปกป้อง (Special Safeguard) ที่กำหนดเพดานการนำเข้าไว้จำนวนหนึ่ง (Trigger Volume) ที่ได้ลดภาษีศุลกากร แต่หากมีการนำเข้าเกินเกณฑ์ที่กำหนด ปริมาณนำเข้าส่วนที่เกินก็จะต้องเสียภาษีศุลกากรที่สูงขึ้นตามสูตรที่ได้ตกลงกันไว้ ดังนั้น ในการเจรจา TPP ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ก็จะเรียกร้องให้ประเทศไทยยกเลิกมาตรการทั้งโควตาภาษีและมาตรการปกป้องสำหรับสินค้ากลุ่มอ่อนไหวของไทยข้างต้นอย่างแน่นอน และประเทศไทยก็ไม่มีทางเลือกอื่น หากเข้าร่วมเจรจา TPP

ตัวอย่างสินค้าที่ได้รับผลกระทบ

เนื้อวัวและเครื่องใน ปัจจุบันประเทศไทยเก็บภาษีนำเข้าสินค้าเนื้อวัว ร้อยละ 50 และเครื่องในวัว ร้อยละ 30 ในขณะเดียวกันภายใต้ FTA ไทย-ออสเตรเลีย และ FTA ไทย-นิวซีแลนด์ ไทยได้ใช้มาตรการ Special Safeguard โดยกำหนดปริมาณการนำเข้า (Trigger Volume) สินค้าเนื้อวัว ที่เสียภาษีนำเข้าพิเศษต่ำกว่าปกติ (กรณีออสเตรเลีย ปี 2548 กำหนดปริมาณที่ 776 ตัน ภาษีนำเข้า ร้อยละ 40 เพิ่มเป็น 1,613.25 ตัน ภาษีนำเข้าเป็นศูนย์ ในปี 2563 หลังจากนั้น เปิดเสรีไม่มีการกำหนดปริมาณนำเข้า ส่วนกรณีนิวซีแลนด์ ปี 2548 กำหนดปริมาณนำเข้า 738.73 ตัน ภาษีนำเข้าร้อยละ 19 เพิ่มเป็น 1,039.46 ตัน ภาษีนำเข้าเป็นศูนย์ในปี 2563) การเปิดตลาดสินค้าเนื้อวัว และเครื่องใน จะกระทบต่อกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงและผู้ผลิตเนื้อโค ระดับพรีเมียมของไทย เช่น กลุ่มโคขุนโพนยางคำ และสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสน และผู้เลี้ยงโคอื่นๆ ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ คาดว่าครอบคลุมประชากรกว่าล้านครัวเรือน

นมผงขาดมันเนย สินค้านี้เป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้โควตาภาษี (Tariff Rate Quota) โดยมีภาษีในโควตา ร้อยละ 20 ภาษีนอกโควตา ร้อยละ 216 ปริมาณโควตา 55,000 ตัน แต่ภายใต้ FTA ไทย-ออสเตรเลีย และ ไทย-นิวซีแลนด์ ประเทศไทยได้ให้โควตาเป็นการเฉพาะแก่ทั้งสองประเทศ จนถึงปี 2568 หลังจากนั้น ประเทศไทยจะเปิดเสรีนำเข้าสินค้านี้จากประเทศทั้งสองโดยไม่มีโควตาและไม่มีภาษีนำเข้า การเปิดตลาดสินค้านี้ภายใต้ TPP จะกระทบต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในประเทศซึ่งมีประมาณ 23,000 ครัวเรือน

เนื้อหมูและเครื่องใน ภาษีนำเข้าสำหรับเนื้อหมูและเครื่องในอยู่ที่ร้อยละ 30-40 เนื้อหมูของประเทศไทยเป็นเนื้อหมูปลอดสารเร่งเนื้อแดง ในขณะที่เนื้อหมูของประเทศสหรัฐอเมริกา และแคนาดามีสารเร่งเนื้อแดงในระดับหนึ่งตามที่ CODEX กำหนด ทำให้ในปัจจุบันประเทศไทยห้ามนำเข้าเนื้อหมูจากประเทศสหรัฐฯ และแคนาดา อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศได้กดดันให้ประเทศไทยเปิดตลาดเนื้อหมูในทุกเวที โดยขู่ว่าจะตัดสิทธิ GSP ที่ให้แก่ประเทศไทยทั้งหมด หากไม่สนองตอบต่อความต้องการของตน ดังนั้น ในการเจรจา TPP ประเทศทั้งสองคาดว่าจะเรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดตลาดเนื้อหมู ซึ่งผลของการยอมรับข้อเรียกร้อง

ดังกล่าว จะทำให้มีการทะลักเข้ามาของเนื้อหมูจากสหรัฐฯและแคนาดา ซึ่งจะกระทบต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูกว่า 260,000 ครัวเรือน

เนื้อไก่ ปัจจุบันประเทศไทยเก็บภาษีนำเข้าสินค้าไก่ ร้อยละ 30-40 และประเทศไทยยังไม่อนุญาตนำเข้าเนื้อไก่จากสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุผลด้านสุขอนามัย และแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกเนื้อไก่รายใหญ่สำคัญของโลก แต่สินค้าไก่ของประเทศไทยก็ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าไก่จากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ กล่าวคือ เมื่อประเทศไทยเปิดตลาดเนื้อไก่ จะทำให้มีการนำเข้าเนื้อไก่จากประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวนมาก เนื่องจากเนื้อไก่ของประเทศสหรัฐอเมริกามีราคาต่ำเพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอุดหนุนอาหารไก่ ทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ นอกจากนี้ บริษัทผู้ผลิตเนื้อไก่อาจจะระบายชิ้นส่วนของไก่ เช่น เนื้อน่อง ซึ่งผู้บริโภคสหรัฐฯไม่นิยมบริโภค มายังประเทศไทยด้วยราคาที่ต่ำ (เปรียบเสมือนเป็น By-Product ของสหรัฐฯ) ซึ่งผู้บริโภคชาวไทยชอบทานเนื้อน่องมากกว่าเนื้ออกหรือสันในไก่

นายพรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล รองประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย¹⁶ ให้ความเห็นว่า “สินค้าปศุสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื้อวัว เนื้อไก่ และผลิตภัณฑ์นม เป็นสินค้าอ่อนไหวที่ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาด และจะได้รับผลกระทบทางลบต่อการเปิดตลาดภายใต้ TPP เนื่องจากประเทศสมาชิก TPP โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ มีศักยภาพในการแข่งขัน และมีต้นทุนการผลิตสินค้าปศุสัตว์ดังกล่าวที่ต่ำกว่าประเทศไทยมาก พร้อมเสนอแนะว่า หากประเทศไทยต้องเข้าร่วมความตกลง TPP ประเทศไทยต้องมีท่าทีที่แข็งกร้าวในเรื่อง (1) การขอให้มีการผ่อนปรนในการเปิดตลาดสินค้าปศุสัตว์ ซึ่งประเทศไทยจะเสียเปรียบจากการเปิดตลาด และ(2) ประเทศไทยต้องมีการพัฒนาศักยภาพของระบบการผลิตในประเทศแบบบูรณาการของทุกห่วงโซ่ที่เกี่ยวข้อง โดยจำเป็นต้องมีการหารือร่วมระหว่างภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย”

1.2 สินค้าที่คาดว่าจะได้ประโยชน์

ในด้านประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับคือ ประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์จากการเปิดตลาดสินค้า กุ้ง กุ้งแปรรูป ทุ่นำ ปลาปรุงแต่ง ไก่แปรรูป มันสำปะหลัง น้ำตาล ผลไม้ ผลไม้แปรรูป และข้าว จากการลด/เลิกภาษีนำเข้าจากสมาชิก TPP เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ถือเป็น Product Champion ของประเทศไทยในตลาดโลก

¹⁶ พรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล , รองประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์. 2 พฤษภาคม 2557.

ตารางที่ 3-42 สรุปสินค้าเกษตรที่คาดว่าจะได้ประโยชน์และผลกระทบจากการเจรจา TPP

ผลกระทบทางลบ	ได้ประโยชน์
<ol style="list-style-type: none"> 1. สัตว์มีชีวิต (HS010290) 2. แป้งข้าวสาลี (HS11010) 3. มันฝรั่งแปรรูป (30%) 4. สิ่งสกัดจากกาแฟ (HS210111, 210112) และกาแฟ (30-40%) 5. ชา (30%) 6. ไวน์ (HS2204, 2205) 7. ผลไม้สดและแห้งบางรายการ 8. น้ำองุ่น (10-40%) 9. แครอท และเทอร์นิป (HS070610) อัลมอนต์ พิสตาชิโอ สัมแมนคาริน องุ่น น้ำองุ่น แอปเปิ้ล เซอร์รี่ พ룬 น้ำผึ้ง (30%) 10. กากน้ำมัน น้ำมันถั่วเหลือง (20%) ถั่วเหลือง (80%) กากถั่วเหลือง (10%) ถั่วต่างๆ (10%) แพรกชั้นของน้ำมันถั่วเหลือง (HS150710, 150790) 11. ของปรุงแต่งเลี้ยงสัตว์ (HS23) เช่น อาหารสุนัขและแมว (9%) 12. ยาง 1 รายการ (12.5%) 13. ข้าวโพดที่ไม่ได้ใช้เพาะปลูก (HS1005.90) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลไม้และผลไม้แปรรูป มีโอกาสในการขยายตลาดสหรัฐฯ 2. ข้าว น้ำตาลทราย มันสำปะหลัง ผลิตภัณฑ์จากถั่ว ผลไม้กระป๋อง ไข่แปรรูป ประมงและอาหารทะเลแปรรูป ซึ่งไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิ จะได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดมากขึ้นของประเทศสมาชิก 3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง โดยอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบเหล่านี้ จะได้ประโยชน์จากราคานำเข้าที่ต่ำลง 4. กุ้งแปรรูป ถู่มือทำจากยางธรรมชาติ จะได้รับประโยชน์ เนื่องจาก TPP จะมาทดแทนสิทธิ GSP เป็นการถาวร 5. ประมงและอาหารทะเลแปรรูป เนื่องจากไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดสหรัฐอเมริกาอยู่แล้ว

ตารางที่ 3-42 สรุปสินค้าเกษตรที่คาดว่าจะได้ประโยชน์และผลกระทบจากการเจรจา TPP (ต่อ)

ผลกระทบทางลบ	ได้ประโยชน์
<p>14. นมและผลิตภัณฑ์นม จะเกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าการส่งออก เนื่องจาก นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียมีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับสูง</p> <p>15. เนื้อวัวและผลิตภัณฑ์ - มีแนวโน้มที่จะนำเข้าเพิ่มมากขึ้น โดยโคที่นำเข้าจากออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ จะเข้ามาแทนโคในตลาดไทยทำให้ผู้เลี้ยงโคพื้นบ้านได้รับผลกระทบ</p> <ul style="list-style-type: none">- เกษตรกรรายย่อยหรือผู้ผลิตโคต้นน้ำให้แก่ผู้ผลิตโคขุนจะถูกระทบทางอ้อม- สินค้าโคเนื้อที่เป็นสินค้าคุณภาพระดับกลางถึงระดับสูง จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการนำเข้าจากสหรัฐฯ และสินค้าโคเนื้อระดับสูงยังเป็น Immediate Product ที่ไทยยังไม่สามารถแข่งขันกับเนื้อโคนำเข้าจากสหรัฐฯ ได้ทันที- การลดภาษีนำเข้าเนื้อวัวที่ส่วนใหญ่นำเข้ามารูปเนื้อแช่เย็น/แช่แข็ง ผู้ที่เลี้ยงโคคุณภาพในประเทศจะไม่สามารถแข่งขันเรื่องราคาได้ <p>16. เนื้อหมูและผลิตภัณฑ์ มีแนวโน้มที่จะนำเข้าเพิ่มมากขึ้น และแก้ไขกฎหมายให้นำเข้าเนื้อหมูที่มีสารเร่งเนื้อแดง (Ractopamine) ปรับตัวลดลงเนื่องจากประเทศสมาชิก TPP</p>	

2. ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม

2.1 สินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ

สินค้าอุตสาหกรรมของประเทศไทยหลายกลุ่มสินค้ายังคงมีอัตราภาณินำเข้าอยู่ในระดับสูง อาทิ เช่น เหล้า บุหรี่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ ยานยนต์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติกและเม็ดพลาสติก เป็นต้น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมดังกล่าวให้คงอยู่ได้ในประเทศ จึงเป็นเป้าหมายให้ประเทศคู่เจรจาเรียกร้องให้ประเทศไทยเปิดตลาดสินค้านี้ได้อย่างเสรี โดยมีตัวอย่าง ดังนี้

สินค้าแอลกอฮอล์และบุหรี่ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าทั้งสองรายใหญ่ของโลก ที่ผ่านมา ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กดดันให้เปิดตลาดสินค้านี้มาโดยตลอด ไม่เพียงให้ยกเลิกภาณินำเข้า แต่ยังเรียกร้องรวมถึงมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องได้แก่ กระบวนการศุลกากรที่มีประสิทธิภาพ เอื้ออำนวยต่อการนำเข้า/ส่งออก การเปิดตลาดสินค้านี้ภายใต้ TPP จะกระทบต่อการผลิตสินค้าทั้งสองในไทย รวมทั้งจะกระทบต่อนโยบายสาธารณสุขที่จำกัดการบริโภคสินค้าทั้งสองซึ่งเป็นพิษภัยต่อสุขภาพ การเปิดตลาดดังกล่าวอาจส่งผลทำให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่ม NGOs อีกด้วย

ยาและเวชภัณฑ์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้ายาและเวชภัณฑ์ที่สำคัญของโลก จึงได้มีท่าทีเชิงรุกให้เปิดเสรีสินค้านี้พร้อมกับให้มีการขยายอายุสิทธิบัตรเพื่อให้ยาวมากพอต่อการกอบโกยผลประโยชน์จากการประดิษฐ์คิดค้นตัวยาใหม่ๆ ในรูปของการผูกขาดในตลาดแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่อุตสาหกรรมยาของประเทศไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร ขาดความรู้และเทคโนโลยี รวมทั้งคุณภาพของยายังไม่เทียบเท่ามาตรฐานโลก หรือยังไม่ได้รับมาตรฐาน GMP-IPPC (อาจมีบางโรงงานที่มีมาตรฐานนี้แล้ว แต่ส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการรับรอง) การเปิดตลาดสินค้ายาและเวชภัณฑ์ ทั้งสินค้ายาต้นแบบ (Original Drugs) และยาสามัญ (Generic Drugs) จะมีผลกระทบที่รุนแรงต่อการผลิตและการค้าสินค้ายาของประเทศไทย

รถยนต์นั่งตั้งแต่ 3,000 ซีซีขึ้นไป ใน FTA ของไทยที่ผ่านมา ประเทศไทยได้กำหนดให้สินค้ายนต์ตั้งแต่ 3,000 ซีซีขึ้นไป เป็นสินค้านอเนกวิทย์ ไม่เคยลดภาณินำเข้า แม้ว่าจะได้รับการเรียกร้องจากประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น ที่พยายามทุกวิถีทางให้ประเทศไทยลด/เลิกภาณินำเข้าสินค้ายนต์ดังกล่าวในการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ที่ผ่านมา แต่ประเทศไทยก็ได้ปฏิเสธมาโดยตลอด เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกรถยนต์ขนาดกลาง ต่ำกว่า 3,000 ซีซี โดยรัฐบาลสนับสนุนส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศในอุตสาหกรรมนี้ แต่ในกรอบ TPP นั้น ประเทศสมาชิก โดยสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นอาจเรียกร้องให้ไทยเปิดสินค้ายนต์

ดังกล่าวอีกช่องทางหนึ่ง โดยอาจให้ประเทศไทยจ่ายเป็นค่าผ่านประตูก่อนที่จะตกลงรับไทยเป็นสมาชิก TPP หรือกดดันประเทศไทยในระหว่างเจรจาก็เป็นได้ การเปิดตลาดรถยนต์ขนาด มากกว่า 3,000 ซีซี เป็นต้นไปนั้น นอกจากจะกระทบต่อนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์แล้ว รวมทั้งการเป็นฐานการผลิตรถยนต์ของเอเชียและของโลกแล้ว ยังกระทบต่ออุตสาหกรรมต่อเนื่อง ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) รวมถึงอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นายองอาจ พงศ์กิจวรสิน ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย¹⁷ ให้ความเห็นว่า “ในภาพรวมแล้ว กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์คาดว่าจะการเข้าร่วม TPP ในอนาคตของไทยจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยานยนต์ของไทย เนื่องจากผู้ประกอบการยังไม่มีความพร้อม อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีสินค้าหลายประเภทที่ประกอบกันเป็นยานยนต์ และแต่ละสินค้ามีความสามารถในการแข่งขันในกรณีที่มีการเปิดตลาดเสรีไม่เท่ากัน ซึ่งในปัจจุบันนี้ อุตสาหกรรมยานยนต์ได้เปิดเสรีบางสินค้ากับบางประเทศอยู่แล้ว แต่ความตกลง TPP นั้น หากไทยเข้าร่วม จะทำให้ไทยต้องเปิดเสรีกับทุกประเทศสมาชิก ประเทศไทยจึงต้องพิจารณาในรายละเอียดให้ดีก่อนตัดสินใจเข้าร่วม TPP รวมถึงคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงและอ่อนไหวของไทย ซึ่งเกือบทุกประเทศ รวมถึงสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปเอง ก็พยายามที่จะปกป้องอุตสาหกรรมฯ ในประเทศของตนเช่นกัน”

“อุตสาหกรรมยานยนต์ขึ้นอยู่กับปริมาณคำสั่งซื้อ ไทยเป็นฐานการผลิตรถปิกอัพที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ ยังเป็นฐานการผลิตรถยนต์ Eco-Car ด้วยไทยพยายามใช้อุตสาหกรรมรถยนต์ Eco-Car เพื่อเพิ่มการลงทุนจากบริษัทแม่เข้ามาในประเทศ ที่ผ่านมา ไทยเปิดตลาดสำหรับข้อตกลง JTEPA แล้ว โดยลดภาษีนำเข้าสำหรับประเทศญี่ปุ่นจากร้อยละ 80 เหลือร้อยละ 60 ถ้าต้องมีการลดภาษีให้ประเทศอื่นๆ เราอาจลดภาษีให้ประเทศเหล่านั้นได้เท่ากับที่ไทยมีความตกลงกับญี่ปุ่น คือ เหลือร้อยละ 60 ได้ แต่ไม่สามารถลดภาษีให้เป็น 0 เนื่องจากปริมาณการซื้อขายรถยนต์ขนาดตั้งแต่ 3,000 cc นั้นมีค่อนข้างน้อยอยู่แล้ว เนื่องจากคนไทยส่วนมากเลือกใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลในขนาดกลางและเล็ก ดังนั้น การเปิดตลาดรถยนต์ขนาดตั้งแต่ 3,000 cc จะทำให้ราคารถยนต์นำเข้าขนาดใหญ่ไม่แตกต่างจากรถยนต์ขนาดกลาง ผู้บริโภคก็จะหันไปซื้อรถยนต์นำเข้าขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ต้องเสียภาษีเลย ก็จะทำให้บริษัทรถยนต์ในประเทศไทยไม่สามารถอยู่รอดได้”

¹⁷ องอาจ พงศ์กิจวรสิน , ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สัมภาษณ์. 2 มิถุนายน 2557.

“ในส่วนสินค้ารถปิกอัพขนาดบรรทุก 1 ตัน น่าจะสามารถแข่งขันได้ในกรณีที่ มีการเปิดตลาดภายใต้ความตกลง TPP เนื่องจากไทยเป็นฐานการผลิตใหญ่และมีศักยภาพสูง แต่สินค้าอื่นๆ น่าจะได้รับผลกระทบในทางลบอย่างมากจนอาจทำให้ต้องเลิกกิจการ ถ้าไทยเข้าร่วม TPP แล้ว รถยนต์นั่งส่วนบุคคลจากสหรัฐฯ อาจเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้นมาก แต่สำหรับรถ ปิกอัพที่จะเข้ามาในประเทศไทยเนื่องจากการเปิดตลาดนั้น ไม่น่าจะเป็นปัญหาใหญ่สำหรับไทย เพราะขนาดรถปิกอัพจากสหรัฐฯ จะเป็นรถขนาดบรรทุก 1.5 ตัน ซึ่งมีขนาดไม่เหมาะสมกับขนาด ถนนในประเทศไทย และผู้ซื้อรถในประเทศไทยก็คำนึงถึงรถที่ประหยัดน้ำมันอีกด้วย”

“ในเรื่องกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้านั้น ปัจจุบันนี้ ไทยใช้กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิด สินค้าสำหรับสินค้านานยนต์ RVC ที่ร้อยละ 40 ในอาเซียน และส่วนใหญ่ไทยใช้วัตถุดิบจากจีน เกาหลี ญี่ปุ่น และมาเลเซีย จึงมีความเห็นว่า ถ้าไทยจะเข้าร่วม TPP นั้น RVC ที่ร้อยละ 40 น่าจะ เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้ กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดมีความเข้มงวดเกินไปจะเป็นปัญหาสำหรับประเทศไทย และถ้าหากไทยต้องการเพิ่ม RVC ให้มากกว่าร้อยละ 50 นั้น ไทยจะต้องพิจารณาในรายละเอียดให้ รอบคอบก่อนว่าทำได้หรือไม่ สำหรับสินค้ารถปิกอัพนั้น คาดว่าน่าจะทำได้ เพราะอุตสาหกรรมรถ ปิกอัพนั้นใช้วัตถุดิบในประเทศส่วนใหญ่อยู่แล้ว ที่เหลืออยู่ในรูปแบบ Global Sourcing”

ชิ้นส่วนยานยนต์

การส่งออก-นำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปี 2553-2556 โดยเฉพาะในปี 2556 การส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2555 ร้อยละ 38 ส่วนการนำเข้า เพิ่มขึ้น ร้อยละ 49

สัดส่วนการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ

1. รถกระบะ ใช้ชิ้นส่วน ร้อยละ 80-90
2. รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ร้อยละ 30-70

โครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการ ยานยนต์และกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์ ส่วนใหญ่เป็นกิจการร่วมทุน
2. กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ
 - 2.1 ระดับที่ 1 ผู้ผลิตชิ้นส่วนระบบหลัก
 - 2.2 ระดับที่ 2 ผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดกลาง
 - 2.3 ระดับที่ 3 ผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดเล็ก

จากการศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง TPP ซึ่งกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้จัดจ้างบริษัท ไบรอัน เคฟ ประเทศไทย¹⁸ ดำเนินการศึกษาพบว่า สินค้าอ่อนไหวสำหรับการเจรจา TPP ได้แก่ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ (HS8407.31, 8407.32, 8407.34) เครื่องยนต์ชนิดที่ใช้ขับเคลื่อนยานบกตอนที่ 84 (HS 8408.20) รถยนต์และยานยนต์ขนส่งบุคคล รถนั่งแบบจี๊ป ในขณะที่ สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ แสดงข้อกังวลเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ TPP ที่ยังไม่มีความชัดเจน และอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น

นางอชญา ลิมป์ไพฑูรย์ นายกสมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย (Thai Auto-Parts Manufacturers Association : TAPMA)¹⁹ ให้ความเห็นว่า “การเข้าร่วมการเจรจา TPP อาจเป็นทั้งโอกาสและขณะเดียวกันอาจเป็นภัยคุกคามหากผู้ประกอบการไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับภาวะและบริบททางการค้าที่เปลี่ยนไป เนื่องจาก TPP เป็นกรอบเจรจาที่นับได้ว่าเป็น High Quality FTA ที่ครอบคลุมในทุกแง่มุม แน่แน่นอนว่ามาตรฐานก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ประเทศไทยต้องดำเนินการอย่างรัดกุม เพื่อให้เกิดผลกระทบกับสมาชิกให้น้อยที่สุด หรือเกิดผลกระทบด้านบวกมากกว่าลบ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศในกลุ่มพัฒนาแล้ว มาตรฐานบังคับต่างๆน่าจะมีความเข้มข้นกว่ามาตรฐานที่ใช้ในประเทศไทย การเปิดตลาดภายใต้กรอบเจรจา TPP หากสมาชิกที่เป็นรายย่อยของไทย ไม่สามารถผลิตสินค้าให้ขึ้นไปตามมาตรฐานระดับสูงตามสิ่งที่สหรัฐฯต้องการได้ อาจจะเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกรายย่อย ในขณะที่ผู้ประกอบการที่มีความพร้อม อาจจะเป็นบริษัทขนาดเล็กหรือกลาง ก็อาจจะสามารถทำตลาดในสหรัฐอเมริกา และประเทศสมาชิกได้มากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นรัฐบาลฯ มีมาตรการรองรับหรือแผนการพัฒนาผู้ผลิตชิ้นส่วนไทย ให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามมาตรฐานสากล ในราคาที่สามารถแข่งขันได้”

“กฎถิ่นกำเนิดที่ไทยใช้กับภาคีสมาชิก FTA ต่างๆ คือ สัดส่วนการใช้วัตถุดิบในภูมิภาค (RVC) 40% เนื่องจากประเทศไทยไม่มีอุตสาหกรรมเหล็กคั่นน้ำ การทำแหล่งกำเนิดแบบการเปลี่ยนพิคัดที่ระดับ 4 หลักจึงมีความยากเกินไป ในขณะที่การทำแหล่งกำเนิดที่ระดับ 6 หลักก็มีความง่ายจนเกินไป ดังนั้น กฎถิ่นกำเนิดที่เป็นการส่งเสริมการทำมูลค่าเพิ่มภายในประเทศ น่าจะเป็น RVC 40% อย่างไรก็ดีกลุ่มและสมาคมฯ อยากให้ภาครัฐศึกษาในเชิงลึกถึงความเป็นไปได้ว่า การเพิ่ม % หรือลด % ของ RVC จะมีผลกระทบในด้านใดบ้างต่อสมาชิก และมีกฎ

¹⁸ Bryan Cave. เรื่องเดิม มีนาคม 2555.

¹⁹ อชญา ลิมป์ไพฑูรย์ , นายกสมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย. สัมภาษณ์. 2 มิถุนายน 2557.

แหล่งกำเนิดอื่นๆอีกหรือไม่ที่น่าจะเป็นประโยชน์กับสมาชิกของกลุ่มและสมาคมฯ เพื่อเป็นทางเลือกในการผลิตสินค้า”

“สำหรับการเปิดตลาดสำหรับรถยนต์ที่มีขนาดเครื่องยนต์มากกว่า 3,000 cc ไม่ควรมากไปกว่าการลดภาษีภายใต้กรอบเจรจา JTEPA ทั้งในด้านอัตราภาษีและเวลาในการลดแบบขั้นบันได เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนในด้านการส่งเสริมการประกอบรถยนต์ภายในประเทศ การลดภาษีของรถยนต์ขนาดใหญ่ จะส่งผลกระทบต่อในเชิงลบมากกว่าบวก เพราะผู้บริโภคภายในประเทศอาจหันไปซื้อรถใหญ่แทนรถยนต์ขนาดกลางซึ่งมีการประกอบภายในประเทศ อีกทั้งการที่ไทยลดภาษีรถยนต์ที่มีขนาด 3,000 cc ให้กับญี่ปุ่นภายใต้กรอบเจรจา JTEPA นั้น เนื่องจากโรงประกอบส่วนมากภายในประเทศไทย ล้วนเป็นการลงทุนจากผู้ประกอบที่มีสัญชาติญี่ปุ่น ดังนั้นในแง่ของการผลิต รถยนต์ประเภทต่างๆจะถูกวางแผนโดยบริษัทแม่ การลดภาษีที่มากไปกว่า JTEPA อาจเกิดการนำเข้าที่มากขึ้นและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทย หากรถยนต์ที่ประกอบภายในประเทศสามารถขายได้น้อยลง”

“อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ จะต้องปรับตัวรองรับ TPP ในด้านการผลิตมาตรฐาน และระบบการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรฐานที่สูงของสหรัฐฯ และญี่ปุ่น โดยที่สมาชิกของกลุ่มและสมาคมประกอบไปด้วยบริษัทขนาดใหญ่ และโดยมากเป็นบริษัทขนาดกลางและเล็ก บริษัทขนาดใหญ่อาจจะมีความพร้อมด้าน R&D ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบริษัทรถยนต์ หรือพัฒนามาตรฐานด้วยตัวเอง แต่สมาชิก SMEs อาจจะยังไม่สามารถผลิตสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานสากล ด้วยเหตุผลทางด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนั้น รัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือศูนย์ทดสอบก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมยานยนต์ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ลดต้นทุนด้านการทดสอบชิ้นส่วนฯ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันในขณะเดียวกัน”

“เหตุผลหนึ่งที่ทำให้การเปิด FTA ของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทย เนื่องจากอัตราภาษีของไทยยังมีความลักลั่นกันอยู่มาก สินค้าบางประเภทเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนฯ ในขณะที่สินค้านั้นๆเป็นสินค้าปลายน้ำของบางอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมชิ้นส่วนฯและยานยนต์มีความจำเป็นอย่างมากในการใช้เหล็ก ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ เมื่อไทยยังต้องพึ่งพาการนำเข้าเหล็กเพื่อมาผลิตชิ้นส่วนฯ แน่่อนว่าขีดความสามารถและการแข่งขันด้านราคาย่อมด้อยกว่าประเทศอื่นที่มีความพร้อมของ Supply Chain อีกทั้งความพร้อมด้านศูนย์ทดสอบที่ประเทศไทยยังไม่สามารถจัดตั้งได้ แม้ว่าจะมียอดการประกอบรถยนต์อยู่ใน 10 อันดับแรกของ World Ranking. การสร้างศูนย์ทดสอบส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำเกิดขึ้นในไทย น่าจะเป็นการรองรับการเปิดตลาดและการ

แข่งขันที่มีมากขึ้นในอนาคตไม่ว่าจะเป็นกรอบเจรจา TPP, RCEP หรือ FTAAP ซึ่งเป็นกรอบเจรจาที่ครอบคลุมสมาชิก APEC ทั้ง 27 ประเทศ”

2.1 สินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลประโยชน์

อัญมณีและเครื่องประดับ สินค้ากลุ่มนี้เคยได้รับสิทธิ GSP ภาณินำเข้าเป็นศูนย์กลางจากประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ต่อมาในช่วงห้าปีที่ผ่านมา สินค้านี้ถูกตัดสิทธิ GSP เนื่องจากมีมูลค่านำเข้าในตลาดสหรัฐฯ สูงเกินกว่าเพดานที่กำหนด (Competitiveness Need Limits : CNLs) ต้องเสียภาษีนำเข้าปกติที่ร้อยละ 5 ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากประเทศจีน อินเดีย และอิตาลีได้ ผลของการเจรจา TPP จะช่วยทำให้ภาณินำเข้าในตลาดสหรัฐอเมริกาและประเทศสมาชิกอื่นลดลงเป็นศูนย์กลางทดแทนสิทธิ GSP ที่ให้แก่สินค้านำเข้าของไทย และทำให้สินค้านี้สามารถรักษาหรือขยายส่วนแบ่งตลาดในกลุ่มสมาชิก TPP ได้ตลอดไป

รถยนต์ขนาดเล็ก TPP จะช่วยดึงดูดการลงทุนต่างประเทศในประเทศไทย เพื่อส่งออกสินค้านำเข้ารถยนต์ขนาดเล็กไปยังประเทศสมาชิก TPP ผ่านการใช้ประโยชน์จากภาณินำเข้าจาก TPP ในตลาดสหรัฐฯ และประเทศอื่นๆ และจะช่วยทำให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตสินค้านำเข้ารถยนต์ในภูมิภาคเอเชีย ที่ผ่านๆ มา ประเทศไทยมีจุดแข็งในอุตสาหกรรมนี้

รองเท้าและเครื่องหนัง เป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยรับจ้างผลิตให้กับบริษัทข้ามชาติแบรนด์ดังมีชื่อของโลก TPP จะช่วยทำให้เพิ่มโอกาสในการส่งออก ผ่านการลด/เลิกภาณินำเข้าเป็นศูนย์กลางในสหรัฐฯ และแคนาดา จึงเป็นผลดีที่จะช่วยขยายการผลิตและส่งออกรองเท้าและเครื่องหนังมากขึ้น

สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตและส่งออก การที่สินค้านี้จะใช้สิทธิภาณินำเข้าจาก TPP ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อกำหนดกว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ว่าผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทยจะสามารถผลิตได้ตามเกณฑ์ที่ได้ตกลงร่วมกันหรือไม่ ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นตลาดเป้าหมายหลักของประเทศไทย ก็มีนโยบายปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมนี้ไว้ให้แก่ผู้ประกอบการและสนับสนุนการจ้างงานของแรงงานชาวสหรัฐอเมริกา ในการเจรจา TPP ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้เสนอให้ใช้กฎถิ่นกำเนิดสินค้าในระดับที่ยากและซับซ้อน กล่าวคือ เป็นแบบ “Yarn Forward” ซึ่งหมายถึงสินค้าสิ่งทอส่งออก จะใช้สิทธิ FTA/TPP ได้ ต้องผลิตตั้งแต่ตัวเส้นด้ายจนถึงสินค้าสุดท้ายสำเร็จรูปโดยกระบวนการผลิตเกิดขึ้นในประเทศไทยและ/หรือในประเทศภาคี TPP ทั้งหมด แต่ข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศคู่เจรจา เนื่องจาก ในระบบการผลิตปัจจุบัน จะแบ่งผลิตชิ้นส่วนต่างๆ กระจายไปตามประเทศต่างๆ ที่มีความพร้อมในเรื่องวัตถุดิบ คุณภาพ และต้นทุนไม่มี

ประเทศใดประเทศหนึ่งผลิตสิ่งทอหรือเครื่องนุ่งห่มครบวงจรแต่เพียงผู้เดียว หรือใช้วัตถุดิบในหมู่ประเทศคู่เจรจาเพียงอย่างเดียว ทำให้ต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกา ต้องผ่อนปรนท่าทีลงและยอมรับกฎ “Short Supply Provision” ที่อนุญาตให้สินค้าสิ่งทอใช้วัตถุดิบที่นำเข้าจากประเทศที่สามที่อยู่ภายใต้ Short Supply List ที่ประเทศคู่เจรจาได้เห็นชอบร่วมกันได้

จากการสัมภาษณ์ นายวัลลภ วิตนากร รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งรับผิดชอบด้านการเจรจา FTA และเป็นเจ้าของบริษัท Hi-Tech Apparel จำกัด²⁰ ได้ให้ความเห็นว่า “อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการเข้าร่วมความตกลง TPP ของไทย เช่น สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากไทยส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไปประเทศสหรัฐอเมริกาคิดเป็นมูลค่าสูง และสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดหลักของไทย หากไทยสามารถส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มขึ้นก็จะเป็นประโยชน์โดยรวมต่ออุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย”

“ผู้ซื้อ (ผู้ให้คำสั่งการผลิต) เล็งถึงสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งสิทธิประโยชน์ดังกล่าวได้รับการจัดทำเขตการค้าเสรี ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ (เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน) เข้าร่วมการเจรจาทั้งใน RCEP และ TPP แล้ว ในขณะที่ไทย เข้าร่วมการเจรจา RCEP เท่านั้น ดังนั้น ประเทศที่เป็นคู่แข่งสำคัญด้านการผลิตของไทย เช่น เวียดนาม จะได้รับสิทธิประโยชน์จากความตกลง RCEP และ TPP นอกจากนี้ ค่าจ้างแรงงานในเวียดนามอยู่ในระดับต่ำกว่าไทย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักลงทุนหรือผู้ซื้อตัดสินใจย้ายฐานการผลิตไปยังเวียดนาม อย่างไรก็ตาม เวลาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ช่วยผู้ลงทุนในการตัดสินใจว่าจะย้ายฐานการผลิตหรือไม่ เนื่องจากการย้ายฐานการผลิตนั้นจำเป็นต้องมีแผนระยะยาว”

“แม้ว่าไทยจะค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่าประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศ แต่ไทยมีความได้เปรียบในด้านความรู้และทักษะของบุคลากร ระบบคมนาคมขนส่ง กฎระเบียบ และการประสานของภาครัฐที่คล่องตัวกว่า เป็นต้น ในขณะที่เวียดนาม แม้จะมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าแต่จำนวนแรงงานมีจำนวนมาก จำนวนวันหยุดที่มากกว่าไทย เบียดเบียนสังคมที่สูงกว่าไทย”

“การแบ่งค่าจ้างแรงงานตามผลิตภาพของสินค้าอาจนำมาใช้ได้กับการประเทศสมาชิกอาเซียน หรือ CLMV โดยการผลิตสินค้าที่ใช้ทักษะผลิตระดับต่ำก็มีอัตราค่าจ้างแรงงานต่ำ และต้องคำนึงถึงการสร้าง Value Chain ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ปัจจุบัน ภูมิภาคเอเชียเป็นฐานการผลิตของโลก โดยเวียดนามเป็น 1 ใน 5 ของผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก”

²⁰ วัลลภ วิตนากร , รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์. 29 พฤษภาคม 2557.

“จากสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ทำให้ผู้ซื้อหรือภาคเอกชนต่างประเทศมีความไม่มั่นใจว่า ควรดำเนินธุรกิจในประเทศไทยหรือไม่ จำเป็นที่จะต้องให้ภาคเอกชนของไทยช่วยเหลือ โดยทำความเข้าใจกับภาคเอกชนต่างชาติ เพื่อสร้างความมั่นใจ เนื่องจากภาคเอกชนนั้นมีผลประโยชน์ร่วมกัน ประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบด้านการเป็นฐานการผลิตในภูมิภาคในอนาคต เนื่องจากในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน หลายบริษัท (กว่า 30 บริษัท) ย้ายฐานการผลิตจากไทยไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น และปัจจัยหลักในการย้ายฐานการผลิตดังกล่าว คือ สิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยระดับการพัฒนาประเทศและ GSP ของไทยเพิ่มขึ้นจนทำให้ไทยจะไม่อยู่ในกลุ่มประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอีกต่อไป ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัว และผู้ประกอบการบางส่วนตัดสินใจย้ายฐานการผลิต ไปยังประเทศที่ยังได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี”

“กล่าวโดยสรุป TPP จะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย เนื่องจากจะทำให้ภานำเข้าสินค้าดังกล่าวลดลงเป็นศูนย์ สำหรับกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ที่ได้เจรจากัน ไม่ว่าจะเป็น กฎเรื่อง Yarn Forward หรือ Short Supply List ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตเพื่อส่งออก อย่างไรก็ตาม ในการเจรจา TPP ประเทศไทยจึงต้องผลักดันให้ลด/เลิกภานำเข้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มให้เหลือศูนย์โดยเร็ว รวมทั้งพิจารณาสินค้านี้ว่า จะมีกฎถิ่นกำเนิดสินค้าสอดคล้องกับกระบวนการผลิตและการใช้วัตถุดิบในการผลิตหรือไม่ เพื่อให้สามารถใช้สิทธิ FTA ส่งออกได้ประโยชน์สูงสุด”

ตารางที่ 3-43 แสดงสินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบและจะได้ประโยชน์จากการเจรจา TPP

ผลกระทบทางลบ	ได้ประโยชน์
<u>เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ</u> - เครื่องปรับอากาศแบบติดหน้าต่างหรือผนัง (HS841510) <u>ยานยนต์และส่วนประกอบ</u> เนื่องจากกฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) มีวิธีการคำนวณยุ่งยากและซับซ้อน	<u>ประมงและอาหารทะเลแปรรูป</u> เนื่องจากไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดสหรัฐอเมริกา - กุ้ง ปู และอาหารทะเลสด แช่เย็น/แช่แข็ง อาหารทะเลแปรรูป เช่น ปลาทูน่ากระป๋อง เนื้อปู ปลาแปรรูป

ตารางที่ 3-43 แสดงสินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบและจะได้ประโยชน์จากการเจรจา TPP (ต่อ)

ผลกระทบทางลบ	ได้ประโยชน์
<p>- เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ (HS840731, 840732, 840734)</p> <p>- เครื่องยนต์ชนิดที่ใช้ขับเคลื่อนยานบกในตอนที่ 87 (HS840820)</p> <p>- รถยนต์และยานยนต์ขนส่งบุคคล รถนั่งแบบจี๊ป</p> <p>- เครื่องยนต์และเครื่องจักร เป็น แผงคอนโซล (HS853810)</p> <p><u>ผลิตภัณฑ์พลาสติกและเม็ดพลาสติก</u></p> <p><u>สิ่งทอและเสื้อผ้า</u> (บางประเภท เช่น เครื่องแต่งกาย ของที่ทำจากสิ่งทอ (HS62-63) เนื่องจากกฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) ที่มีวิธีการคำนวณยุ่งยากและซับซ้อน <u>สินค้าในกลุ่ม Remanufacturing</u> (สินค้าใช้แล้วที่นำมาผ่านกระบวนการปรับปรุงใหม่ให้มีประสิทธิภาพการใช้งานเหมือนกับสินค้าใหม่)</p> <p><u>ผลไม้เมืองหนาวกระป๋อง อาหารทะเลแปรรูป</u></p> <p>- ปลาสดแช่เย็น/แช่แข็ง (HS0303)</p> <p><u>เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ ยาและเวชภัณฑ์</u> เนื่องจากสหรัฐฯ จะเรียกร้องให้มีการคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาในระดับสูงกว่า WTO</p>	<p><u>สิ่งทอและเสื้อผ้า</u></p> <p>เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง และอัตราภาษีของสหรัฐฯ ยังอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ ไทยยังรักษาตลาดดังกล่าว ไม่ให้เสียส่วนแบ่งให้เวียดนามและมาเลเซีย และสามารถใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงในการใช้วัตถุดิบภายในประเทศสมาชิก</p> <p>- <u>เสื้อผ้าสำเร็จรูปและผ้าผืน รองเท้าและเครื่องหนัง</u> เนื่องจากผู้ประกอบการไทยรับจ้างผลิตให้กับบริษัทข้ามชาติ อาจทำให้มียอดการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น</p> <p><u>อัญมณีและเครื่องประดับ</u> เนื่องจากไทยเป็นผู้ส่งออกรายสำคัญในตลาดสหรัฐอเมริกา ภายใต้สิทธิพิเศษ GSP</p> <p><u>เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ</u> เนื่องจากการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาตั้งโรงงานผลิต เพื่อจะส่งออกไปตลาดของสมาชิก TPP</p> <p>- หน่วยเก็บข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ (HS847170) ชิ้นส่วนเครื่องปรับอากาศ (HS841590) เต้าไมโครเวฟ (HS851650)</p>

ตารางที่ 3-43 แสดงสินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบและจะได้ประโยชน์จากการเจรจา TPP (ต่อ)

ผลกระทบทางลบ	ได้ประโยชน์
	<p><u>ยานยนต์และส่วนประกอบ</u> เนื่องจากจะเป็นการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้ลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น เพื่อจะส่งออกไปตลาดของสมาชิก TPP</p> <p>- รถยนต์ขนาดเล็ก รถปิกอัพ ชิ้นส่วนยานยนต์</p> <p><u>ผลไม้กระป๋อง</u> ได้รับการทดแทนสิทธิ GSP และไทยมีความได้เปรียบในการผลิตผลไม้เมืองร้อน ส่วนสหรัฐฯ ได้เปรียบในการผลิตผลไม้เมืองหนาว</p> <p><u>อุตสาหกรรมอาหารสัตว์</u> ได้รับประโยชน์จากราคาวัตถุดิบถูกลง (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กากถั่วเหลือง)</p>

3. ผลกระทบต่อภาคการค้าบริการ

ภาคบริการที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ

การเจรจาการค้าบริการภายใต้ความตกลง TPP ใช้รูปแบบ Negative List Approach กล่าวคือ ประเทศคู่เจรจาจะต้องเปิดเสรีการค้าบริการในทุกสาขา เว้นแต่สาขาที่ไม่ต้องการเปิดเสรี ให้มีการระบุไว้เป็นข้อสงวนเป็นการเฉพาะ ซึ่งหมายถึง ในอนาคต สาขาบริการใดที่ไม่ได้ระบุไว้เป็นข้อสงวน ก็จำเป็นต้องเปิดเสรี โดยเฉพาะ สาขาบริการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นข้อกังวลของประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทย เนื่องจาก โดยเปรียบเทียบ ประเทศพัฒนาแล้ว มีความได้เปรียบในด้านความก้าวหน้าและนวัตกรรมของธุรกิจบริการ ดังที่เห็นได้จากประเทศที่ติด 5 อันดับสูงสุดในด้านมูลค่าการส่งออกบริการ ได้แก่ สหรัฐฯ (สัดส่วนกว่าร้อยละ 10 ของการส่งออกบริการของโลก) อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส และจีน ขณะที่ไทยมีสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ 1 ของมูลค่าการส่งออกบริการ

ของโลก ดังนั้น การเข้ามาอย่างเสรีของธุรกิจต่างชาติอาจทำให้บางธุรกิจในประเทศไม่สามารถแข่งขันได้ และนำมาซึ่งการผูกขาดทางธุรกิจได้ในที่สุด ที่สำคัญ บริการในหลายสาขามีความเกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขและการสวัสดิการทางสังคมที่จะมีผลต่อประชาชนทั่วไปในวงกว้าง จึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมาก

ในภาพรวม เงื่อนไขการเปิดเสรีภาคบริการเป็นจุดหนึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีความกังวล ซึ่งสมาชิก TPP เองไม่ว่าจะเป็นบรูไน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มาเลเซีย และเวียดนาม ก็ยังไม่สามารถบรรลุเงื่อนไขตามข้อเรียกร้องของประเทศพัฒนาแล้วได้ เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาที่มีความอ่อนไหวในภาคบริการค่อนข้างมาก

ภาคการค้าบริการที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก

1. บริการการเงิน

การเจรจาความตกลงฯ มีระดับการเปิดตลาดบริการการเงินที่สูงกว่า WTO โดยเงื่อนไขหลัก (Core Obligation) ในการเจรจา ประกอบด้วย 1. การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) 2. การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favored Nations) และ 3. การเปิดตลาดสำหรับสถาบันการเงินต่างชาติ โดยยกเลิกข้อจำกัดด้านการถือหุ้นของต่างชาติ และให้ต่างชาติสามารถถือหุ้นในสถาบันการเงินได้ร้อยละ 100 และไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ให้บริการทางการเงินจะจัดตั้งในประเทศสมาชิก TPP นอกจากนี้ ในการบังคับใช้ความตกลงในขอบเขตการบริการการเงิน ประเทศสมาชิก TPP จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการการเงิน เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ

ดร.ธวัชชัย ขงกิตติคุณ เลขานุการสมาคมธนาคารไทย²¹ มีความเห็นต่อการเปิดเสรีทางการเงิน ดังนี้

“การเจรจาความตกลง TPP ในส่วนของการค้าบริการใช้รูปแบบ Negative List Approach ซึ่งการใช้รูปแบบการเจรจาดังกล่าวไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อผลิตภัณฑ์จากการค้าบริการใหม่ๆ (New Financial Services) อันจะก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างมาก ในส่วนของบริการทางการเงิน ปัจจุบันประเทศพัฒนาแล้วผลักดันข้อเสนอที่ให้เปิดเสรีโดยไม่จำเป็นต้องเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ (Commercial Presence) ในประเทศที่รับบริการทางการเงิน ซึ่งเป็นประเด็นที่ไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และอาจต้องยอมรับข้อเสนอในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตาม หากไทยจำเป็นต้องยอมรับข้อเสนอดังกล่าว จำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยง

²¹ ธวัชชัย ขงกิตติคุณ, ดร.เลขานุการสมาคมธนาคารไทย สัมภาษณ์. 16 พฤษภาคม 2557.

- ในการเจรจา ธนาคารแห่งประเทศไทยยังต้องการให้มีการควบคุมการไหลเข้า/ออกของเงินทุน (Capital Control) และมีมาตรการปกป้อง (Safeguard Measures) เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อภาคการเงินและนโยบายการเงินของประเทศ อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการปกป้องก็ไม่สามารถใช้ได้โดยง่าย โดยจะเห็นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สามารถจัดการ Capital Control ได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน อย่างมาเลเซีย ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาของ Capital Control มีความซับซ้อน จึงมีความจำเป็นที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องเข้าใจปัญหาที่แท้จริง ก่อนการตัดสินใจแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของการจัดการปัญหาการผันผวนขึ้น/ลงของค่าเงินบาทของไทย ยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ตรงจุด (ใช้ Cross-Subsidy) และผลกระทบต่อส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับผู้นำเข้าและผู้ส่งออกของประเทศ ไทย ในขณะที่บางประเทศ เช่น สิงคโปร์ สามารถสร้างเสถียรภาพของค่าเงินได้เป็นอย่างดี

- การเปิดเสรีบริการทางการเงิน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ จึงไม่ได้เป็นการเปิดเสรีอย่างแท้จริง ดังนั้น การเปิดเสรีบริการทางการเงินต้องพิจารณาว่าเปิดเสรีในด้านใด เนื่องจากต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยจะเลือกที่จะให้บริการบางสาขาเท่านั้นที่ตนเองสามารถทำกำไรได้มาก รวมถึงบริการบางอย่างที่เป็นบริการทางการเงินใหม่ๆ ในอนาคต การเปิดเสรีทางการเงิน จึงทำให้เกิดการแข่งขันของธนาคารต่างๆ ที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับ 1. ขนาดของธนาคาร 2. Know-How และ 3. ความชำนาญการ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน ในกรณีของประเทศญี่ปุ่นในการรับมือกับการแข่งขันด้านบริการทางการเงินกับธนาคารต่างชาติ คือ ธนาคารท้องถิ่นของญี่ปุ่นมีการรวมตัวกันเป็นธนาคารเดียว เนื่องจากธนาคารขนาดเล็กมีต้นทุนการดำเนินงานที่สูง จะสังเกตว่าเศรษฐกิจไทยเล็กกว่าญี่ปุ่น แต่ธนาคารไทยมีมากถึง 15 แห่ง ในขณะที่ญี่ปุ่นขยับเหลือเพียง 6 แห่งเท่านั้น เพื่อรับมือในการแข่งขันด้านบริการทางการเงินกับธนาคารต่างชาติ ทั้งนี้ ปัจจุบันแหล่งรายได้ที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ไทย มาจากการเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้รับบริการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เนื่องจากเป็นการลดต้นทุนการดำเนินงาน และเพิ่มความปลอดภัย

- ประเด็นการเคลื่อนย้ายข้อมูลข้ามพรมแดน (Cross-Border Data Flow) ถูกผลักดันจากประเทศพัฒนาแล้ว โดยผู้ประกอบการไทยไม่สนับสนุน เนื่องจากการโอนถ่ายข้อมูลโดยเสรีไปยังต่างประเทศอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการเงินของไทย โดยเฉพาะธุรกิจบัตรเครดิต ในการเจรจาประเด็น Local Switching ไทยไม่ควรรับข้อเสนอของต่างชาติที่จะให้มีการนำข้อมูลการเงินของไทยไป Switch ในต่างประเทศ โดยไทยควรผลักดันให้ต่างชาติจัดตั้ง

สำนักงาน (Commercial Presence) ในประเทศไทย ยกตัวอย่าง ประเทศจีน เป็นประเทศหนึ่งที่ไม่ยินยอมให้ต่างชาตินำข้อมูลการเงินของประเทศจีนไป Switch ในต่างประเทศ

- การเปิดเสรีการค้าในปัจจุบันมีความซับซ้อน มุ่งหวังผลแต่เพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มองข้ามการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และความพร้อมของผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ดังนั้น ฝ่ายบริหารนโยบายจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าประโยชน์ที่แท้จริงจากการจัดทำเขตการค้าเสรีคืออะไร ไทยจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด”

อย่างไรก็ตาม ดร.ธวัชชัย ได้แสดงความเห็นด้วยที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมเจรจา TPP เนื่องจาก TPP จะมีส่วนผลักดันการปฏิรูปกฎระเบียบต่างๆ ของประเทศไทยเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกการเงิน

นายทฤษฎี รอดประเสริฐ เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย²² มีความเห็นว่า “TPP มีแนวโน้มที่จะจำกัด Policy Space ของสมาชิกในการดำเนินนโยบายการเงินเคลื่อนย้ายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงิน นอกจากนี้ ประเทศภาคี TPP มีความเสี่ยงจะถูกกดดันให้เปิดตลาดบริการทางการเงินตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ มากกว่าที่จะเปิดตลาดตามความพร้อมที่แท้จริงของประเทศตน การมีพันธกรณีที่จะต้องอนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาทำธุรกรรมทางการเงินใหม่ อาทิ ธุรกรรมตราสารอนุพันธ์ใหม่ อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ หากไม่มีการบริหารความเสี่ยงที่ดีและเหมาะสม ข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ รวมถึงการเปิดให้ต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจสถาบันการเงินเต็มรูปแบบ (Full Licenses) และการเปิดให้ต่างชาติให้บริการทางการเงินข้ามพรมแดนได้โดยไม่ต้องเข้ามาจัดตั้งสำนักงานในประเทศไทย ในขณะที่ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถแข่งขันได้ เพราะมีความเชี่ยวชาญต่ำกว่า ไม่มีการประหยัดต่อขนาดเทียบเท่าผู้ประกอบการต่างชาติ (Economy of Scale) ทำให้มีต้นทุนที่สูงกว่า ค่าบริการสูงกว่าในที่สุด”

2. โทรมណาคม

การเจรจาความตกลง TPP ในปัจจุบัน ได้ระบุถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเข้าถึงเครือข่ายสำหรับผู้ให้บริการ โดยการเชื่อมต่อระบบ และการเข้าถึงข้อมูล/อุปกรณ์/อาคารสถานที่ (Physical Facilities) และใกล้จะประสบผลสำเร็จในการตกลงร่วมกันในข้อบทว่าด้วยความโปร่งใสด้านกระบวนการกำหนดกฎระเบียบ และสิทธิในการยื่นขออุทธรณ์ นอกจากนี้

²² ทฤษฎี รอดประเสริฐ , TPP: ความตกลงแห่งอนาคต? ประเด็นท้าทายในการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนและการเงิน Focused and Quick (FAQ), Issue 72, July 9, 2012 p.1 6 , 7.

ยังได้มีการยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับค่าบริการ International Mobile Roaming ที่สูง และทางเลือกด้านเทคโนโลยี

ปัจจุบันกฎหมายจำกัดสัดส่วนการถือหุ้นของต่างชาติร้อยละ 49 ในกิจการโทรคมนาคมแบบที่ 2 และแบบที่ 3 แต่คู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น เรียกร้องให้ต่างชาติถือหุ้นได้ร้อยละ 100 ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญการแข่งขันที่รุนแรงจากคุณภาพสูงขึ้นแต่ราคาของบริการลดต่ำลง และอาจนำไปสู่การผูกขาดโดยผู้ประกอบการต่างชาติ หากมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้มีการใช้อำนาจเหนือตลาด

3. บริการจัดส่งด่วนพิเศษ

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 มาตรา 5 และ 6 ให้สิทธิขาดบริษัทไปรษณีย์ไทยในการจัดส่งไปรษณีย์แต่เพียงผู้เดียว แต่สำหรับพัสดุภัณฑ์ (น้ำหนักเกิน 2 กิโลกรัม) บริษัทต่างดาวสามารถถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 60 โดยได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรี สหรัฐฯ พยายามกดดันประเทศไทยให้เปิดตลาดบริการสาขานี้ มาโดยตลอด และในการเจรจา TPP สหรัฐฯ ต้องเรียกร้องให้มีการเปิดตลาดให้ต่างชาติ โดยเฉพาะ FedEx เข้ามาประกอบกิจการในสาขาบริการนี้ ซึ่งจะกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัทไปรษณีย์ไทยที่ไม่สามารถแข่งขันได้

4. ภาคบริการที่คาดว่าจะได้ประโยชน์

ในจำนวนธุรกิจบริการทั้งหมดนั้น ประเทศไทยมีศักยภาพในสาขาบริการที่สำคัญ 2 สาขา คือ 1. การท่องเที่ยว ภาคบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ ร้านอาหาร และ โรงแรม ซึ่งรวมถึง ภัตตาคารร้านอาหาร และพ่อครัวแม่ครัว และ 2. บริการด้านสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล บริการสปา และนวดแผนไทย ดังนั้น ในการเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้ TPP จะเอื้อประโยชน์ให้ธุรกิจบริการใน 2 สาขาดังกล่าว ทั้งในเรื่องการขยายธุรกิจ การจัดตั้งธุรกิจในประเทศคู่แข่งแล้ว ยังได้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือในธุรกิจบริการทั้งการท่องเที่ยว และสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นหมอนวดแผนไทย บุคลากรด้านสปา เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการค้าขายส่งออกสินค้าที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการข้างต้น ได้แก่ การส่งออกเครื่องปรุงรส วัตถุดิบ อาทิเช่น ผัก ได้แก่ ใบกะเพรา พริก ตะไคร้ และ สมุนไพร ได้แก่ สมุนไพรสมุนไพร ครีมนวดต่างๆ เทียน และน้ำมันหอมระเหย เป็นต้น

4. ผลกระทบต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

การเจรจาในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ได้ครอบคลุมประเด็นข้อผูกพันที่เกินกว่าความตกลงว่าด้วย สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าภายใต้ WTO หรือที่เรียกว่า TRIPs Plus ซึ่งทำให้มีระดับการคุ้มครองที่สูงมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งในด้านขอบเขตและระยะเวลาการคุ้มครอง โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำสำคัญในการเจรจา ดังนี้

4.1 ลิขสิทธิ์

4.1.1 อายุการคุ้มครอง

ประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้มีการขยายระยะเวลาคุ้มครองลิขสิทธิ์ตลอดอายุผู้สร้างสรรค์ และอีก 70 ปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ซึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยและความตกลง TRIPs ของ WTO กล่าวคือ ให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และอีก 50 ปีนับจากวันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ผลกระทบที่สำคัญ คือ การมีอายุการคุ้มครองที่ยาวนานมากขึ้น ย่อมมีผลทำให้เกิดการผูกขาด และทำให้สินค้าที่มีลิขสิทธิ์จะมีราคาสูงเพิ่มมากขึ้น ผู้บริโภคอาจไม่สามารถซื้อมาใช้ได้ เป็นการจำกัดการใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์และอาจนำไปสู่การปลอมแปลงสินค้ามากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ของผู้สร้างสรรค์ การที่มีอายุการคุ้มครองที่นานมากขึ้น ทำให้ ผู้สร้างสรรค์ได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ (รวมถึงค่าลิขสิทธิ์) นานขึ้น อาจเป็นแรงจูงใจให้เกิดการสร้างสรรคงานวรรณกรรมและศิลปกรรมเพิ่มขึ้น

4.1.2 ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต

ประเทศสหรัฐอเมริกาเสนอให้มีการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมเรื่องนี้ แต่ไม่ลงรายละเอียดเนื่องจากมีความแตกต่างของระบบกฎหมาย กล่าวคือ ประเทศไทยใช้ระบบ Civil Law ระบุสาระของบทบัญญัติในแบบกว้าง และให้อยู่ในดุลยพินิจของศาล อย่างไรก็ตาม การมีกฎหมายที่เข้มงวด จะทำให้มีระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง และลดปริมาณการกระทำผิดได้

4.2 สิทธิบัตรยา

4.2.1 ให้มีการชดเชยระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตร

ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการประดิษฐ์คิดค้นยาใหม่ๆ จึงต้องการให้มีการชดเชยระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรแก่เจ้าของสิทธิบัตรออกไปไม่น้อยกว่า 5 ปีนับตั้งแต่วันที่สิทธิบัตรหมดอายุ ซึ่งเป็นผลจากความล่าช้าของการขึ้นทะเบียนยาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีของประเทศไทย คือ องค์การอาหารและยา (อ.ย.) ซึ่งปัจจุบันไทยให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรยาเป็นเวลา 20 ปี นับจากวันที่จดทะเบียน ทำให้ระยะเวลาผูกขาดของยาต้นแบบ (Original) ยาวนานมากขึ้น เป็นผลให้ยาสามัญ (ยาเลียนแบบ) เข้าสู่ตลาดช้าลง ราคาขายของยาต้นแบบก็จะสูงตามไปด้วย ส่งผลกระทบทางลบต่อการเข้าถึงยาของประชาชน โดยเฉพาะ คนยากจน ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลจะมีค่าใช้จ่ายในการซื้อยาเพิ่มสูงขึ้น เป็นภาระงบประมาณด้านสาธารณสุข แต่ในอีกด้านหนึ่ง การที่มีระยะเวลาคุ้มครองสิทธิบัตรที่ยาวนานขึ้นจะ

เป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้คิดค้นหรือวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยา ในการลงทุนและคิดค้นตัวยาโรคาใหม่ ๆ ได้มากขึ้น

4.2.2 การคุ้มครองข้อมูลที่ยื่นเพื่อขออนุมัติวางตลาด (Data Exclusivity)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้มีการคุ้มครองข้อมูลที่ใช้ยื่นขออนุมัติวางตลาดออกไปเป็น 8 ปี นานกว่าในปัจจุบันที่ประเทศไทย ให้ความคุ้มครองข้อมูลความลับ เช่น Clinical Trial ที่ใช้ประกอบการยื่นเพื่อขออนุมัติวางตลาดเป็นเวลา 5 ปีนับแต่วันที่ยื่นขออนุมัติ ผลจากข้อเรียกร้องดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยาของไทยไม่สามารถนำข้อมูล Clinical Trial ของยาต้นแบบมาใช้อ้างอิงได้ จึงมีผลให้ระยะเวลาการเข้าสู่ตลาดของยาชื่อสามัญ (Generic) ต้องล่าช้าออกไป ทำให้เจ้าของข้อมูลยาต้นแบบได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ในช่วงระยะเวลาผูกขาดข้อมูล ในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลไทยก็จะมีต้นทุนค่าใช้จ่ายยาเพิ่มสูงขึ้น เพราะต้องซื้อยาต้นแบบมาใช้ จึงมีผลกระทบทางลบต่อการเข้าถึงยาของผู้ป่วย แทนที่จะสามารถใช้จ่ายยาสามัญที่มีราคาถูกลงกว่าในการรักษาได้

นายชาญวิทย์ ทรัพย์ หนองปลัดกระทรวงสาธารณสุข²³ ให้ความเห็นว่า “ประเด็นปัญหาของการคิดค้นพัฒนายาใหม่ ๆ ในปัจจุบัน มีหลักฐานพบว่ามีความก้าวหน้าในอัตราลดลง (จำนวนยาปฏิชีวนะใหม่ ๆ ไม่เพิ่มขึ้นมานานนับสิบปีแล้ว) นั่นหมายความว่าบริษัทต่าง ๆ ที่ถือครองสิทธิบัตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป จำเป็นที่จะต้องหาทางยืดขยายอายุสิทธิบัตรยาเดิมที่ยังไม่หมดอายุออกไป เพื่อคงความเติบโตและกำไรในระดับเดิมหรือเพิ่มขึ้น ดังนั้น ข้อตกลงที่เกินไปกว่า TRIPS จึงเป็นไปเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์นี้

ในส่วนที่มองว่า การขยายอายุสิทธิบัตรยา จะเป็นแรงจูงใจในการคิดค้นและพัฒนายาใหม่ ๆ เพื่อใช้รักษาโรคนั้น ในปัจจุบันยังไม่ชัดเจน อาจต้องรอเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากกว่าความก้าวหน้าทางชีวเคมี ซึ่งไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับข้อตกลงดังกล่าว สำหรับผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลนั้น ต้นทุนการรักษาพยาบาลจะเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากยาที่มีสิทธิบัตรได้รับการยืดออกไป ทำให้โอกาสผลิตให้เป็นยาสามัญ (Generic) ช้าลง งบประมาณหลักประกันสุขภาพคงต้องเพิ่มขึ้น ในแง่ดี อาจมีการลงทุนผลิตยาในประเทศมากขึ้นจากบริษัทที่ขยายสิทธิบัตร แต่ทั้งนี้ บริษัทเหล่านี้ ยังคงต้องการให้ประเทศไทยมีความพร้อมในการผลิต (Infrastructure) ที่ดีกว่านี้ เช่น การผลิตเคมีภัณฑ์ที่เป็นวัตถุดิบ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีความพร้อม

²³ ชาญวิทย์ ทรัพย์, “รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข”. สัมภาษณ์. 28 พฤษภาคม 2557.

กล่าวโดยสรุป ประชาชนไม่ได้รับผลกระทบ เนื่องจากระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทย ทำให้ประชาชนไม่ต้องแบกรับภาระ ยกเว้นประชาชนที่ไปใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน นอกสิทธิประโยชน์ ในส่วน Medical Hub จะได้รับผลกระทบ เนื่องจากต้นทุนรายาแพงจะยาวนานขึ้นกว่าที่ผ่านมา ภาครัฐต้องแบกรับภาระค่ายาเหล่านี้ และจะต้องวางแผนในการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม ปัจจุบัน ผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมผลิตยา มีการปรับตัวน้อย ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เช่นแม้มียาหมดสิทธิบัตรเพิ่มขึ้น ก็ยังคงไม่ผลิตเป็น Generic Drug ยังคงแข่งขันกันในตลาดเดิมทำให้สัดส่วนมูลค่าตลาดส่วนนี้ลดลง แม้ว่าราคาจะคงที่ ทั้งนี้ไม่ได้เกิดผลกระทบจาก TPP อย่างไรก็ตามควรจะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วางแผนการผลิตยาหมดสิทธิบัตรแล้วให้เป็น Generic Drug ราคาถูก รวมทั้งรุกตลาดใน AC มากกว่าที่จะมุ่งหน้าตลาดในประเทศอย่างเดียว”

4.3 เครื่องหมายการค้า

4.3.1 การคุ้มครองกลิ่นและเสียง

ประเทศพัฒนาแล้วต้องการให้มีการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในรูปแบบต่างๆ เช่น เครื่องหมายการค้ากลิ่น เสียง เครื่องหมายที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายใดที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่เป็นกลิ่นและเสียง ข้อเรียกร้องดังกล่าวจะมีผลให้เจ้าของสิทธิมีช่องทางในการสร้างแบรนด์เพิ่มเติม โดยการจดเครื่องหมายการค้าที่เป็นกลิ่นและเสียง และผูกขาดในตลาดธุรกิจแต่เพียงผู้เดียว และอาจนำไปสู่การขึ้นราคาขายสินค้าให้แพงขึ้นได้

4.3.2 เครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะ (Sui Generis) และห้ามนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองมาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยมาตรา 8 (12) ของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ให้อำนาจนายทะเบียน Ex Officio ไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

แต่ในการเจรจา TPP นั้นประเทศสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า และไม่ให้ผู้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการคุ้มครองอยู่ก่อนแล้ว มีสิทธิคิดว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้า ซึ่งแตกต่างจากการเจรจา FTA ไทย-สหภาพยุโรป ที่ยังเปิดโอกาสให้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซ้อนกับชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หากเครื่องหมายการค้าเป็นเครื่องหมายการค้าที่รู้จักแพร่หลาย (Well-Known Trademark)

ผลการเจรจา อาจทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไขพระราชบัญญัติ
เครื่องหมายการค้าให้ครอบคลุมการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย

4.4 การเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศ

ประเทศพัฒนาแล้วต้องการให้ประเทศคู่เจรจาเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น *WIPO Copyright Treaty (WCT)*, *WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT)* (การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์), *Singapore Treaty* (เครื่องหมายการค้า) และ *The International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV)* (การคุ้มครองพันธุ์พืช) ปัจจุบันไทยเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับแล้ว เช่น ความตกลง TRIPs ความตกลง Patent Cooperation Treaty เป็นต้น และมีแผนจะเข้าเป็นภาคีพิธีสารกรุงมาดริดและความตกลงเฮก ทั้งนี้ ความตกลงระหว่างประเทศบางฉบับอาจมีสาระและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดเกินกว่าระดับการพัฒนาของประเทศไทย ประเทศไทยจึงยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วม และในบางกรณี ได้ให้สิทธิประโยชน์แก่เจ้าของสิทธิมากเกินไป

แต่ในอีกด้านหนึ่ง การเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา จะมีส่วนช่วยในการยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และในท้ายที่สุด จะเป็นผลดีกับเจ้าของสิทธิที่ประสงค์ขอรับความคุ้มครองในต่างประเทศ

4.5 การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง

ประเทศพัฒนาแล้วประสงค์จะให้มีการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวด ซึ่งรวมถึงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ศาลการศาล และอัยการ เป็นต้นในรูปแบบของการบูรณาการ เพื่อป้องปรามการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะ ระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วมีอยู่เป็นจำนวนมาก

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาสอดคล้องกับความตกลง TRIPs แต่อาจยังไม่ถึงในระดับที่ประเทศพัฒนาแล้วปฏิบัติและบังคับใช้อยู่ ผลของการเจรจาจะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิจะได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคและสาธารณชนอาจเข้าถึงงานทรัพย์สินทางปัญญาได้ยากขึ้น และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เข้มงวดขึ้น และอาจนำไปสู่การละเมิด เลียนแบบได้

ในภาพรวม อาจสรุปได้ ดังนี้

ผลกระทบเชิงบวก

ประเทศไทยสามารถสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นต่อบริษัทต่างชาติที่มาลงทุน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมในประเทศ รวมทั้งเป็นการยกระดับการคุ้มครอง

ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทย ทั้งในด้านสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น

1. สิทธิบัตร

- ส่งเสริมให้กระบวนการจดสิทธิบัตรและการขึ้นทะเบียนยามีความรวดเร็ว

โปร่งใส

- อุตสาหกรรมยาในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชนมีการปรับตัว พัฒนา ทั้งในด้านมาตรฐานการผลิตและผลิตภัณฑ์ยามีคุณภาพความปลอดภัยสูงมากขึ้น

- มีการเข้าถึงยาชนิดใหม่ๆ ที่มีการพัฒนาในอนาคต

2. ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง

- ผู้สร้างสรรค์ได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ (รวมถึงค่าลิขสิทธิ์) นานขึ้น อาจเป็นแรงจูงใจให้เกิดการสร้างสรรคงานวรรณกรรมและศิลปกรรมเพิ่มขึ้น

3. เครื่องหมายการค้า

- เจ้าของสิทธิมีช่องทางในการสร้างแบรนด์เพิ่มเติม โดยการจดเครื่องหมายการค้าที่เป็นกลิ่นและเสียง

4. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

- การควบคุมคุณภาพการผลิตสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะทำให้สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีคุณภาพมากขึ้น

ผลกระทบทางลบ

ไทยต้องแก้ไขกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสูงกว่าความตกลง TRIPS

1. สิทธิบัตร

- ให้อายุการคุ้มครองข้อมูลตำรับยา ซึ่งอาจมีผลทำให้การวางตลาดของยาสามัญที่มีราคาถูกลงต้องเลื่อนระยะเวลาออกไป และการผูกขาดในข้อมูลผลการทดสอบจะจำกัดโอกาสการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ ซึ่งการที่บริษัทขาดแบบสามารถกีดกันมิให้ผู้อื่นใช้ข้อมูลผลการทดสอบของตน ทำให้เกิดการผูกขาดตลาดยาและปิดกั้นโอกาสการเข้าถึงยา

- การขยายอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรออกไปจะทำให้ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิผูกขาดยาวนานยิ่งขึ้น

2. ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง

- การขยายอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการศึกษาวิจัยโดยรวม

- งานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไทยอาจไม่ได้รับความคุ้มครองในประเทศที่มีระดับกฎหมายความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เข้มงวดกว่าไทย

3. เครื่องหมายการค้า

- การรับจดทะเบียนเครื่องหมายที่ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยสายตา (Invisible Mark) จะทำให้ขอบเขตของการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามีความกว้างขวางมากขึ้นเป็นภาระของภาครัฐ

4. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

- ประเทศคู่ค้าใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า หรือนำเอาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้ และทำให้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยเป็นกฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้

- การควบคุมคุณภาพการผลิตสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาจทำให้ผู้ผลิตมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

5. ผลกระทบต่อการคุ้มครองพันธุ์พืช

การคุ้มครองพันธุ์พืชเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำในด้านการวิจัยพันธุ์พืชและเป็นผู้ส่งออกพันธุ์พืชรายใหญ่ที่สุดของโลก ได้พยายามผลักดันให้ประเทศคู่เจรจาเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ The International Convention for the Protection of New Varieties of Plants หรือ อนุสัญญา UPOV 1991 สำคัญคือ การให้ความคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชคุ้มครอง ได้แก่ การผลิต หรือผลิตซ้ำ การปรับปรุงสภาพเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้ขยายพันธุ์ (เมล็ดพันธุ์/ส่วนขยายพันธุ์) การเสนอขาย การขายหรือการพาณิชย์อื่นๆ การส่งออก การนำเข้า การเก็บสำรองเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาข้างต้น โดยมีระยะเวลาผูกขาด 20-25 ปี ทำให้เกษตรกร ไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไปปลูกต่อได้ นอกจากนี้ บริษัทที่ทำการขยายพันธุ์/ปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่จากพันธุ์พื้นบ้านยังไม่ต้องแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

ในทางตรงกันข้าม กฎหมายไทยไม่เพียงแต่ให้การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่เท่านั้น แต่ยังให้การคุ้มครองแก่พันธุ์พืชทุกชนิดที่มีอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชฉบับนี้ยังได้รับรองหลักการใหม่ๆ ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นหลักการแบ่งปันผลประโยชน์ ตลอดจนมีการรับรองสิทธิของเกษตรกรและสิทธิชุมชน กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายที่ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้มีการคิดค้นปรับปรุงพันธุ์พืชใหม่ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติโดยรวม

เท่านั้น แต่จะช่วยให้มีการอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรชีวภาพและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นอย่างยั่งยืนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ เป็นที่เข้าใจกันว่า UPOV 1991 จะนำไปสู่การผูกขาดเมล็ดพันธุ์ ทำให้ราคาค่าต้นทุนค่าใช้จ่ายค่าพันธุ์สูงเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศไทยมีนักวิจัยพันธุ์พืชที่มีความเชี่ยวชาญอยู่จำนวนมาก ทั้งในเรื่องของไม้ดอก ไม้ประดับ กล้วยไม้ และธัญพืช เช่น ข้าว เป็นต้น การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา UPOV 1991 จะช่วยสนับสนุนการวิจัยพันธุ์พืชใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเพาะปลูกพืชเกษตร สร้างมูลค่าและรายได้ให้กับนักวิจัยไทย รวมทั้งเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศได้อีกด้วย

6. ผลกระทบต่อการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement)

การเจรจาเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐภายใต้ความตกลง TPP จะครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การมีระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐที่ยุติธรรม โปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศ และต่างประเทศ การจัดตั้งกลไกเพื่อการปรับเปลี่ยน (Transition Mechanism) ในการเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา

การเจรจาในเรื่องนี้ ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากยังมีหลายประเด็นที่ประเทศสมาชิกยังมีความเห็นไม่ตรงกัน เช่น

- การสงวนสิทธิให้รัฐบาลของประเทศสมาชิก ในการกระตุ่นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผ่านการใช้จ่ายภาครัฐให้กับบริษัทสินค้าในประเทศเท่านั้น
- อนุญาตให้บริษัทต่างชาติมีส่วนร่วมในการประมูลโครงการต่างๆ ของรัฐด้วย
- การเปิดตลาดจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ที่ให้บริษัทต่างชาติสามารถเข้ามาแข่งขันกับ SMEs ภายในประเทศสมาชิก โดยประเทศสมาชิกที่ไม่เห็นด้วยต่อข้อเสนอดังกล่าว ได้แก่ ออสเตรเลีย สหรัฐฯ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และเวียดนาม
- การเปิดตลาดจัดซื้อจัดจ้างในระดับ Sub-National โดยประเทศที่คัดค้านข้อเสนอดังกล่าว คือ เม็กซิโก และมาเลเซีย

นอกจากนี้ ในการเจรจา มีบางประเทศเสนอให้สหรัฐฯ ยกเลิกนโยบาย Buy American ของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมากในสหรัฐฯ โดยเฉพาะจากรัฐบาลระดับมลรัฐ

ผลกระทบทางบวก

1. เพิ่มโอกาสของไทยในการเข้าสู่ตลาดจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐในประเทศสมาชิก TPP

2. สินค้าของไทยที่จะสามารถแข่งขันในตลาดจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ ได้แก่ อาหารและผลิตภัณฑ์ เสื้อผ้าและเครื่องประดับ เหล็กรูปพรรณ เครื่องจักร ยกเว้นเครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ขนส่ง พลาสติก ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยาง

3. บริการที่สามารถเข้าถึงตลาดสหรัฐฯ ได้แก่ บริการที่ปรึกษามืออาชีพและด้านการบริหาร บริการสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม บริการการก่อสร้าง บริการด้านอุปกรณ์ เครื่องมือแพทย์ ทันตแพทย์และสัตวแพทย์

4. การแก้ไขกฎระเบียบจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้างของรัฐในประเทศไทยมากขึ้น และลดโอกาสในการคอร์รัปชันได้

ผลกระทบทางลบ

1. หากเปิดเสรีเต็มรูปแบบ ไทยจะไม่สามารถกำหนดแต้มต่อให้สินค้า/ผู้ประกอบการไทย

2. เนื่องจากการแข่งขันในตลาดสหรัฐฯ สูงและมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันในแต่ละรัฐ ผู้ประกอบการไทยต้องปรับตัว เรียนรู้กฎระเบียบ

3. ไทยต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับการเปิดเสรีการจัดซื้อจัดจ้างในทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านี้ ต้องเข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบ

4. รัฐมีความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องจากภาคเอกชนต่างชาติ

รองอธิบดีกรมบัญชีกลาง (นางสาวชุนหจิต สังข์ใหม่)²⁴ ให้ความเห็นต่อประเด็นที่ว่า ความตกลง TPP ในประเด็นการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ กำหนดให้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐมีความยุติธรรม โปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศ และต่างประเทศ โดยประเทศสมาชิกต้องเปิดเสรีให้เอกชนของประเทศสมาชิก TPP สามารถเข้ามาแข่งขันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ได้ในทุกระดับ ซึ่งจะทำให้ภาคเอกชนของไทยได้รับผลกระทบนั้น การเปิดเสรีให้เอกชนของประเทศสมาชิก TPP สามารถเข้ามาแข่งขันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้ในทุกระดับ หมายถึง การเปิดตลาดภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภายใต้กำกับของรัฐและรัฐวิสาหกิจด้วย ส่วนจะมีหน่วยงานใดบ้างที่จะอยู่ภายใต้ความตกลงก็จะขึ้นอยู่กับภาระระหว่างประเทศสมาชิกความตกลง TPP

²⁴ ชุนหจิต สังข์ใหม่, รองอธิบดีกรมบัญชีกลาง. สัมภาษณ์. 27 พฤษภาคม 2557.

ดังนั้น ภาคเอกชนและผู้ประกอบการไทยย่อมได้รับผลกระทบจากการเปิดตลาดภาครัฐของไทยอย่างแน่นอน โดยผู้ประกอบการที่แข่งขันในตลาดภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอาจจะปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์การแข่งขันได้ดีกว่า เนื่องจากการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการในปัจจุบันเปิดให้ต่างชาติเข้าแข่งขันได้อยู่แล้ว แต่ที่น่ากังวลคือผู้ประกอบการที่แข่งขันในตลาดภาครัฐส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กและมีศักยภาพในการแข่งขันน้อยกว่า อาจจะปรับตัวกับการเข้าไปแข่งขันของต่างชาติได้ไม่ดีพอ ภาครัฐอาจจะต้องให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันเพิ่มขึ้น ขณะที่ผู้ประกอบการที่แข่งขันในตลาดภาครัฐของรัฐวิสาหกิจไม่น่ากังวลเนื่องจากรัฐวิสาหกิจมักจะมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างมูลค่าสูงและเปิดให้ต่างชาติเข้าร่วมการแข่งขันได้อยู่แล้ว แต่ทั้งนี้ ไม่ใช่ผู้ประกอบการต่างชาติจากประเทศสมาชิก TPP จะเข้ามาแข่งขันในตลาดภาครัฐของไทยได้ในทุกโครงการจัดซื้อจัดจ้าง เนื่องจากความตกลงจะมีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำ (Threshold) เอาไว้ หากโครงการจัดซื้อจัดจ้างโครงการใดมีมูลค่าต่ำกว่ามูลค่าขั้นต่ำ ผู้ประกอบการจากประเทศสมาชิก TPP ก็ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้เช่นกัน ซึ่งการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำดังกล่าวเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการไทยได้ในระดับหนึ่งด้วย”

7. ผลกระทบต่อนโยบายการแข่งขัน (Competition policy)

การเจรจาในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็นการมีและการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขัน (Competition Law) ที่มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ทั้งนี้เงื่อนไขหลัก (Core Obligation) ในการเจรจาจะคล้ายคลึงกับข้อบทความโปร่งใสใน GATS เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางธุรกิจให้เอื้อต่อการแข่งขัน คู่แข่งผู้บริโภค (ตามมาตรฐานของ OECD) สิทธิส่วนบุคคล และเปิดโอกาสในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมกันของบริษัทเอกชน โดยไม่ให้สิทธิพิเศษแก่รัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีความร่วมมือด้านเทคนิค (Technical Cooperation) ระหว่างประเทศสมาชิก

ผลกระทบทางบวก

1. ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต อันเป็นผลจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแข่งขัน เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาด
2. สร้างความเชื่อมั่นทางธุรกิจแก่ทั้งนักลงทุนไทยและนักลงทุนต่างชาติ
3. เปิดโอกาสให้ธุรกิจใหม่ๆ เข้ามาแข่งขันได้
4. สามารถเอาผิดกับพฤติกรรมที่บิดเบือนการแข่งขันทางการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลกระทบทางลบ

1. แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจในด้านการผูกขาด

2. เพิ่มแรงกดดันต่อภาครัฐในการบังคับใช้กฎหมายนโยบายการแข่งขัน

8. ผลกระทบต่อมาตรฐานแรงงาน (Labour Standard)

การเจรจาเรื่องแรงงานภายใต้ความตกลง TPP จะเป็นการรวมพันธกรณีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแรงงานไว้ในความตกลงฯ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

การเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาด้านแรงงานระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญกับมาตรฐานแรงงานหลักของ ILO มีลักษณะที่เป็นกึ่งกฎหมาย (Soft Law) กล่าวคือ เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่อยู่ในรูปของอนุสัญญา (Convention) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อประเทศนั้นๆ ให้สัตยาบัน (Ratification) ผ่าน ILO มาตรฐานดังกล่าวให้ความสำคัญกับสิทธิ (Rights) ของคนงาน และการคุ้มครองการใช้แรงงาน 4 ประการคือ 1. การคุ้มครองเสรีภาพในการสมาคม 2. การคุ้มครองการใช้แรงงานบังคับ 3. การคุ้มครองอายุขั้นต่ำในการจ้างงาน และ 4. การคุ้มครองการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดยมีอนุสัญญาขั้นพื้นฐานหรืออนุสัญญาหลัก (Fundamental Conventions) ของ ILO 8 ฉบับ ได้แก่

1. อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับ ค.ศ.1930
2. อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน ค.ศ.1978
3. อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวกันและการเจรจาต่อรองร่วม ค.ศ. 1949
4. อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกัน ค.ศ.1951
5. อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการขกเลิกแรงงานบังคับ ค.ศ.1957
6. อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ (การจ้างงานและอาชีพ) ค.ศ.1958
7. อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำ ค.ศ. 1973
8. อนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ค.ศ.1999

ไทยให้สัตยาบันไปแล้ว 5 ฉบับ จากอนุสัญญา 8 ฉบับดังกล่าว คือ ฉบับที่ 29, 100, 105, 138, 182

นอกจากนี้ ยังได้เจรจากันในเรื่องการมีกระบวนการยุติข้อพิพาทด้านแรงงาน การพัฒนากลไกที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ (Cooperation) การประสานงาน (Coordination) และ ส่งเสริมการเสวนา (Dialogue) ในประเด็นด้านแรงงานและการหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่องใน

ประเด็นที่เกี่ยวกับแรงงาน การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ การเพิ่มโอกาสในการถูกจ้างงาน การพัฒนาแรงงาน และกลไกระงับข้อพิพาท ที่รวมถึงการมีบทลงโทษ หากไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี

ผลกระทบทางลบ

1. อาจมีบทลงโทษ กรณีไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณี ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศไทยไม่สามารถรับได้

2. ต้นทุนในการจ้างงานเพิ่มสูงขึ้น กระทบต่อศักยภาพในการแข่งขัน

3. อาจถูกนำเรื่องแรงงานมาใช้ในการกีดกันทางการค้า

4. การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อยกระดับมาตรฐานแรงงาน

ผลกระทบทางบวก

1. มาตรฐานแรงงานและคุณภาพชีวิตของแรงงานสูงขึ้น

2. เสริมสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีที่สุดแก่แรงงานทุกประเภท และทุกชนชาติ

3. โอกาสในการสร้างความร่วมมือ/แก้ไขปัญหาด้านแรงงานที่จะเป็นประโยชน์กับไทย

4. แก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็ก/แรงงานบังคับ เป็นประโยชน์ต่อภาพลักษณ์ และการส่งออกสินค้าไทย ทั้งในตลาดสหรัฐฯ และตลาดสำคัญอื่น

นายสุวิทย์ สุมาลา รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน²⁵ ได้ให้ความเห็นว่า “เห็นว่าการเจรจาประเด็นแรงงาน ไทยมีความพร้อมในการเจรจาความตกลง TPP ส่วนประเด็นที่สหรัฐฯ และประเทศพัฒนาแล้วผลักดันไทย คือ การเข้าร่วมในอนุสัญญาเกี่ยวกับเสรีภาพในการสมาคม และการยอมรับถึงสิทธิในการรวมตัวกันเพื่อเจรจาต่อรอง ได้แก่ 1. อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว ค.ศ.1948 และ 2. อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ค.ศ.1949 นั้น ประเทศไทยอยู่ระหว่างขั้นตอนการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการแรงงานสัมพันธ์ 2 ฉบับ เพื่อให้มีข้อกำหนดและการดำเนินการภายในประเทศที่สอดคล้องกับอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว”

²⁵สุวิทย์ สุมาลา , รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. สัมภาษณ์. 30 พฤษภาคม 2557.

“อนุสัญญาฉบับที่ 87 และ 98 ให้สิทธิกับแรงงานต่างด้าวและแรงงานในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น แรงงานต่างด้าวจึงมีสิทธิได้รับการคัดเลือกหรือแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในสหภาพแรงงานได้ รวมถึงมีสิทธิรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรแรงงานหรือสหภาพแรงงานของตนเอง เพื่อสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองกับนายจ้าง โดยภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงมีความเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าว อาจนำไปสู่การใช้อำนาจต่อรองไปในทางที่ผิด เช่น การใช้อำนาจต่อรองในเรื่องที่มีนัยทางการเมืองกับรัฐบาลไทยหรือกับรัฐบาลของประเทศตน โดยที่ไม่ได้มุ่งหวังปกป้องสภาพการทำงานและส่งเสริมสิทธิประโยชน์จากการทำงานของสมาชิกในองค์กรอย่างแท้จริง เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ”

“ตามกฎหมายว่าด้วยการแรงงานสัมพันธ์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ภาครัฐยังดำเนินการควบคุมการรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงานอยู่ด้วยการกำหนดให้ผู้ก่อการต้องมาจดทะเบียนจัดตั้งสหภาพแรงงานกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน แต่ร่างกฎหมายว่าด้วยการแรงงานสัมพันธ์ทั้ง 2 ฉบับที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น ได้ยกเลิกข้อบังคับนี้แล้ว โดยกำหนดให้แต่เพียงมาจดแจ้งกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเท่านั้น”

“อนุสัญญาพื้นฐาน (Fundamental Conventions) มี 8 ฉบับประกอบด้วย

1. อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยแรงงานบังคับ ค.ศ.1930
2. อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว ค.ศ.1948
3. อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ค.ศ.1949
4. อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่ากัน ค.ศ.1951
5. อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกแรงงานบังคับ ค.ศ.1957
6. อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ (การจ้างงานและอาชีพ) ค.ศ.1958”
7. อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำ ค.ศ.1973
8. อนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ค.ศ.1999

“ประเทศไทยให้สัตยาบันแล้ว 5 ฉบับ คงเหลือที่ยังไม่ได้ให้สัตยาบันอยู่ 3 ฉบับ คือ อนุสัญญาฉบับที่ 87, 98 และ 111 ดังนั้น หากไทยต้องให้สัตยาบันเพิ่มเติม ก็จะต้องดำเนินการแก้ไขกฎระเบียบเพียงบางส่วนให้สอดคล้องกับอนุสัญญาพื้นฐานทั้ง 3 ฉบับที่เหลืออยู่ และ

จำเป็นต้องทำให้ฝ่ายความมั่นคงเข้าใจว่าอนุสัญญา 87 และ 98 ไม่ได้ขัดกับหลักการความมั่นคงของประเทศ”

“ในเรื่องความพร้อมของการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นหัวใจของการเจรจา นั้น ภาวะเทียบด้านแรงงานของไทยที่ความครอบคลุม แต่มีปัญหาในการบังคับใช้และช่องทางของการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ กระทรวงแรงงานได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับเพื่อสอดคล้องกับการดำเนินงานของกระทรวง แต่กระบวนการแก้ไขกฎหมายของไทยยังมีความล่าช้า อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายแรงงาน ไม่ได้ดำเนินการโดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน แต่เพียงหน่วยงานเดียว กรมไม่มีอำนาจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในบางมาตรา ต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจดำเนินการต่อ จนถึงขั้นตอนการส่งฟ้องต่อศาล และการพิจารณาตัดสินคดีของศาล ซึ่งในบางกรณีใช้เวลานานกว่าคดีจะถึงที่สุด ประเทศไทยต้องปรับปรุงวิธีปฏิบัติในการดำเนินคดีให้มีความรวดเร็ว แต่คงไว้ซึ่งความถูกต้องและเที่ยงธรรม”

“การพิจารณาคดีด้านแรงงานยังมีความล่าช้า เนื่องจากกระบวนการของศาลที่ต้องพิจารณาคดีต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ศาลแรงงานของประเทศไทยถูกจัดให้เป็นศาลพิเศษ เช่นเดียวกับหลายๆ ประเทศ แต่ที่มาของผู้พิพากษาและการดำเนินของศาลแรงงานในประเทศต่างๆ ก็มีกระบวนการที่แตกต่างกัน เช่น ประเทศสิงคโปร์ จะใช้เจ้าหน้าที่อาวุโสของกระทรวงแรงงานเป็นผู้ตัดสินคดี ซึ่งจะช่วยย่นระยะเวลาและภาระของศาลในการพิจารณาคดี ในขณะที่ประเทศไทยมีกระบวนการหลายขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีความล่าช้า”

“ในการคุ้มครองแรงงานบังคับ แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมประมง สิ่งทอ อ้อย น้ำตาล นั้น กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีความพยายามในการดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างๆ เช่น แรงงานบังคับ แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมประมง สิ่งทอ อ้อย/น้ำตาล มาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ประสบปัญหากำลังเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการเข้าตรวจโรงงานและสถานประกอบการที่มีการใช้แรงงานทั้งบนบกและในทะเล นอกจากนี้ ยังขาดอำนาจในการจับกุมแรงงานผิดกฎหมาย และการดำเนินคดี เนื่องจากภารกิจดังกล่าวเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างของปัญหาในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย และแต่ละกระบวนการมีความล่าช้า”

“สำหรับในเรื่องที่สหรัฐอเมริกาและแคนาดา พยายามที่จะให้มีบทลงโทษหากประเทศภาคีไม่มีการบังคับใช้กฎหมายตามความตกลงฯ ดังเห็นได้จากการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐฯ ที่ผ่านมา ไทยสามารถยอมรับการกำหนดบทลงโทษ ก็ต่อเมื่อไทยมีความพร้อมในกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบระหว่างหน่วยงาน และความพร้อมของกำลังเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ตรวจ/

คุ้มครองแรงงาน รวมทั้ง ไทยจำเป็นต้องสร้างเสริมวินัยที่ดีในการทำงาน เคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น”

“แต่หากมีกรณีต้องออกกฎหมายใหม่เพื่อมาบังคับใช้ตามความตกลงฯ นั้น ในเบื้องต้นนี้ กรมฯ ยังมีความกังวลในเรื่องระยะเวลาของการออกกฎหมาย เนื่องจาก กระทรวงแรงงานในฐานะหน่วยงานผู้ทรงอำนาจรับผิดชอบปฏิบัติการกิจในฐานะรัฐสมาชิก ILO ไม่สามารถพิจารณาออกหรือตรากฎหมายแรงงานได้แต่เพียงฝ่ายเดียว ร่างกฎหมายแรงงานทุกฉบับต้องนำเข้าสู่การพิจารณาหรือไตร่ตรองร่วมกับผู้แทนองค์กรนายจ้างและผู้แทนองค์กรลูกจ้าง ก่อนที่จะนำเสนอเป็นร่างกฎหมายของกรมเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา”

นอกจากนี้ นายสุวิทย์ สุมาลา²⁶ ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ในการเจรจานั้น ขอให้หลีกเลี่ยงการทำข้อตกลงที่กำหนดให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาฉบับอื่น ๆ ของ ILO นอกเหนือจากอนุสัญญาพื้นฐาน ถึงแม้ว่าอนุสัญญาทุกฉบับของ ILO จะมีหลักการที่ดีและเป็นมาตรฐานแรงงานที่ยอมรับในสากล แต่อนุสัญญาบางฉบับก็มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์แรงงานของประเทศไทยในปัจจุบัน หรือมีเนื้อหาที่ประเทศไทยยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้”

9. ผลกระทบต่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

การเจรจาในข้อบัพนี้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยรวม ความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศหลายฉบับไว้ในความตกลง TPP โดยการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และรวมถึงประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ เช่น การประมงทะเลลึก (Marine Fisheries) ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) การรุกรานของสิ่งมีชีวิตต่างถิ่น (Invasive Alien Species) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) และสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods and Services) นอกจากนี้ การเจรจายังอยู่บนพื้นฐานความตกลงทวิภาคี ที่สหรัฐอเมริกาได้จัดทำล่าสุดกับประเทศต่างๆ แล้ว ได้แก่ เปรู โคลัมเบีย เกาหลีใต้ และปานามา บวกกับพันธกรณีอื่นๆ เพิ่มเติมที่ไม่เคยมีในความตกลงใดมาก่อน

นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติยังได้เรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยได้ผลักดันให้มีข้อบัพที่กำหนดให้ประเทศภาคี TPP จะต้องเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอย่างน้อย 7 ฉบับ และมีการบังคับใช้กฎหมายตามอนุสัญญาดังกล่าวอย่างเข้มงวด อนุสัญญาทั้ง 7 ฉบับ ได้แก่

²⁶ สุวิทย์ สุมาลา , รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. เรื่องเดียวกัน.

1. อนุสัญญาว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (1973) หรือ CITES)
2. พิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารที่ทำลายชั้นโอโซน (Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone layer (1987) หรือ Montreal Protocol)
3. อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลภาวะจากเรือ (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (1973))
4. อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในการเป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (The Convention on Wetlands of International Importance, Especially as Waterfowl Habitat (1971) หรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention))
5. อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตทางทะเลแอนตาร์กติก (Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (1980))
6. อนุสัญญาสากลว่าด้วยระเบียบการล่าปลาวาฬ (International Convention for the Regulation of Whaling (1946))
7. อนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการ Inter-American Tropical Tuna (Convention of the Establishment of an Inter-American Tropical Tuna Commission (1949))

จากเท่าที่การเจรจาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ผลกระทบและผลประโยชน์จากการเข้าร่วม TPP ในประเด็นสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ผลกระทบทางลบ

1. อาจมีบทลงโทษ กรณีไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณี
2. ต้องเปิดตลาดสินค้าและบริการสิ่งแวดล้อม
3. มีข้อจำกัดในการทำประมงทางทะเล
4. ต้องเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาที่ไทยยังไม่เป็นสมาชิก รวมทั้งที่ประเทศไทยอาจมีการบังคับใช้ที่ไม่เข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนุสัญญา CITES อนุสัญญา จัดตั้งคณะกรรมการ Inter-American Tropical Tuna Commission และ Montreal Protocol เป็นต้น
5. ต้องยอมรับสินค้า GMOs ซึ่งอาจกระทบต่อการส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งต่อต้านคัดค้านการบริโภคสินค้า GMOs
6. ต้นทุนการผลิตทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องข้อพิพาท ซึ่งรวมถึงการเสียค่าปรับ หากไม่มีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เพียงพอ
7. ประเทศผู้นำเข้าสินค้าอาจนำเรื่องสิ่งแวดล้อมมาใช้กดดันทางการค้า

ผลกระทบทางบวก

1. ขกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมให้เป็นสากล
2. มีกลไกป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดและมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านสัตว์ป่า การประมงทางทะเล และการลักลอบตัดไม้
3. ส่งเสริมการผลิตและการนำเข้าสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าออร์แกนิก/เกษตรอินทรีย์
4. โอกาสในการสร้างความร่วมมือ/แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นประโยชน์กับไทย

สรุป

การเข้าร่วมเจรจา TPP ของประเทศไทยนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากการเจรจา TPP เป็นการเจรจาแบบปิด ไม่เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และไม่ให้แต้มต่อแก่ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งมีมาตรฐานที่สูง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกต้องได้รับฉันทามติจากสมาชิก TPP และต้องจ่ายค่าเข้าค่าผ่านประตูก่อน

อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมเจรจา TPP นอกจากจะช่วยทดแทนสิทธิพิเศษ GSP ในตลาดสหรัฐอเมริกาและแคนาดาแล้ว ยังช่วยรักษาตลาดส่งออกของไทยใน 3 ประเทศที่ประเทศไทยยังไม่ได้ทำ FTA กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก การเข้าร่วม TPP ยังสนับสนุนให้ไทยเป็นฐานการผลิต การค้า และการลงทุนในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งรวมถึงการเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าสู่เป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) แต่ในอีกด้านหนึ่ง การเข้าร่วมเจรจา TPP ก็จะมีผลกระทบต่อภาคการผลิตและการค้าที่ประเทศไทยยังไม่มีความเข้มแข็ง อาทิเช่น การค้าบริการ การลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

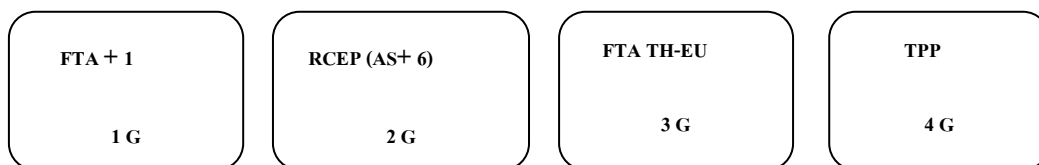
ดังนั้น การตัดสินใจในระดับนโยบายจึงต้องใช้แรงขับเคลื่อนทางการเมืองในระดับที่สูง และต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก และภาคประชาสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

บทที่ 4

การปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าเพื่อรองรับความตกลง TPP

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership Agreement : TPP) มีเป้าหมายเพื่อที่จะให้เป็นความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจที่มีมาตรฐานสูง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการเปิดตลาดการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ตลอดจนการปฏิรูป (Reform) และการสร้างความสอดคล้อง (Harmonization) ในกฎระเบียบทางเศรษฐกิจ เช่น ด้านนโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement) ทรัพย์สินทางปัญญา (IP) มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น คาดกันว่า TPP เป็นต้นแบบสำหรับการเจรจาทำความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกเอเปค (Free Trade Agreement of the Asia Pacific: FTAAP) ต่อไปด้วย กล่าวกันว่า ความตกลง TPP นี้ อาจจะมีผลเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาปัตยกรรมเศรษฐกิจของโลก (World Economic Architecture) ในอนาคตอันใกล้

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และที่ผ่านมา FTA ที่ประเทศไทยทำกับประเทศคู่ค้าทั้งในแบบของทวิภาคีและภูมิภาคในฐานะสมาชิกของอาเซียน ล้วนแล้วแต่เป็น FTA ที่เน้นให้ความสำคัญเฉพาะการเปิดตลาดสินค้า ที่มุ่งเน้นการลด/เลิกอัตราภาษีศุลกากรและมาตรการกีดกันทางการค้า ซึ่งรวมถึงอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี โดยสามารถกำหนดระดับความเข้มข้นของมาตรฐานการเจรจาอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นมาตรฐาน 1 G โดยมี FTA ที่เป็น ASEAN บวก 6 หรือ RCEP ที่มีมาตรฐานสูงขึ้น เทียบเท่า 2 G และ FTA ไทย-EU ที่ขยับมาตรฐานสูงมากขึ้น เป็น 3 G และ TPP มีมาตรฐานสูงสุด ณ ขณะนี้ เทียบเท่า 4 G

ด้วยเหตุนี้ ผลการเจรจาของ TPP ย่อมมีผลผูกพันทำให้ประเทศคู่เจรจา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทย จำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบการผลิต การค้า และระบบกฎหมายภายในประเทศ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานพันธกรณีที่สูง

การปฏิรูประบบการผลิต และการค้า

1. สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป

ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย นอกจากจะสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตในรูปของรายได้แล้ว ยังเป็นแหล่งดูดซับแรงงานของประเทศที่ใหญ่ที่สุด และส่วนใหญ่เป็นแรงงานยากจนที่อยู่ในชนบท ปัญหาภาคการเกษตรที่สำคัญ คือ ปัญหาในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ที่ส่งผลทำให้ราคาสินค้าตกต่ำ การเปิดเสรีทางการค้า หรือ FTA จะมีผลทำให้สินค้าเกษตรพื้นฐานและสินค้าเกษตรแปรรูปจากประเทศคู่เจรจาทะลักเข้ามาในประเทศไทย ด้วยคุณภาพที่ดีกว่า ราคาต่ำกว่า ทำให้ภาคการเกษตรของไทยไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ และหากสินค้าเกษตรของประเทศไทยจะมุ่งสู่การส่งออกโดยใช้ประโยชน์จาก FTA ก็จะมีผลกับสถานะของขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก การผลิตและการค้าสินค้าเกษตรของประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนจากการผลิตการค้าสินค้าเกษตรพื้นฐาน หรือ ปฐมภูมิ เป็นสินค้าเกษตรแปรรูป หรืออุตสาหกรรมเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า และให้ผลประโยชน์จากมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรตกอยู่กับผู้ประกอบการไทยหรือในประเทศไทย แทนการส่งออกสินค้าเกษตรพื้นฐานไปยังตลาดต่างประเทศ เพื่อนำไปแปรรูปและได้ประโยชน์จากมูลค่าเพิ่ม ด้วยเหตุนี้ การปฏิรูประบบการผลิตและการค้าในภาคการเกษตรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเจรจา TPP

การปฏิรูประบบการผลิตและการค้า สามารถดำเนินการใน 3 มิติ หรือ 3 Ss กล่าวคือ Security, Safety และ Sustainability ดังนี้

1.1 มิติด้านการเพิ่มผลผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขัน (Security)

1.1.1 การกำหนดโซนนิ่ง (Zoning) ตามศักยภาพของดินและชลประทาน

การกำหนดโซนนิ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการเพิ่มผลผลิตของสินค้าเกษตร นอกจากจะช่วยให้ระบบการผลิตได้รับหรือเข้าถึงการชลประทานแล้ว ยังกำหนดพื้นที่เพาะปลูกให้เหมาะสมกับชนิดของพืชและภูมิอากาศ เช่น อ้อย ต้องปลูกในพื้นที่ใกล้แหล่งชลประทาน เพื่อให้มีน้ำเพียงพอ เป็นต้น นอกจากนี้ การจัดโซนนิ่งยังช่วยจำกัดปริมาณการผลิต (Supply) ซึ่งจะช่วยมิให้เกิด Over Supply ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำลงไปอีก

1.1.2 การสนับสนุนคลัสเตอร์และการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทาน

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ของกลุ่มผู้ผลิตต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งรวมถึง แหล่งวัตถุดิบ พ่อค้าคนกลาง ตลอดจนผู้ส่งออก รวมทั้งนักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัย จะช่วยให้มีการพัฒนาศักยภาพการผลิตร่วมกันของเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพและราคาของสินค้าที่เหมาะสมและเป็นธรรม

1.1.3 การส่งเสริมเทคโนโลยีทันสมัย

การผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการค้าการพาณิชย์มีความแตกต่างจากการผลิตเพื่อครัวเรือน เนื่องจากการผลิตเพื่อการค้านั้น มีเงื่อนไขของตลาดในเรื่องคุณภาพและราคา/ต้นทุนการผลิต การผลิตเพื่อการค้านั้น ยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีการประหยัดจากขนาด (Economy of Scale) ในพื้นที่ขนาดใหญ่ การนำเอาเครื่องจักรซึ่งมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของปริมาณผลผลิต ลดการสูญเสีย และลดต้นทุนได้อย่างมีนัยสำคัญ

1.1.4 สนับสนุน R&D และ นวัตกรรม

R&D จะช่วยในการพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ใหม่ๆ ที่ให้ผลผลิต (Productivity) สูงเพิ่มขึ้น ด้านทานโรค ในขณะที่การพัฒนานวัตกรรมใหม่ จะช่วยลดยอดการแปรรูปสินค้าเกษตรและมีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้นในประเทศ ก่อนส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้ R&D และการสร้างนวัตกรรม จะช่วยสร้างรูปลักษณ์ของสินค้าให้เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้บริโภคได้อีกด้วย

1.1.5 การสร้างภาพลักษณ์สินค้า

การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนของสินค้าทั้งในตลาดในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบัน ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก โดยมีความพยายามเชื่อมโยงประเด็นเหล่านี้ไปกับการค้า อาทิเช่น ความเชื่อในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร การใช้แรงงานเด็ก ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.1.6 การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อการบริหารอย่างมืออาชีพ

แรงงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีความรู้แต่ดั้งเดิมเป็นผู้ผลิตเพียงอย่างเดียว ไม่มีทักษะในองค์ความรู้/วิชาการสมัยใหม่ ซึ่งรวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพ จึงต้องมีการอบรมภาคปฏิบัติทั้งความรู้ในด้านการ

ผลิต การบริหารจัดการ (Management) ในธุรกิจสมัยใหม่ รวมทั้งระบบการทำบัญชี เพื่อควบคุม ต้นทุนการผลิต

1.1.7 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโลจิสติกส์

โดยที่สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย การขนส่งจึงต้องมีระบบ การเก็บรักษาเพื่อควบคุมคุณภาพ ความสดใหม่ และใช้ระยะเวลาสั้น ระบบสาธารณูปโภคและโลจิสติกส์จึงมีความสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและลดต้นทุนประกอบไปอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ การขนส่งทางบก ทางเรือและทางอากาศ/สนามบิน จึงต้องรับการพัฒนาคู่กันไป การผ่านพิธีการศุลกากร จำเป็นต้องรวดเร็ว นำเอาระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ซึ่งรวมถึงการเร่ง ให้ใช้ระบบ Single Window และ E-Port มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าให้ดียิ่งขึ้น

1.2 มิติด้านการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัยของอาหาร (Safety)

ในโลกการค้า การผลิตและการค้าต้องสนองต่อความต้องการของผู้ซื้อ หรือผู้บริโภค ในปัจจุบัน ผู้บริโภค ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและในสหภาพยุโรป ซึ่งเป็น ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อที่มาก ได้ให้ความสำคัญและความใส่ใจในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง จึงมุ่งเน้นในการบริโภคสินค้าอาหาร และสินค้าอุปโภคบริโภค ที่มีความปลอดภัยต่อชีวิตและ สุขภาพ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยและภาคการเกษตรของประเทศไทยจึงต้องให้ความสำคัญกับระบบ การผลิตที่ได้รับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร ดังนี้

1.2.1 สร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร

การผลิตสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยทั้ง GMP (Good Manufacturing Practice หรือ GMP) และมาตรฐาน HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point) จะทำให้ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของอาหาร

GMP เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร จัดทำขึ้นโดย หน่วยงานมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ หรือ CODEX เพื่อให้สมาชิกทั่วโลกใช้เป็นแนวทางใน การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค GMP เป็นเกณฑ์ หรือข้อกำหนดพื้นฐานที่จำเป็นในการ ผลิตและควบคุมเพื่อให้ผู้ผลิตปฏิบัติตามและทำให้สามารถผลิตอาหารได้อย่างปลอดภัย มีเนื้อหา ครอบคลุม 6 ประการ คือ 1. สุขลักษณะของสถานที่ตั้งและอาคารผลิต 2. เครื่องมือ เครื่องจักร และ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต 3. การควบคุมกระบวนการผลิต 4. การสุขาภิบาล 5. การบำรุงรักษาและ การทำความสะอาด และ 6. บุคลากร

ในส่วนของ HACCP นั้น HACCP เป็นมาตรฐานการผลิต ที่มีมาตรการป้องกันอันตราย ที่ผู้บริโภคอาจได้รับจากการบริโภคอาหาร ซึ่งหมายถึง การวิเคราะห์อันตราย จุดควบคุมวิกฤต เป็นแนวคิดเกี่ยวกับ มาตรการป้องกันอันตราย ที่อาจเกิดขึ้น ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมใด ๆ โดยมีกระบวนการดำเนินงานเชิงวิทยาศาสตร์ คือ มีการศึกษาถึงอันตรายหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า รวมทั้งมีการควบคุม และเฝ้าระวัง เพื่อให้แน่ใจว่า มาตรการป้องกันที่กำหนดขึ้นนั้น มีประสิทธิภาพตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ ระบบการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคภายในประเทศหรือเพื่อส่งออก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตทั้งสองข้างต้น

1.2.2 สร้างระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ตามหลักการ From Farm to Table

ระบบตรวจสอบย้อนกลับ Traceability เป็นระบบควบคุมดูแล ตรวจสอบคุณภาพความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตทุกขั้นตอนตลอดห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ตั้งแต่วัตถุดิบจากฟาร์ม (การเพาะปลูก/การเพาะเลี้ยง) การผลิตการแปรรูป การจัดจำหน่าย ตลอดจนถึงมือผู้บริโภค หรือที่กล่าวว่าจากฟาร์มสู่โต๊ะอาหาร (From Farm to Table) หรือจากฟาร์มสู่ช้อน (From Farm to Fork) เพื่อให้ประชาชนและผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัย ระบบนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการส่งออกในตลาดสมาชิก TPP ที่ต้องการสินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย

1.2.3 ส่งเสริมสนับสนุนสินค้าออร์แกนิก

ในปัจจุบัน สินค้าออร์แกนิก ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคที่ใส่ใจ และรักสุขภาพ โดยพร้อมที่จะซื้อในราคาที่แพงขึ้น สินค้าออร์แกนิกเป็นสินค้าที่ผลิตโดยไม่ใช้สารเคมีไม่ใช้ยาฆ่าแมลง ไม่ใช้สารเร่งฮอร์โมน และที่สำคัญ ไม่ใช่สินค้าที่มีส่วนผสมของการตัดต่อพันธุกรรม หรือ GMOs ในอนาคต สินค้าออร์แกนิก จะมีสัดส่วนของการค้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และเกษตรกรก็จะมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

1.3 มิติด้านการผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainability)

เช่นเดียวกับสินค้าที่มีความปลอดภัยของอาหาร สินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ก็เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เป็นกระแสโลกที่มนุษย์ปรับตัวเองเพื่ออยู่ร่วมกันกับโลกใบนี้ ในเวทีโลกก็ได้มีความพยายามที่จะลดทอนการทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) การลดการเกิดคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้น

บรรยากาศ รวมทั้งการลด/เลิกภาณินำเข้าสำหรับสินค้าสิ่งแวดล้อม ทั้งในกรอบเอเปค (APEC) และ องค์การการค้าโลก (WTO) เพื่อสนับสนุนให้มีการผลิตและการค้าสินค้าที่เป็น Green Products โดยใช้ Green Technology เพื่อนำไปสู่ Green Trade and Economy

1.3.1 การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Green Agriculture)

การเกษตรสีเขียว หรือ Green Agriculture เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจะได้รับความนิยมอย่างสูง เป็นกระแสโลกที่กำลังมาแรง โดยผู้บริโภคจะใส่ใจในทุกขั้นตอนของการผลิตในห่วงโซ่อุปทาน สินค้าเกษตร รวมถึงพืชผลทางการเกษตรใด ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็จะติดฉลากสีเขียว เพื่อประกาศเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภค

1.3.2 การผลิตการเกษตรอย่างยั่งยืนสู่ระบบ Zero Waste

ระบบ Zero Waste เป็นอีกหนึ่งระบบการผลิตที่เป็นเครื่องรับรองถึงความใส่ใจต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสะอาดของอากาศ น้ำ และของเสียจากการผลิต นอกจากจะสนองตอบต่อผู้บริโภคแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย

2. สินค้าอุตสาหกรรม รวมถึงสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

2.1 การสร้างนวัตกรรม¹

การสร้างนวัตกรรมเป็นหัวใจหลักสำคัญของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ที่มีการแข่งขันที่รุนแรง เนื่องจากผู้บริโภคมีทางเลือกในการบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างนวัตกรรมจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยผลิตและหน่วยธุรกิจการค้ามีความเจริญเติบโต ประสบความสำเร็จและเกิดความมั่นคง และมั่นคงที่ยั่งยืน การสร้างนวัตกรรมจะค้นพบสินค้าและบริการใหม่ที่ตลาดต้องการ และมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น (Product Innovation) ค้นพบการค้าเงินธุรกิจรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภค

¹ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ เสาวราช รัตนคำฟู และณัฐสิฏฐิ รักษ์เกียรติวงศ์ “สู่การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมการผลิต” การสัมมนาวิชาการประจำปี 2556 หัวข้อ “โมเดลใหม่ในการพัฒนา: สู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพโดยการเพิ่มผลิตภาพ (New Development Model: Towards Quality Growth Based on Productivity Improvement)” มูลนิธิวิจัยพัฒนา, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มูลนิธิฟรีดริคเคอแบร์ทและมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์, 18 พฤศจิกายน 2556

ช่วยสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นให้กับลูกค้าหรือผู้บริโภค (Business Model Innovation) ค้นพบกระบวนการผลิตที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต (Process Innovation) และสุดท้าย การค้นพบรูปแบบการบริการใหม่ๆ ที่ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค (Service Innovation) ซึ่งรวมถึง การยกระดับกระบวนการผลิตโดยใช้ระบบการผลิตแบบลีน (Lean Manufacturing) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เพื่อบ่มเน้นการกำจัดความสูญเปล่า (Waste) ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต และปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมจึงเป็นการปฏิรูปหน่วยธุรกิจและอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน

2.2 การพัฒนาจาก OEM (Original Equipment Manufacturer) สู่ออม (Original Design Manufacturer) และอบม (Original Brand Manufacturing) ในขั้นสุดท้าย

การผลิตในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย โดยส่วนใหญ่ จะเป็นรูปแบบของการรับจ้างผลิต (OEM) กล่าวคือ ผลิตตามคำสั่ง โดยนำเข้าวัตถุดิบ พร้อมดีไซน์ และรูปแบบของสินค้าจากเจ้าของผลิตภัณฑ์ ผลประโยชน์จะตกแก่ผู้ประกอบการส่วนน้อย จากค่าแรงในการประกอบ (Assembly) พิจารณาได้จากสถิติการนำเข้าส่งออก เมื่อใดที่มูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น มูลค่าการนำเข้าก็จะสูงมากขึ้นตามไปด้วยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อุตสาหกรรมที่สำคัญที่รับจ้างผลิต ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ในระยะกลางและระยะยาว อุตสาหกรรมในประเทศไทย จะต้องถีบตัวเองจากการรับจ้างผลิต (OEM) มาเป็น ออม (Original Design Manufacturer) กล่าวคือ มีการพัฒนาโรงงานโดยมีการผลิตที่มีการออกแบบ (Design) สินค้าได้เอง ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริษัทต่อไป และในอนาคตก็จะต้องก้าวข้ามเพื่อไปสู่การพัฒนาเป็น อบม (Original Brand Manufacturing) เพื่อให้สามารถสร้างแบรนด์ของตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาบริษัทผู้ว่าจ้าง รวมทั้งไม่ต้องพึ่งพาลูกค้ามาก โดยมีการพัฒนาจาก Local Brand เพื่อไปสู่ International Brand ซึ่งเป็นสุดยอดปรารถนาของทุกบริษัทผู้ผลิต²

2.3 การพัฒนาโลจิสติกส์

เช่นเดียวกับภาคการเกษตร โลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญในการลดต้นทุนการผลิต และช่วยลดระยะเวลาในการส่งมอบจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาดผู้บริโภค โลจิสติกส์ในที่นี้ นอกจากจะหมายถึง การขนส่ง ทำเรือ แล้ว ยังรวมถึงการอำนวยความสะดวกทางการค้า การผ่านพิธีการศุลกากร และการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้การค้าขายระหว่าง

² วัลลภ วิตนากร. เรื่องเดิม.

ประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว ลดต้นทุนการผลิต และช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.4 การพัฒนาเป็น Green Industry

การยกระดับอุตสาหกรรมให้เป็น Green Industry นั้น นอกจากจะช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว โดยการใช้วัสดุทดแทนหรือนำกลับมาใช้ใหม่แล้ว ยังเป็นการประหยัดหรือลดต้นทุนด้านพลังงาน นอกจากนี้ ยังเป็นการทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม (CSR) อีกด้วย เหล่านี้ จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของอุตสาหกรรมและสินค้าในตลาด TPP ที่สนับสนุน Green Industry and Product

2.5 การพัฒนาบุคลากร โดยการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะที่จะนำไปใช้ทำงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งในขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง แต่ระบบอาชีวศึกษาของประเทศไทยส่วนใหญ่จะสนับสนุนการเรียนในสายสามัญ หรือสายการบริหารธุรกิจมากกว่าครึ่งหนึ่ง ในขณะที่สายอาชีพ ช่างเทคนิคและวิศวกร มีจำนวนน้อย ทั้งๆที่เป็นการต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อรองรับความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบการเรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้มีแรงงานที่มีทักษะในสายการผลิตและช่างเทคนิค เพื่อรองรับอุตสาหกรรมในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็นศูนย์กลางการผลิตและการค้าของภูมิภาค³

การปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าที่สำคัญตามผลการเจรจา TPP

1. นโยบายการแข่งขันและรัฐวิสาหกิจ

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ครอบคลุมธุรกิจทุกประเภท ยกเว้นรัฐวิสาหกิจ สหกรณ์ และสหกรณ์การเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 หมวด ประกอบด้วย

หมวด 1 คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย

³ องอาจ พงศ์กิจวรสิน. เรื่องเดิม.

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า กำหนดให้ข้อริบตีกรรมการค้าภายในเป็นเลขอาธิการ บังคับบัญชาและรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงาน

หมวด 3 การป้องกันการผูกขาด กำหนดพฤติกรรมที่ห้ามกระทำ ได้แก่ การใช้อำนาจเหนือตลาดที่ไม่เป็นธรรม (มาตรา 25) การรวมธุรกิจที่อาจมีผลต่อการผูกขาด หรือความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน (มาตรา 26) การตกลงร่วมกันที่อาจมีผลเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขัน (มาตรา 27) การตกลงร่วมกันกับผู้ประกอบธุรกิจนอกประเทศจำกัดโอกาสผู้ซื้อภายในประเทศ (มาตรา 28) และการกระทำที่มิใช่เป็นการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม (มาตรา 29)

หมวด 4 การขออนุญาตและการพิจารณาอนุญาต กำหนดขั้นตอนและกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย

หมวด 5 การฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้

หมวด 6 การอุทธรณ์ กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์

หมวด 7 บทกำหนดโทษ กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากกระทำผิดซ้ำต้องโทษทวีคูณ

ประเทศไทยมีความพร้อมในด้านโครงสร้างของกฎ/กติกาในการควบคุมพฤติกรรมจำกัดการแข่งขัน โดยจะให้เห็นได้จากกฎหมายแข่งขันของไทยที่ให้อำนาจหน่วยงานกำกับดูแลอย่างเพียงพอ และครอบคลุมพฤติกรรมจำกัดการแข่งขันที่เป็นสากลไว้ทั้งหมด รวมทั้ง ยังให้อำนาจที่จำเป็นอื่นๆ ตามหลักสากล อาทิ การอายัดเอกสาร การเข้าตรวจสำนักงาน และการเรียกข้อมูล

ในกรณีของประเทศไทยในการเจรจา TPP ประเด็นเรื่องรัฐวิสาหกิจเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว ส่งผลให้ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ได้ยกเว้นไม่ใช้บังคับกับรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ เนื่องจากเกรงว่ากฎหมายแข่งขันอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความตกลงการค้าเสรีของสหรัฐฯ ข้อบทเรื่องนโยบายการแข่งขันจะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องรัฐวิสาหกิจ (State Enterprise) ที่กำหนดให้ต้องกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจให้อำนาจของตนโดยไม่เลือกปฏิบัติ และสอดคล้องกับพันธกรณีต่างๆ ที่กำหนดไว้ในความตกลง ซึ่งไทยอาจต้องพิจารณาในประเด็นนี้เป็นสำคัญ

ในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีของไทยที่ผ่านมา ข้อบทเรื่องการแข่งขันจะใช้ถ้อยคำที่เปิดช่องให้มีการยกเว้นไม่บังคับกฎหมายแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อบทนโยบายการแข่งขันที่ "ไม่มีระดับความคาดหวังที่สูงนัก" มีเป้าหมายเพียงแค่ให้ภาคจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขัน ตราบกฎหมายแข่งขัน และมีความร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยน

ข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลลับ ซึ่งมักเป็นการทำความเข้าใจความตกลงระหว่างคู่ภาคีที่ไม่ได้ต้องการผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากการเจรจา อาทิ FTA ไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) FTA ไทย-นิวซีแลนด์ (TNZFTA) และ FTA ไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA)

อย่างไรก็ตาม ในการเจรจา TPP ประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับความยากลำบากในการยอมรับข้อบทนโยบายการแข่งขันภายใต้ความตกลง TPP ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายการแข่งขันและ "มีมาตรฐานสูง (High Standard)" ซึ่งน่าจะมีการบังคับใช้โดยทั่วไปแล้วเหมือนกันทุกประเทศ และมีความครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งเป็นแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เน้นให้บทบัญญัติเรื่องนโยบายการแข่งขันมีความรัดกุมและครอบคลุมมากกว่าความตกลงการค้าเสรีที่ประเทศอื่นๆ เคยทำไว้

ด้วยเหตุนี้ จึงพบว่าประเทศไทยอาจจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ในหลายประเด็น อาทิ

1. ความเป็นอิสระของหน่วยงานกำกับดูแลการแข่งขัน และทำงานอยู่บนหลักการไม่เลือกปฏิบัติ และมีกระบวนการพิจารณาอย่างเป็นธรรม
2. การใช้กฎหมายแข่งขันที่กำหนดให้ภาครัฐกำกับดูแลไม่ให้ภาคเอกชนที่ได้รับสิทธิผูกขาดโดยรัฐใช้อำนาจผูกขาดไปในทางที่บิดเบือนการแข่งขัน หรือใช้อำนาจในทางที่เอารัดเอาเปรียบผู้เล่นรายอื่น
3. กำหนดให้รัฐวิสาหกิจแข่งขันเหมือนบริษัทเอกชน และห้ามไม่ให้รัฐวิสาหกิจมีสิทธิผูกขาด หรือตั้งราคาสินค้าและบริการแตกต่างกันในแต่ละตลาด หรือในตลาดเดียวกัน
4. การสร้างกลไกความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมจกััดการการแข่งขัน เป็นต้น

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้รัฐวิสาหกิจมีการแข่งขันกับบริษัทเอกชนอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยไม่มีแต้มต่อใดๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อภาคธุรกิจเอกชนและเป็นทางเลือกอีกช่องทางหนึ่งของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าและบริการ

2. การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ (Government Procurement Agreement) ขององค์การการค้าโลก และการเจรจา FTAs ที่ผ่านมามีเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐภายใต้การเจรจาความตกลงการค้าเสรี 3 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย (TAFTA) ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ (TNZFTA) และความตกลง

การค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ซึ่งในความตกลงทั้ง 3 ฉบับ ประเทศไทยมีข้อผูกพันในเรื่องความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการเจรจาเพิ่มเติมในอนาคต แต่ไม่มีข้อผูกพันในเรื่องการเปิดเสรีหรือข้อผูกพันเปิดตลาด (Market Access)

ในอนาคต หากประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกความตกลง GPA อาจส่งผลให้ต้องมีการปรับแก้กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับหลักการของความตกลง GPA เช่น หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) การไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) ระหว่างสินค้า บุคคลหรือนิติบุคคลของชาติตนกับต่างชาติ และหลักการเรื่องความโปร่งใส (Transparency) โดยข้อบท GPA จะเน้นความโปร่งใส ตั้งแต่ การออกประกาศโครงการ การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประมูล หลักเกณฑ์ในการเข้าร่วมประกวดราคา ตลอดจน และผลการตัดสินให้ผู้เข้าร่วมชนะการประกวดราคา เป็นต้น

ประเทศไทยจะต้องพิจารณาเนื้อหาภายใต้ความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐบาลฉบับปรับปรุง (Revised Government Procurement Agreement : Revised GPA) ซึ่ง Revised GPA มีเนื้อหาที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และมีวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่ทันสมัยมากขึ้น เช่น กำหนดขอบเขตการจัดซื้อจัดจ้าง โดยรัฐและหลักการทั่วไปครอบคลุมไปถึงวิธีจัดซื้อจัดจ้างทางอิเล็กทรอนิกส์ ลดระยะเวลาในการดำเนินการจัดซื้อสินค้า/จัดจ้างบริการที่มีอยู่ในท้องตลาด ลดการคอร์รัปชันในระบบจัดซื้อจัดจ้างของภาคีสมาชิก รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปกป้องสิ่งแวดล้อมผ่านการกำหนดคุณสมบัติทางเทคนิคที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้ Revised GPA ยังปรับปรุงแนวปฏิบัติให้มีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น เช่น การเผยแพร่ประกาศเกี่ยวกับความประสงค์ในการจัดซื้อจัดจ้าง การเผยแพร่กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ เป็นต้น

หากประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสังเกตการณ์ของความตกลง GPA ฉบับแก้ไขนี้ จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการตามความตกลง GPA และสามารถใช้อ้างอิงเพื่อพัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐของประเทศไทย รวมทั้งใช้ประสบการณ์จากเวที WTO นี้เพื่อประสานความร่วมมือด้าน GPA ในเวทีระหว่างประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ การเข้าเป็นสมาชิกสังเกตการณ์จะเปิดโอกาสให้ไทยสามารถศึกษาในเชิงลึกถึงข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากเข้าร่วมเป็นสมาชิก GPA เพื่อนำไปพิจารณาเป็นท่าทีไทยในการเจรจา FTA ในประเด็นดังกล่าว

กฎหมายสำคัญของประเทศไทยในเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐ คือ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งมีเรื่องการใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศและกิจการของคนไทย เป็นหลักการที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย หรือผู้ประกอบการของประเทศไทยมากกว่าสินค้าหรือผู้ประกอบการต่างชาติได้ ดังนั้น หากประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกความตกลง GPA ก็จะต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อยกเลิกหลักการดังกล่าว

สำหรับการเจรจา FTA ในปัจจุบัน ประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเจรจาเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐ ส่วนใหญ่เป็นภาคีสมาชิก GPA ของ WTO ซึ่งจะใช้ออบทภายใต้ Revised GPA เป็นพื้นฐานในการเจรจา และผลักดันให้ประเทศคู่เจรจายอมรับหลักการภายใต้ Revised GPA มาปฏิบัติใช้ในความตกลง FTA ระหว่างกันด้วย ดังนั้น การเจรจาข้อบทเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐใน TPP จึงมีแนวโน้มที่จะกำหนดกฎเกณฑ์โดยให้ GPA ภายใต้ WTO เป็นต้นแบบ

ประเทศไทยจึงต้องมีการปฏิรูปแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

1. ให้ความสำคัญกับเรื่องความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ
2. เปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐให้สินค้าและ/หรือผู้ประกอบการต่างชาติเข้าแข่งขันประมูล โครงการต่างๆ ได้เหมือนสินค้า/ผู้ประกอบการไทย ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

การปฏิรูปกฎหมายดังกล่าวแม้ว่าจะมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการคนไทยในเรื่องการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น แต่ก็มีประโยชน์ในภาพรวมต่อการใช้จ่ายงบประมาณของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และยังเป็นการลด/แก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น ลดการรั่วไหลของงบประมาณ และสุดท้าย อาจได้โครงการที่มีคุณภาพดี แต่ราคาข่อมเยา

รองอธิบดีกรมบัญชีกลาง นางสาวชุนหจิต สังข์ใหม่⁴ กรณีที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมการเจรจาข้อบทเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement: GP) ภายใต้ความตกลง TPP จนกระทั่งได้ผลสรุปของข้อบทและรายละเอียดการดำเนินงาน รวมถึงประเทศไทยได้ยอมรับข้อบทดังกล่าวด้วยแล้ว ย่อมต้องแก้ไขกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติภายในประเทศเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐให้สอดคล้องกับความตกลง TPP ด้วย ทั้งนี้ ในปัจจุบันการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

⁴ ชุนหจิต สังข์ใหม่. เรื่องเดิม.

ของประเทศไทยมีการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2549 ซึ่งมีผลใช้บังคับกับส่วนราชการทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค แต่สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐของท้องถิ่น (Local Government) องค์กรอิสระ (Independent Public Bodies) และรัฐวิสาหกิจ (State Enterprises) มีระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อบังคับใช้เป็นของตนเอง โดยอ้างอิงสาระสำคัญและหลักการตามระเบียบฯ ดังกล่าว ประกอบกับระเบียบฯ ทั้งสองฉบับของไทยก็สอดคล้องกับหลักการเปิดเผย โปร่งใส และแข่งขันอย่างเป็นธรรม ดังนั้น หากต้องปรับปรุงหรือเพิ่มเติมข้อกฎหมายให้สอดคล้องกับความตกลง TPP ก็สามารดำเนินการได้

3. ทฤษฎีสินทางปัญญา

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสินทางปัญญาของไทย

3.1.1 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

3.1.2 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543

3.1.3 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

3.1.4 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

3.1.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543

3.1.6 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

3.1.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

3.1.8 ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 271 ถึง 275)

3.1.9 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

3.2 แนวทางการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสินทางปัญญา

ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทฤษฎีสินทางปัญญา โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม กับประโยชน์ของผู้บริโภคที่ใช้สินค้าที่ผลิตจากปัญญาที่ราคาไม่แพงจนเกินไป ทั้งนี้เพราะการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มากเกินไป อาจทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถได้รับผลประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์จากทรัพย์สินทางปัญญาเท่าที่ควร จนไม่อาจมีผลจริงจังกที่จะส่งเสริมนวัตกรรม เนื่องจากนวัตกรรมมักจะมีการแข่งขันและมีอายุของการใช้งาน การปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามากเกินไปจะไม่เป็น

ประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้ประดิษฐ์และผู้บริโภค ซึ่งการคุ้มครองก็จะไม่ค่อยมีผลในทางปฏิบัติการ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยก็ไม่ควรให้ความสำคัญกับการรักษาผลประโยชน์ ของประเทศผู้เจรจา (จากการถูกประเทศผู้เจรจากดดันให้มีการปราบปราม) หรือแลกเปลี่ยน ประโยชน์ทางการค้า แต่ควรเป็นการคุ้มครองเพื่อสร้างแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรม เพื่อประโยชน์ต่อผู้ประดิษฐ์ และผู้บริโภค

สิทธิบัตร

การเจรจา TPP จะมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะได้รับการผลักดัน ให้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิบัตรระหว่างประเทศ ได้แก่ สนธิสัญญาความร่วมมือด้าน สิทธิบัตร (Patent Cooperation Treaty: PCT) ค.ศ.1970 แก้ไขในปี 1979 สนธิสัญญากฎหมาย สิทธิบัตร (Patent Law Treaty: PLT) ค.ศ. 2000 และสนธิสัญญาบูดาเปสต์ว่าด้วยเรื่องการรับฝาก เก็บจุลชีพสากลเพื่อวัตถุประสงค์ของกระบวนการสิทธิบัตร (Budapest Treaty on the International Recognition of the Deposit of Microorganisms for the Purpose of Patent Procedure) ค.ศ.1977 แก้ไขในปี 1980

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของ PCT แล้ว ส่วนการปฏิบัติตามหรือการเข้าเป็น ภาคีของ PLT และอนุสัญญากรุงบูดาเปสต์ไม่น่าจะมีผลกระทบในทางลบอย่างมีนัยสำคัญ ต่อประเทศไทย เนื่องจากทั้งสองความตกลงฯ ไม่มีพันธะผูกพันให้ไทยต้องยกระดับการคุ้มครอง สิทธิบัตรให้เข้มงวดขึ้น อันอาจจะก่อให้เกิดผลเสียจากการที่ผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงสินค้าได้ อีก ทั้งความตกลงฯ ทั้งสองความตกลงฯ ยังอาจช่วยยกมาตรฐานของกระบวนการจดสิทธิบัตรของไทย และช่วยอำนวยความสะดวกและลดต้นทุนในการจดสิทธิบัตรจุลชีพในประเทศภาคีอื่นๆ ดังนั้น ไทยจึงอาจยอมรับการปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้ นอกจากนี้ ไทยควรเตรียมความพร้อมในการ พัฒนาสถาบันรับฝากจุลชีพในประเทศซึ่งมีศักยภาพสูงอยู่แล้วให้มีสถานะเป็นองค์กรรับฝากจุลชีพ ระหว่างประเทศ (International Depository Authority: IDA) เพื่อจะได้ประโยชน์จากการปฏิบัติตาม อนุสัญญากรุงบูดาเปสต์อย่างเต็มที่

หากไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมสนธิสัญญาบูดาเปสต์ ภาครัฐควรมีการดำเนินการ เตรียมความพร้อมก่อนการเข้าร่วมเป็นภาคี ดังนี้

1. การปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบสิทธิบัตรและขึ้นทะเบียนอนุ มัติวางตลาดยาให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ซึ่งปัจจุบันอนุญาตให้ใช้ข้อมูล Clinical Trial ของยาต้นแบบอ้างอิงได้ โดยแก้ไขให้สอดคล้องกับเงื่อนไขความตกลง TPP

3. นักวิจัยและผู้ประกอบการท้องถิ่นคนไทยสามารถพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพที่เกี่ยวกับจุลินทรีย์ในระดับที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทางอุตสาหกรรมและมีระดับของนวัตกรรมที่สามารถแข่งขันได้หรือใกล้เคียงกับต่างประเทศ

4. การปรับปรุงกฎหมายสิทธิบัตรหรือประกาศกระทรวงที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการเปิดเผยที่มาของทรัพยากรชีวภาพและจุลชีพในคำขอสิทธิบัตร

5. การแก้ไขประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับลงวันที่ 27 กันยายน 2542 ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ฝ่ายเดียวให้ต่างชาติสามารถขอรับการจดสิทธิบัตรในจุลชีพได้สะดวก โดยไม่ต้องฝากจุลชีพกับสถาบันในประเทศ⁵

6. การเตรียมการเพื่อจัดตั้งหน่วยงานและสถาบันภายในประเทศที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับการเป็น “องค์กรรับฝากจุลชีพระหว่างประเทศ (International Depository Authority: IDA)”

7. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจุลินทรีย์ ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนี้ของประเทศ

8. การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 ในการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญากฎหมายสิทธิบัตร (Patent Law Treaty) ค.ศ. 2000 และสนธิสัญญาบูดาเปสต์ว่าด้วยเรื่องการรับฝากเก็บจุลชีพสากลเพื่อวัตถุประสงค์ของกระบวนการสิทธิบัตร (Budapest Treaty on the International Recognition of the Deposit of Microorganisms for the Purpose of Patent Procedure) ค.ศ. 1977 แก้ไขในปี 1980

ในเรื่องสิทธิบัตรยานั้น นายชาญวิทย์ ทรเทพ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข⁶ ในด้านการปรับตัวกระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จำเป็น

⁵ เรียงชัย ต้นสกุล รศ.ดร. และวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ “การเตรียมความพร้อมของประเทศ ไทยกรณีการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจดสิทธิบัตรจุลินทรีย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.measwatch.org/sites/default/files/bookfile/BDP_021252_0pdf,2557

ที่จะต้องปรับปรุงบริการให้เป็น One Stop Service รวมทั้งใช้ Information Technology มาช่วย เช่น การลงทะเบียนและส่งเอกสาร Online รวมทั้งการ Review Literature Online เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการจัดทำวิสัยทัศน์ด้านยา และวางยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทในอนาคต รวมทั้งทำ Scenario กรณีตกลง TPP และไม่ตกลง TPP จะเกิดอะไรขึ้น และจากทัศนใดเป็นสิ่งที่พึงประสงค์กว่า

ลิขสิทธิ์

ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศที่มีการนำเข้าผลงานอันมีลิขสิทธิ์จากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยจึงควรมีนโยบายที่เหมาะสมในการเลือกออกกฎหมายในอันที่จะคุ้มครองปกป้องเจ้าของลิขสิทธิ์จากการกระทำอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์เท่านั้น กฎหมายไทยจึงควรที่จะมีมาตรการในการป้องกันไม่ให้เจ้าของลิขสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากมาตรการปกป้องโดยมิชอบ และต้องเปิดโอกาสให้สาธารณชนสามารถใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ได้อย่างเต็มที่ ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย

เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าทางนวัตกรรมและสร้างแรงจูงใจในการวิจัยและพัฒนาแก่นักวิจัย นักประดิษฐ์ ผู้สร้างสรรค์ผลงานต่างๆ และเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้สร้างสรรค์งาน และผู้บริโภคในประเทศ ประเทศไทยควรที่จะมีความพยายามในการรักษา เพิ่มพูนความรู้แก่นักประดิษฐ์ และพยายามหาแนวทางคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของผู้สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ไทยให้สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา

หากต้องยอมรับเงื่อนไขการให้การคุ้มครองข้อมูลบริหารจัดการสิทธิ และการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี ไทยควรเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. บุคลากรทางกฎหมายให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยี
2. การทำการศึกษาประสบการณ์การคุ้มครองมาตรการทางเทคโนโลยีในต่างประเทศเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สังคม
3. การจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อคัดเลือกข้อยกเว้นความรับผิดที่เหมาะสมกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของไทย
4. การหากลไกในการเฝ้าระวังการใช้มาตรการทางเทคโนโลยีในทางที่ไม่สมควร

⁶ ชาญวิทย์ ทรัพย์เรืองเดิม.

5. การปรับปรุงกลไกป้องกันพฤติกรรมกีดขวางการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การดำเนินการในการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศ 1. สันธิสัญญาลิขสิทธิ์ภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Treaty) ค.ศ.1996 2. สันธิสัญญาภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกว่าด้วยงานนาฏกรรมและสิ่งบันทึกเสียง (WIPO Performances and Phonograms Treaty (1996)) 3. อนุสัญญาว่าด้วยการแพร่สัญญาณทางดาวเทียม (Convention Relating to the Distribution of Program-Carrying signals Transmitted by Satellite) ค.ศ.1974

เครื่องหมายการค้า

หากประเทศไทยยอมรับเงื่อนไขการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าภายใต้ความตกลง TPP ไทยต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศด้านเครื่องหมายการค้า

1. พิธีสารเพิ่มเติมความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องหมายระดับระหว่างประเทศ (Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks) ค.ศ. 1989 ทั้งนี้ กฎหมายไทยที่มีบางส่วนสอดคล้องกับพิธีสารกรุงมาดริดคือ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 ส่วนข้อบกพร่องบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ กฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยอนุญาตให้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศเท่านั้น ไม่สามารถจดทะเบียนกับหน่วยงานในต่างประเทศผ่านหน่วยงานในประเทศได้ และคำขอจดทะเบียนฉบับหนึ่งจะขอจดทะเบียนสำหรับสินค้าต่างจำพวกมิได้⁷ นอกจากนี้ กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการปฏิเสธคำขอจดทะเบียนไว้อย่างชัดเจน⁸ แต่พิธีสารกรุงมาดริดมีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิเสธคำขอไว้ เป็นต้น

2. สันธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trademark Law Treaty) ค.ศ. 1994 และกฎหมายเครื่องหมายการค้าของสันธิสัญญาสิงคโปร์ (Singapore Treaty on the Law of Trademarks) ค.ศ. 2006 ทั้งนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคี TLT และ Singapore Treaty แต่เนื้อหาส่วนใหญ่ของ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 มีความสอดคล้องกับทั้งสองสนธิสัญญา

⁷ “พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543” , มาตรา 9

⁸ “พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543” , มาตรา 16

แล้ว แต่ประเทศไทยอาจต้องแก้ไขกฎหมายให้คำขอจดทะเบียนฉบับหนึ่งสามารถใช้ยื่นขอจดทะเบียนสำหรับสินค้าต่างจำพวกได้

3. การดำเนินการ ในการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญากฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trademark Law Treaty) ค.ศ. 1994 และพิธีสารเพิ่มเติมความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องหมายระดับระหว่างประเทศ (Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks) ค.ศ. 1989

การคุ้มครองพันธุ์พืช

1. หากไทยยอมรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ ไทยต้องแก้ไขกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญา UPOV1991

2. การดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 ในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

3. การให้ความรู้แก่ผู้ผลิต/เกษตรกร เกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชภายใต้ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

4. การให้ความสำคัญและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ภายในประเทศ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1. หากไทยยอมรับเงื่อนไขการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไทยต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับเงื่อนไขความตกลง TPP

2. การจัดตั้งสถาบันที่รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการให้ความรู้แก่ผู้ผลิต/เกษตรกร เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

⁹ เจรจากรีระหว่างประเทศ กรม "รายงานผลกระทบจากการเปิดตลาดการค้าเสรี ภายใต้กรอบอาเซียน+3 และอาเซียน+6 และแนวทางการเจรจาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย" หน้า 9-33 .(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.thaifta.com/trade/as36/as36_book3ch9.pdf ,2557.

4. แรงงาน

การกำหนดเงื่อนไขด้านมาตรฐานแรงงานเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) เกี่ยวกับการปฏิบัติของประเทศภาคี เพื่อให้มีการยกระดับหรือพัฒนากฎหมายแรงงานภายในประเทศให้เป็นไปตามกรอบของปฏิญญาว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ.1998 (the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work 1998)

กฎหมายภายในของไทย นอกจากจะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิแรงงานเป็นการเฉพาะตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2543 แล้ว ยังมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งกำหนดกรอบและหลักการเกี่ยวกับการประกันสิทธิแรงงานในด้านต่างๆ เอาไว้ อาทิ เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ หรือสหพันธ์ตามมาตรา 45 การห้ามเกณฑ์แรงงานตามมาตรา 51 การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมตามมาตรา 53 และการเสนอข้อร้องทุกข์ตามมาตรา 61 รวมถึงการส่งเสริมการมีงานทำโดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง การจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรมตามมาตรา 86

ในการเจรจา TPP คาดว่า สหรัฐฯ อาจมีข้อเรียกร้องที่สอดคล้องกับข้อเรียกร้องในกรอบการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐฯ โดยอาจขอให้ไทยแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของอนุสัญญาพื้นฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) 8 ฉบับ ได้แก่ 1. อนุสัญญาฉบับที่ 29 ว่าด้วยหลักเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ ค.ศ.1930 2. อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว ค.ศ. 1948 3. อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยการปฏิบัติตามหลักการสิทธิแห่งการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ค.ศ. 1949 4. อนุสัญญาฉบับที่ 100 ว่าด้วยค่าตอบแทนที่เท่ากัน ค.ศ.1951 5. อนุสัญญาฉบับที่ 105 ว่าด้วยการยกเลิกแรงงานบังคับ ค.ศ.1957 6. อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 111ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ.1958 7. อนุสัญญาฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำที่อนุญาตให้จ้างงานได้ ค.ศ. 1973 และ 8. อนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบเลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก พ.ศ.2542 รวมทั้ง ปรับปรุงมาตรฐานแรงงานของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมไปถึงให้มีการบังคับใช้กฎหมายแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพและให้มีกระบวนการทางยุติธรรมในการแก้ไขปัญหากรณีละเมิดกฎหมายแรงงาน ซึ่งสหรัฐฯ มีท่าทีแข็งกร้าวในการเจรจาประเด็นกฎหมายแรงงานมาโดยตลอด

การเจรจา FTAs ที่ผ่านมา แม้ว่าไทยจะยังมีได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น ไทยก็มิได้ประสบปัญหาในการเจรจาประเด็นเรื่องกฎหมายแรงงานกับประเทศคู่เจรจาแต่อย่างใด อันเนื่องมาจากประเทศคู่เจรจาของไทยไม่ได้มีข้อเรียกร้องในประเด็นเรื่องกฎหมายแรงงานอย่างชัดเจน เว้นแต่ในกรอบการเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ และอาเซียน-สหภาพยุโรป ประสบการณ์ของไทยในการเจรจา FTAs จึงไม่เคยมีข้อบ่งชี้ด้านแรงงานเป็นการเฉพาะ โดยจะมุ่งเน้นเรื่องการยอมรับสิทธิของประเทศคู่เจรจาในการกำหนดระดับการคุ้มครองด้านแรงงาน หรือปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องของตน เคารพสิทธิและข้อผูกพันภายใต้ข้อตกลงด้านแรงงานระหว่างประเทศที่ประเทศคู่เจรจาเป็นสมาชิกทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้ง ส่งเสริมให้มีความร่วมมือด้านแรงงานในสาขาที่สนใจร่วมกัน

กฎหมายแรงงานไทยอาจมีข้อจำกัดบางประการและอาจเป็นอุปสรรคในการที่ไทยจะให้สัตยาบันอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศที่เป็นเงื่อนไขในการเจรจาจัดทำ FTAs ดังนี้¹⁰

4.1 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัว ค.ศ. 1948 (The ILO Convention No. 87 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize)

หลักการและสาระสำคัญ

อนุสัญญาฉบับนี้มุ่งให้คนงานและนายจ้างมีสิทธิในการรวมตัว โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและสามารถใช้สิทธินี้ได้อย่างเสรี เพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของตนภายใต้หลักการรวมตัวที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การรวมตัวกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ หมายถึง การรวมตัวกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติในอาชีพ ศิพ พศ เชื้อชาติ สัญชาติ หรือลัทธิความเชื่อทางศาสนาและการเมือง
2. การรวมตัวกันโดยปราศจากการแทรกแซงหรือการรับรองของรัฐ หมายความว่า กฎหมายภายในประเทศจะต้องให้อิสระแก่สมาคม หรือสหภาพแรงงานในการบริหารงานของตน ปลอดจากการตรวจสอบการบริหารกิจการภายใน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. ให้สิทธิและเสรีภาพในการเลือกผู้แทนของตนหรือองค์กรที่ตนพอใจได้ หมายถึง การมีสิทธิและเสรีภาพในการคัดเลือกหรือเลือกตั้งผู้แทนของตนได้โดยอิสระ และสามารถจัดตั้งหรือเข้าร่วมในองค์กรที่ตนพอใจได้โดยเสรี

¹⁰ สุวิทย์ สุมาลา. เรื่องเดิม.

อนุสัญญานี้ใช้บังคับกับคนงานทุกคนทุกระดับไม่ว่าจะเป็นคนงานที่ได้รับเงินเดือน หรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระ บุคคลทุกสัญชาติ ข้าราชการ คนงานในภาคเกษตร คนงานในเขตการผลิตเพื่อการส่งออก แต่ไม่ใช้บังคับกับทหารและตำรวจ

ปัญหาและอุปสรรคของไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญา

1. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 และ พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2543 กำหนดให้การจัดตั้งสหภาพแรงงานใด ๆ ต้องทำการจดทะเบียนกับนายทะเบียนก่อน และ พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ กำหนดคุณสมบัติและการจดทะเบียนที่ปรึกษาด้านแรงงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรา 3 (2) ของอนุสัญญานี้ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องละเว้นจากการแทรกแซงใด ๆ ซึ่งจะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าว

2. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ และ พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กำหนดให้ผู้จัดตั้งสมาคมหรือสหภาพหรือผู้เข้าเป็นคณะกรรมการสมาคมหรือสหภาพแรงงานต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ซึ่งขัดต่อมาตรา 2 ของอนุสัญญาที่กำหนดให้คนงานและนายจ้าง ต้องมีสิทธิจัดตั้งและมีสิทธิเข้าร่วมในองค์การใดๆ ตามที่ตนเลือก โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใดๆ โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตล่วงหน้า แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับขององค์การที่เกี่ยวข้อง

3. พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กำหนดให้รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งมีสหภาพแรงงานได้เพียงสหภาพเดียวเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 2 ของอนุสัญญานี้ที่กำหนดให้คนงาน และนายจ้างมีสิทธิเข้าร่วมในองค์การใดๆ ตามที่ตนเลือก โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตล่วงหน้า

4.2 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 98 ว่าด้วยการปฏิบัติตามหลักการสิทธิแห่งการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง ค.ศ. 1949 (The ILO Convention No.98 Concerning the Application of the Principles of the Right to Organize and to Bargain Collectively)

หลักการและสาระสำคัญ

อนุสัญญานี้มุ่งให้การคุ้มครององค์การนายจ้างและลูกจ้างไม่ให้ถูกเลือกปฏิบัติ หรือถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรม โดยมีสาเหตุจากการใช้สิทธิในการรวมตัวกัน การร่วมเจรจาต่อรอง การเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน หรือการเข้าร่วมในกิจการของสหภาพแรงงาน ให้ปลอดจากการแทรกแซงซึ่งกันและกันระหว่างองค์การนายจ้างและคนงาน โดยมุ่งคุ้มครองและส่งเสริมการเจรจาต่อรองร่วมกัน โดยสมัครใจระหว่างองค์การนายจ้างและองค์การลูกจ้างในเรื่องเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

ปัญหาและอุปสรรคของไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญา

1. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ฯ และ พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ฯ กำหนดหลักเกณฑ์ข้อห้ามในการนัดหยุดงานสำหรับกิจการบางประเภท ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ ในมาตรา 2(1) ที่กำหนดให้องค์การของแรงงานและของนายจ้างสามารถรวมตัวกันกระทำการกิจกรรมขององค์การได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ

2. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ฯ ยังไม่มีบทบัญญัติใดให้การคุ้มครองแก่แรงงานในระหว่างการจัดตั้งสหภาพแรงงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ ในมาตรา 1(1) ซึ่งกำหนดให้แรงงานต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ จากการกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสหภาพแรงงาน

3. ด้วยระเบียบบริหารบุคคลและการคลังของราชการเป็นแบบรวมศูนย์ประกอบกับมาตรการทางวินัย ทำให้ข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐของประเทศไทยไม่สามารถรวมตัวกันเป็นองค์กรเพื่อเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ ในมาตรา 6 ซึ่งกำหนดให้ข้าราชการมีสิทธิในการรวมตัวเพื่อทำการเจรจาต่อรองได้ ยกเว้นข้าราชการในระดับบริหาร

4.3 อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ. 1958 (ILO Convention No. 111 concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation)

หลักการและสาระสำคัญ

อนุสัญญาฉบับนี้มีสาระสำคัญให้ประเทศสมาชิกดำเนินนโยบายแห่งชาติ ซึ่งกำหนดขึ้นด้วยระเบียบวิธีที่เหมาะสมกับสภาพและแนวปฏิบัติภายในประเทศ เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ และเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติใดๆ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ปัญหาและอุปสรรคของไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญา

ในประเด็นการประกอบอาชีพ และการตั้งข้อกำหนดและเงื่อนไขในการจ้างมีความสอดคล้องกับอนุสัญญาแล้ว แต่ยังคงขาดการศึกษาข้อมูลในประเด็นความเท่าเทียมเรื่องโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาฝีมือแรงงาน และโอกาสการมีงานทำ หากผลการศึกษาด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และโอกาสการมีงานทำซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกรมการจัดหางาน ปรากฏออกมาว่า ไม่มีกฎหมายหรือแนวปฏิบัติใดภายในประเทศที่ขัดกับบทบัญญัติของอนุสัญญาแล้ว ก็สามารถให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้ได้

นายสุวิทย์ สุมาลา รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน¹¹ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า 1. ไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะในสายอาชีพ เนื่องจากการศึกษาของไทยมุ่งเน้นการผลิตแรงงานที่จบการศึกษาจากสายสามัญมากกว่าสายอาชีพ ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานระดับฝีมือในประเทศ และผลพลอยได้ คือ การลดจำนวนของแรงงานต่างชาติในประเทศ และ 2. ในสถานการณ์แรงงานปัจจุบัน แรงงานไทยไม่ทำงานที่หนัก สกปรก และเสี่ยงอันตราย ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานอย่างหนักในกิจการบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจการประมงทะเล และการทำไร่ไถนา ทำให้ต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาแรงงานต่างๆ เช่น แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย แรงงานบังคับ การใช้แรงงานเด็ก ทั้งนี้ กระทรวงแรงงานอยู่ระหว่างการจัดทำระบบแรงงานสัมพันธ์ เพื่อสร้างเครือข่ายในการช่วยประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาแรงงานที่เกิดขึ้น”

5. สิ่งแวดล้อม

ภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ไม่มีข้อตกลงในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ โดยที่ปฏิญญารัฐมนตรีโดฮา กำหนดให้มีการเจรจาเรื่องสิ่งแวดล้อม 3 ประเด็น คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์ WTO กับมาตรการทางการค้าภายใต้ความตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ (Multilateral Environmental Agreement: MEAs)
2. กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างฝ่ายเลขานุการ MEAs และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องของ WTO และหลักเกณฑ์ในการให้สถานะผู้สังเกตการณ์แก่ MEAs
3. การลดหรือยกเลิกมาตรการภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษีในสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods and Services : EGS) ซึ่งในปัจจุบัน WTO เริ่มให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่มีความสำคัญมากขึ้น เช่น เรื่อง Climate Change เป็นต้น

สำหรับเอเปค (APEC) มีการหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ภายใต้หัวข้อเรื่อง “Green Growth” อาทิ Energy Intensity, Energy Efficiency, Fossil Fuel, Carbon Footprint เป็นต้น และเรื่องสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (EGS) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานภายใต้ WTO ด้วย

¹¹ นายสุวิทย์ สุมาลา. เรื่องเดิม.

จะเห็นได้ว่า ไทยไม่มีประสบการณ์ในการเจรจาข้อบทเรื่องสิ่งแวดล้อมภายใต้เวทีพหุภาคี ในขณะที่ในระดับทวิภาคี ความตกลง FTAs ของไทย มีเพียงสัญญาความร่วมมือระหว่างไทย-นิวซีแลนด์ แต่ไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย ในปัจจุบันประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่ประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ให้ความสำคัญมากประเด็นหนึ่ง และยังต้องการผลักดันให้มีเรื่องสิ่งแวดล้อมอยู่ภายใต้การเจรจา FTAs โดยต้องการให้ประเทศกำลังพัฒนายกระดับมาตรฐาน/การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้สูงขึ้นตามมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมถึงมีการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด

ไทยจึงอาจคาดได้ว่าประเด็นพื้นฐานภายใต้ข้อบทสิ่งแวดล้อมของการเจรจา TPP จะมีเนื้อหาที่ขึ้นนโยบายการค้าใหม่ of สหรัฐฯ (2007 New Trade Policy) เป็นพื้นฐานในการเจรจา

1. ข้อกำหนดให้คู่เจรจาต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมดังนี้

- อนุสัญญาว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (1973)) หรือ CITES หรืออนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention)

- พิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารที่ทำลายชั้นโอโซน (Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer (1987)) หรือ Montreal Protocol

- อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลภาวะจากเรือ (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships (1973))

- อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติโดยเฉพาะในการเป็นถิ่นที่อยู่ของนกน้ำ (The Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitat (1971)) หรือ อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention)

- อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตทางทะเลแอนตาร์กติก (Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (1980))

- อนุสัญญาสากลว่าด้วยระเบียบการล่าปลาวาฬ (International Convention for the Regulation of Whaling (1946))

- อนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการ Inter-American Tropical Tuna (Convention of the Establishment of an Inter - American Tropical Tuna Commission (1949))

2. การยอมให้เปลี่ยนแปลงคำซึ่งแสดงถึงพันธกรณีต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม จาก “strive to” เป็น “shall” เพื่ออนุญาตให้มีการยกเว้น (Wavers) ภายใต้กรอบของกฎหมายตราบเท่าที่ไม่เป็นการละเมิดอนุสัญญาระหว่างประเทศในข้างต้น

3. ข้อพิพาทเกี่ยวกับพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อม สามารถใช้บทบัญญัติการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Provisions) เช่นเดียวกับที่ใช้ในบทบัญญัติการคำอื่นๆ ในมาตรฐานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งการชดเชยความเสียหาย (Remedies) กระบวนการพิจารณา (Procedures) และการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (Sanctions) ซึ่งต่างจากในอดีตที่การระงับข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อมจะขึ้นอยู่กับการใช้ค่าปรับเป็นส่วนใหญ่และถูกจำกัดเพียงข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

การเจรจา TPP อาจต้องการให้ไทยยกระดับมาตรฐาน/การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้สูงขึ้น และส่งผลให้ไทยอาจต้องมีการแก้ไขกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ มี 2 ฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 (Wildlife Preservation and Protection Act, B.E. 2535 (1992) อนุญาตให้ภาคเอกชนดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะได้ เพราะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองบางชนิดได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ที่มีจำนวนน้อยและใกล้สูญพันธุ์ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมรายได้ของประชาชน แต่ไม่มีผลกระทบที่จะทำให้สถานการณ์การสูญพันธุ์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มโทษต่อการกระทำความผิดให้สูงขึ้น

2. อนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการ Inter-American Tropical Tuna (Convention of the Establishment of an Inter - American Tropical Tuna Commission (1949) ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการส่งออกปลาทูนากระป๋อง/แปรรูปของประเทศไทย เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดใหญ่อันดับหนึ่งของการส่งออกสินค้าปลาทูนากระป๋องและแปรรูป การเข้าเป็นสมาชิกดังกล่าว จะทำให้ประเทศไทยมีต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้น

การปฏิรูปกฎหมาย เพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขัน

ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านเศรษฐกิจเดิมหรือออกกฎหมายใหม่ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้

1. พ.ร.บ. ศุลกากร พ.ศ. 2469

ปัจจุบัน ผู้ประกอบการด้านการค้าส่งออกและนำเข้าเผชิญกับปัญหาความไม่แน่นอน ความคลุมเครือของการผ่านพิธีการศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพิศัตศุลกากร และกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดของสินค้า เพื่อกำหนดอัตราภาษีศุลกากร ซึ่งจะมีผลกระทบทางลบในเรื่อง

บทลงโทษและเงินสินบนและรางวัลนำจับของเจ้าหน้าที่ศุลกากร ความไม่แน่นอนและคลุมเครือดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรใช้เป็นเครื่องมือในการหารายได้ของตนอีกทางหนึ่ง โดยมีประเด็นที่อาจพิจารณาแก้ไข เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ประกอบการของไทย และประเทศคู่ค้า ดังนี้

1.1.1 การให้มีการรับรองพิกัดศุลกากรและกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าล่วงหน้า (Advanced Ruling)

ที่ผ่านมา ผู้ส่งออกนำเข้า จะไม่สามารถคาดเดาได้ว่า สินค้าที่นำผ่านพิธีการศุลกากร จะเสียภาษีศุลกากรเท่าใด เพราะไม่มีผู้ใดให้คำยืนยันล่วงหน้าได้ว่าสินค้านั้นตกอยู่ภายใต้พิกัดศุลกากรใด มีกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างไร และสุดท้าย จะเสียภาษีศุลกากรในอัตราใด การกำหนดให้มีการ Advanced Ruling และผูกพันการกำหนดพิกัดศุลกากร กฎถิ่นกำเนิดสินค้า และอัตราภาษี ไม่ว่าจะนำสินค้าผ่านด่านศุลกากรที่ใด ก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ อีกไม่ว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะเป็นใคร เวลาไหน รวมทั้งจะไม่มีการพิจารณาย้อนหลังเมื่อเวลาผ่านไป สิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้เกิดความแน่นอน และอำนวยความสะดวกทางการค้าแก่ผู้ประกอบการ และช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในที่สุด

1.1.2 การกำหนดบทลงโทษทางศุลกากรให้เหมาะสม

การกำหนดโทษอันเนื่องมาจากความผิดในเรื่องการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรนั้น ควรแยก เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ไม่มีเจตนาทำความผิด กับกรณีที่เจตนาทำความผิด ซึ่งปัจจุบันมีโทษสูงมาก กล่าวคือ มีโทษปรับ จำนวน 4 เท่า ของราคาสินค้าที่รวมอากรศุลกากรแล้ว หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ ส่วนกรณีที่ไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงนั้น ควรปรับลดโทษลงให้เหมาะสมแก่เหตุแก่กรณี เนื่องจากความไม่รู้ความไม่เข้าใจในกฎเกณฑ์ศุลกากร ซึ่งมีความซับซ้อน เช่น กรณีสินค้าต้องกำกับหรือสินค้าควบคุมการนำเข้า

1.1.3 การยกเลิกมาตรการให้เงินสินบนและรางวัลนำจับ

การกำหนดให้มีเงินสินบนและรางวัลนำจับ ทำให้เกิดช่องทางที่เจ้าหน้าที่จะนำมาใช้ในทางที่ผิด โดยหวังรางวัลนำจับ อาทิเช่น มีการปล่อยให้ผ่านพิธีการศุลกากรไปก่อน (ทั้งๆ ที่รู้ว่า ไม่ถูกต้อง) จากนั้น กลับมาพิจารณาตรวจสอบใหม่ พร้อมกับสรุปผลว่ากระทำผิดพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อหวังเงินสินบนและรางวัลนำจับการกระทำเช่นนี้ นำไปสู่ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interest) จึงเห็นควรให้มีการยกเลิกกฎระเบียบนี้ ทั้งนี้ การใช้ Advanced Ruling ในข้อ 4.7.1 จะช่วยลดปัญหาเรื่องนี้ได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แต่หากมีความจำเป็นก็อาจจะคงไว้เฉพาะกรณีที่เจตนาหลีกเลี่ยงภาษีอากร โดยไม่รวมถึงกรณีที่ไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงภาษีอากร

1.1.4 ภาระการพิสูจน์

ในปัจจุบัน หลักการพิสูจน์ของศาลอาญา ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องทำการพิสูจน์ความผิดของตน แต่ในกฎหมายอาญานั้น ผู้พิสูจน์จะเป็นผู้ที่เป็นฝ่ายกล่าวหา ซึ่งตรงกันข้ามกัน ในหลักปฏิบัติ การกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา มีภาระต้องพิสูจน์ความผิด ก่อให้เกิดความไม่ เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการ/ผู้นำเข้าโดยสุจริต จึงเห็นควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใน ประเด็นนี้ ตามหลักภาระการพิสูจน์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา ก็จะช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกทางการค้าและให้มีความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการมากยิ่งขึ้น

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

ที่ผ่านมา คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้อนุมัติโครงการที่มาขอรับการส่งเสริมการลงทุนเป็นโครงการย่อยต่อหนึ่งบัตรส่งเสริม ทำให้ในโครงการใหญ่ที่มาขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้รับบัตรส่งเสริมจำนวนหลายใบ ทำให้ต้องมีการแยกทำบัญชีออกไปตามบัตรส่งเสริม การใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรก็ต้องแยกจากกันจะใช้ร่วมกันไม่ได้ เหล่านี้ เป็นภาระ ต้นทุนค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการนักลงทุน ทั้งๆ ที่เป็นโครงการเดียวกัน จึงเห็นควรมี ปรับแก้ให้มีการอนุมัติโครงการการลงทุนในลักษณะโครงการรวมหนึ่งเดียว เพื่อที่จะให้สามารถใช้ ประโยชน์ร่วมกัน และสร้างบรรยากาศและเอื้อให้เกิดการเข้ามาลงทุนมากขึ้น

3. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2521

ในการบังคับใช้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนั้น มาตรฐานบังคับยังมี จำนวนน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการและผู้ส่งออกสินค้า อุตสาหกรรมไปยังต่างประเทศ จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานของต่างประเทศ ทั้งมาตรฐานที่กำหนด โดยภาครัฐ และมาตรฐานของผู้ซื้อในต่างประเทศ แต่ผู้ประกอบการดังกล่าว ยังต้องขออนุญาตตาม มาตรฐานที่กำหนดในประเทศไทยโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) จึงเห็น ควรปรับปรุงการบังคับกฎหมายในเรื่องนี้ ดังนี้

3.1 มอบอำนาจให้หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน หรือสถาบัน/องค์กรอื่นๆ ร่วมกันจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้

3.2 ลดระยะเวลาในการดำเนินการออกประกาศบังคับใช้มาตรฐานบังคับให้ สั้นลง เพื่อจะได้เพิ่มมาตรฐานบังคับให้มากขึ้น

3.3 อนุญาตให้ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกสามารถผลิตสินค้าตาม มาตรฐานต่างประเทศ หรือของประเทศผู้ซื้อที่แตกต่างจากมาตรฐานที่กำหนดในประเทศไทยได้ ไม่ว่า มาตรฐานของต่างประเทศ จะสูงกว่า หรือต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศไทยก็ตาม

3.4 เพิ่มอำนาจให้กับ สมอ. หรือ หน่วยงานบังคับใช้มาตรฐาน มีอำนาจในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ออกจากตลาด รวมทั้งให้มีการประกาศต่อสาธารณะผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้าง Public Awareness และคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค

4. ร่างพระราชบัญญัติค้าปลีกค้าส่ง

4.1 โดยที่ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ได้ขยายตัวและมีสาขาเพิ่มมากขึ้น มีผลทำให้ร้านขายปลีกรายย่อยได้รับผลกระทบ ไม่สามารถแข่งขันได้ นอกจากนี้ ธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่ยังได้สร้างปัญหาการจราจร ในเขตชุมชนเมืองอีกด้วย

จึงเห็นควรให้ความคุ้มครองธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็ก โดยกำหนดให้มีการควบคุมธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยจำกัดพื้นที่การดำเนินธุรกิจ ให้อยู่ในเขตนอกเมือง

4.2 ผู้ประกอบการ (Suppliers) ที่ดำเนินธุรกิจส่งสินค้าให้กับธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่เพื่อวางจำหน่ายนั้น ในปัจจุบัน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากธุรกิจขนาดใหญ่ โดยจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการวางสินค้า ซึ่งมีผลกระทบต่อต้นทุนในการดำเนินการ และกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการขนาดเล็ก (SMEs)

จึงเห็นควรกำหนดห้ามมิให้เก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวข้างต้น เพื่อลดต้นทุนในการประกอบการของ Suppliers

4.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

โดยที่กฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานเอกสาร จะต้องรับฟังแต่เฉพาะเอกสารต้นฉบับเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการพิจารณาคดี รวมทั้งแก้ไขให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการติดอากรแสตมป์สำหรับเอกสารที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ จึงควรผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้ เพื่อให้ครอบคลุมการใช้ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

สรุป

การเข้าร่วมเจรจา TPP นั้น จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจการค้าและระบบกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของความตกลง รวมทั้งสามารถใช้สิทธิประโยชน์จาก TPP และการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SMEs ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบดังกล่าวได้ ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน จะต้องรีบดำเนินการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับผลจากการเจรจา และพันธกรณีข้อผูกพันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ความตกลง TPP เป็นความตกลง FTA ที่มีมาตรฐานสูงสุด ณ ขณะนี้ ครอบคลุมทุกสาขาเศรษฐกิจ เพื่อรองรับการค้าสินค้าและบริการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในระบบเศรษฐกิจยุคดิจิทัล (Digital Economy) ที่สนองตอบต่อความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ รวมทั้งถูกออกแบบให้เป็นการเจรจาแบบปิดที่ต้องมีการสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยต้องได้รับฉันทามติจากสมาชิก TPP ก่อน ข้อมูลและเอกสารการเจรจาจะถูกปกปิดเป็นความลับ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ นอกจากนี้ ความตกลง TPP ยังถูกกำหนดให้เป็นความตกลงที่มีชีวิต (Living Agreement) ที่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อวิวัฒนาการของการค้าในอนาคต รวมทั้งยังถูกกำหนดให้เป็นต้นแบบสำหรับการเจรจาทำความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าในกลุ่มเอเปค (Free Trade Area of the Asia Pacific: FTAAP) ในอนาคตอันใกล้

การเข้าร่วมเจรจา TPP จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในภาพรวม กล่าวคือ นอกจากจะช่วยรักษาและดึงดูดการค้าและการลงทุนจากประเทศสมาชิก TPP และประเทศคู่ค้าอื่นๆ เพื่อให้ไทยเป็นฐานการผลิต การค้าและการลงทุนในภูมิภาค รองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ความตกลง TPP ยังจะช่วยรักษาและขยายตลาดการค้าของไทยในประเทศสมาชิก TPP 12 ประเทศซึ่งมี GDP รวมกันสูงถึงร้อยละ 39 ของ GDP โลก และมีมูลค่าการส่งออกสูงถึงร้อยละ 40 ของมูลค่าการส่งออกรวมของประเทศไทยไปตลาดโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโก ซึ่งประเทศไทยยังไม่ได้ทำความตกลง FTA กับประเทศทั้งสามนี้ สิทธิประโยชน์ทางการค้าจาก TPP จะช่วยลดแทนสิทธิพิเศษ GSP ในตลาดสหรัฐฯ และแคนาดา ที่คาดว่าจะตัดสิทธิพิเศษ GSP นี้ที่ให้แก่ประเทศไทยในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้สิทธิประโยชน์ของ TPP จะเป็นสิทธิประโยชน์ทางการค้าที่ถาวรและดีกว่าสิทธิพิเศษ GSP ทั้งในด้านอัตราภาษีศุลกากรที่เป็นศูนย์ และความครอบคลุมของรายการสินค้า นอกจากนี้ TPP ยังช่วยเร่งและกระตุ้นให้ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูประบบกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้าให้มีความทันสมัย โปร่งใส และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความตกลง TPP ก็ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในหลายกรณี เช่น ประเทศไทยต้องเสียค่าผ่านประตูในการสมัครและเข้าร่วมเจรจา โดยการเปิดตลาดสินค้าและบริการ หรือยอมรับพันธกรณีที่สูงและมากกว่าที่ประเทศไทยได้เปิดเสรีในปัจจุบัน สินค้าเกษตรที่ประเทศไทยอาจถูกเรียกร้องให้เปิดตลาดเพิ่มมากขึ้น อาทิ เช่น โคนมและผลิตภัณฑ์ โคนเนื้อและผลิตภัณฑ์ สุก ร และเนื้อไก่ ซึ่งจะมีผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ประกอบการและเกษตรกร เนื่องจากผู้ประกอบการและเกษตรกรในกลุ่มนี้ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากสมาชิก TPP ได้ โดยเฉพาะจากประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ในด้านอุตสาหกรรม สินค้าบางกลุ่มจะไม่สามารถแข่งขันได้ อาทิ เช่น สินค้ายา ยานยนต์ และสินค้ากลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

การเปิดเสรีด้านการค้าบริการ (Trade in Services) ที่ใช้วิธีการเปิดตลาดแบบ Negative list approach ที่กำหนดให้ระบุข้อสงวนที่ไม่ต้องการเปิดตลาดเท่านั้น ที่เหลือให้เปิดเสรีทั้งหมด ซึ่งประเทศไทยไม่เคยเจรจาในลักษณะนี้มาก่อน ทำให้มีผลกระทบต่อภาคบริการของไทยที่ยังอ่อนแออยู่ ได้แก่ โทรคมนาคม การเงิน การจัดส่งด่วน (ไปรษณีย์และพัสดุ) เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังต้องยอมรับพันธกรณีใหม่ๆ ที่มีมาตรฐานสูงเกินกว่าที่กำหนดไว้ในองค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งจะมีผลกระทบทำให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายรองรับและมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการของไทยในการดำเนินธุรกิจการค้า อาทิ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement) การแข่งขัน (Competition Policy) มาตรฐานแรงงาน และมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี TPP ก็จะมีผลทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าในภาพรวม และรายสาขาเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้ TPP รวมทั้งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันรองรับการเปิดการค้าเสรีภายใต้ TPP กล่าวคือ ยกกระดับความสามารถในการผลิตทั้งสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อให้แข่งขันในตลาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ที่ต้องการสินค้าคุณภาพ มีมาตรฐาน และมีความปลอดภัย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

การปฏิรูประบบการผลิตสินค้าเกษตรด้วย 3 S

1. มิติด้านการเพิ่มผลผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขัน (Security)
 - 1.1 การกำหนดโซนนิ่ง (Zoning) ตามศักยภาพของดินและชลประทาน
 - 1.2 การส่งเสริมเทคโนโลยีทันสมัย
 - 1.3 การสนับสนุนคลัสเตอร์และการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทาน
 - 1.4 สนับสนุน R&D และนวัตกรรม

1.5 การสร้างภาพลักษณ์สินค้า

1.6 การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อการบริหารอย่างมืออาชีพ

1.7 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโลจิสติกส์

2. มิติด้านการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัยของอาหาร (Safety)

2.1 สร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร

2.2 การผลิตสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัย

2.3 สร้างระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ตามหลักการ From

Farm to Table

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนสินค้าอแกนิก

3. มิติด้านการผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainability)

3.1 การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Green

Agriculture)

3.2 การผลิตการเกษตรอย่างยั่งยืนสู่ระบบ Zero Waste

การปฏิรูปการผลิตการค้าสินค้าอุตสาหกรรม รวมถึงสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

1. การสร้างนวัตกรรม (Innovation)

2. การพัฒนาจาก OEM (Original Equipment Manufacturer) สู่ ODM (Original Design Manufacturer) และ OBM (Original Brand Manufacturing) ในขั้นสุดท้าย

3. การพัฒนาโลจิสติกส์

4. การพัฒนาเป็น Green Industry

5. การพัฒนาบุคลากร โดยการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า ความตกลง TPP มีมาตรฐานสูง และสูงกว่า FTA ใดๆ ที่ประเทศไทยเคยทำมา และในขณะนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ TPP แต่อย่างไรก็ตาม ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาในระดับนโยบายว่าจะเข้าร่วมเจรจา หรือไม่ อย่างไร ประเทศไทย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการเจรจาและการปฏิบัติตามพันธกรณีรวมทั้งการใช้สิทธิประโยชน์ทางการค้าจาก TPP อย่างเต็มที่ และรองรับการแข่งขันที่รุนแรงที่จะตามมาในขั้นตอนของการบังคับใช้ ที่ภาครัฐ เอกชน และทุกภาคส่วนจะต้องมีการปรับตัวเพื่อประโยชน์สูงสุด โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าร่วมเจรจา TPP โดยในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เสีย/พลาดโอกาสสำคัญในการเข้าร่วมเจรจา TPP ทำให้ประเทศไทยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาเพื่อกำหนดสาระและเนื้อหาของความตกลงที่จะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ การปล่อยให้การเจรจาล่วงเลยมาจนใกล้ที่จะสรุปผลนั้น ไม่เป็นผลดีต่อประเทศไทย และหากประเทศไทย เข้าร่วมเจรจาหลังจากที่สมาชิก TPP ได้สรุปผลการเจรจาแล้ว จะทำให้ประเทศไทยต้องเป็นฝ่ายตั้งรับ และรับสภาพของพันธกรณีข้อผูกพันที่ได้เจรจากันเสร็จแล้ว ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมอีกประการหนึ่งคือ ประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทยในอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม ได้เข้าร่วมเจรจา TPP แล้ว หากไทยไม่เข้าร่วม ก็จะมีผลต่อการวางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่ต้องการเป็นฐานการผลิต การค้าและการลงทุนของภูมิภาค และเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) อย่างไรก็ตาม ภาครัฐจำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกถึงผลได้และผลเสียในภาพรวมเพื่อประกอบการพิจารณาในการเข้าร่วมเจรจา TPP ด้วย

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ที่ผ่านมา ประเทศไทย โดยรัฐบาล ไม่มีหน่วยงานกลางที่จะทำหน้าที่หลักในการวิเคราะห์ และ/หรือศึกษาในเชิงวิชาการ ในลักษณะที่เป็นกลาง อย่างมีอาชีพ เพื่อให้ได้ผลสรุปและข้อเสนอแนะที่ดีที่สุด เสนอต่อระดับนโยบายในการพิจารณาตัดสินใจ การจัดตั้งหน่วยงานด้านวิชาการเพื่อทำหน้าที่เป็น “Think Tank” สนับสนุนการทำงานของภาครัฐในด้านข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์/วิจัยประกอบการตัดสินใจ ที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐมักจะจัดจ้างอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือสถาบัน/องค์กรด้านการศึกษาเพื่อดำเนินการวิจัย แต่ผลการศึกษาที่ได้ ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กระทรวงการคลัง หรือ กระทรวงพาณิชย์ หรือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในการเจรจา TPP นั้น รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกๆ กับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูประบบการผลิต และการปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยจะต้องมีการร่วมกันทำงานอย่างบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ภาคธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออกเกษตรกร ฝ่ายกฎหมาย/นิติบัญญัติ รวมทั้งภาคประชาสังคม กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปดังกล่าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการคลัง สำนักงานงบประมาณ และรัฐสภา

ในด้านการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ประกอบการและเกษตรกรที่ไม่สามารถแข่งขันในตลาดเมื่อมีการเปิดเสรีจาก TPP นั้น ปัจจุบัน มีหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ประกอบการดังกล่าว จำนวน 3 กระทรวง โดยมีหน้าที่และเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : กองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ หรือกองทุน FTA ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. กระทรวงพาณิชย์ : โครงการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า หรือ กองทุน FTA กระทรวงพาณิชย์ (เรียกว่า กองทุน เพื่อใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์ แต่สถานะจริง เป็นโครงการที่ต้องนำเสนอของบประมาณประจำปี)
3. กระทรวงอุตสาหกรรม มีโครงการภายใต้แผนแม่บทการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตผลของภาคอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา การให้ความช่วยเหลือของทั้งสามหน่วยงาน ยังไม่มีการบูรณาการ ไปในทิศทางเดียวกัน มีความซ้ำซ้อน รวมทั้งมีความแตกต่างกันของการให้ความช่วยเหลือ ทั้งตัวเงิน และวิธีดำเนินการ จึงเห็นควรจัดตั้งหน่วยงานใหม่ในระดับกรมภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการทำ FTA และเสริมสร้างศักยภาพความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการอย่างครบวงจร โดยมีกฎหมายรองรับเป็นการเฉพาะ ที่ระบุถึงขอบเขตการทำงาน รวมทั้งการกำหนดงบประมาณในรูปกองทุน เพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการทำงาน และสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : สำนักงานผู้แทนการค้าไทย (TTR) สำนักนายกรัฐมนตรี โดยประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์

2. ข้อเสนอแนะเชิงการดำเนินการ

2.1 การเร่งศึกษาวิเคราะห์ ผลกระทบการทำ TPP เป็นรายสาขา/กลุ่มสินค้าและบริการ รวมทั้งประเด็นเจรจาต่างๆ อาทิเช่น ทรัพย์สินทางปัญญา การแข่งขัน มาตรฐานแรงงาน และมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ในเชิงลึกและลงรายละเอียด พร้อมข้อเสนอแนะในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กระทรวงเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องโดยประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.2 การศึกษาในเรื่องการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นรายสาขาเศรษฐกิจในรายละเอียด เพื่อเสนอแนะต่อระดับนโยบาย

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กระทรวงเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องโดยประสานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และรัฐสภา

2.3 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจในระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ เกษตรกร ชุมชน เพื่อให้ความเข้าใจในเรื่อง TPP และเร่งให้มีการปรับตัวยกระดับการเตรียมความพร้อมและรองรับการเจรจาและการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ TPP

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ โดยประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม รวมทั้งสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย

2.4 การประสานทำความเข้าใจกับกลุ่มภาคประชาสังคม และ NGOs ที่ได้จับตามองและได้มีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านการเจรจา TPP มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับภาคประชาสังคมและ NGOs จะช่วยลดแรงต่อต้านและแรงปะทะจากการคัดค้านต่อต้านดังกล่าว ดังเช่นที่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 2547-2548 ที่ได้มีเกิดปัญหาการชุมนุมประท้วงอย่างรุนแรงและต่อเนื่องของกลุ่ม NGOs และกลุ่มเกษตรกร รวมทั้ง ผู้ป่วยที่กังวลต่อการเข้าถึงยารักษาโรค และการประท้วงคัดค้านดังกล่าวได้นำไปสู่การชะงักงันของการเจรจาและยุติการเจรจาในที่สุด

การประสานทำความเข้าใจกับกลุ่มต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจาก TPP จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ การแสดงข้อคิดเห็น และบทบาทของภาคประชาสังคมนั้น เป็นประโยชน์ต่อการเจรจา ทั้งในด้านของการช่วยผ่อนปรนท่าทีการเจรจา และหรือข้อเรียกร้องของคู่เจรจาได้นอกจากนี้ ความคิดเห็นของภาคประชาสังคม ในอีกด้านหนึ่ง มีประโยชน์ในเชิงข้อมูลที่นำมาประกอบการจัดทำและกำหนดท่าทีการเจรจาได้

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ โดยประสานกับกระทรวงเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้อง

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1 โดยที่ผู้วิจัยได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่ง อัครราชทูต (นักบริหารระดับต้น) รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก (WTO) ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

โดยจะเดินทางในต้นเดือนกรกฎาคม 2557 ทำให้มีระยะเวลาในการทำรายงานการศึกษาเรื่องนี้ไม่มากนัก จึงไม่สามารถศึกษาวิจัยในเชิงลึกและกว้าง ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

3.2 อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรายละเอียดและลงลึก ในประเด็นดังต่อไปนี้

3.2.1. การปฏิรูประบบการค้าบริการและการลงทุน เพื่อรองรับการเปิดเสรีภายใต้ TPP

3.2.2 การศึกษาวิจัยในรายประเด็นเจรจา และรายสินค้าและบริการ หรือรายสาขาเศรษฐกิจ

3.2.3 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไข หรือออกกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องตามรายสาขาเศรษฐกิจ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเจรจาต่อไป

3.2.4 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศจีน สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ในประเด็นการเข้าร่วมเจรจา TPP โดยรวมถึงประเด็นความขัดแย้งและการแผ่อิทธิพลของ 3 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารไม่ตีพิมพ์

การค้าต่างประเทศ, กรม. บันทึกที่ พณ 0306/2451 “เรื่องข้อกัณฑ์ต่อการพิจารณาเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP ของไทย”. ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2556.

การค้าต่างประเทศ, กรม. บันทึกที่ พณ 0917.2/2101 “เรื่องข้อมูลการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) ของแคนาดา”. ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2556.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์, บัณฑิต เศรษฐกิจโรตัม และ กัญญรัตน์ เวชชาชีวะ. “การศึกษาผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจากการทำความตกลงหุ้นส่วนภาคพื้นแปซิฟิก”. 2557.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์, บัณฑิต เศรษฐกิจโรตัม และ กัญญรัตน์ เวชชาชีวะ. “สถานภาพ ประเด็นเจรจาความตกลงหุ้นส่วนภาคพื้นแปซิฟิกที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”. 2557.

ชุติมา รัตนเสถียร. วิชาการเกษตร, กรม. “การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่และอนุสัญญาพอฟ”. 2556.

เทคโนโลยีสุรนารี, สภามหาวิทยาลัย. “รายงานประชุมประจำปี พ.ศ.2553, 2554, 2555”

18 กุมภาพันธ์ 2557.

เทคโนโลยีสุรนารี, มหาวิทยาลัย. “รายงานการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2555”, 18 กุมภาพันธ์ 2557.

บริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด. “รายงานการศึกษาแนวทางการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership”. 2555.

บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์. “โครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรอย่างยั่งยืน”. 2556.

พรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล. “สถานภาพของอุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์ของประเทศ”. 2557.

พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/765 “เรื่องสรุปผลการเจรจาความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP) ครั้งที่ 15”. ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2555.

- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/430 “เรื่องความคืบหน้าการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก(TPP) ครั้งที่ 15”. ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2556.
- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/676 “เรื่องการศึกษาของ Business Roundtable เรื่องผลประโยชน์ของความตกลง TPP”. ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2556.
- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/763 “เรื่องสรุปความคืบหน้าการเจรจาความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP)”. ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556.
- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/796 “เรื่องความคืบหน้าการเจรจาจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP)”. ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2556.
- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 56009/861 “เรื่องสรุปผลการเจรจาจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP) ครั้งล่าสุด”. ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2556.
- พาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 05009/266 “เรื่องความคืบหน้าการเจรจาความตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP)”. ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2556.
- พิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์. “ความตกลงทางการค้าเสรียุคใหม่เพื่อพัฒนาด้านแรงงานอย่างยั่งยืน”. 2556.
- พัฒนาการสิ่งทอ, สถาบัน. “รายงานการศึกษาผลกระทบของTrans-Pacific Partnership หรือ TPP ที่มีผลกระทบต่อสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย”. กรุงเทพฯ, 22 กุมภาพันธ์ 2556.
- “รายงานการศึกษาโครงการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของสภามหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช”. มีนาคม 2556.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. หนังสือที่ นร 0506/32702 “เรื่องความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. หนังสือที่ นร 0506/32702 “เรื่องการเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership: TPP)”. ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2556.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “ข้อตกลง TPP : ทางเลือกที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบรอบด้านให้รอบคอบ”. Econ Analysis, Business Brief. ปีที่ 18 ฉบับที่ 3385 วันที่ 30 พฤศจิกายน 2555.
- เศรษฐกิจการเกษตร, สำนักงาน. หนังสือที่ กษ 1318/2075 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 เรื่องแจ้งทำที่เบื้องต้นสำหรับแนวทางการเปิดตลาดสินค้าเกษตรอ่อนไหวของไทย สำหรับการขอเข้าการเจรจา TPP
- สภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “สรุปการดำเนินงานตั้งแต่ 10 กุมภาพันธ์ – 30 กันยายน 2555”
18 กุมภาพันธ์ 2557.

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. “รายงานประชุมประจำปี พ.ศ.2553, 2554, 2555”

18 กุมภาพันธ์ 2557.

สภามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. “รายงานประชุมประจำปี พ.ศ.2553, 2554, 2555” 18 กุมภาพันธ์ 2557.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, เสาวราช รัตนคำฟู และณัฐสิฏี รัศมีเกียรติวงศ์. “สู่การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมการผลิต”. 2556.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, เสาวราช รัตนคำฟู และณัฐสิฏี รัศมีเกียรติวงศ์. “โมเดลใหม่ในการพัฒนา : สู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพโดยการเพิ่มผลิตภาพ (New Development Model: Towards Quality Growth Based on Productivity Improvement)”. 2556.

ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงเม็กซิโกซิตี, สำนักงาน. บันทึกที่ พณ 31010/142 “เรื่อง ข้อมูลการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) ของประเทศเม็กซิโก”. ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2556.

สาธารณสุข, กระทรวง. หนังสือที่ สธ 1004.07/2531 “เรื่องข้อเสนอประเด็นอ่อนไหวสำหรับเสนอคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศพิจารณาการเข้าร่วม TPP”. ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2556

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. “สภามหาวิทยาลัยไทยของรัฐ : การรื้อปรับระบบ”, จุดสารคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. “รายงานประชุมประจำปี พ.ศ.2553, 2554, 2555”,

18 กุมภาพันธ์ 2557.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. “รายงานการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2555”. 18 กุมภาพันธ์ 2557.

หฤษฎ์ รอดประเสริฐ. “TPP : ความตกลงแห่งอนาคต? ประเด็นท้าทายในการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนและการเงิน”, Focused and Quick. Issue 72, July 9, 2012.

อรวิ สุภัทรประทีป. “สาขาบริการด้านการเงิน Financial Services”. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2557.

สัมภาษณ์

ชาญวิทย์ ทระเทพ, รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข. สัมภาษณ์. 28 พฤษภาคม 2557.

ชุนหิจิต สังข์ใหม่, รองอธิบดีกรมบัญชีกลาง. สัมภาษณ์. 27 พฤษภาคม 2557.

ธวัชชัย ยงกิตติกุล, เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย. สัมภาษณ์. 16 พฤษภาคม 2557.

พรศิลป์ พัชรินทร์ตนะกุล, รองประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์. 2 พฤษภาคม 2557.

วัลลภ วิตนากร, รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์. 29 พฤษภาคม 2557.
สุวิทย์ สุมาลา, รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. สัมภาษณ์. 30 พฤษภาคม 2557.
อัญญา ลิ้มป๋ไพบุฑย์, นายกสมาคมผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไทย. สัมภาษณ์. 2 มิถุนายน 2557.
องอาจ พงศ์กิจวรสิน. ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
สัมภาษณ์. 2 มิถุนายน 2557.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับสมาชิก TPP”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

[http : www.ops3.moc.go.th/infor/MenuComTH/trade_sum/report.asp](http://www.ops3.moc.go.th/infor/MenuComTH/trade_sum/report.asp), 2556.

เจรจาการค้าระหว่างประเทศ, กรม. “ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http](http://www.dtn.go.th/filesupload/files/trade/traderank56.pdf)

[: www.dtn.go.th/filesupload/files/trade/traderank56.pdf](http://www.dtn.go.th/filesupload/files/trade/traderank56.pdf), 2556.

เริงชัย ต้นสกุล และวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. “การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยกรณีการเข้าเป็นภาคี

สนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดสิทธิบัตรจุลินทรีย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก : [http : www.measwatch.org/sites/ default/files/bookfile/BDP_021252_0pdf](http://www.measwatch.org/sites/default/files/bookfile/BDP_021252_0pdf),

2556.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Balassa, B. Trade Liberalisation and Revealed Comparative Advantage. University of California, San Diego, 1965.

Ricardo, David. On the Principles of Political Economy and Taxation , McMaster University, Canada, 1817

Smith, Adam . The Wealth of Nations . edited by R.H. Cambell and A.S. Skinner, The Glasgow edition of the works and Correspondence of Adam Smith, Oxford : Clare don Press. 1776

Non – Published Document

Deardorff, Alan V., "Trade Implications of the Trans-Pacific Partnership for ASEAN and Other Asian Countries", The University of Michigan, Paper to be presented at the 2nd 2013 Asian Development Review Conference, August 1-2, 2013, Manila. July 24, 2013.

Office of United States Trade Representative. "Statement by Acting U.S. Trade Representative Demetrios Marantis Regarding Japan and the Trans-Pacific Partnership", April 4, 2013.

TPP. "Trans-Pacific Partnership (TPP) Round 18 Media Statement" Kota Kinabalu, Sabah, July 25, 2013.

TPP. "Joint Press Statement TPP Ministerial Meeting" Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam, August 23, 2013.

TPP. "Trans-Pacific Partnership Leaders Statement" October 8, 2013.

TPP. "Trans-Pacific Partnership Trade Minister' Report to Leaders" October 8, 2013.

U.S.Congressional Research Service. "The Trans-Pacific Partnership Negotiations and Issues for Congress". April 15, 2013.

U.S.Congressional Research Service. "U.S. Textile Manufacturing and the Trans-Pacific Partnership Negotiations". November 20, 2013.

Viner Jacob. "The Customs Union Issue". New York: Carnegie Endowment for International Peace, 1950.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ประเด็นคำถามประกอบการสัมมนาเรื่องการค้าเปิดตลาดสินค้า

ข้อเท็จจริง

ภาพรวมการเปิดตลาดภายใต้ FTA ต่างๆ ของไทย

1. เปิดตลาดประมาณร้อยละ ของรายการสินค้าทั้งหมด แบ่งเป็น 90
 - ประมาณ 50% ของสินค้าทั้งหมดลดภาษีเป็น ทันที 0
 - ที่เหลือจะทยอยลดเป็น 0 ภายในระยะเวลา ปี 20 – 10
 - ส่วนสินค้าอ่อนไหว อาจลดภาษีเป็น 5 – 0% ภายในระยะเวลา ปี 15 – 10
 - สำหรับสินค้าอ่อนไหวบางรายการอาจไม่นำมาเจรจาลดภาษียกเลิภาษี/
2. มีการใช้มาตรการปกป้องพิเศษ (Special Safeguard Measures : SSM) สำหรับ

สินค้าที่มีความอ่อนไหวบางรายการ

การเจรจาความตกลง TPP

ปัจจุบัน การเจรจาเปิดเสรีการค้าสินค้ายังคงมีความเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมเจรจา TPP สหรัฐอเมริกามีจุดยืนที่สนับสนุนการเจรจาทวิภาคี (Bilateral Basis) คือให้ยึดเอาพันธกรณีเดิมที่แต่ละประเทศได้ทำความตกลงกันไว้แล้ว และค่อยเจรจาความตกลงในระดับทวิภาคีกับประเทศที่ยังไม่ได้ทำความตกลงด้วย โดยสาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่สหรัฐฯ ต้องการรักษาความได้เปรียบจากความตกลงเดิมที่เคยปกป้องสินค้าสำคัญไว้ได้

การเจรจา ในข้อบทนี้ครอบคลุมประเด็น การยกเลิกภาษีสินค้าอย่างน้อยร้อยละ 90 ของพิกัดภาษีทั้งหมดทันที เมื่อความตกลงฯ มีผลบังคับใช้ แบ่งเป็น 1. สินค้าที่ปรับลดภาษีเป็นศูนย์ทันที (immediate tariff elimination) 2. สินค้าที่ปรับลดภาษีเป็นศูนย์ภายใน 5 ปี 3. สินค้าที่ปรับลดภาษีเป็นศูนย์ภายใน 10 ปี นอกจากนี้ มีการเจรจาครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น

1. ใบอนุญาตนำเข้า-ส่งออก
2. สินค้าใช้แล้วที่ผ่านกระบวนการผลิตใหม่
3. การแข่งขันด้านการส่งออกสินค้าเกษตร และ
4. ความมั่นคงด้านอาหาร
5. ประเทศกำลังพัฒนาต้องการได้รับสิทธิประโยชน์มากขึ้นจากการเข้าตลาด

ใหญ่

6. ระยะเวลาในการลดภาษี (สหรัฐฯ ต้องการทยอยลดภาษีในระยะเวลาสั้น)

7. การกำหนดมาตรการปกป้องพิเศษต่อสินค้าอ่อนไหว

ปัจจุบันอัตราภาษี MFN โดยเฉลี่ยในกลุ่มประเทศสมาชิกอยู่ระหว่างร้อยละ 0 - 10 โดยสิงคโปร์มีอัตราภาษีโดยเฉลี่ยต่ำที่สุดที่ร้อยละ 0 และเวียดนามสูงที่สุดที่ราวร้อยละ 10 ครอบคลุมระยะเวลาการทยอยลดภาษีสำหรับสินค้ากว่า 11,000 ประเภท สำหรับทุกสมาชิก

ประเด็นที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ในการเจรจา TPP เช่น

- การเจรจาเรื่องการเปิดตลาดในกลุ่มสินค้าเกษตรกรรมอ่อนไหว อาทิ ผลิตภัณฑ์จากนม เนื้อสุกร น้ำตาล และข้าว รวมถึงกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม อาทิ สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า และยานยนต์ ยังเป็นประเด็นที่มีการโต้เถียงทั้งในระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก และในสภาของเกรตพาวเวอร์สหรัฐฯ

- การใช้มาตรการกำหนดโควตาของสหรัฐฯ สำหรับสินค้าอ่อนไหว กับประเทศสมาชิกบางประเทศ

- สหรัฐฯ และญี่ปุ่นยังไม่ได้ยื่นข้อเสนอในการเปิดตลาดสำหรับสินค้าอ่อนไหว

ประเด็นคำถาม : การเปิดตลาด

1. ในมุมมองของสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ในภาพรวมแล้ว ประเทศไทยควรเข้าร่วมเจรจา TPP หรือไม่ อย่างไร

2. หากคำตอบคือเข้าร่วมเจรจา TPP คำถามคือ ไทยควรจะเข้าร่วมเจรจา TPP เมื่อใด

3. หากไทยไม่เข้าร่วมเจรจา TPP ภาคการผลิตและการค้าของไทย จะได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร จาก TPP

4. สิทธิพิเศษ GSP ของสหรัฐฯ และ แคนาดา ที่ให้แก่สินค้าไทย มีความจำเป็นต่อการค้าการผลิตของไทยหรือไม่

5. การเจรจา TPP เพื่อแลกกับสิทธิพิเศษ GSP ข้างต้น ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาผลได้และผลเสีย จากการเจรจาในทุกรื่อง

6. การเข้าร่วมความตกลง TPP จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับการดำเนินงานของภาคธุรกิจของไทย สินค้าเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ทั้งในด้านผลดีและผลเสีย

7. ไทยเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ท่านคิดว่าสินค้าเกษตรของไทยสินค้าใด จะได้รับผลกระทบหากไทยเข้าร่วมความตกลง TPP

8. ในมุมมองของภาคเอกชน มีข้อเสนอแนะในระดับนโยบายเพื่อปฏิรูประบบการผลิตและการค้าของไทย อย่างไร เพื่อรองรับ TPP หรือ FTA ที่มีมาตรฐานสูงในอนาคต

9. ทำคิดว่าเรื่องหรือประเด็นเจรจาเรื่องใด ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเจรจาพิจารณา
เรียงลำดับความเข้มข้นของอุปสรรค จำนวน 3 ประเด็น

10. สภาพหอการค้าฯ ประสงค์จะให้รัฐบาลมีมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการที่
ได้รับผลกระทบทางลบจากการเปิดตลาดการค้าเสรีภายใต้ TPP อย่างไร

11. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผนวก ข

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์เรื่องการค้าบริการ

ข้อเท็จจริง

การเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน มีระดับการเปิดตลาดบริการที่สูงกว่า WTO และ FTA อื่นๆ โดยการเจรจาจะครอบคลุมประเด็นสำคัญต่างๆ ได้แก่

1. การจัดทำข้อผูกพันการเปิดตลาดแบบ Negative List Approach 6 เปิดทุกสาขา ยกเว้นที่มีข้อสงวน)
2. การให้บริการข้ามพรมแดนได้โดยเสรี
3. การเปิดตลาดสำหรับบริษัทต่างชาติ โดยยกเลิกข้อจำกัดด้านการถือหุ้นของต่างชาติ และไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ และให้ต่างชาติที่จะจัดตั้งในประเทศสมาชิก TPP สามารถถือหุ้นในบริษัทได้ร้อยละ 100
4. ต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพได้ (มีสิทธิสอบขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ)

ประเด็นคำถาม

1. แม้ว่าไทยจะได้รับประโยชน์หลายประการจากการเข้าร่วมความตกลง TPP แต่ด้วยมาตรฐานที่สูงของความตกลง TPP และพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก ไทยอาจได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วม TPP ในหลายภาคส่วนด้วยกัน ในภาพรวมแล้วประเทศไทยควรเข้าร่วมเจรจา TPP หรือไม่ อย่างไร

2. เป็นที่กังวลโดยทั่วไป รวมทั้งนักวิชาการต่างๆ เห็นว่า ภาคการบริการที่ยังไม่มีความพร้อมในการแข่งขันกับบริษัทต่างชาติ ภายใต้การเปิดตลาดบริการอย่างเสรีของ TPP ท่านเห็นว่าผลกระทบดังกล่าวจะกระทบต่อไทยมากน้อยเพียงใด และจะส่งผลกระทบอย่างไรกับการดำเนินงานของภาคธุรกิจของไทย

3. ในการเจรจาเปิดตลาดบริการใน TPP จะเปิดตลาดโดยใช้ negative list approach ซึ่งจะรวมธุรกิจบริการใหม่ ด้วย ท่านมีความเห็นอย่างไร และประเทศไทยมีความพร้อม หรือไม่ และควรรับมืออย่างไร

4. หากการเจรจา TPP ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อการบริการ ท่านเห็นว่าภาครัฐดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นต่อภาคบริการ อย่างไร อย่างเป็นรูปธรรม

ผนวก ก

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์เรื่องบริการการเงิน

ข้อเท็จจริง

การเจรจาความตกลงฯ เป็นรูปแบบ Negative List Approach มีระดับการเปิดตลาดบริการการเงินที่สูงกว่า WTO โดยการเจรจาจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ ได้แก่

- การให้บริการการเงินข้ามพรมแดน
- การคุ้มครองการลงทุนด้านการเงิน
- การปฏิเสศสิทธินักลงทุน
- การส่งเสริมความโปร่งใสและการไม่เลือกปฏิบัติและเป็นธรรม
- การกำหนดให้มีกระบวนการระงับข้อพิพาท
- การโอนเงินเข้าออกประเทศอย่างเสรี
- การรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพของตลาดเงิน และการป้องกันวิกฤติการเงิน
- การกำหนดคุณสมบัติของผู้จัดการอาวุโส (Senior Manager) และ Board of

Director

เงื่อนไขหลัก (Core Obligation) ในการเจรจา ประกอบด้วย 1. การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) 2. การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favorable Nations) และ 3. การเปิดตลาดสำหรับสถาบันการเงินต่างชาติ โดยยกเลิกข้อจำกัดด้านการถือหุ้นของต่างชาติ และไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ให้บริการการเงิน และให้ต่างชาติที่จะจัดตั้งในประเทศสมาชิก TPP สามารถถือหุ้นในสถาบันการเงินได้ร้อยละ 100 นอกจากนี้ หลังมีการบังคับใช้ความตกลงในข้อบทการบริการการเงิน ประเทศสมาชิก TPP จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการการเงินเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ

ประเด็นคำถาม

1. แม้ว่าไทยจะได้รับประโยชน์หลายประการจากการเข้าร่วมความตกลง TPP แต่ด้วยมาตรฐานที่สูงของความตกลง TPP และพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก ไทยอาจได้รับผลกระทบจากการเข้าร่วม TPP ในหลายภาคส่วนด้วยกัน ในภาพรวมแล้ว ประเทศไทยควรเข้าร่วมเจรจา TPP หรือไม่ อย่างไร

2. เป็นที่กังวลโดยทั่วไป รวมทั้งนักวิชาการต่างๆ เห็นว่า ภาคการบริการทางการเงินที่ยังไม่มีความพร้อมในการแข่งขันกับสถาบันการเงินต่างชาติ ภายใต้การเปิดตลาดบริการอย่างเสรีของ TPP ท่านเห็นว่าผลกระทบดังกล่าวจะกระทบต่อไทยมากน้อยเพียงใด และจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับการดำเนินงานของภาคธุรกิจการเงินของไทย

3. ในการเจรจา TPP จะใช้ negative list approach ในการพิจารณาการเปิดเสรีการค้าบริการ ท่านมีความเห็นอย่างไร และประเทศไทยมีความพร้อมในการเจรจา หรือไม่อย่างไร

4. ท่านเห็นว่า กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทย ควรมีบทบาทสำคัญอย่างไร ในการเจรจา TPP ทั้งในด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่การเปิดเสรีตลาดการเงินและตลาดทุน การควบคุมธุรกรรมทางการเงิน และการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ

5. หากการเจรจา TPP ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อการบริการการเงิน ท่านเห็นว่าภาครัฐควรดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผลกระทบทางลบที่เกิดแก่ต่อภาคบริการการเงินอย่างไร อย่างเป็นรูปธรรม

6. ท่านคิดว่า นโยบายตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 2 ในส่วนการส่งเสริมการแข่งขันและการเข้าถึงบริการทางการเงินนั้น ได้ช่วยอำนวยความสะดวกและเอื้อประโยชน์ต่อภาคธนาคารไทยให้มีความพร้อมในการแข่งขันกับต่างชาติได้อย่างไร

7. หากประเทศไทยเข้าร่วมเจรจาความตกลง TPP ในอนาคต สิ่งที่ภาคธนาคารอยากให้ นักเจรจาคำนึงถึงเป็นสิ่งแรกในการเจรจาถึงบริการด้านการเงิน หรือ ควรจะมีท่าทีในการเจรจาไปในทิศทางใด

8. การเปิดให้ต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจสถาบันการเงินเต็มรูปแบบ (Full licenses) นั้น อาจทำให้ภาคธนาคารได้รับผลกระทบจากการแข่งขันอย่างรุนแรงจากต่างชาติ ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้น ท่านคิดว่า ประเทศไทยควรรับมืออย่างไรกับการแข่งขันอย่างรุนแรงจากต่างชาติสำหรับเรื่องนี้

9. ผลดีในการเปิดตลาดบริการทางการเงินให้ต่างชาติที่มีประสบการณ์สูงนั้น จะช่วยในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบการเงินของประเทศไทยด้วย เพราะจะได้รับการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีจากต่างชาติ ท่านคิดว่า ภาคธนาคารไทยจะได้รับประโยชน์ในส่วนนี้มากน้อยเพียงใด

10. ความมั่นคงในระบบสถาบันการเงินถือเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นการเปิดตลาดบริการทางการเงินของไทย ควรคำนึงถึงเรื่องการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินในประเทศและการมีมาตรการต่างๆ ในการกำกับดูแล รวมถึงการคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในประเทศด้วย ดังนั้น ท่านมีข้อเสนอแนะใดแก่นักเจรจาในการผลักดันมาตรการรักษาเสถียรภาพดังกล่าว หากประเทศคู่ภาคีมีท่าทีที่จะลดหรือจำกัดมาตรการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงินในประเทศ เช่น เรื่องการดูแลเงินทุนเคลื่อนย้าย

ผนวก ง

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์

เรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (การเข้าถึงยา)

ข้อเท็จจริง

การเจรจาทรัพย์สินทางปัญญา ที่เกี่ยวข้องกัสิทธิบัตรยาและการเข้าถึงยาภายใต้การเจรจาความตกลง TPP มีขอบเขตที่เกินกว่าความตกลง TRIPS หรือ TRIPS Plus ภายใต้องค์การการค้าโลก โดยมีสาระสำคัญครอบคลุมการเจรจาในประเด็นต่างๆ เช่น

- มีการเพิ่มกรอบการคุ้มครองสิทธิบัตรให้ครอบคลุมถึง
 - การจดสิทธิบัตร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Forms) หรือวิธีการใช้ (Uses) เพียงเล็กน้อย โดยไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพ (Efficacy)
 - การจดสิทธิบัตรแบบไม่มีที่สิ้นสุด (Evergreening)
 - การจดสิทธิบัตรพืชและสัตว์ แนวทางการวินิจฉัยโรค (Diagnostic) และวิธีการบำบัดรักษาโรคด้วยยาหรือการผ่าตัด (Therapeutic and surgical methods)
- ให้ยกเลิกกระบวนการคัดค้านก่อนการออกสิทธิบัตร (Pre-grant Opposition)
- มีการบังคับใช้กลไกทางกฎหมายดังนี้
 - หากเจ้าหน้าที่ศุลกากรสงสัยว่าอาจมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา สามารถใช้อำนาจยึดจับยาชื่อสามัญที่นำเข้าหรืออยู่ระหว่างขนส่งในประเทศที่เป็นทางผ่าน (Transit Country) แม้ว่ายาดังกล่าวจะมีการขึ้นทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศต้นทางแล้วก็ตาม
 - ให้มีการประเมินค่าเสียหายของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาขายปลีก (Retail Price)
 - ให้ถือว่าสิทธิบัตรยังไม่หมดอายุจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์
- กีดกันไม่ให้มีการใช้ข้อมูลสิทธิบัตร เช่น ข้อมูลการทดลองทางคลินิก (Clinical Trial) เพื่อขึ้นทะเบียนสิทธิบัตรให้กับยาชื่อสามัญ เว้นแต่จะมีการทำการทดลองทางคลินิกใหม่อีกครั้ง
- เสนอให้มีการผูกขาดข้อมูล (Data Exclusivity) ที่ใช้ในการขออนุญาตทางการตลาดเป็นเวลา 10 ปี สำหรับผลิตภัณฑ์ยา และ 5 ปี สำหรับสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร
- ให้ขยายเวลาคุ้มครองสิทธิบัตรยาออกไปจาก ปี 20 เพื่อชดเชยกับความล่าช้าของกระบวนการจดสิทธิบัตร

7. ให้มีระบบการเชื่อมโยงสถานะสิทธิบัตรกับการขึ้นทะเบียนยา (Patent Linkage)
8. มีการกล่าวถึงปัญญาโดสชาติในเรื่องมาตรการบังคับใช้สิทธิ (Compulsory Licenses) แต่ไม่มีการยอมรับว่าการผูกขาดข้อมูลยา และการเชื่อมโยงสถานะสิทธิบัตรกับการขึ้นทะเบียนยา เป็นอุปสรรคต่อการใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ
9. ระบุสถานการณ์ที่ใช้มาตรการบังคับใช้สิทธิ (CL) เฉพาะในกรณี โรคติดเชื้อ HIV/AIDS วัณโรค มาลาเรีย และโรคระบาดอื่นๆ หรือสถานการณ์เร่งด่วนหรือฉุกเฉินระดับประเทศ เท่านั้น

10. ให้การนำเข้าซ้อนถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

ข้อเสนอ TRIPS Plus ของสหรัฐฯ ถูกวิจารณ์อย่างหนักว่าเป็นการปิดกั้นและจำกัดการใช้มาตรการคุ้มครองสาธารณสุข (Public Health Safeguards) ทำให้การวางตลาดยาชื่อสามัญที่มีราคาไม่แพงต้องล่าช้าออกไปหรือไม่สามารถวางตลาดได้

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้ดำเนินการประชุมหารือกลุ่มย่อย (Focus Group) กับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการคุ้มครองสิทธิบัตรยาและการเข้าถึงยา หากไทยเข้าร่วมการเจรจาความตกลง TPP โดยผลจากการหารือกลุ่มย่อย แสดงให้เห็นว่า ไทยยังมีข้อกังวลอยู่มากต่อประเด็นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่จะทำให้ราคาขายแพงขึ้น และประชาชนทั่วไปเข้าถึงยาได้ยากขึ้น

ประเด็นคำถาม

1. ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นประเด็นอ่อนไหวสำหรับไทย โดยเฉพาะการขยายสิทธิบัตรและการเข้าถึงยา จากตัวอย่างที่ภาคประชาสังคมต่อต้านการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ จนทำให้การเจรจา ต้องหยุดชะงักตั้งแต่ปี 2549 และภาคประชาสังคมต้องการให้การเจรจาการค้าเสรีที่มีข้อบททรัพย์สินทางปัญญามีขอบเขตที่ไม่เกินไปกว่า TRIPS ในการเจรจา FTA ฉบับหลังๆ ของไทย ท่านเห็นว่าการเจรจาทรัพย์สินทางปัญญาที่มีขอบเขตเกินกว่า TRIPS จะเป็นประโยชน์ในการสร้างแรงจูงใจต่อผู้ผลิตยาในการคิดค้นและพัฒนาาใหม่ๆ เพื่อใช้รักษาโรคที่ยังไม่มีทางรักษาหรือไม่อย่างไร

2. การยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขยายอายุสิทธิบัตรเป็นประเด็นที่ได้รับการคัดค้านจากประเทศสมาชิก TPP หลายประเทศ ทั้งนี้หากการเจรจาความตกลง TPP ได้ข้อยุติ และความตกลง TPP กำหนดให้มีการขยายอายุสิทธิบัตร ท่านเห็นว่าประเทศไทยที่จะเข้าร่วมความตกลง TPP ในอนาคตจะได้รับผลกระทบอย่างไร

3. ภาครัฐควรดำเนินมาตรการเยียวยาเพื่อช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าถึงยาที่แพงขึ้น ได้หรือไม่อย่างไร

4. ในส่วนของผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมผลิตยาแผนปัจจุบันนั้น รัฐบาลจะมีมาตรการใดที่จะลดผลกระทบจากการเข้าเป็นสมาชิก TPP

ผนวก จ

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

ข้อเท็จจริง

1. การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐภายใต้ WTO

ความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ (Government Procurement Agreement - GPA) เป็นความตกลงหลายฝ่าย (plurilateral agreement) ขององค์การการค้าโลก ปัจจุบันประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกที่เป็นสมาชิกความตกลง GPA มีจำนวนรวม 40 ประเทศ โดยประเทศที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป 27 ประเทศ แคนาดา ญี่ปุ่นเกาหลีใต้ และสิงคโปร์

ประเทศไทยไม่ได้เป็นสมาชิกความตกลง GPA ขององค์การการค้าโลก อย่างไรก็ตามกระทรวงการคลัง โดยกรมบัญชีกลางอยู่ระหว่างการขอเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ความตกลง GPA ของประเทศไทย อาจส่งผลให้ต้องมีการปรับแก้กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับหลักการของความตกลง GPA เช่น หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) การไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) ระหว่างสินค้า บุคคลหรือนิติบุคคลของประเทศไทยกับต่างชาติ และหลักการเรื่องความโปร่งใส (Transparency)

กฎหมายสำคัญของประเทศไทยในเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐ คือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ซึ่งมีเรื่องการใช้พัสดุที่ผลิตในประเทศและกิจการของคนไทย เป็นหลักการที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย หรือผู้ประกอบการของประเทศไทยมากกว่าสินค้าหรือผู้ประกอบการต่างชาติได้ ดังนั้น หากประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกความตกลง GPA ก็จะต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของความตกลง GPA

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีเรื่องการจัดซื้อโดยรัฐภายใต้การเจรจาความตกลงการค้าเสรี 3 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีไทย-ออสเตรเลีย ความตกลงการค้าเสรีไทย-นิวซีแลนด์ และความตกลงการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ข้อผูกพันของไทย ในความตกลงทั้ง 3 ฉบับ เป็นเพียงพันธกรณีในเรื่องความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการเจรจาเพิ่มเติมในอนาคต แต่ไม่มีข้อผูกพันเรื่องการเปิดตลาดการจัดซื้อโดยรัฐ (Market Access)

2. การเจรจา GP ภายใต้ TPP

การเจรจา เรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐภายใต้ความตกลง TPP จะครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การมีระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐที่ยุติธรรม โปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศ และต่างประเทศ การจัดตั้งกลไกเพื่อการปรับเปลี่ยน (Transition mechanism) ในการเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐของสมาชิกที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา

การเจรจา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐภายใต้ความตกลง TPP ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ เนื่องจากยังมีหลายประเด็นที่ประเทศสมาชิกยังมีความเห็นไม่ตรงกัน เช่น

- การสงวนสิทธิให้รัฐบาลของประเทศสมาชิก ในการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านการใช้จ่ายภาครัฐให้กับบริษัทสินค้าในประเทศเท่านั้น

- อนุญาตให้บริษัทต่างชาติมีส่วนร่วมในการประมูลโครงการต่างๆ ของภาครัฐด้วย

- การเปิดตลาดจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ที่ให้บริษัทต่างชาติสามารถเข้ามาแข่งขันกับ SMEs ภายในประเทศสมาชิก โดยประเทศสมาชิกที่ไม่เห็นด้วยต่อข้อเสนอดังกล่าว ได้แก่ ออสเตรเลีย สหรัฐฯ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และเวียดนาม

- การเปิดตลาดจัดซื้อจัดจ้างในระดับ Sub-national โดยประเทศที่คัดค้านข้อเสนอดังกล่าว คือ เม็กซิโก และมาเลเซีย

นอกจากนี้ ในการเจรจา มีบางประเทศเสนอให้สหรัฐฯ ยกเลิกนโยบาย Buy American ของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ซึ่งเป็นนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมากในสหรัฐฯ โดยเฉพาะจากรัฐบาลระดับมลรัฐ

3. โครงการศึกษาระเบียบและนโยบาย GP ของสหรัฐฯ

กระทรวงการต่างประเทศ โดยสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ได้ดำเนินการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา Bryan Cave LLP ดำเนินโครงการศึกษาระเบียบและนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐของสหรัฐฯ เพื่อศึกษาโอกาสและช่องทางสำหรับบริษัทและหน่วยงานของไทยในการประกอบการค้ากับภาครัฐของสหรัฐฯ และได้จัดทำคู่มือด้านระเบียบและนโยบายในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของสหรัฐฯ (Handbook on U.S. Federal and State-level Government Procurement Procedures and Policies) ซึ่งได้รวบรวมรายละเอียดขั้นตอน กฎระเบียบ วิธีการ และการให้คำแนะนำต่างๆ ที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชนไทยในการเข้าสู่ตลาดสหรัฐฯ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 ภาครัฐของสหรัฐฯ เป็นผู้จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการรายใหญ่ที่สุดของโลก และมีแนวโน้มที่จะจัดจ้างผู้รับจ้างต่างชาติมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3.2 สินค้าและบริการใดที่จะได้รับการจัดซื้อจัดจ้างโดยภาครัฐของสหรัฐฯ โดยตรงได้ต้องสอดคล้องตาม เงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- เป็นสินค้าหรือบริการที่ผลิตในสหรัฐฯ หรือได้รับการแปรรูป หรือ
- เป็นสินค้าหรือบริการที่มาจากประเทศตามข้อตกลงของ Trade Agreement Act (TAA) ซึ่งประเทศที่อยู่ในข้อกำหนด TAA นั้น คือ ประเทศที่มีความตกลงเขตการค้าเสรีกับสหรัฐฯ (Free Trade Agreement : FTA) และประเทศที่เข้าร่วมความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement Agreement : GPA) ภายใต้องค์การการค้าโลก ปัจจุบันไทยยังไม่มีความตกลงการค้าเสรีกับสหรัฐฯ และยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐขององค์การการค้าโลก บริษัทและภาคเอกชนไทยจึงยังไม่สามารถเป็นผู้รับจ้างโดยตรง (prime contractors) ของภาครัฐสหรัฐฯ ได้ ดังนั้น บริษัทหรือภาคเอกชนไทย อาจพิจารณาร่วมมือเป็นผู้รับจ้างรายย่อย (subcontractor) ของผู้มีสิทธิรับจ้างโดยตรงของภาครัฐของสหรัฐฯ

3.3 บริษัทไทยหรือองค์กรไทยน่าจะพิจารณาขยายธุรกิจไปสู่ตลาดจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ สหรัฐฯ นอกจากนี้ ยังสามารถร่วมมือกับบริษัทของสหรัฐฯ ในการให้บริการเกี่ยวกับธุรกิจโลจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทาน (supply chain) การให้บริการทางการแพทย์ การให้บริการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการบิน การวิจัยและพัฒนา และบริการอื่นๆ เนื่องจากการจัดจ้างสำหรับสินค้าบริการมีเงื่อนไขและกฎระเบียบที่เข้มงวดน้อยกว่าการจัดซื้อสินค้า

3.4 ช่องทางหลักในการเข้าสู่ตลาดจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐสหรัฐฯ แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ การจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาลกลางของสหรัฐฯ และการจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาลระดับมลรัฐ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ ข้อกำหนดและมาตรฐานที่ต่างกัน

- การจัดซื้อจัดจ้างกับรัฐบาลกลาง เริ่มที่การเข้าดูเว็บไซต์ Federal Business Opportunities ที่ www.fbo.gov ซึ่งรวบรวมรายชื่อหน่วยงานภาครัฐที่มีความต้องการสินค้าหรือบริการกว่า 54,000 ราย บริษัทและหน่วยงานของไทยที่สนใจสามารถลงทะเบียนเพื่อสำรวจความต้องการของรัฐบาลกลางได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

- การจัดจ้างของภาครัฐระดับมลรัฐ การคัดเลือกผู้รับจ้างจะใช้ระบบการประมูล และมลรัฐบางแห่งอาจมีกฎเกณฑ์ที่เอื้อต่อการประมูลสำหรับบริษัทและกิจการภายในของมลรัฐนั้นๆ หรือมี reciprocal preferences และในบางกรณีหากมีการเสนอราคาจากผู้รับเหมาเท่ากัน อาจจะทำให้โอกาสกับบริษัท จากมลรัฐนั้นๆ ก่อน (the bid preference) และบางกรณีจะระบุเจาะจงว่าต้องการสินค้าที่ผลิตในมลรัฐซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร

- กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของ **Federal Acquisitions Regulation (FAR)** เป็นกฎระเบียบที่ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างของสหรัฐฯ ซึ่งรวมถึง การร่างสัญญา ระเบียบในการบริหารสัญญา คำแนะนำสำหรับลูกค้าในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของรัฐบาล ซึ่งบริษัทไทยที่สนใจสามารถศึกษาได้ที่ www.arnet.gov/far

3.5 บริษัทเอกชนไทยและผู้สนใจทั่วไป สามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้รับจ้างหลักของสหรัฐฯ ได้ที่ Business Partner Network ที่ www.bpn.gov หรือเว็บไซต์ของ Small Business Administration ที่ www.sba.gov หรือสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมผ่านทางสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ที่ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ thaiwas@thaiembdc.net, thai.wsn@thaiembdc.org และทางเว็บไซต์ www.thaiembdc.org

ประเด็นคำถาม

1. ความตกลง TPP ในประเด็นการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ กำหนดให้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐมีความยุติธรรม โปร่งใสและไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศ และต่างประเทศ โดยประเทศสมาชิกต้องเปิดเสรีให้ภาคเอกชนของประเทศสมาชิก TPP สามารถเข้ามาแข่งขันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐได้ในทุกระดับ ในมุมมองของท่านเห็นว่าภาคเอกชนของไทยจะได้รับผลกระทบอย่างไรต่อการเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐดังกล่าว

2. ในขณะเดียวกัน ผลการเจรจาอาจมีผลทำให้ไทยต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศ เพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าว ภาครัฐ จะได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบังคับใช้กฎหมาย

3. อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมความตกลง TPP มีส่วนในการปฏิรูปกฎระเบียบที่ล้าสมัยให้สอดคล้องกับการค้ายุคใหม่มากขึ้น นอกจากนี้การเปิดเสรีให้ต่างชาติสามารถเข้ามาแข่งขันกับผู้ประกอบการภายในประเทศในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐทุกระดับ ทำให้ผู้ประกอบการไทยประสบกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ท่านเห็นควรว่าภาคเอกชน/ผู้ประกอบการของไทยควรมีการปรับตัวอย่างไร

4. ในมุมมองของท่าน ภาครัฐจะมีส่วนร่วมต่อการให้ช่วยเหลือภาคเอกชนอย่างไร

ผนวก ฉ

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์เรื่องมาตรฐานแรงงาน

ข้อเท็จจริง

การเจรจา เรื่องแรงงานภายใต้ความตกลง TPP จะเป็นการรวมพันธกรณีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแรงงานไว้ในความตกลงฯ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

- การเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาด้านแรงงานระหว่างประเทศ
- การมีกระบวนการยุติข้อพิพาทด้านแรงงาน
- การพัฒนากลไกที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ (Cooperation) การประสานงาน (Coordination) และส่งเสริมการเสวนา (Dialogue) ในประเด็นด้านแรงงานและการหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่เกี่ยวกับแรงงาน

- การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่
- การเพิ่มโอกาสในการถูกจ้างงาน การพัฒนาแรงงาน
- การสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง
- กลไกระงับข้อพิพาท

ประเด็นสำคัญที่เป็นข้อกังวลของประเทศคู่เจรจา คือ ประเทศสหรัฐฯ และแคนาดา เสนอข้อเรียกร้องให้มีบทบัญญัติ ที่ครอบคลุมถึงกรณีพิพาทเรื่องมาตรฐานแรงงาน โดยให้มีบทลงโทษ หากประเทศภาคีไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้

ประเด็นคำถาม

1. เรื่องมาตรฐานแรงงานเป็นเรื่องใหม่ที่ประเทศพัฒนาแล้วพยายามนำเข้ามาเชื่อมโยงกับการค้า โดยเป็นที่ทราบกันดีว่า นอกจากจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานแล้ว ยังมีนัยแอบแฝงเพื่อทำให้สินค้ามีต้นทุนที่สูงขึ้น และกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดด้วยเหตุนี้ในการเจรจา TPP จึงมีความพยายามที่จะนำเรื่องมาตรฐานแรงงานมาบังคับใช้ประกอบการเปิดตลาดเสรี ในฐานะกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานโดยตรงที่รับผิดชอบต่อเรื่องนี้ ท่านมีความเห็น หรือมีข้อกังวลต่อการที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมเจรจา TPP หรือไม่อย่างไร

2. ในการเจรจานั้น ข้อเรียกร้องหนึ่งคือ การมีข้อผูกพันให้ประเทศภาคีเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอนุสัญญาหลักสำคัญขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ขอทราบว่า ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาหลักของ ILO ครบหรือไม่ อย่างไร

3. หากยังไม่ครบ ประเทศไทยมีนโยบายที่จะเข้าเป็นสมาชิก หรือไม่อย่างไร

4. ในเรื่องปัญหาค่ามนุษย์นั้น ประเทศไทยเป็นเป้าจับตามองของประเทศสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ท่านมีข้อกังวลต่อเรื่องนี้ในการเจรจาหรือไม่ อย่างไร

5. เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า สหรัฐฯ และแคนาดา พยายามที่จะให้มีบทลงโทษหากประเทศภาคีไม่มีการบังคับใช้กฎหมายตามความตกลงฯ ดังเห็นได้จากการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐฯ ที่ผ่านมา สหรัฐฯ ก็ได้กดดันไทยในเรื่องนี้ ขอทราบว่าประเทศไทยจะสามารถยอมรับข้อเรียกร้องนี้ได้หรือไม่ อย่างไร

6. ในเรื่องการรวมตัวของสหภาพแรงงานไทย และแรงงานต่างด้าว ประเทศไทยมีท่าทีต่อเรื่องนี้อย่างไร กล่าวคือ พร้อมที่จะให้แรงงานต่างด้าวตั้งสหภาพแรงงาน และรวมตัวกันเจรจาต่อรองกับนายจ้าง ได้หรือไม่ อย่างไร

7. ในความเห็นของไทย ประเทศไทยจะต้องแก้ไขกฎหมาย หรือออกกฎหมายใหม่เพื่อรองรับผลการเจรจา หรือไม่ และในประเด็นใดบ้าง

8. ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นหัวใจของการเจรจา ท่านเห็นว่า ประเทศไทยมีความพร้อมหรือไม่ อย่างไร

9. ท่านมีข้อกังวลในการคุ้มครองแรงงานบังคับ แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมประมง ลิงทอ อ้อย/น้ำตาล หรือไม่อย่างไร

10. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการเจรจา TPP

ผนวก ข

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เรื่องสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

ข้อเท็จจริง

การเจรจาความตกลง TPP ในเรื่องสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น การเปิดตลาด และการกำหนดหลักเกณฑ์กฎถิ่นกำเนิดสินค้าที่เข้มงวดสำหรับสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของสหรัฐฯ (โดยเฉพาะอุตสาหกรรมรองเท้าที่เรียกร้องให้คงอัตราภาษีนำเข้าไว้ในระดับสูง รวมทั้งการดำเนินมาตรการปกป้องพิเศษ)

ประเด็นที่ประเทศสมาชิกยังมีความขัดแย้งกัน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดถิ่นกำเนิดสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยสหรัฐฯ ยืนยันจะใช้กฎถิ่นกำเนิดสินค้าในลักษณะ Yarn-Forward ในสินค้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งกำหนดให้วัตถุดิบตั้งแต่เส้นด้ายจะต้องผลิตในประเทศสมาชิก จึงได้รับสิทธิประโยชน์ ส่วนเวียดนามสนับสนุนกฎในลักษณะ Cut and Sew ซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่า โดยกำหนดเงื่อนไขการผลิตเป็นตั้งแต่ตัดเย็บเป็นต้นไปจะต้องเกิดในประเทศสมาชิก ในขณะที่ ประเทศสมาชิกต้องการใช้กฎถิ่นกำเนิดสินค้าแบบสะสมภายในภูมิภาค จึงเป็นที่คาดการณ์ว่าสหรัฐฯ น่าจะยอมผ่อนปรนท่าที ในเรื่องดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ได้มีท่าทียืดหยุ่นขึ้นบ้าง โดยได้เสนอให้ใช้มาตรการ Short Supply List (SSL) ที่กำหนดให้สินค้าที่ผลิตโดยวัตถุดิบที่อยู่ภายใต้รายการ SSL จึงจะได้รับสิทธิประโยชน์ ปัจจุบันประเทศสมาชิก TPP อยู่ระหว่างการพิจารณา SSL 187 รายการร่วมกัน

กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าของไทยจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์

1. สินค้าเป็น wholly obtained (ผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตทั้งหมดหรือที่ได้มาทั้งหมดในประเทศภาคี)
2. กฎเกณฑ์ทั่วไป (1) สินค้าที่ผลิตในประเทศภาคี โดยมีสัดส่วนมูลค่าวัตถุดิบ (Regional Value Content : RVC) ในประเทศภาคีไม่ต่ำกว่าร้อยละ หรือ FOB ของราคา 40(2) มีการเปลี่ยนแปลงพิกัดอัตราศุลกากรในระดับ) หลัก 4Change of Tariff Heading : CTH)
3. กฎถิ่นกำเนิดเฉพาะ (Product Specific Rules : PSRs) สำหรับสินค้าบางรายการ เฉพาะที่จำเป็น
4. กฎเกณฑ์อื่นๆ อาทิ การสะสมถิ่นกำเนิดสินค้าในภูมิภาค

ประเด็นคำถาม

1. จากการหารือกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับฟังความเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการเข้าร่วมความตกลง TPP ของไทย โดยกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ได้รับทราบว่าคุณอุตสาหกรรมสิ่งทอสนับสนุนให้ไทยเข้าร่วมความตกลง TPP เนื่องจากคู่แข่งสำคัญของไทย เช่น เวียดนาม และมาเลเซีย ที่เข้าร่วมความตกลง TPP แล้ว จะสามารถใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลง TPP ซึ่งอาจมีผลทำให้ประเทศสมาชิกความตกลง TPP ย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปยังเวียดนามและมาเลเซียมากขึ้น ดังนั้น จึงขอสอบถามความเห็นของท่านถึงประโยชน์และผลกระทบของไทยต่อการเข้าร่วมความตกลง TPP

2. กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าสิ่งทอ ว่า ควรเป็นไปในลักษณะใด รวมทั้งการสะสมถิ่นกำเนิด

3. ในความเห็นของไทย ท่านคิดว่า ภาครัฐ ควรมีมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ภาคอุตสาหกรรมหรือไม่ อย่างไร เพื่อรองรับการเข้าเจรจา TPP

4. ท่านมีข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง SMEs ในเรื่องการปรับตัว เพื่อรองรับ TPP อย่างไร

ผนวก ข

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์เรื่องสินค้ายานยนต์

ข้อเท็จจริง

การส่งออก-นำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปี 2553-2555 โดยเฉพาะในปี 2555 การส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ร้อยละ 38 ส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 49 ซึ่งมีสัดส่วนของการส่งออกและนำเข้า ดังนี้

สัดส่วนของการส่งออก ปี 2555

ประเภท	ตัวอย่าง	ร้อยละ
รถที่ไม่ได้ใช้ในการขนส่งบุคคล (Commercial Vehicle)	รถกระบะ และรถแทรกเตอร์	42
ชิ้นส่วนรถยนต์ (Automobile Parts)	เครื่องยนต์	29
รถยนต์นั่งส่วนบุคคล (Passenger Car)	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถโดยสาร	22
จักรยานยนต์ และชิ้นส่วนจักรยานยนต์		7

สัดส่วนของการนำเข้าปี 2555

ประเภท	ตัวอย่าง	ร้อยละ
ชิ้นส่วนรถยนต์ (Automobile Parts)	เครื่องยนต์	75
รถยนต์นั่งส่วนบุคคล (Passenger Car)	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถโดยสาร	15
รถที่ไม่ได้ใช้ในการขนส่งบุคคล (Commercial Vehicle)	รถกระบะ และรถแทรกเตอร์	7
จักรยานยนต์ และชิ้นส่วนจักรยานยนต์		3

สัดส่วนการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ

- รถกระบะ ใช้ชิ้นส่วน ร้อยละ 80-90
- รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ร้อยละ 30-70

ไทยจัดทำความตกลง FTA จำนวน 12 ฉบับ โดยไทยจะสงวนการเปิดเสรีสินค้ายานยนต์ และชิ้นส่วนกับประเทศผู้ผลิตสินค้ารายสำคัญ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และอินเดีย

โครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์และกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์ ส่วนใหญ่เป็นกิจการร่วมทุน
2. กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ
 - ระดับที่ 1 ผู้ผลิตชิ้นส่วนระบบหลัก
 - ระดับที่ 2 และ 3 ผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดกลางและขนาดเล็ก

สินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนภายใต้ความตกลง TPP

จากการศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง TPP ซึ่งกรมฯ ได้จัดจ้างบริษัท ไบรอัน เคฟ ดำเนินการศึกษา พบว่า (ประเทศไทย)

- สินค้าที่ไทยมีโอกาส ได้แก่ รถยนต์ขนาดเล็ก รถปิกอัพ ชิ้นส่วนยานยนต์
- สินค้าอ่อนไหว ได้แก่ เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ (HS840731, 840732, 840734) เครื่องยนต์ชนิดที่ใช้ขับเคลื่อนยานบกในตอนที่ 87(HS840820) รถยนต์และยานยนต์ขนส่งบุคคล รถนั่งแบบจี๊ป

ความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการหารือกลุ่มย่อย (Focus Group)

- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สินค้ายานยนต์ไม่น่าจะได้รับผลกระทบทางลบ เนื่องจากประเทศไทยเป็นฐานการผลิตรถยนต์ของบริษัทผลิตรถยนต์ต่างชาติอยู่แล้ว จึงไม่น่าจะได้รับผลกระทบทางลบ

- สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ แสดงข้อกังวลเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ TPP ที่ยังไม่มีความชัดเจน และอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น

ความต้องการหลักของภาคเอกชน

จากการประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์ส่งออกของไทยปี 2556 และแนวโน้มปี 2557 เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน มีการรับฟังปัญหา และข้อเสนอแนะจากภาคเอกชน เพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมเป็นรายอุตสาหกรรม พบว่าภาคเอกชนมีความต้องการหลัก ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบการผลิต
2. การแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานและการยกระดับฝีมือแรงงาน

3. การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าส่งออกและยกระดับคุณภาพมาตรฐานของสินค้าไทย

4. การเชื่อมโยงและพัฒนาระบบโลจิสติกส์

5. การปรับโครงสร้างภาษีและแก้ไขกฎระเบียบภายในประเทศที่เป็นอุปสรรคเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า

6. การขยายตลาดส่งออก ส่งเสริมการค้าชายแดน การใช้ประโยชน์/ขยายการจัดทำ FTA และการเจรจาแก้ปัญหา NTB

7. การช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าถึงแหล่งทุน

ทั้งนี้ ภาคเอกชนในส่วนของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น

- พัฒนาศูนย์ทดสอบมาตรฐานชิ้นส่วนยานยนต์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่อุตสาหกรรม และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้านการผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์และยานยนต์เครื่องจักร และแม่พิมพ์

- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากศูนย์ Robot Center

ประเด็นคำถาม

1. ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นฐานการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนในภูมิภาคเอเชียรวมทั้งส่งออกสินค้าดังกล่าวไปทั่วโลก นอกจากไทยแล้วประเทศที่ไทยอยู่ระหว่างการเจรจา FTA กับ EU และ RCEP และจะเริ่มเจรจา FTA ในอนาคตกับแคนาดา นอกจากนี้ ไทยยังอยู่ระหว่างการทบทวนการเปิดเสรีเพิ่มเติมกับคู่ภาคี FTA ที่มีผลบังคับใช้แล้ว เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ซึ่งดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการขยายโอกาสของไทยในตลาดใหม่ และนำมาซึ่งความท้าทายจากการแข่งขันที่สูงขึ้นในประเทศ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมความตกลง TPP ในอนาคตของไทย จะเป็นโอกาสของอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยในการเป็น Hub ของเอเชีย หรือ จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมฯ หรือไม่ อย่างไร

2. เป็นที่ทราบกันดีว่า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of origin) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้สิทธิประโยชน์จาก FTA ท่านคิดว่า ในการเจรจา TPP กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้ายานยนต์ ในภาพกว้าง ควรจะเป็นอย่างไร

3. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับการเปิดตลาดเสรี หรือการลดอัตราภาษีนำเข้ารถยนต์ ตั้งแต่ 3,000 cc. อย่างไร ในการเจรจา TPP

4. TPP จะส่งผลกระทบต่อปฏิรูประบบการผลิตของประเทศไทย ท่านคิดว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ จะต้องปรับตัวรองรับ TPP ในด้านการผลิต มาตรฐาน และระบบการค้า อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้าน Global Supply Chain

5. การเจรจาจัดทำ FTA ก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์และผลกระทบต่อผู้บริโภคและผู้ประกอบการภายในประเทศ หากภาคอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยได้รับผลกระทบทางลบ ท่านเห็นว่าภาครัฐควรจัดเตรียมมาตรการรองรับ/มาตรการเยียวยา อย่างไร

6. ในประเด็นด้านการปฏิรูปกฎหมาย ท่านคิดว่า มีกฎหมาย หรือกฎระเบียบใด ที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อช่วย/สนับสนุนให้อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยสามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันในตลาดของประเทศสมาชิก TPP ได้

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ หากมี

ผนวก ฅ

ประเด็นคำถามประกอบการสัมภาษณ์

เรื่องชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์

ข้อเท็จจริง

การส่งออก-นำเข้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่ปี 2553-2555 โดยเฉพาะในปี 2555 การส่งออกเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ร้อยละ 38 ส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 49 ซึ่งมีสัดส่วนของการส่งออกและนำเข้า ดังนี้

สัดส่วนของการส่งออก ปี 2555

ประเภท	ตัวอย่าง	ร้อยละ
รถที่ไม่ได้ใช้ในการขนส่งบุคคล (Commercial Vehicle)	รถกระบะ และรถแทรกเตอร์	42
ชิ้นส่วนรถยนต์ (Automobile Parts)	เครื่องยนต์	29
รถยนต์นั่งส่วนบุคคล (Passenger Car)	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถโดยสาร	22
จักรยานยนต์ และชิ้นส่วนจักรยานยนต์		7

สัดส่วนของการนำเข้าปี 2555

ประเภท	ตัวอย่าง	ร้อยละ
ชิ้นส่วนรถยนต์ (Automobile Parts)	เครื่องยนต์	75
รถยนต์นั่งส่วนบุคคล (Passenger Car)	รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถโดยสาร	15
รถที่ไม่ได้ใช้ในการขนส่งบุคคล (Commercial Vehicle)	รถกระบะ และรถแทรกเตอร์	7
จักรยานยนต์ และชิ้นส่วนจักรยานยนต์		3

สัดส่วนการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ

- รถกระบะ ใช้ชิ้นส่วน ร้อยละ 80-90
- รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ร้อยละ 30-70

ไทยจัดทำความตกลง FTA จำนวน 12 ฉบับ โดยไทยจะสงวนการเปิดเสรีสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนกับประเทศผู้ผลิตสินค้ารายสำคัญ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และอินเดีย

โครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์และกลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ประกอบการยานยนต์ ส่วนใหญ่เป็นกิจการร่วมทุน
2. กลุ่มผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ
 - ระดับที่ 1 ผู้ผลิตชิ้นส่วนระบบหลัก
 - ระดับที่ 2 และ 3 ผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดกลางและขนาดเล็ก

สินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนภายใต้ความตกลง TPP

จากการศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง TPP ซึ่งกรมฯ ได้จัดจ้างบริษัท ไบรอัน เคฟ ดำเนินการศึกษา พบว่า (ประเทศไทย)

- สินค้าที่ไทยมีโอกาส ได้แก่ รถยนต์ขนาดเล็ก รถปิกอัพ ชิ้นส่วนยานยนต์
- เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ สินค้าอ่อนไหว ได้แก่ (HS840731, 840732, 840734) เครื่องยนต์ชนิดที่ใช้ขับเคลื่อนยานบกในตอนที่ 87(HS840820) รถยนต์และยานยนต์ขนส่งบุคคล รถนั่งแบบจี๊ป

ความเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการหารือกลุ่มย่อย (Focus Group)

- นักค้ายานยนต์ ไม่น่าจะได้รับผลกระทบทางสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สิลบ เนื่องจากไทยเป็นฐานการผลิตรถยนต์ของบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ต่างชาติอยู่แล้ว จึงไม่น่าจะได้รับผลกระทบทางลบ
- สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ แสดงข้อกังวลเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ TPP ที่ยังไม่มีความชัดเจน และอาจมีความซับซ้อนมากขึ้น

ความต้องการหลักของภาคเอกชน

จากการประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์ส่งออกของไทยปี 2556 และแนวโน้มปี 2557 เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน มีการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากภาคเอกชน เพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมเป็นรายอุตสาหกรรม พบว่าภาคเอกชนมีความต้องการหลัก ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบการผลิต
2. การแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานและการยกระดับฝีมือแรงงาน

3. การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าส่งออกและยกระดับคุณภาพมาตรฐานของสินค้าไทย

4. การเชื่อมโยงและพัฒนาระบบโลจิสติกส์

5. การปรับโครงสร้างภาษีและแก้ไขกฎระเบียบภายในประเทศที่เป็นอุปสรรคเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า

6. การขยายตลาดส่งออก ส่งเสริมการค้าชายแดน การใช้ประโยชน์/ขยายการจัดทำ FTA และการเจรจาแก้ปัญหา NTB

7. การช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs ให้เข้าถึงแหล่งทุน

ทั้งนี้ ภาคเอกชนในส่วนของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ

- พัฒนาศูนย์ทดสอบมาตรฐานชิ้นส่วนยานยนต์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่อุตสาหกรรม และสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้านการผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์และยานยนต์เครื่องจักร และแม่พิมพ์

- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากศูนย์ Robot Center

ประเด็นคำถาม

1. ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นฐานการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งส่งออกสินค้าดังกล่าวไปทั่วโลก นอกจากไทยแล้วประเทศที่ไทยอยู่ระหว่างการเจรจา FTA กับ EU และ RCEP และจะเริ่มเจรจา FTA ในอนาคตกับแคนาดา นอกจากนี้ ไทยยังอยู่ระหว่างการทบทวนการเปิดเสรีเพิ่มเติมกับคู่ภาคี FTA ที่มีผลบังคับใช้แล้ว เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ซึ่งดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการขยายโอกาสของไทยในตลาดใหม่ และนำมาซึ่งความท้าทายจากการแข่งขันที่สูงขึ้นในประเทศ ท่านคิดว่า การเข้าร่วมความตกลง TPP ในอนาคตของไทย จะเป็นโอกาสของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยในการเป็น Hub ของเอเชีย หรือ จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมฯ หรือไม่ อย่างไร

2. เป็นที่ทราบกันดีว่า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of origin) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้สิทธิประโยชน์จาก FTA ท่านคิดว่า ในการเจรจา TPP กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าสำหรับสินค้าชิ้นส่วนยานยนต์ ในภาพกว้าง ควรจะเป็นอย่างไร

3. ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับการเปิดตลาดเสรี หรือการลดอัตราภาษีนำเข้ารถยนต์ ตั้งแต่ 3,000 cc. อย่างไร ในการเจรจา TPP

4. TPP จะส่งผลกระทบต่อปฏิรูประบบการผลิตของประเทศไทย ท่านคิดว่า อุตสาหกรรม
ชิ้นส่วนยานยนต์ จะต้องปรับตัวรองรับ TPP ในด้านการผลิต มาตรฐาน และระบบการค้า อย่างไร
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้าน Global Supply Chain

5. การเจรจาจัดทำ FTA ก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์และผลกระทบต่อผู้บริโภคและ
ผู้ประกอบการภายในประเทศ หากภาคอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนของไทยได้รับผลกระทบ
ทางลบ ท่านเห็นว่าภาครัฐควรจัดเตรียมมาตรการรองรับ/มาตรการเยียวยา อย่างไร

6. ในประเด็นด้านการปฏิรูปกฎหมาย ท่านคิดว่า มีกฎหมาย หรือกฎระเบียบใด ที่ควร
ปรับปรุงแก้ไข เพื่อช่วย/สนับสนุนให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยสามารถยกระดับ
ความสามารถในการแข่งขันในตลาดของประเทศสมาชิก TPP ได้

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ หากมี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายพิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์
วัน เดือน ปี เกิด	26 ตุลาคม 2504
การศึกษา	ปริญญาตรี คุณวุฒิเศรษฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโท คุณวุฒิเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ระหว่าง ประเทศ) ทุนรัฐบาล (ก.พ.) Hitotsubashi University กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น Diploma, GATT (WTO) Trade Policy Course, นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์
ประวัติการทำงาน	ปี 2533 เศรษฐกร 3 กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ปี 2534-2535 เศรษฐกร 4 กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการ พาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ปี 2536-2538 เศรษฐกร 5 กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการ พาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ปี 2538 เศรษฐกร 6 ว กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ปี 2538-2542 เลขานุการเอก คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้า โลก (WTO) นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปี 2542-2544 นักวิชาการพาณิชย์ 7 ว สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ปี 2544-2547 หัวหน้ากลุ่มเจรจาสินค้าเกษตรและสิ่งแวดล้อม (นักวิชาการพาณิชย์ 8 ว) สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ปี 2547-2551 อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่ายการพาณิชย์)

สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี
ประเทศสหรัฐอเมริกา

ปี 2551-2555 ผู้อำนวยการกองสิทธิประโยชน์ทางการค้า กรมการค้า
ต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ปี 2555-2557 นักวิชาการพาณิชย์ ประเภทวิชาการ ระดับเชี่ยวชาญ
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักอเมริกา แปซิฟิก และองค์การ
ระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
กระทรวงพาณิชย์

ปี 2557 (กรกฎาคม) อัครราชทูต (บริหาร ระดับต้น) คณะผู้แทนถาวรไทย
ประจำองค์การการค้าโลก ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ตำแหน่งปัจจุบัน

อัครราชทูต (บริหาร ระดับต้น) รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การ
การค้าโลก ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง การเข้าเป็นสมาชิกความตกลง TPP (Trans-Pacific Partnership)
กับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของไทยในอนาคต
ผู้วิจัย นายพิทักษ์ อุดมวิชัยวัฒน์ หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 26
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักอเมริกา แปซิฟิก และองค์การระหว่างประเทศ
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2555 ในโอกาสที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายบารัค โอบามา) เดินทางมาเยือนประเทศไทย นายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้แสดงเจตนาที่ว่าจะเข้าร่วมเจรจา TPP (Trans-pacific Partnership) โดยต้องดำเนินการตามกระบวนการภายในภายใต้มาตรา 190 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และ ณ ขณะนี้ ประเทศไทยยังไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิก TPP เพื่อเข้าร่วมเจรจาอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด

ความตกลง TPP มีประเทศสหรัฐฯ เป็นผู้นำในการเจรจา มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมแล้ว 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ชิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น รายได้ประชาชาติ หรือ GDP ของสมาชิก TPP รวมกันแล้วสูงถึง 27.20 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2556 หรือร้อยละ 37.42 ของ GDP รวมของโลก ในด้านการค้าในปี 2556 มูลค่าการค้าของไทยกับประเทศสมาชิก TPP คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37.96 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย ความตกลง TPP นี้ เป็นความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในขณะนี้ และเมื่อพิจารณาสมาชิก TPP แล้ว มีเพียง 3 ประเทศเท่านั้นที่ไทยยังไม่มีการทำ FTA ระหว่างกัน ได้แก่ สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก

สำหรับประเทศไทยนั้น ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการ อาทิเช่น กลุ่มปลุ่สัตว์ ธุรกิจบริการ อุตสาหกรรมยา เป็นต้น ได้คัดค้านการเข้าร่วมเจรจา TPP เนื่องจากกลัวว่าจะได้รับผลกระทบเมื่อเปิดการค้าเสรี เพราะไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ นอกจากนี้ กลุ่ม NGOs ก็ได้คัดค้านการเจรจา TPP ด้วยเกรงว่าจะมีผลกระทบต่ออาชีพของประชาชน เป็นต้น ดังนั้น การเข้าร่วมเจรจา TPP

จึงมีผลกระทบต่อประเทศไทยในวงกว้าง การตัดสินใจที่จะเข้าร่วมเจรจา TPP จึงต้องพิจารณาในระดับนโยบายอย่างรอบคอบระมัดระวัง โดยรวมถึง ผลกระทบทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก TPP ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ผลกระทบต่อไทย ในการเข้าเป็นสมาชิก TPP
3. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยในการเข้าร่วมเจรจา TPP เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประเทศในภาพรวม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัย ทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่มีผลกระทบต่อพิจารณาเข้าร่วมเจรจา TPP ของประเทศไทย
2. ศึกษาผลกระทบต่อไทยในด้านต่างๆ อาทิ เช่น ผลกระทบต่อภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม การค้าบริการ การลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ นโยบายการแข่งขัน มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
3. ศึกษาผลของความตกลง TPP ต่อการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าและระบบการผลิตการค้าและการลงทุนของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาและวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการเผยแพร่ของรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในภาครัฐและเอกชนในสาขาต่างๆ เพื่อนำมาประมวลประกอบการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเข้าเป็นสมาชิก TPP

1.1 ปัจจัยบวก ได้แก่ 1. การรักษาและขยายตลาดไปยังสมาชิกที่ไทยยังไม่มี ความตกลง FTA ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก 2. การได้รับภานำเข้าเป็นศูนย์เป็นการถาวรในตลาดสหรัฐอเมริกา แคนาดา โดยทดแทนสิทธิ GSP ที่กำลังจะหมดไป 3. การช่วยรักษาและดึงดูดการการลงทุนจากสมาชิก TPP และประเทศคู่ค้าอื่นๆ และ 4. การปฏิรูปกฎระเบียบเศรษฐกิจการค้าของไทย เพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจการค้ายุคใหม่ (Digital Economy)

1.2 ปัจจัยลบ ได้แก่ 1. การจ่ายค่าผ่านประตูตามที่สมาชิกเรียกร้องก่อนที่รับไทยเป็นสมาชิกและเข้าร่วมเจรจา 2. ประเทศไทยต้องเปิดตลาดสินค้าและบริการในระดับสูงกว่า FTA ต่างๆ ที่มีอยู่ 3. ประเทศไทยต้องยอมรับกฎกติกาการค้าที่มีมาตรฐานสูง 4. ประเทศไทยต้องแก้ไข หรือออกกฎหมายใหม่ (Regulatory Reform) ให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่มีมาตรฐานสูง และ 5. ประเทศไทยต้องยอมรับพันธกรณีเรื่องใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจาก TPP เป็น Living Agreement

2. ผลกระทบของความตกลง TPP ต่อประเทศไทย

2.1 ผลกระทบต่อภาคเกษตร

- สินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์นม เนื้อวัวและเครื่องใน เนื้อหมูและเครื่องใน และเนื้อไก่

- สินค้าที่คาดว่าจะได้ประโยชน์ได้แก่ สินค้ากุ้ง กุ้งแปรรูป พืช ปลูก แปรรูปแต่ง ไข่แปรรูป มันสำปะหลัง น้ำตาล ผลไม้ ผลไม้แปรรูป และข้าว

2.2 ผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม

- สินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ ได้แก่ เหล็ก บูหรี เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ รถยนต์นั่งตั้งแต่ 3,000 ซีซีขึ้นไป ชิ้นส่วนยานยนต์ ผลิตภัณฑ์พลาสติกและเม็ดพลาสติก ยาและเวชภัณฑ์ เป็นต้น

- สินค้าอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะได้ประโยชน์ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้าและเครื่องหนัง สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เครื่องปรับอากาศ และรถยนต์ขนาดเล็ก เป็นต้น

2.3 ผลกระทบต่อภาคการค้าบริการ

- ภาคบริการที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบ การเจรจาการค้าบริการภายใต้ TPP ใช้รูปแบบ Negative List Approach กล่าวคือ ต้องเปิดเสรีการค้าบริการในทุกสาขา เว้นแต่สาขาที่ไม่ต้องการเปิดเสรี ให้มีการระบุเป็นข้อสงวนเฉพาะ ภาคบริการที่จะได้รับผลกระทบ ได้แก่ บริการการเงิน โทรคมนาคม และบริการจัดส่งด่วนพิเศษ เป็นต้น

- ภาคบริการที่คาดว่าจะได้ประโยชน์ ได้แก่ การท่องเที่ยวและร้านอาหาร และบริการด้านสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล บริการสปา และนวดแผนไทย

2.4 ผลกระทบต่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

- ประเทศไทยต้องรับพันธกรณีที่เกินกว่าความตกลง TRIPs ของ WTO เช่น ลิขสิทธิ์ ต้องเพิ่มอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์จาก 50 ปี เป็น 70 ปี และกำหนดให้มีควมรับผิดชอบของผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต สิทธิบัตรยา ให้มีการชดเชยระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรและการคุ้มครองข้อมูลที่ยื่นเพื่อขออนุมัติวางตลาด (Data exclusivity) เครื่องหมายการค้า ต้องคุ้มครองกลิ่นและเสียงและคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ระบบเครื่องหมายการค้า การเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น **WIPO Copyright Treaty (WCT)**, **WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT)** และ Singapore Treaty (เครื่องหมายการค้า) เป็นต้น

2.5 ผลกระทบต่อการคุ้มครองพันธุ์พืช

ประเทศไทยต้องเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญา UPOV 1991 ที่กำหนดให้ความคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่และส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวนขยายพันธุ์ โดยมีระยะเวลาผูกขาด 20-25 ปี ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์ไปปลูกต่อได้ นำไปสู่การผูกขาดเมล็ดพันธุ์ ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายค่าพันธุ์สูงเพิ่มขึ้น

2.6 ผลกระทบต่อการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement)

ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างให้กับบริษัทต่างชาติ โดยไม่เลือกปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการในประเทศและต่างประเทศ มีความเป็นธรรมและโปร่งใส อย่างไรก็ดี จะช่วยลดการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

2.7 ผลกระทบต่อนโยบายการแข่งขัน (Competition Policy)

ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมาย เปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนสามารถแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจได้อย่างเท่าเทียมกันเพื่อไม่ให้มีการผูกขาดของรัฐวิสาหกิจ

2.8 ผลกระทบต่อมาตรฐานแรงงาน (Labor Standard)

ประเทศไทยจะต้องเข้าเป็นสมาชิกอนุสัญญาของ ILO 3 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกัน ค.ศ. 1978 อนุสัญญาฉบับที่ 98 ว่าด้วยสิทธิในการรวมตัวกันและการเจรจาต่อรองร่วม ค.ศ. 1949 อนุสัญญาฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ (การจ้างงานและอาชีพ) ค.ศ. 1958 นอกจากนี้ ยังอาจยอมรับให้มีบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีได้

2.9 ผลกระทบต่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยอาจต้องเข้าเป็นสมาชิกความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องเปิดตลาดสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยอมรับให้มีบทลงโทษ หากไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้

3. การปฏิรูประบบการผลิตสินค้า

3.1 การปฏิรูประบบการผลิตสินค้าเกษตรด้วย 3 S

3.1.1 มิติด้านการเพิ่มผลผลิตและขีดความสามารถในการแข่งขัน (Security) ได้แก่ 1. การกำหนดโซนนิ่ง (Zoning) ตามศักยภาพของดินและชลประทาน 2. การส่งเสริมเทคโนโลยีทันสมัย 3. การสนับสนุนคลัสเตอร์และการพัฒนาตลอดห่วงโซ่อุปทาน 4. สนับสนุน R&D และนวัตกรรม 5. การสร้างภาพลักษณ์สินค้า 6. การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อการบริหารอย่างมืออาชีพ และ 7. การพัฒนาระบบสาธารณสุขปศุสัตว์และโรคสัตว์

3.1.2 มิติด้านการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัยของอาหาร (Safety) ได้แก่ 1. สร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร 2. การผลิตสินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานความปลอดภัย 3. สร้างระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และ 4. ส่งเสริมสนับสนุนสินค้าออร์แกนิก

3.1.3 มิติด้านการผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainability) ได้แก่ (1) การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Green Agriculture) (2) การผลิตการเกษตรอย่างยั่งยืนสู่ระบบ Zero Waste

3.2 การปฏิรูปการผลิตการค้าสินค้าอุตสาหกรรม รวมถึงสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ 1. การสร้างนวัตกรรม 2. การพัฒนาจาก OEM สู่ ODM และ OBM 3. การพัฒนาโลจิสติกส์ 4. การพัฒนาเป็น Green Industry และ 5. การพัฒนาบุคลากร โดยการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา

การปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจการค้าที่สำคัญตามผลการเจรจา TPP

กฎหมายที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือออกใหม่เพื่อรองรับผลการเจรจาภายใต้ TPP ได้แก่ 1. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผูกขาดของรัฐวิสาหกิจ 2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 โดยเฉพาะเปิดตลาดการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐให้สินค้าและ/หรือผู้ประกอบการต่างชาติเข้าแข่งขันประมูลโครงการต่างๆ ได้เหมือนสินค้า/ผู้ประกอบการไทย ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำของการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ 3. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 และแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ

คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 เป็นต้น 4. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 และ พ.ร.บ. แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2543 5. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการ Inter-American Tropical Tuna (Convention of the Establishment of an Inter - American Tropical Tuna Commission (1949)

การปฏิรูปกฎหมาย เพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขัน

1. พ.ร.บ. สุลกากร พ.ศ.2469 ในเรื่อง 1. การให้มีการรับรองพิกัตศุลกากรและกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าล่วงหน้า (Advanced Ruling) 2. การกำหนดบทลงโทษทางศุลกากรให้เหมาะสม 3. การยกเลิกมาตรการให้เงินสินบนและรางวัลนำจับ และ 4. ภาระการพิสูจน์
2. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ในเรื่องการอนุมัติโครงการการลงทุนในลักษณะโครงการรวมหนึ่งเดียว
3. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2521
 - 3.1 มอบอำนาจให้หน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน หรือสถาบัน/องค์กรอื่นๆ ร่วมกันจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้
 - 3.2 ลดระยะเวลาในการดำเนินการออกประกาศบังคับใช้มาตรฐานบังคับ ให้สั้นลงเพื่อจะได้เพิ่มมาตรฐานบังคับให้มากขึ้น
 - 3.3 อนุญาตให้ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกสามารถผลิตสินค้าตามมาตรฐานต่างประเทศ หรือของประเทศผู้ซื้อที่แตกต่างจากมาตรฐานที่กำหนดในประเทศไทยได้
 - 3.4 เพิ่มอำนาจให้กับ สมอ. หรือ หน่วยงานบังคับใช้มาตรฐาน มีอำนาจในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ออกจากตลาด
4. ร่างพระราชบัญญัติค้าปลีกค้าส่ง
 - 4.1 ให้มีการควบคุมธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยจำกัดพื้นที่ให้อยู่ในเขตนอกเมือง
 - 4.2 ห้ามเก็บค่าธรรมเนียมในการวางสินค้าจากผู้ค้าส่งเพื่อลดต้นทุนประกอบการ
5. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถใช้เอกสารที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานเอกสารได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าร่วมเจรจา TPP เนื่องจาก สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนามได้เข้าร่วมเจรจา TPP แล้ว เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิต การค้าและการลงทุนของภูมิภาค รองรับการค้าเข้าสู่ AEC

1.2 ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานที่จะทำหน้าที่หลักในการศึกษาเชิงวิชาการที่เป็นกลางอย่างมืออาชีพ จึงเห็นควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่เป็น “Think Tank” สนับสนุนด้านการศึกษา/ข้อมูล ประกอบการตัดสินใจ

1.3 ในการเจรจา TPP นั้น รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการค้า ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

1.4 ปัจจุบัน มี 3 กระทรวงที่ให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ประกอบการที่ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้ 1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : กองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ หรือกองทุน FTA ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2. กระทรวงพาณิชย์ : โครงการช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า 3. กระทรวงอุตสาหกรรม มีโครงการภายใต้แผนแม่บทการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตผลของภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีการทำงานที่ไม่บูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน มีความซ้ำซ้อน จึงเห็นควรจัดตั้งหน่วยงานใหม่ในระดับกรมภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีกฎหมายรองรับเป็นการเฉพาะ พร้อมกับมีงบประมาณในรูปกองทุนสนับสนุน เพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการทำงานและสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการดำเนินการ

2.1 การเร่งศึกษาวิเคราะห์ ผลกระทบการทำ TPP เป็นรายกลุ่มสินค้าและบริการ และรายประเด็นเจรจา พร้อมข้อเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 การศึกษาการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาในแต่ละสาขาเศรษฐกิจ

2.3 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจในระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน เกษตรกร เพื่อให้มีความเข้าใจในเรื่อง TPP และให้มีการปรับตัวเตรียมความพร้อม

2.4 การทำความเข้าใจกับกลุ่ม NGOs เพื่อลดแรงกดดันคัดค้านการเจรจา TPP

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

3.1 โดยที่ผู้วิจัยได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่ง อัครราชทูต (นักบริหารระดับต้น) รองผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก (WTO) ณ นครเจนีวา ประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์ โดยจะเดินทางในต้นเดือนกรกฎาคม 2557 ทำให้มีระยะเวลาในการทำรายงานการศึกษาเรื่องนี้ไม่มากนัก จึงไม่สามารถศึกษาวิจัยในเชิงลึกและกว้าง ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

3.2 อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาจะเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรายละเอียดและลงลึก ในประเด็นดังต่อไปนี้

- การปฏิรูประบบการค้าบริการและการลงทุน เพื่อรองรับ TPP
- การศึกษาวิจัยในรายประเด็นเจรจา และรายสินค้าและบริการ
- การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใหม่รองรับ TPP